

Nacionalna evalvacijska študija

**Analiza potreb, pogojev in možnosti obveznega vključevanja otrok v
enega izmed programov predšolske vzgoje z vidika zmanjševanja
socialne, ekonomske in kulturne neenakosti**

POROČILO

Poročilo so pripravile:

Izr. prof. dr. Marta Licardo (nosilka študije)

Asist. dr. Maruša Laure

Asist. Sabina Ograjšek

Doc. dr. Monika Mithans

Izr. prof. dr. Maja Hmelak

Viš. pred. Ana Tina Jurgec

Asist. dr. Eva Kranjec

Asist. mag. Katja Kozjek Varl

Pred. Barbara Bednjički Rošer

Asist. Barbara Sraka Petek

Maribor, marec 2024

KAZALO

1	Uvod	1
1.1	Namen študije.....	1
2	Metode	6
2.1	Udeleženci.....	6
2.1.1	Udeleženci pri zbiranju podatkov z anketnimi vprašalniki	6
2.1.1.1	Strokovni delavci vrtcev	6
2.1.1.2	Strokovni delavci šol.....	11
2.1.2	Udeleženci pri zbiranju podatkov v fokusnih skupinah	15
2.1.2.1	Strokovni delavci vrtcev	16
2.1.2.2	Strokovni delavci šol.....	18
2.1.2.3	Strokovni delavci občin	21
2.1.2.4	Starši.....	23
2.1.3	Udeleženci pri opazovanju izvedbe krajših programov	23
2.1.4	Udeleženci pri oceni kompetenc otrok v krajših, poldnevni in celodnevni programih	24
2.2	Pripomočki pri zbiranju podatkov.....	25
2.2.1	Anketni vprašalniki	25
2.2.2	Protokol za fokusne skupine	26
2.2.3	Lestvica za ocenjevanje procesne kakovosti v vrtcih za otroke, stare 3 do 5 let	27
2.2.4	Pripomoček za ocenjevanje kompetenc predšolskih otrok KOM5.....	29
2.3	Postopek zbiranja podatkov.....	30
2.3.1	Postopki zbiranja podatkov z anketnimi vprašalniki.....	30
2.3.2	Postopki zbiranja podatkov v fokusnih skupinah	31
2.3.3	Postopki zbiranja podatkov pri opazovanju izvedbe krajših programov	31

2.3.4	Postopki zbiranja podatkov pri ocenjevanju kompetenc predšolskih otrok	32
2.4	Postopki analize podatkov	33
2.4.1	Postopki analize podatkov iz anketnih vprašalnikov, opazovanja izvedbe krajših programov in ocenjevanja kompetenc otrok	33
2.4.2	Postopki analize podatkov iz fokusnih skupin	33
3	Rezultati.....	34
3.1	Izvajanje krajših programov predšolske vzgoje na podlagi podatkov iz uradnih baz	34
3.1.1	Izvajanje (krajših) programov predšolske vzgoje – ugotovitve mednarodnih primerjav	34
3.1.2	Izvajanje krajših programov predšolske vzgoje – ugotovitve iz slovenskih uradnih baz podatkov	62
3.2	Temeljne značilnosti izvedbe krajših programov	66
3.2.1	Izvajanje krajših programov predšolske vzgoje – ugotovitve iz analize dokumentacije.....	66
3.2.1.1	Izvajanje krajših programov glede na čas.....	66
3.2.1.2	Število in povprečna prisotnost otrok v krajšem programu.....	68
3.2.1.3	Vključenost otrok v krajši program glede na materni jezik.....	69
3.2.1.4	Vzgojitelji, ki so izvajali krajši program	70
3.2.1.5	Strokovne podlage za izvajanje krajšega programa	71
3.2.1.6	Sodelovanje vzgojiteljev s starši, šolo, svetovalno službo in zunanjimi institucijami	72
3.2.2	Izvajanje krajših programov predšolske vzgoje – ugotovitve na podlagi opazovanj procesne in strukturne kakovosti	73
3.2.3	Rezultati anketnih vprašalnikov glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov	79
3.2.3.1	Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov	79

3.2.3.2	Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov	81
3.2.3.3	Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov	82
3.2.3.4	Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev in vodstvenih delavcev vrtcev glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov .	84
3.2.4	Rezultati iz fokusnih skupin glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov	87
3.2.4.1	Rezultati fokusnih skupin z vrtci glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov	87
3.2.4.2	Rezultati fokusnih skupin z občinami glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov.....	89
3.2.4.3	Rezultati fokusnih skupin s starši glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov	92
3.3	Zmanjševanje socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti	94
3.3.1	Rezultati anketnih vprašalnikov glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti na podlagi vključevanja otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje	94
3.3.1.1	Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti	94
3.3.1.2	Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti	96
3.3.1.3	Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti.....	98
3.3.1.4	Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razreda osnovnih šol glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti.....	100
3.3.1.5	Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti.....	104

3.3.1.6	Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce šol glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti.....	109
3.3.1.7	Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev, vodstvenih delavcev vrtcev in vodstvenih delavcev šol glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti	111
3.3.1.8	Primerjava odgovorov učiteljev osnovnih šol in šolskih svetovalnih delavcev glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti	115
3.3.2	Rezultati fokusnih skupin glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti.....	118
3.3.2.1	Rezultati fokusnih skupin z vrtci glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti	118
3.3.2.2	Rezultati fokusnih skupin z osnovnimi šolami glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti	119
3.3.2.3	Rezultati fokusnih skupin z občinami glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti	121
3.4	Dodane vrednosti vključitve predšolskih otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje	123
3.4.1	Rezultati anketnih vprašalnikov glede dodanih vrednosti vključitve otrok v predšolsko vzgojo	123
3.4.1.1	Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede dodanih vrednosti vključitve otrok v celodnevni program predšolske vzgoje.....	123
3.4.1.2	Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede dodanih vrednosti vključitve otrok v celodnevni program predšolske vzgoje	125
3.4.1.3	Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede dodanih vrednosti obvezne vključitve otrok v celodnevni program predšolske vzgoje	127
3.4.1.4	Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov osnovne šole glede dodanih vrednosti vključitve otrok v program predšolske vzgoje.....	129
3.4.1.5	Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede dodanih vrednosti vključitve otrok v program predšolske vzgoje.....	131

3.4.1.6	Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce osnovnih šol glede dodanih vrednosti vključitve otrok v program predšolske vzgoje.....	133
3.4.1.7	Primerjave med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev, vodstvenih delavcev vrtcev, učiteljev 1. razredov osnovnih šol, svetovalnih delavcev osnovnih šol ter vodstvenih delavcev osnovnih šol glede dodanih vrednosti vključitve otrok v program predšolske vzgoje	135
3.4.2	Rezultati iz fokusnih skupin glede dodanih vrednosti obvezne vključitve otrok v programe predšolske vzgoje.....	144
3.4.2.1	Rezultati fokusnih skupin z vrtci glede dodanih vrednosti obvezne vključitve otrok v programe predšolske vzgoje	144
3.4.2.2	Rezultati fokusnih skupin z osnovnimi šolami glede dodanih vrednosti obvezne vključitve otrok v programe predšolske vzgoje.....	146
3.4.2.3	Rezultati fokusnih skupin z občinami glede dodanih vrednosti obvezne vključitve otrok v programe predšolske vzgoje	147
3.4.2.4	Rezultati fokusnih skupin s starši glede dodanih vrednosti obvezne vključitve otrok v programe predšolske vzgoje	148
3.5	Predlogi različnih deležnikov glede oblikovanja novega programa ali izboljšanja obstoječih programov predšolske vzgoje	150
3.5.1	Splošni predlogi za izboljšanje programov predšolske vzgoje.....	150
3.5.1.1	Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje.....	150
3.5.1.2	Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje	153
3.5.1.3	Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede splošnih predlogov, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo.....	155
3.5.1.4	Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov osnovnih šol glede splošnih predlogov, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo....	157
3.5.1.5	Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede splošnih predlogov, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo....	159

3.5.1.6	Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce osnovnih šol glede splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje	161
3.5.1.7	Primerjava odgovorov vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev, vodstvenih delavcev vrtcev, učiteljev 1. razredov osnovnih šol, svetovalnih delavcev osnovnih šol ter vodstvenih delavcev osnovnih šol glede splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje	164
3.5.2	Predlogi za izboljšanje obstoječih krajših programov predšolske vzgoje	170
3.5.2.1	Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede predlogov za izboljšanje obstoječih krajših programov predšolske vzgoje	170
3.5.2.2	Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede predlogov za izboljšanje obstoječih krajših programov predšolske vzgoje	172
3.5.2.3	Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede predlogov za izboljšanje obstoječih krajših programov predšolske vzgoje	174
3.5.2.4	Primerjava odgovorov vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev in vodstvenih delavcev vrtcev glede predlogov za izboljšanje obstoječih krajših programov predšolske vzgoje	175
3.5.3	Rezultati iz fokusnih skupin glede predlogov za oblikovanje novega programa predšolske vzgoje	181
3.5.3.1	Rezultati fokusnih skupin z vrtci glede predlogov za oblikovanje novega programa	181
3.5.3.2	Rezultati fokusnih skupin z osnovnimi šolami glede predlogov za oblikovanje novega programa	182
3.5.3.3	Rezultati fokusnih skupin z občinami glede predlogov za oblikovanje novega programa	184
3.5.3.4	Rezultati fokusnih skupin s starši glede predlogov za oblikovanje novega programa	185
3.6	Pogoji in možnosti vrtcev v primeru obvezne vključitve otrok v posamezne programe predšolske vzgoje	187

3.6.1	Rezultati anketnih vprašalnikov glede pogojev in možnosti za obvezni program predšolske vzgoje	187
3.6.1.1	Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede pogojev in možnosti za obvezni program predšolske vzgoje	187
3.7	Vertikalna povezanost med predšolskim in osnovnošolskim sistemom vzgoje in izobraževanja	188
3.7.1	Rezultati anketnih vprašalnikov glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami	188
3.7.1.1	Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami	188
3.7.1.2	Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami	189
3.7.1.3	Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami	190
3.7.1.4	Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov osnovne šole glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami	191
3.7.1.5	Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede vertikalne povezanosti med šolami in vrtci	192
3.7.1.6	Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce šol glede vertikalne povezanosti med šolami in vrtci	193
3.7.1.7	Primerjava odgovorov vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev, vodstvenih delavcev vrtcev, učiteljev 1. razredov osnovnih šol, svetovalnih delavcev osnovnih šol ter vodstvenih delavcev osnovnih šol glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami	194
3.7.2	Rezultati iz fokusnih skupin glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami	198
3.7.2.1	Rezultati fokusnih skupin z vrtci glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami	198
3.7.2.2	Rezultati fokusnih skupin z osnovnimi šolami glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami	199

3.8	Potrebe po nadaljnem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev v vrtcih v kontekstu novega programa predšolske vzgoje	202
3.8.1	Rezultati anketnih vprašalnikov glede potreb o nadaljnem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev v kontekstu novega programa predšolske vzgoje ..	202
3.8.1.1	Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede potreb po nadaljnem usposabljanju.....	202
3.8.1.2	Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede potreb po nadaljnem usposabljanju	204
3.8.1.3	Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede potreb po nadaljnem usposabljanju	206
3.8.1.4	Primerjava odgovorov vzgojiteljev, svetovalne delavce vrtcev in vodstvenih delavcev vrtcev glede potreb po nadaljnem usposabljanju, če bi v vrtcu izvajali krajši program predšolske vzgoje.....	208
3.8.2	Rezultati fokusnih skupin glede potreb o nadaljnem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev v kontekstu novega programa predšolske vzgoje ..	212
3.8.2.1	Rezultati fokusnih skupin z vrtci glede potreb o nadaljnem izobraževanju in usposabljanju.....	212
3.8.2.2	Rezultati fokusnih skupin z občinami glede potreb o nadaljnem izobraževanju in usposabljanju.....	214
3.9	Primerjava mnenj vzgojiteljev o kompetencah otrok v različnih programih predšolske vzgoje pred vstopom v osnovno šolo	215
3.9.1	Rezultati primerjave mnenj vzgojiteljev o kompetencah otrok ob začetku in koncu izvedbe krajših programov	215
3.9.2	Rezultati primerjave mnenj vzgojiteljev o kompetencah otrok v celodnevnem, poldnevem in krajšem programu	222
4	Ključne ugotovitve po tematskih sklopih raziskave.....	236
4.1.1	Izvajanje krajših programov na podlagi podatkov iz uradnih baz	236
4.1.1.1	Mednarodne primerjave	236

4.1.1.2	Izvajanje krajših programov na podlagi analize uradnih baz podatkov v RS	238
4.1.2	Temeljne značilnosti izvajanja krajših programov	239
4.1.2.1	Izvajanje krajših programov na podlagi analize dokumentacije	239
4.1.2.2	Kakovost izvajanja krajših programov na podlagi opazovanj	241
4.1.2.3	Temeljne značilnosti krajših programov glede na ugotovitve iz anketnih vprašalnikov.....	243
4.1.2.4	Temeljne značilnosti krajših programov glede na ugotovitve fokusnih skupin	244
4.1.3	Zmanjševanje socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti.....	247
4.1.3.1	Zmanjševanje vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti glede na ugotovitve iz anketnih vprašalnikov za strokovne delavce v vrtcih	247
4.1.3.2	Zmanjševanje vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti glede na ugotovitve iz anketnih vprašalnikov za strokovne delavce v osnovni šoli	249
4.1.3.3	Zmanjševanje vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti glede na ugotovitve iz fokusnih skupin	253
4.1.4	Dodane vrednosti vključitve predšolskih otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje	254
4.1.4.1	Dodane vrednosti vključitve predšolskih otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje na podlagi anketnih vprašalnikov za strokovne delavce v vrtcih in šolah	254
4.1.4.2	Dodane vrednosti vključitve predšolskih otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje na podlagi fokusnih skupin	257
4.1.5	Predlogi različnih deležnikov glede oblikovanja novega programa ali izboljšanja obstoječih	258
4.1.5.1	Splošni predlogi za izboljšanje programov predšolske vzgoje na podlagi anketnih vprašalnikov.....	258

4.1.5.2	Predlogi za izboljšanje krajših programov na podlagi anketnih vprašalnikov	261
4.1.5.3	Predlogi za izboljšanje programov predšolske vzgoje na podlagi fokusnih skupin	262
4.1.6	Pogoji in možnosti vrtcev v primeru obvezne vključitve otrok v posamezne programe predšolske vzgoje.....	264
4.1.7	Vertikalna povezanost med predšolskim in osnovnošolskim sistemom vzgoje in izobraževanja.....	264
4.1.7.1	Vertikalna povezanost med vrtci in osnovnimi šolami na podlagi anketnih vprašalnikov za strokovne delavce vrtcev	265
4.1.7.2	Vertikalna povezanost med osnovnimi šolami in vrtci na podlagi anketnih vprašalnikov za strokovne delavce šol.....	266
4.1.7.3	Vertikalna povezanost na podlagi fokusnih skupin	267
4.1.8	Potrebe po nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev v vrtcih	268
4.1.8.1	Potrebe po nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju pri izvajanju krajših programov.....	269
4.1.8.2	Potrebe po nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju pri izvajanju ene izmed obveznih oblik programa predšolske vzgoje.....	270
4.1.8.3	Potrebe po nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju na podlagi fokusnih skupin	271
4.1.9	Primerjava kompetenc otrok v različnih programih predšolske vzgoje pred vstopom v osnovno šolo glede na mnenja vzgojiteljev.....	272
4.1.9.1	Mnenja vzgojiteljev o kompetencah otrok ob začetku in koncu izvedbe krajših programov.....	272
4.1.9.2	Mnenja vzgojiteljev o kompetencah otrok v celodnevem, poldnevem in krajšem programu	276
5	Smernice in sklepi.....	278

6	Literatura	287
---	------------------	-----

Kazalo tabel

Tabela 1 Števila (<i>f</i>) in strukturni odstotki (<i>f</i> %) vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev glede na demografske podatke	6
Tabela 2 Števila (<i>f</i>) in strukturni odstotki (<i>f</i> %) svetovalnih delavcev vrtca glede na demografske podatke	8
Tabela 3 Števila (<i>f</i>) in strukturni odstotki (<i>f</i> %) vodstvenih delavcev vrtca glede na demografske podatke	9
Tabela 4 Števila (<i>f</i>) in strukturni odstotki (<i>f</i> %) učiteljev 1. razreda glede na demografske podatke	11
Tabela 5 Števila (<i>f</i>) in strukturni odstotki (<i>f</i> %) svetovalnih delavcev osnovne šole glede na demografske podatke	12
Tabela 6 Števila (<i>f</i>) in strukturni odstotki (<i>f</i> %) vodstvenih delavcev osnovne šole glede na demografske podatke	14
Tabela 7 Število (<i>f</i>) strokovnih delavcev vrtca v prvi fokusni skupini glede na mesto zaposlitve	16
Tabela 8 Število (<i>f</i>) strokovnih delavcev vrtca v drugi fokusni skupini glede na mesto zaposlitve	16
Tabela 9 Število (<i>f</i>) strokovnih delavcev vrtca v tretji fokusni skupini glede na mesto zaposlitve	17
Tabela 10 Število (<i>f</i>) in strukturni odstotki (<i>f</i> %) porazdelitve strokovnih delavcev vrtca glede na mesto zaposlitve	17
Tabela 11 Delež otrok, starih štiri in pet let, vključenih v vrtec po regijah	19
Tabela 12 Število (<i>f</i>) strokovnih delavcev osnovne šole v prvi fokusni skupini glede na mesto zaposlitve	19
Tabela 13 Število (<i>f</i>) strokovnih delavcev osnovne šole v drugi fokusni skupini glede na mesto zaposlitve	20
Tabela 14 Število (<i>f</i>) strokovnih delavcev osnovne šole v tretji fokusni skupini glede na mesto zaposlitve	20
Tabela 15 Število (<i>f</i>) in strukturni odstotki (<i>f</i> %) porazdelitve strokovnih delavcev osnovne šole glede na mesto zaposlitve	21

Tabela 16 Število (f) strokovnih delavcev občine, v katerih se izvaja krajši program predšolske vzgoje.....	21
Tabela 17 Število (f) strokovnih delavcev občin iz regij, ki imajo najnižji delež otrok, starih štiri in pet let, vključenih v vrtec in ne izvajajo krajšega programa predšolske vzgoje	22
Tabela 18 Število (f) strokovnih delavcev občin	23
Tabela 19 Število (f) staršev	23
Tabela 20 Število (f) vrtcev, ki so bili vključeni v opazovanje izvedbe krajših programov	24
Tabela 21 Števila (f) in strukturni odstotki (f %) otrok, ki so bili vključeni v ocenjevanje njihovih kompetenc	24
Tabela 22 Vsebinski sklopi posameznih anketnih vprašalnikov	26
Tabela 23 Vsebinski sklopi za posamezne fokusne skupine	27
Tabela 24 Preglednica ključnih podatkov glede (krajših) programov predšolske vzgoje po državah	58
Tabela 25 Število (f) in strukturni odstotki (f %) oddelkov glede na programe predšolske vzgoje od šolskega leta 2010/2011 do šolskega leta 2015/2016	63
Tabela 26 Število (f) in strukturni odstotki (f %) otrok, vključenih v različne programe predšolske vzgoje od šolskega leta 2010/2011 do šolskega leta 2015/2016.....	64
Tabela 27 Število (f) in strukturni odstotek (f %) 5-letnikov, ki niso vključeni v vrtec, od šolskega leta 2016/2017 do šolskega leta 2021/2022.....	65
Tabela 28 Število vrtcev, ki so izvajali krajši program – interni podatki MIZŠ	65
Tabela 29 Časovna organizacija izvajanja krajšega programa	67
Tabela 30 Število in povprečna prisotnost otrok v krajšem programu	68
Tabela 31 Vključenost otrok v krajši program glede na materni jezik.....	69
Tabela 32 Vzgojitelji v krajšem programu	71
Tabela 33 Rezultati analize izvajanja opazovanja krajših programov za sklop Prostor in oprema	74
Tabela 34 Rezultati analize izvajanja opazovanja krajših programov za sklop Rutine in osebne nege	75
Tabela 35 Rezultati analize izvajanja opazovanja krajših programov za sklop Jezik in pismenost	76
Tabela 36 Rezultati analize izvajanja opazovanja krajših programov za sklop Učne dejavnosti	77

Tabela 37	<i>Rezultati analize izvajanja opazovanja krajših programov za sklop Interakcije</i>	78
Tabela 38	<i>Rezultati analize izvajanja opazovanja krajših programov za sklop Struktura programa.....</i>	78
Tabela 39	<i>Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov</i>	79
Tabela 40	<i>Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov</i>	81
Tabela 41	<i>Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov</i>	82
Tabela 42	<i>Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev in vodstvenih delavcev vrtcev glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov.....</i>	84
Tabela 43	<i>Analiza fokusnih skupin predstavnikov vrtcev glede značilnosti izvajanja krajših programov</i>	87
Tabela 44	<i>Analiza fokusnih skupin predstavnikov občin glede zmanjševanja značilnosti izvajanja krajših programov</i>	89
Tabela 45	<i>Analiza fokusnih skupin s starši glede značilnosti izvajanja krajših programov</i>	92
Tabela 46	<i>Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – kako bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala k zmanjševanju neenakosti?</i>	94
Tabela 47	<i>Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – kako bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov PV prispevala k zmanjševanju neenakosti?.....</i>	96
Tabela 48	<i>Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – kako bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov PV prispevala k zmanjševanju neenakosti?.....</i>	98
Tabela 49	<i>Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov osnovnih šol glede zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – ocena trditev za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki so bili pred vstopom v osnovno šolo vključeni v predšolsko vzgojo.....</i>	100
Tabela 50	<i>Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov osnovnih šol glede zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – ocena trditev za učence 1.</i>	

<i>razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki pred vstopom v osnovno šolo niso bili vključeni v predšolsko vzgojo</i>	<i>101</i>
<i>Tabela 51 Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – ocena trditve za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki so bili vstopom v osnovno šolo vključeni v krajši program predšolske vzgoje ...</i>	<i>103</i>
<i>Tabela 52 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – Ocenite trditve za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki so bili pred vstopom v osnovno šolo vključeni v predšolsko vzgojo</i>	<i>104</i>
<i>Tabela 53 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – Ocenite trditve za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki pred vstopom v osnovno šolo niso bili vključeni v predšolsko vzgojo</i>	<i>106</i>
<i>Tabela 54 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – Ocenite trditve za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki so bili pred vstopom v osnovno šolo vključeni v krajši program predšolske vzgoje</i>	<i>107</i>
<i>Tabela 55 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce osnovnih šol glede zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – kako bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala k zmanjševanju neenakosti</i>	<i>109</i>
<i>Tabela 56 Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev in vodstvenih delavcev vrtcev glede zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti</i>	<i>111</i>
<i>Tabela 57 Primerjava odgovorov učiteljev 1. razredov osnovnih šol in svetovalnih delavcev osnovnih šol glede zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – ocena trditve za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23) glede na njihovo vključenost v predšolsko vzgojo</i>	<i>116</i>
<i>Tabela 58 Analiza fokusnih skupin predstavnikov vrtcev glede zmanjševanja neenakosti v krajših programih</i>	<i>118</i>
<i>Tabela 59 Analiza fokusnih skupin predstavnikov osnovnih šol glede zmanjševanja neenakosti</i>	<i>119</i>
<i>Tabela 60 Analiza fokusnih skupin predstavnikov občin glede zmanjševanja neenakosti</i>	<i>121</i>

Tabela 61 Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede dodanih vrednosti celodnevne programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na področja razvoja otroka.....	123
Tabela 62 Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede dodanih vrednosti celodnevne programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na širše dodane vrednosti	124
Tabela 63 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede dodanih vrednosti celodnevne programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na področja razvoja otroka	125
Tabela 64 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede dodanih vrednosti celodnevne programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na širše dodane vrednosti.....	126
Tabela 65 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede dodanih vrednosti celodnevne programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na področja razvoja otroka	127
Tabela 66 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede dodanih vrednosti celodnevne programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na širše dodane vrednosti.....	128
Tabela 67 Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov glede dodanih vrednosti celodnevne programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na področja razvoja otroka	129
Tabela 68 Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov glede dodanih vrednosti celodnevne programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na širše dodane vrednosti.....	130
Tabela 69 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce šol glede dodanih vrednosti celodnevne programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na področja razvoja otroka	131
Tabela 70 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce šol glede dodanih vrednosti celodnevne programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na širše dodane vrednosti.....	132

Tabela 71 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce šol glede dodanih vrednosti celodnevne programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na področja razvoja otroka	133
Tabela 72 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce šol glede dodanih vrednosti celodnevne programa v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na širše dodane vrednosti	134
Tabela 73 Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev, vodstvenih delavcev vrtcev, učiteljev 1. razredov osnovnih šol, svetovalnih delavcev osnovnih šol ter vodstvenih delavcev osnovnih šol glede dodanih vrednosti vključitve otrok v predšolsko vzgojo eno leto pred vstopom v šolo vezane na področja razvoja otroka	135
Tabela 74 Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev, vodstvenih delavcev vrtcev, učiteljev 1. razredov osnovnih šol, svetovalnih delavcev osnovnih šol ter vodstvenih delavcev osnovnih šol glede dodanih vrednosti vključitve otrok v predšolsko vzgojo eno leto pred vstopom v šolo vezane na širše dodane vrednosti	140
Tabela 75 Analiza fokusnih skupin s predstavniki vrtcev glede dodanih vrednosti obveznega programa predšolske vzgoje.....	144
Tabela 76 Analiza fokusnih skupin s predstavniki OŠ glede dodanih vrednosti obveznega programa predšolske vzgoje.....	146
Tabela 77 Analiza fokusnih skupin predstavnikov občin glede dodane vrednosti morebitnega obveznega programa predšolske vzgoje	147
Tabela 78 Analiza fokusnih skupin s starši glede dodanih vrednosti morebitnega obveznega programa predšolske vzgoje.....	148
Tabela 79 Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo	150
Tabela 81 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede predlogov, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo	153
Tabela 83 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede predlogov, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo	155
Tabela 85 Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov osnovnih šol glede predlogov, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo.....	157
Tabela 87 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede predlogov, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo.....	159

Tabela 89 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce osnovnih šol glede predlogov, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo.....	161
Tabela 91 Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev, vodstvenih delavcev vrtcev, učiteljev 1. razredov osnovnih šol, svetovalnih delavcev osnovnih šol ter vodstvenih delavcev osnovnih šol glede splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo	164
Tabela 92 Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede predlogov za izboljšanje krajših programov predšolske vzgoje	170
Tabela 93 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede predlogov za izboljšanje krajših programov predšolske vzgoje	172
Tabela 94 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede predlogov za izboljšanje krajših programov predšolske vzgoje	174
Tabela 95 Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev in vodstvenih delavcev vrtcev glede predlogov za izboljšanje obstoječih krajših programov	175
Tabela 96 Analiza fokusnih skupin s predstavniki vrtcev glede predlogov za oblikovanje novega programa.....	181
Tabela 97 Analiza fokusnih skupin predstavnikov osnovnih šol glede predlogov za oblikovanje novega programa	182
Tabela 98 Analiza fokusnih skupin predstavnikov občin glede predlogov za oblikovanje novega programa.....	184
Tabela 99 Analiza fokusnih skupin s starši glede predlogov za oblikovanje novega programa	185
Tabela 102 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede pogojev in možnosti za obvezni program predšolske vzgoje.....	187
Tabela 104 Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami	188
Tabela 105 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami	189
Tabela 106 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami	190
Tabela 107 Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov osnovnih šol glede vertikalne povezanosti med šolami in vrtci	191

Tabela 108	<i>Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede vertikalne povezanosti med šolami in vrtci</i>	192
Tabela 109	<i>Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce osnovnih šol glede vertikalne povezanosti med šolami in vrtci</i>	193
Tabela 110	<i>Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev, vodstvenih delavcev vrtcev, učiteljev 1. razredov osnovnih šol, svetovalnih delavcev osnovnih šol ter vodstvenih delavcev osnovnih šol glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami</i>	194
Tabela 111	<i>Analiza fokusnih skupin vrtcev glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami</i>	198
Tabela 112	<i>Analiza fokusnih skupin osnovnih šol glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami</i>	199
Tabela 113	<i>Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede potreb o nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev, če bi v vrtcu izvajali krajši program</i>	202
Tabela 114	<i>Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede potreb o nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev, če bi v vrtcu izvajali eno izmed obveznih oblik programa predšolske vzgoje</i>	203
Tabela 115	<i>Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede potreb o nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev, če bi v vrtcu izvajali krajši program</i>	204
Tabela 116	<i>Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede potreb o nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev, če bi v vrtcu izvajali eno izmed obveznih oblik programa predšolske vzgoje</i>	205
Tabela 117	<i>Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede potreb o nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev, če bi v vrtcu izvajali krajši program predšolske vzgoje</i>	206
Tabela 118	<i>Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede potreb o nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev, če bi v vrtcu izvajali eno izmed obveznih oblik programa predšolske vzgoje</i>	207
Tabela 119	<i>Primerjava odgovorov vzgojiteljev, svetovalne delavce vrtcev in vodstvenih delavcev vrtcev glede potreb po nadaljnjem usposabljanju, če bi v vrtcu izvajali krajši program predšolske vzgoje</i>	208

Tabela 120 <i>Analiza fokusnih skupin s predstavniki vrtcev glede nadaljnega izobraževanja in usposabljanja</i>	212
Tabela 121 <i>Analiza fokusnih skupin s predstavniki občin glede nadaljnega izobraževanja in usposabljanja</i>	214
Tabela 122 <i>Razlike v ocenah vzgojiteljev za kompetence otrok v krajšem programu na začetku in ob koncu izvajanja krajšega programa, za socialno in emocionalno področje</i>	215
Tabela 123 <i>Razlike v ocenah vzgojiteljev za kompetence otrok v krajšem programu na začetku in ob koncu izvajanja krajšega programa, za področje kognicije</i>	216
Tabela 124 <i>Razlike v ocenah vzgojiteljev za kompetence otrok v krajšem programu na začetku in ob koncu izvajanja krajšega programa, za področje jezika</i>	217
Tabela 125 <i>Razlike v ocenah vzgojiteljev za kompetence otrok v krajšem programu na začetku in ob koncu izvajanja krajšega programa, za področje matematike</i>	218
Tabela 126 <i>Razlike v ocenah vzgojiteljev za kompetence otrok v krajšem programu na začetku in ob koncu izvajanja krajšega programa, za področje družbe</i>	218
Tabela 127 <i>Razlike v ocenah vzgojiteljev za kompetence otrok v krajšem programu na začetku in ob koncu izvajanja krajšega programa, za področje narave</i>	219
Tabela 128 <i>Razlike v ocenah vzgojiteljev za kompetence otrok v krajšem programu na začetku in ob koncu izvajanja krajšega programa, za področje telesnega razvoja in gibanja</i>	220
Tabela 129 <i>Razlike v ocenah vzgojiteljev za kompetence otrok v krajšem programu na začetku in ob koncu izvajanja krajšega programa, za področje umetnosti</i>	221
Tabela 130 <i>Razlike v ocenah vzgojiteljev za otroke v celodnevem, poldnevem in krajšem programu, za socialno in emocionalno področje</i>	223
Tabela 131 <i>Razlike v ocenah vzgojiteljev za otroke v celodnevem, poldnevem in krajšem programu, za področje kognicija</i>	224
Tabela 132 <i>Razlike v ocenah vzgojiteljev za otroke v celodnevem, poldnevem in krajšem programu, za področje jezika</i>	226
Tabela 133 <i>Razlike v ocenah vzgojiteljev za otroke v celodnevem, poldnevem in krajšem programu, za področje matematike</i>	227
Tabela 134 <i>Razlike v ocenah vzgojiteljev za otroke v celodnevem, poldnevem in krajšem programu, za področje družba</i>	229
Tabela 135 <i>Razlike v ocenah vzgojiteljev za otroke v celodnevem, poldnevem in krajšem programu, za področje narava</i>	230

Tabela 136 Razlike v ocenah vzgojiteljev za otroke v celodnevnem, poldnevnem in krajšem programu, za področje telesni razvoj in gibanje	231
Tabela 137 Razlike v mnenjih vzgojiteljev za otroke v celodnevnem, poldnevnem in krajšem programu, za področje umetnost	233
Tabela 138 Rezultati analize ocen izvajanja krajših programov na podlagi opazovanj	241

KAZALO GRAFOV

Graf 1 Mnenja vzgojiteljev glede obveznega programa predšolske vzgoje	152
Graf 2 Mnenja svetovalnih delavcev vrtcev glede obveznega programa predšolske vzgoje ..	154
Graf 3 Mnenja vodstvenih delavcev vrtcev glede obveznega programa predšolske vzgoje ..	156
Graf 4 Predlogi učiteljev 1. razredov glede oblikovanja novega programa predšolske vzgoje	158
Graf 5 Mnenja svetovalnih delavcev OŠ glede obveznega programa predšolske vzgoje	161
Graf 6 Predlogi vodstvenih delavcev OŠ glede oblikovanja novega programa predšolske vzgoje	163
Graf 7 Povprečne ocene učiteljev prvih razredov za trditve treh skupin učencev glede zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti	250
Graf 8 Povprečne ocene svetovalnih delavcev za trditve treh skupin učencev glede zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti	251
Graf 9 Povprečne ocene strokovnih delavcev vrtec in šol glede dodanih vrednosti vključenosti otrok v programe predšolske vzgoje na razvojnih področjih otroka	254
Graf 10 Povprečne ocene strokovnih delavcev vrtcev in šol glede širših dodanih vrednosti vključenosti otrok v programe predšolske vzgoje	256
Graf 11 Povprečne ocene strokovnih delavcev vrtcev glede splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje	259
Graf 12 Povprečne ocene strokovnih delavcev šol glede splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje	260
Graf 13 Povprečne ocene strokovnih delavcev vrtcev glede predlogov za izboljšanje krajših programov predšolske vzgoje	261

Graf 14 *Povprečne vrednosti odgovorov za vprašanja glede pogojev in možnosti vrtcev v primeru obvezne vključitve otrok v posamezne programe predšolske vzgoje* **Napaka!**

Zaznamek ni definiran.

Graf 15 *Povprečne vrednosti odgovorov strokovnih delavcev vrtcev za postavke o vertikalni povezanosti.....* 265

Graf 16 *Povprečne vrednosti odgovorov strokovnih delavcev šol za postavke o vertikalni povezanosti.....* 266

Graf 17 *Povprečne vrednosti odgovorov strokovnih delavcev šol za postavke o potrebah po nadaljnjem izobraževanju v primeru izvajanja krajšega programa* 269

Graf 18 *Povprečne vrednosti odgovorov strokovnih delavcev šol za postavke o potrebah po nadaljnjem izobraževanju v primeru izvajanja ene izmed obveznih oblik programa predšolske vzgoje.....* 270

Graf 19 *Prikaz za podlestvice KOM5 glede postavk pri katerih se kažejo statistično značilne razlike na začetku in ob koncu izvajanja krajših programov* 273

1 Uvod

1.1 Namen študije

Namen evalvacijske študije *Analiza potreb, pogojev in možnosti obveznega vključevanja otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje z vidika zmanjševanja socialne, ekonomske in kulturne neenakosti* je analizirati izvajanje programov predšolske vzgoje (PV), ki so namenjeni otrokom, ki sicer pred vpisom v šolo niso vključeni v druge programe predšolske vzgoje, analizirati izkušnje različnih deležnikov vzgoje in izobraževanja glede udeležbe otrok v krajših programih (KP) z vidika zmanjševanja socialne, ekonomske in kulturne neenakosti, na podlagi analiz oblikovati predloge izboljšanja obstoječih krajših programov, identificirati pogoje in možnosti v primeru obvezne vključitve otrok v posamezne vrste programov predšolske vzgoje. Prav tako je bil namen identificirati vertikalno povezanost med predšolskim sistemom in osnovnošolskim sistemom vzgoje in izobraževanja, pripraviti strokovne podlage in usmeritve za edukacijsko politiko v kontekstu morebitne uvedbe obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje z vidika zmanjševanja socialne, kulturne in ekonomske neenakosti ter pripraviti predloge za nadaljnje izobraževanje strokovnih delavcev na področju predšolske vzgoje in drugih strokovnih delavcev, ki so neposredno povezani s tematiko evalvacijske študije.

Cilji študije:

1. Analizirati izvajanje krajših programov predšolske vzgoje na podlagi podatkov iz uradnih baz

Cilj evalvacijske študije je ugotavljanje dejanskega stanja izvajanja krajših programov predšolske vzgoje (240 ur). V analizo smo vključili pridobivanje podatkov iz uradnih baz podatkov o izvajanju krajših programov v Sloveniji, analizirali smo trende glede izvajanja programov in števila vpisanih otrok iz podatkov, ki so bili dostopni (MIZŠ, ZRSŠ, SURS).

Analizirali smo tudi izvajanje krajših programov in z njimi povezanih kazalnikov, večinoma v 17 državah članicah EU (Avstrija, Belgija, Ciper, Češka, Danska, Finska, Francija, Grčija, Hrvaška, Italija, Madžarska, Nemčija, Portugalska, Slovaška, Španija, Švica, Velika Britanija).

2. Analizirati značilnosti izvajanja krajših programov predšolske vzgoje iz vidika potreb, pogojev in možnosti ter zmanjševanja socialne, ekonomske in kulturne neenakosti

Na podlagi anketnih vprašalnikov za vzgojitelje, ravnatelje vrtcev in šol, starše, svetovalne delavce v vrtcih in šolah ter učitelje v 1. razredu OŠ opraviti naslednje analize:

- a) Analiza temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov predšolske vzgoje (kdo izvaja program, kje se izvajajo, koliko otrok je vključenih ...), načrtovanja vsebin in zastavljenih ciljev, kako se programi evalvirajo ter kakšne so ugotovitve različnih deležnikov glede izvajanja krajših programov predšolske vzgoje iz vidika potreb, pogojev in možnosti ter zmanjševanja socialne, ekonomske in kulturne neenakosti.
- b) Analiza dodanih vrednosti morebitne uvedbe obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje, katerih namen bi bil prispevati k večji pravičnosti pri zagotavljanju dostopnosti vzgoje in izobraževanja v Sloveniji ter zmanjševanje socialne, kulturne in ekonomske neenakosti. Kot dodane vrednosti razumemo predvsem napredek otrok na različnih področjih razvoja.
- c) Analiza izkušenj različnih deležnikov (vzgojiteljic in vzgojiteljev, učiteljic in učiteljev 1. razreda, svetovalnih delavcev v vrtcih in OŠ, vodstva vrtcev in OŠ ter staršev, otrok in občin kot ustanoviteljev vrtec v lokalnem okolju) glede udeležbe otrok v krajših programih z vidika zmanjševanja socialne, ekonomske in kulturne neenakosti.
- d) Analiza predlogov različnih deležnikov (vzgojiteljic in vzgojiteljev, učiteljic in učiteljev 1. razreda, svetovalnih delavcev v vrtcih in OŠ, vodstva vrtcev in OŠ, staršev in občin) glede oblikovanja morebitnega novega programa oz. oblikovanja predloga izboljšanja obstoječih programov, ki bi lahko v največji meri korigirali socialno, ekonomsko in kulturno neenakost pred vpisom otrok v OŠ.
- e) Analiza predlogov različnih deležnikov (vzgojiteljic in vzgojiteljev, učiteljic in učiteljev 1. razreda, svetovalnih delavcev v vrtcih in OŠ, vodstva vrtcev in OŠ in občin) glede pogojev in možnosti v primeru obvezne vključitve otrok v posamezne vrste programov predšolske vzgoje (npr. zagotavljanje dovolj velikega števila vpisnih mest v vrtcih, kadrovske zmogljivosti, prostorske kapacitete, ovrednotenje finančnih potreb).

f) Analiza izzivov in izboljšav glede vertikalne povezanosti z vidika profesionalne, pedagoške in razvojne kontinuitete med predšolskim sistemom VIZ (vrtcem) in osnovnošolskim izobraževanjem.

g) Analiza potreb po nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju vrtcev (in šol), v kontekstu morebitnega novega programa oziroma oblikovanja predloga izboljšanja obstoječih programov.

Skozi te cilje smo v analizo zajeli praktične izkušnje deležnikov vzgojno-izobraževalnega procesa. Primerjalno smo ugotavljali tudi razlike glede na različne vloge deležnikov vzgojno izobraževalnega procesa. Namen teh primerjav je ugotoviti razlike med stališči posameznih skupin strokovnih delavcev v vrtcih in šolah, kar prispeva k razumevanju raziskovalnega problema v celoti ter k boljšemu razumevanju glede oblikovanja smernic za nadaljnji razvoj.

3. Analizirati značilnosti izvajanja krajših programov predšolske vzgoje, izzive in izboljšave na podlagi fokusnih skupin

Na neslučajnostnem namenskem vzorcu smo na podlagi posebej za ta namen oblikovanih kriterijev za analizo fokusnih skupin izvedli naslednje analize:

a) Analiza značilnosti izvajanja krajših programov predšolske vzgoje

b) Analiza izkušenj različnih deležnikov (vzgojiteljic in vzgojiteljev, učiteljic in učiteljev 1. razreda, svetovalnih delavcev v vrtcih in OŠ, vodstva vrtcev in OŠ, občin ter staršev in otrok) glede udeležbe otrok v krajših programih z vidika zmanjševanja socialne, ekonomske in kulturne neenakosti.

c) Analiza predlogov različnih deležnikov (vzgojiteljic in vzgojiteljev, učiteljic in učiteljev 1. razreda, svetovalnih delavcev v vrtcih in OŠ, vodstva vrtcev in OŠ, staršev in občin) glede oblikovanja morebitnega novega programa oz. oblikovanja predloga izboljšanja obstoječih programov, ki bi lahko v največji meri korigirali socialno, ekonomsko in kulturno neenakost pred vpisom otrok v OŠ.

d) Analiza izzivov in izboljšav glede vertikalne povezanosti z vidika profesionalne, pedagoške in razvojne kontinuitete med predšolskim sistemom VIZ (vrtcem) in osnovnošolskim izobraževanjem.

e) Analiza potreb po nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju vrtcev (in šol), v kontekstu morebitnega novega programa oziroma oblikovanja predloga izboljšanja obstoječih programov.

Z raziskovanjem v fokusnih skupinah smo poglobili razumevanje in interpretacijo raziskovalnega problema ter dopolnili kvantitativno raziskovanje s kvalitativnim, kar omogoča bolj podrobno vsebinsko analizo.

4. Analizirati značilnosti izvajanja krajših programov na podlagi dokumentacije in opazovanja

Na neslučajnostnem namenskem vzorcu smo na podlagi posebej za ta namen oblikovanih kriterijev za oceno in opazovanje izvajanja krajših programov predšolske vzgoje ter kriterijev za analizo dokumentacije (priprave vzgojiteljev, poročila o izvedbi krajših programov, osebne mape otrok) izvedli naslednje analize:

a) Analiza značilnosti izvajanja krajših programov predšolske vzgoje iz vidika doseganja kazalnikov kakovosti ter upoštevanja priporočil za izvedbo krajših programov predšolske vzgoje.

Na podlagi analize dokumentacije in neposrednega opazovanja dela v krajših programih, smo dodatno osvetlili značilnosti izvajanja krajših programov, preverili ali se dosedanja priporočila glede izvajanja dela v programih izvajajo v praksi ter predlagali priložnosti za izboljšanje.

5. Primerjalno analizirati kompetence otrok in socialne, kulturne in ekonomske neenakosti na reprezentativnem vzorcu za krajše, poldnevne in celodnevne programe predšolske vzgoje v Sloveniji

Na neslučajnostnem namenskem vzorcu otrok, ki so vpisani v krajše programe, poldnevne programe in celodnevne programe predšolske vzgoje analizirati obstoj socialnih, ekonomskih, kulturnih neenakosti ter kompetenc otrok, smo izvedli:

a) Primerjalno analizo napredka otrok v krajšem programu predšolske vzgoje iz vidika doseganja otrokovih kompetenc in ugotavljanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti v zadnjem letu pred vstopom v šolo in primerjalno analizo vzgojiteljeve ocene oz. mnenja¹ o kompetencah otrok v poldnevnem, celodnevem programu in krajšem programu ob koncu šolskega leta 2022/23. Podatke smo zbrali ob koncu izvedbe programov za vse tri skupine otrok, ki so vpisani v krajši, poldnevni in celodnevni program. Instrument KOM5 za zbiranje podatkov za primerjalno analizo smo oblikovali v času študije.

Namen primerjalne analize je ugotoviti, ali se ocene kompetenc otrok, ki so vpisani v krajše programe, razlikujejo od ocen kompetenc otrok, ki so vpisani v poldnevne in celodnevne programe.

¹ Termin ocena ali mnenje v tem poročilu razumemo kot sinonima. V vseh primerih kjer se pojavlja termin ocena gre za ocenjevanje stanja na podlagi mnenja. Ne gre za dejansko ocenjevanje rezultatov na testu ali nalogi (razen v primeru ocenjevanja z vprašalnikom ECERS-3). Zaradi bolj tekoče rabe jezika smo pretežno uporabili termin ocene, kjer pa smo želeli posebej poudariti, da ne gre za dejansko ocenjevanje rezultatov na testu ali nalogi smo uporabili termin mnenje (npr. pri rezultatih za KOM5, poglavje 3.9).

2 Metode

2.1 Udeleženci

2.1.1 Udeleženci pri zbiranju podatkov z anketnimi vprašalniki

Povabilo za sodelovanje v evalvacijski študiji smo posredovali vsem javnim vrtcem in osnovnim šolam v Sloveniji. Sodelovanje v evalvacijski študiji je potrdilo 197 vrtcev in 186 osnovnih šol. V raziskavo smo vključili vzgojitelje in pomočnike vzgojiteljev, učitelje, ki poučujejo v 1. razredu, svetovalne in vodstvene delavce vrtcev in šol, ki so predhodno potrdili sodelovanje v evalvacijski študiji. V nadaljevanju predstavljamo demografske podatke za posamezne skupine strokovnih delavcev.

2.1.1.1 Strokovni delavci vrtcev

Najprej predstavljamo demografske podatke za vzgojitelje in pomočnike vzgojiteljev. V raziskavi je sodelovalo 2110 vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev iz 179 javnih vrtcev. V Tabeli 1 so prikazani podatki o spolu, starosti, delovnih izkušnjah, stopnji in področju izobrazbe, delovnem mestu vzgojiteljev in pomočnikov ter regiji in lokaciji vrtca.

Tabela 1

Števila (f) in strukturni odstotki (f %) vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev glede na demografske podatke

Spremenljivka	Kategorije	f	f %
Spol	Ženski	2065	97,9
	Moški	43	2,0
	Drugo	2	0,1
Starost	<i>M = 40,38, SD = 9,92</i>		
Delovne izkušnje	0 do 3 leta	254	12,0
	4 do 6 let	218	10,3
	7 do 18 let	984	46,6
	19 do 31 let	458	21,7
	32 do 40 let	190	9,0
	Več kot 40 let	6	0,3
Stopnja izobrazbe	Srednja strokovna izobrazba	661	31,3
	Srednja splošna izobrazba	133	6,3
	Višješolska izobrazba	145	6,9
	Visokošolska strokovna izobrazba (1. stopnja)	870	41,2

Spremenljivka	Kategorije	<i>f</i>	<i>f</i> %
	Univerzitetna izobrazba (1. stopnja)	130	6,2
	Univerzitetna izobrazba (2. stopnja)	151	7,2
	Specializacija po univerzitetni izobrazbi	8	0,4
	Magisterij znanosti	9	0,4
	Doktorat znanosti	3	0,1
Področje izobrazbe	Predšolska vzgoja	1888	89,5
	Drugo	222	10,5
Delovno mesto	Vzgojitelj	1147	54,4
	Pomočnik vzgojitelja	963	45,6
Regija vrtca	Gorenjska	159	7,5
	Goriška	114	5,4
	Jugovzhodna Slovenija	308	14,6
	Koroška	201	9,5
	Obalno-kraška	50	2,4
	Osrednjeslovenska	339	16,1
	Podravska	453	21,5
	Pomurska	210	10,0
	Posavska	75	3,6
	Primorsko-notranjska	66	3,1
	Savinjska	98	4,6
	Zasavska	37	1,8
Kraj vrtca	V mestu	1011	47,9
	Na podeželju	1099	52,1
	Skupaj	2110	100,0

V raziskavi so v večini sodelovale ženske (97,9 %). Vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev, ki so sodelovali v raziskavi, so v povprečju stari 40,4 let, pri čemer jih ima največ, skoraj polovica (46,6 %), od 7 do 18 let delovnih izkušenj. Sledijo vzgojitelji in pomočniki, ki imajo od 19 do 31 let delovnih izkušenj (21,7 %). Podrobnejši pregled izobrazbe kaže, da ima večina vzgojiteljev in pomočnikov izobrazbo s področja predšolske vzgoje (89,5 %), pri čemer jih imata dve petini (41,2 %) pridobljeno visokošolsko strokovno izobrazbo in slaba tretjina (31,3 %) srednjo strokovno izobrazbo. V raziskavi je sodelovalo nekoliko več vzgojiteljev (54,4 %) kot pomočnikov vzgojiteljev (45,6 %), pri čemer jih je dobra polovica (52,1 %) zaposlenih v vrtcu, ki se nahaja na podeželju. V raziskavi so sodelovali vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev iz vseh statističnih regij Slovenije.

V nadaljevanju prikazujemo demografske podatke za svetovalne delavce. V raziskavi je sodelovalo 155 svetovalnih delavcev iz 126 javnih vrtcev. V Tabeli 2 so prikazani podatki o

spolu, starosti, delovnih izkušnjah, stopnji in področju izobrazbe, delovnem mestu ter regiji in lokaciji vrtca, v katerem so svetovalni delavci zaposleni.

Tabela 2

Števila (f) in strukturni odstotki (f %) svetovalnih delavcev vrtca glede na demografske podatke

Spremenljivka	Kategorije	f	f %
Spol	Ženski	154	99,4
	Moški	1	0,6
	Drugo	0	0,0
Starost	<i>M = 41,08, SD = 8,87</i>		
Delovne izkušnje	0 do 3 leta	15	9,7
	4 do 6 let	20	12,9
	7 do 18 let	69	44,5
	19 do 31 let	42	27,1
	32 do 40 let	9	5,8
	Več kot 40 let	0	0,0
Stopnja izobrazbe	Višješolska izobrazba	4	2,6
	Visokošolska strokovna izobrazba (1. stopnja)	8	5,2
	Univerzitetna izobrazba (1. stopnja)	26	16,8
	Univerzitetna izobrazba (2. stopnja)	112	72,3
	Specializacija po univerzitetni izobrazbi	1	0,6
	Magisterij znanosti	2	1,3
Področje izobrazbe	Doktorat znanosti	2	1,3
	Pedagogika	72	46,5
	Psihologija	15	9,7
	Socialna pedagogika	20	12,9
	Specialna in rehabilitacijska pedagogika	9	5,8
	Logopedija	0	0,0
	Surdopedagogika	0	0,0
	Inkluzivna pedagogika	6	3,9
	Defektologija	1	0,6
	Socialno delo	20	12,9
	Predšolska vzgoja	5	3,2
	Drugo	7	4,5
Delovno mesto	Svetovalni delavec	134	86,5
	Vzgojitelj predšolskih otrok za dodatno strokovno pomoč	8	5,2
	Drugo	13	8,4
Regija vrtca	Gorenjska	13	8,4
	Goriška	10	6,5
	Jugovzhodna Slovenija	19	12,3
	Koroška	10	6,5
	Obalno-kraška	3	1,9

Spremenljivka	Kategorije	<i>f</i>	<i>f</i> %
	Osrednjeslovenska	27	17,4
	Podravska	28	18,1
	Pomurska	11	7,1
	Posavska	9	5,8
	Primorsko-notranjska	6	3,9
	Savinjska	15	9,7
	Zasavska	4	2,6
	Kraj vrtca	V mestu	61
	Na podeželju	94	60,6
	Skupaj	155	100,0

V raziskavi so sodelovale ženske (99,4 %) z izjemo enega moškega (0,6 %). Svetovalni delavci, ki so sodelovali v raziskavi, so v povprečju stari 41,1 leta, pri čemer jih ima največ, slaba polovica (44,5 %), od 7 do 18 let delovnih izkušenj. Sledijo svetovalni delavci, ki imajo od 19 do 31 let delovnih izkušenj (27,1 %). Ugotavljamo, da ima slaba polovica (46,5 %) izobrazbo s področja pedagogike, sledijo svetovalni delavci z izobrazbo s področja socialne pedagogike (12,9 %) oz. socialnega dela (12,9 %), pri čemer jih ima večina pridobljenih univerzitetno izobrazbo 2. bolonjske stopnje (72,3 %). V raziskavi so sodelovali svetovalni delavci iz vseh statističnih regij Slovenije. Dve tretjini (60,6 %) jih je zaposlenih v vrtcu, ki se nahaja na podeželju.

V raziskavo so bili vključeni tudi vodstveni delavci vrtcev, pri čemer je v raziskavi sodelovalo 208 vodstvenih delavcev iz 141 javnih vrtcev. V Tabeli 3 prikazujemo podatke o spolu, starosti, delovnih izkušnjah, stopnji in področju izobrazbe, delovnem mestu vodstvenih delavcev ter regiji in lokaciji vrtca.

Tabela 3

Števila (f) in strukturni odstotki (f %) vodstvenih delavcev vrtca glede na demografske podatke

Spremenljivka	Kategorije	<i>f</i>	<i>f</i> %
Spol	Ženski	192	92,3
	Moški	16	7,7
	Drugo	0	0,0
Starost	<i>M</i> = 48,1, <i>SD</i> = 7,59		
Delovne izkušnje	0 do 3 leta	0	0,0
	4 do 6 let	1	0,5
	7 do 18 let	59	28,4
	19 do 31 let	95	45,7
	32 do 40 let	51	24,5

Spremenljivka	Kategorije	<i>f</i>	<i>f</i> %
	Več kot 40 let	2	1,0
Vodstveni položaj	<i>M</i> = 8,35, <i>SD</i> = 6,89		
Stopnja izobrazbe	Višješolska izobrazba	6	2,9
	Visokošolska strokovna izobrazba (1. stopnja)	102	49,0
	Univerzitetna izobrazba (1. stopnja)	5	2,4
	Univerzitetna izobrazba (2. stopnja)	79	38,0
	Specializacija po univerzitetni izobrazbi	3	1,4
	Magisterij znanosti	10	4,8
	Doktorat znanosti	3	1,4
Področje izobrazbe	Predšolska vzgoja	118	56,7
	Pedagogika	18	8,7
	Psihologija	5	2,4
	Socialna pedagogika	8	3,8
	Specialna in rehabilitacijska pedagogika	5	2,4
	Inkluzivna pedagogika	4	1,9
	Socialno delo	5	2,4
	Drugo	45	21,6
Delovno mesto	Ravnatelj	74	35,6
	Pomočnik ravnatelja	134	64,4
Regija vrtca	Gorenjska	19	9,1
	Goriška	12	5,8
	Jugovzhodna Slovenija	27	13,0
	Koroška	12	5,8
	Obalno-kraška	6	2,9
	Osrednjeslovenska	34	16,3
	Podravska	36	17,3
	Pomurska	26	12,5
	Posavska	10	4,8
	Primorsko-notranjska	7	3,4
	Savinjska	12	5,8
Zasavska	7	3,4	
Kraj vrtca	V mestu	88	42,3
	Na podeželju	120	57,7
	Skupaj	208	100,0

Iz Tabele 3 je razvidno, da je večina vodstvenih delavcev, ki so sodelovali v raziskavi, ženskega spola (92,3 %). Vodstveni delavci, ki so bili vključeni v raziskavo, so v povprečju stari 48,1 leta. Največ, slaba polovica (45,7 %), jih ima od 19 do 31 let delovne dobe, pri čemer so na vodstvenem položaju v povprečju dobrih 8 let. Ugotavljamo, da slaba polovica (49,0 %) pridobljeno visokošolsko strokovno izobrazbo in slabi dve petini (38,0 %) univerzitetno izobrazbo 2. bolonjske stopnje. Dobra polovica (56,7 %) ima izobrazbo s področja predšolske

vzgoje. Nadalje ugotavljamo, da je v raziskavi sodelovalo več pomočnikov ravnateljev (64,4 %) kot ravnateljev (35,6 %). V raziskavi so sodelovali vodstveni delavci iz vseh statističnih regij Slovenije. Več jih je zaposlenih v vrtcu, ki se nahaja na podeželju (57,7 %), kot v vrtcu v mestu (42,3 %).

2.1.1.2 Strokovni delavci šol

Najprej predstavljamo demografske podatke za učitelje, ki poučujejo v 1. razredu osnovne šole. V raziskavi je sodelovalo 442 učiteljev 1. razreda iz 147 osnovnih šol. V Tabeli 4 so prikazani podatki o spolu, starosti, delovnih izkušnjah, stopnji izobrazbe, delovnem mestu, regiji in lokaciji osnovne šole.

Tabela 4

Števila (f) in strukturni odstotki (f %) učiteljev 1. razreda glede na demografske podatke

Spremenljivka	Kategorije	f	f %
Spol	Ženski	432	97,8
	Moški	9	2,0
	Drugo	1	0,2
Starost	<i>M = 43,89, SD = 9,62</i>		
Delovne izkušnje	0 do 3 leta	32	7,2
	4 do 6 let	40	9,0
	7 do 18 let	133	30,1
	19 do 31 let	156	35,3
	32 do 40 let	79	17,9
	Več kot 40 let	2	0,5
Stopnja izobrazbe	Višješolska izobrazba	54	12,2
	Visokošolska strokovna izobrazba (1. stopnja)	67	15,2
	Univerzitetna izobrazba (1. stopnja)	90	20,4
	Univerzitetna izobrazba (2. stopnja)	218	49,3
	Specializacija po univerzitetni izobrazbi	2	0,5
	Magisterij znanosti	11	2,5
Delovno mesto	Doktorat znanosti	0	0,0
	Učitelj v 1. razredu	320	72,4
	Drugi učitelj v 1. razredu	79	17,9
Regija osnovne šole	Vzgojitelj v 1. razredu	43	9,7
	Gorenjska	54	12,2
	Goriška	18	4,1
	Jugovzhodna Slovenija	52	11,8
	Koroška	18	4,1
	Obalno-kraška	19	4,3
	Osrednjeslovenska	122	27,6

Spremenljivka	Kategorije	<i>f</i>	<i>f</i> %
	Podravska	51	11,5
	Pomurska	29	6,6
	Posavska	11	2,5
	Primorsko-notranjska	6	1,4
	Savinjska	43	9,7
	Zasavska	19	4,3
	Kraj osnovne šole	V mestu	192
Na podeželju		250	56,6
Skupaj		442	100,0

Iz Tabele 4 je razvidno, da so v raziskavi večinoma sodelovale ženske (97,8 %). Učitelji, ki poučujejo v 1. razredu, so v povprečju stari 43,9 leta, pri čemer jih ima največ od 19 do 31 let delovnih izkušenj (35,3 %). Sledijo učitelji, ki imajo od 7 do 18 let izkušenj (30,1 %). Največ učiteljev, skoraj polovica (49,3 %), ima pridobljeno univerzitetno izobrazbo na 2. bolonjski stopnji. Sledijo učitelji, ki imajo pridobljeno univerzitetno izobrazbo na 1. bolonjski stopnji (20,4 %). V raziskavi so v večini sodelovali učitelji 1. razreda (72,4 %). Večina učiteljev je zaposlenih v osnovni šoli, ki se nahaja na podeželju (56,6 %). V raziskavi so sodelovali učitelji 1. razreda iz vseh statističnih regij Slovenije.

V nadaljevanju prikazujemo demografske podatke za svetovalne delavce. V raziskavi je sodelovalo 241 svetovalnih delavcev iz 143 osnovnih šol. V Tabeli 5 so prikazani podatki o spolu, starosti, delovnih izkušnjah, stopnji in področju izobrazbe, delovnem mestu ter regiji in lokaciji osnovne šole, v kateri so svetovalni delavci zaposleni.

Tabela 5

Števila (f) in strukturni odstotki (f %) svetovalnih delavcev osnovne šole glede na demografske podatke

Spremenljivka	Kategorije	<i>f</i>	<i>f</i> %
Spol	Ženski	231	95,9
	Moški	10	4,1
	Drugo	0	0,0
Starost	<i>M</i> = 42,78, <i>SD</i> = 10,23		
Delovne izkušnje	0 do 3 leta	27	11,2
	4 do 6 let	24	10,0
	7 do 18 let	90	37,3
	19 do 31 let	68	28,2
	32 do 40 let	30	12,4

Spremenljivka	Kategorije	<i>f</i>	<i>f</i> %
	Več kot 40 let	2	0,8
Stopnja izobrazbe	Višješolska izobrazba	6	2,5
	Visokošolska strokovna izobrazba (1. stopnja)	10	4,1
	Univerzitetna izobrazba (1. stopnja)	27	11,2
	Univerzitetna izobrazba (2. stopnja)	177	73,4
	Specializacija po univerzitetni izobrazbi	6	2,5
	Magisterij znanosti	12	5,0
	Doktorat znanosti	3	1,2
Področje izobrazbe	Pedagogika	100	41,5
	Psihologija	49	20,3
	Socialna pedagogika	40	16,6
	Specialna in rehabilitacijska pedagogika	4	1,7
	Inkluzivna pedagogika	11	4,6
	Defektologija	3	1,2
	Socialno delo	27	11,2
	Drugo	7	2,9
Delovno mesto	Svetovalni delavec	181	75,1
	Učitelj za dodatno strokovno pomoč	14	5,8
	Drugo	46	19,1
Regija vrtca	Gorenjska	19	7,9
	Goriška	13	5,4
	Jugovzhodna Slovenija	28	11,6
	Koroška	8	3,3
	Obalno-kraška	12	5,0
	Osrednjeslovenska	60	24,9
	Podravska	37	15,4
	Pomurska	14	5,8
	Posavska	6	2,5
	Primorsko-notranjska	3	1,2
	Savinjska	27	11,2
	Zasavska	14	5,8
Kraj vrtca	V mestu	135	56,0
	Na podeželju	106	44,0
	Skupaj	241	100,0

V raziskavi so v večini sodelovale ženske (95,9 %). Svetovalni delavci, ki bili vključeni v raziskavo, so v povprečju stari 42,8 leta, pri čemer jih ima največ od 7 do 18 let delovnih izkušenj (37,3 %). Sledijo svetovalni delavci, ki imajo od 19 do 31 let delovnih izkušenj (28,2 %). Ugotavljamo, da imata dve petini (41,5 %) izobrazbo s področja pedagogike in petina (20,3 %) s področja psihologije, pri čemer jih ima večina (73,4 %) pridobljenih univerzitetno izobrazbo na 2. bolonjski stopnji. Večina jih je zaposlenih na delovnem mestu svetovalnega delavca (75,1 %), a

je slaba petina (19,1 %) poročala, da poleg svetovalnega dela učencem nudijo dodatno strokovno pomoč. V raziskavi so sodelovali svetovalni delavci iz vseh statističnih regij Slovenije. Dobra polovica (56,0 %) svetovalnih delavcev v vzorcu je zaposlenih v osnovni šoli, ki se nahaja v mestu.

V nadaljevanju prikazujemo še demografske podatke za vodstvene delavce. V raziskavi je sodelovalo 220 vodstvenih delavcev iz 140 osnovnih šol. V Tabeli 6 so prikazani podatki o spolu, starosti, delovnih izkušnjah, stopnji in področju izobrazbe, delovnem mestu vodstvenih delavcev ter regiji in lokaciji osnovne šole.

Tabela 6

Števila (f) in strukturni odstotki (f %) vodstvenih delavcev osnovne šole glede na demografske podatke

Spremenljivka	Kategorije	f	f %
Spol	Ženski	164	74,5
	Moški	56	25,5
	Drugo	0	0,0
Starost	<i>M = 49,83, SD = 7,70</i>		
Delovne izkušnje	0 do 3 leta	0	0,0
	4 do 6 let	0	0,0
	7 do 18 let	51	23,2
	19 do 31 let	112	50,9
	32 do 40 let	51	23,2
	Več kot 40 let	6	2,7
Vodstveni položaj	<i>M = 8,50, SD = 7,72</i>		
Stopnja izobrazbe	Višješolska izobrazba	11	5,0
	Visokošolska strokovna izobrazba (1. stopnja)	0	0,0
	Univerzitetna izobrazba (1. stopnja)	12	5,5
	Univerzitetna izobrazba (2. stopnja)	160	72,7
	Specializacija po univerzitetni izobrazbi	10	4,5
	Magisterij znanosti	21	9,5
	Doktorat znanosti	6	2,7
Področje izobrazbe	Področje razrednega pouka	54	24,5
	Predmetna področja	124	56,4
	Drugo	42	19,1
Delovno mesto	Ravnatelj	118	53,6
	Pomočnik ravnatelja	102	46,4
Regija vrtca	Gorenjska	23	10,5
	Goriška	8	3,6
	Jugovzhodna Slovenija	26	11,8
	Koroška	13	5,9
	Obalno-kraška	14	6,4

Spremenljivka	Kategorije	<i>f</i>	<i>f</i> %
	Osrednjeslovenska	51	23,2
	Podravska	34	15,5
	Pomurska	10	4,5
	Posavska	5	2,3
	Primorsko-notranjska	5	2,3
	Savinjska	22	10,0
	Zasavska	9	4,1
	Kraj vrtca	V mestu	102
	Na podeželju	118	53,6
	Skupaj	220	100,0

Iz Tabele 6 je razvidno, da je večina (74,5 %) vodstvenih delavcev, ki so sodelovali v raziskavi, ženskega spola. Vodstveni delavci, ki so bili vključeni v raziskavo, so v povprečju stari 49,8 leta. Največ, polovica (50,9 %), jih ima od 19 do 31 let delovne dobe, pri čemer so na vodstvenem položaju v povprečju 8,5 leta. Ugotavljamo, da ima večina pridobljeno univerzitetno izobrazbo 2. bolonjske stopnje (72,7 %). Dobra polovica ima izobrazbo s predmetnega področja (56,4 %) in četrtnina s področja razrednega pouka (24,5 %). Nadalje ugotavljamo, da je v raziskavi sodelovalo nekoliko več ravnateljev (53,6 %) kot pomočnikov ravnateljev (46,4 %). V raziskavi so sodelovali vodstveni delavci iz vseh statističnih regij Slovenije. Več jih je zaposlenih v vrtcu, ki se nahaja na podeželju (53,6 %), kot v vrtcu v mestu (46,4 %).

2.1.2 Udeleženci pri zbiranju podatkov v fokusnih skupinah

V fokusne skupine smo povabili strokovne delavce iz različnih interesnih skupin, in sicer iz vrtcev, ki so v šolskih letih 2018/2019, 2019/2020 in/ali 2020/2021 izvajali krajši program predšolske vzgoje, iz osnovnih šol, ki se nahajajo v eni izmed regij z najnižjo vključenostjo otrok, starih štiri in pet let, v vrtec v obdobju od 2016 do 2021, in iz občin, v katerih so vrtci izvajali krajši program, ter iz občin, v katerih vrtci krajšega programa ne izvajajo, a se nahajajo v eni izmed regij z najnižjo vključenostjo otrok, starih štiri in pet let, v vrtec v obdobju od 2016 do 2021. V fokusne skupine smo povabili tudi starše otrok, vključene v krajši program predšolske vzgoje. V nadaljevanju podrobneje predstavljamo udeležence po posameznih fokusnih skupinah.

2.1.2.1 Strokovni delavci vrtcev

S strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport smo pridobili seznam vrtcev, ki so v šolskih letih 2018/2019, 2019/2020 in 2020/2021 izvajali krajši program predšolske vzgoje. V šolskem letu 2018/2019 in 2019/2020 so krajši program izvajali trije vrtci, medtem ko je v šolskem letu 2020/21 program izvajalo šest vrtcev. Od leta 2018 do 2021 je krajši program izvajalo deset različnih vrtcev, pri čemer je eden vrtec krajši program izvajal v vseh treh omenjenih šolskih letih. K sodelovanju v fokusnih skupinah smo povabili vseh deset vrtcev, pri čemer so se vsi tudi odzvali povabilu. V fokusne skupine smo povabili vzgojitelje v krajšem programu, vzgojitelje v celodnevem programu in svetovalne delavce vrtca. Na naše povabilo so se odzvali tudi vodstveni delavci. Oblikovali smo tri fokusne skupine.

Tabela 7

Število (f) strokovnih delavcev vrtca v prvi fokusni skupini glede na mesto zaposlitve

Vrtec	Strokovni delavci	f
Jugovzhodna Slovenija, osrednjeslovenska regija, podravska regija	Vzgojitelj v celodnevem programu	3
	Vzgojitelj v krajšem programu	7
	Svetovalni delavec	2
Skupaj		12

V prvo fokusno skupino so bili uvrščeni trije vrtci, in sicer en vrtec iz jugovzhodne Slovenije, en iz osrednjeslovenske in en iz podravske regije. V tej fokusni skupini je sodelovalo 12 strokovnih delavcev vrtca – iz vsakega vrtca po štirje. Največ, dobro polovico, sodelujočih predstavljajo vzgojitelji, ki imajo izkušnje z delom v krajšem programu predšolske vzgoje. Gre za vzgojitelje, ki so v šolskem letu 2019/2020 ali 2020/2021 izvajali krajši program v njihovem vrtcu. Sledijo vzgojitelji iz celodnevnega programa, ki tovrstnih izkušenj z delom v krajšem programu nimajo, in svetovalni delavci. Vodstveni delavci v tej fokusni skupini niso sodelovali. Skupina se ni razlikovala po spolu, saj so v tej fokusni skupini sodelovale samo ženske.

Tabela 8

Število (f) strokovnih delavcev vrtca v drugi fokusni skupini glede na mesto zaposlitve

Vrtec	Strokovni delavci	f
Jugovzhodna Slovenija, osrednjeslovenska regija	Vzgojitelj v celodnevem programu	4
	Vzgojitelj v krajšem programu	4
	Svetovalni delavec	1
Skupaj		9

V drugo fokusno skupino so prav tako bili vključeni trije vrtci, in sicer dva vrtca iz Jugovzhodne Slovenije in en vrtec iz osrednjeslovenske regije. V fokusni skupini je sodelovalo devet strokovnih delavcev. Sodelujoči niso bili enakomerno porazdeljeni po vrtcih, saj so iz enega vrtca sodelovali štiri strokovni delavci, iz drugega trije in iz tretjega dva strokovna delavca. V tej fokusni skupini so bili v enakem deležu zastopani vzgojitelji, ki imajo izkušnje z delom v krajšem programu predšolske vzgoje (krajši program so izvajali v šolskih letih 2018/2019, 2019/2020 in/ali 2020/2021), in vzgojitelji iz celodnevnega programa, ki izkušenj s krajšim programom nimajo. Sodeloval je tudi en svetovalni delavec. Vodstveni delavci niso sodelovali. V skupini so prevladovale ženske, a je bil vključen tudi en moški, in sicer kot vzgojitelj v krajšem programu.

Tabela 9

Število (f) strokovnih delavcev vrtca v tretji fokusni skupini glede na mesto zaposlitve

Vrtec	Strokovni delavci	f
Goriška regija, osrednjeslovenska regija	Vzgojitelj v celodnevem programu	2
	Vzgojitelj v krajšem programu	5
	Svetovalni delavec	2
	Vodstveni delavec	4
Skupaj		13

V tretjo fokusno skupino je bilo vključenih 13 strokovnih delavcev iz štirih vrtcev, pri čemer se trije vrtci nahajajo v osrednjeslovenski regiji in en vrtec v goriški regiji. Iz enega vrtca sta sodelovala dva strokovna delavca, iz drugega trije strokovni delavci in iz preostalih dveh štiri strokovni delavci. Največ sodelujočih v tej fokusni skupini predstavljajo vzgojitelji, ki imajo izkušnje z delom v krajšem programu predšolske vzgoje, saj so v šolskih letih 2018/2019, 2019/2020 ali 2020/2021 izvajali krajši program v njihovem vrtcu. Sledijo vodstveni delavci in v enakem deležu svetovalni delavci in vzgojitelji iz celodnevnega programa, ki nimajo izkušenj z izvajanjem krajšega programa. Skupina se ni razlikovala po spolu, saj so v tej fokusni skupini sodelovale samo ženske.

Tabela 10

Število (f) in strukturni odstotki (f %) porazdelitve strokovnih delavcev vrtca glede na mesto zaposlitve

Vrtec	Strokovni delavci	f	f %
Goriška regija, jugovzhodna Slovenija, podravska regija, osrednjeslovenska regija	Vzgojitelj v celodnevem programu	9	27,3
	Vzgojitelj v krajšem programu	15	45,5
	Svetovalni delavec	5	15,2

Vrtec	Strokovni delavci	<i>f</i>	<i>f</i> %
	Vodstveni delavec	4	12,0
	Skupaj	33	100,0

Če povzamemo, v treh fokusnih skupinah je skupno sodelovalo 33 strokovnih delavcev vrtcev. V fokusne skupine sta bila vključena po en vrtec iz goriške in podravske regije, trije vrtci iz jugovzhodne Slovenije in pet vrtcev iz osrednjeslovenske regije. Slabo polovico sodelujočih v fokusnih skupinah predstavljajo vzgojitelji, ki imajo izkušnje z izvajanjem krajšega programa predšolske vzgoje. Sledijo jim vzgojitelji iz celodnevne programa, a brez izkušenj v krajšem programu. Sodelovali so tudi svetovalni in vodstveni delavci. V fokusnih skupinah so prevladovale ženske z izjemo enega moškega.

2.1.2.2 Strokovni delavci šol

Pri izboru osnovnih šol smo izhajali iz podatka o deležu otrok, starih štiri in pet let, vključenih v vrtec v posamezni regiji v šolskih letih 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020 in 2020/2021. Za vsako statistično regijo smo izračunali povprečni delež otrok, starih štiri in pet let, vključenih v vrtec, za obdobje od leta 2016 do leta 2021. Podatke smo pridobili pri Statističnem uradu Republike Slovenije. Statistični podatki o vključenosti otrok v vrtce v Sloveniji kažejo, da so stopnje vključenosti v obalno-kraški, jugovzhodni Sloveniji in primorsko-notranjski regiji pod 90%. To je precej nižje kot nacionalno povprečje, ki znaša 93,4%, kar poudarja potrebo po osredotočenih prizadevanjih za izboljšanje vključenosti v predšolsko vzgojo, še posebej z namenom doseči cilj Evropske unije o 96-odstotni vključenosti. Pobuda za sistemsko spremljanje podatkov o predšolski vzgoji, zlasti o vključenosti otrok v različne programe predšolske vzgoje, je ključnega pomena. Opaziti je, da je večina otrok vključena v celodnevne programe. Dodaten izziv predstavlja zbiranje podatkov o otrocih, ki niso vključeni v noben program predšolske vzgoje. Ti podatki so za Slovenijo izjemnega pomena, saj številne raziskave poudarjajo pomen vključevanja otrok v vrtce, še posebej za otroke iz socio-ekonomsko in kulturno prikrajšanih okolij, kar poudarja potrebo po povečanju prizadevanj za vključevanje.

Podatke o vključenosti podrobneje predstavljamo v spodnji tabeli.

Tabela 11*Delež otrok, starih štiri in pet let, vključenih v vrtec po regijah*

	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	<i>M</i>
Osrednjeslovenska	91,9	92,5	92,9	92,9	93,4	92,7
Koroška	91,7	92,4	92,0	93,1	93,3	92,5
Savinjska	91,7	92,6	92,3	92,8	92,4	92,4
Pomurska	91,0	92,4	94,2	92,3	91,3	92,2
Slovenija	90,9	93,0	92,0	92,1	91,4	91,9
Gorenjska	91,3	92,0	92,6	92,8	90,3	91,8
Zasavska	91,1	91,2	91,8	92,1	92,5	91,7
Goriška	91,0	92,4	91,9	92,2	90,7	91,6
Podravska	89,7	91,7	91,9	91,8	90,6	91,1
Posavska	90,9	91,6	90,5	91,4	90,3	90,9
Obalno-kraška	89,5	90,0	89,6	89,9	88,3	89,5
Jugovzhodna Slovenija	89,0	89,7	89,6	89,6	88,2	89,2
Primorsko-notranjska	88,1	88,8	90,3	88,5	88,4	88,8

V fokusne skupine smo vključili šole, ki se nahajajo v regijah z najnižjim deležem otrok, starih štiri in pet let, vključenih v vrtec, v obdobju od leta 2016 do 2021. Šole smo izbirali iz naslednjih regij: primorsko-notranjska, jugovzhodna Slovenija, obalno-kraška in posavska. K tem regijam smo dodali še gorenjsko, saj se delež otrok, starih štiri in pet let, vključenih v vrtec, v obdobju od leta 2016 do 2021, najbolj približa deležu otrok, starih štiri in pet let, vključenih v vrtec, na ravni Slovenije. Pri izboru šol smo sicer upoštevali kriterij regije, a smo izbirali le med šolami, ki so že predhodno potrdile sodelovanje v kvantitativnem delu raziskave. Na izbranih osnovnih šolah smo kontaktirali koordinatorje. V fokusne skupine smo povabili učitelje 1., 2. in 3. razreda ter svetovalne delavce. Oblikovali smo tri fokusne skupine.

Tabela 12*Število (f) strokovnih delavcev osnovne šole v prvi fokusni skupini glede na mesto zaposlitve*

Vrtec	Strokovni delavci	<i>f</i>
Jugovzhodna Slovenija, obalno-kraška regija, posavska regija, primorsko-notranjska regija	Učitelj v 1. razredu	4
	Učitelj v 2. razredu	3
	Učitelj v 3. razredu	3
	Svetovalni delavec	4
Skupaj		14

V prvo fokusno skupino so bile uvrščene štiri osnovne šole, in sicer ena iz jugovzhodne Slovenije, ena iz obalno-kraške, ena iz posavske in ena iz primorsko-notranjske regije. V tej fokusni skupini je sodelovalo 14 strokovnih delavcev – iz treh šol so sodelovali po štirje

strokovni delavci in iz ene šole dva strokovna delavca. Največ, dobro četrtno, sodelujočih predstavljajo učitelji, ki poučujejo v 1. razredu, oz. svetovalni delavci. V enakem deležu sledijo učitelji, ki poučujejo v 2. razredu, in učitelji, ki poučujejo v 3. razredu. Skupina se ni razlikovala po spolu, saj so v tej fokusni skupini sodelovale samo ženske.

Tabela 13

Število (f) strokovnih delavcev osnovne šole v drugi fokusni skupini glede na mesto zaposlitve

Vrtec	Strokovni delavci	f
Jugovzhodna Slovenija, obalno-kraška regija, posavska regija	Učitelj v 1. razredu	2
	Učitelj v 2. razredu	1
	Učitelj v 3. razredu	1
	Svetovalni delavec	2
Skupaj		6

V drugo fokusno skupino je bilo vključenih šest strokovnih delavcev iz treh osnovnih šol, pri čemer se ena šola nahaja v jugovzhodni Sloveniji, ena v obalno-kraški regiji in ena v posavski regiji. Sodelujoči niso bili enakomerno porazdeljeni po šolah, kajti iz ene šole so sodelovali trije strokovni delavci, iz druge šole sta sodelovala dva strokovna delavca in iz tretje šole je sodeloval en strokovni delavec. Največ, dobro tretjino, sodelujočih predstavljajo učitelji, ki poučujejo v 1. razredu, oz. svetovalni delavci. Sledijo učitelji, ki poučujejo v 2. oziroma v 3. razredu. Skupina se ni razlikovala po spolu, saj so v tej fokusni skupini sodelovale samo ženske.

Tabela 14

Število (f) strokovnih delavcev osnovne šole v tretji fokusni skupini glede na mesto zaposlitve

Vrtec	Strokovni delavci	f
Gorenjska regija, obalno-kraška regija, primorsko-notranjska regija	Učitelj v 1. razredu	3
	Učitelj v 2. razredu	2
	Učitelj v 3. razredu	3
	Svetovalni delavec	3
Skupaj		11

V tretji fokusni skupini so sodelovale tri osnovne šole, in sicer ena iz gorenjske, ena iz obalno-kraške in ena iz primorsko-notranjske regije. Sodelovalo je 11 strokovnih delavcev, pri čemer so iz dveh vrtcev sodelovali po štirje strokovni delavci in iz enega vrtca trije strokovni delavci. V tej fokusni skupini so bili v enakem deležu zastopani učitelje, ki poučujejo v 1. razredu,

učitelji, ki poučujejo v 3. razredu, in svetovalni delavci. Najmanj je bilo učiteljev 2. razreda. Skupina se ni razlikovala po spolu, saj so v tej fokusni skupini sodelovale samo ženske.

Tabela 15

Število (f) in strukturni odstotki (f %) porazdelitve strokovnih delavcev osnovne šole glede na mesto zaposlitve

Vrtec	Strokovni delavci	f	f %
Gorenjska regija, jugovzhodna Slovenija, obalno-kraška regija, posavska regija, primorsko-notranjska regija	Učitelj v 1. razredu	9	29,0
	Učitelj v 2. razredu	6	19,4
	Učitelj v 3. razredu	7	22,6
	Svetovalni delavec	9	29,0
Skupaj		31	100,0

Če povzamemo, v treh fokusnih skupinah je skupno sodelovalo 31 strokovnih delavcev osnovne šole. V fokusne skupine je bila vključena ena šola iz gorenjske regije, po dve šoli iz jugovzhodne Slovenije, posavske in primorsko-notranjske regije ter tri šole iz obalno-kraške regije. Največ sodelujočih predstavljajo svetovalni delavci oziroma učitelji, ki poučujejo v 1. razredu. Sledijo učitelji, ki poučujejo v 3. razredu. Najmanj sodelujočih poučuje otroke 2. razreda. V fokusnih skupinah so sodelovali samo ženske.

2.1.2.3 Strokovni delavci občin

Pri izboru strokovnih delavcev občin v prvo fokusno skupino smo izhajali iz seznama vrtcev, ki so v šolskem letu 2020/2021 izvajali krajši program predšolske vzgoje. V tem šolskem letu je krajši program izvajalo šest različnih vrtcev iz štirih regij, in sicer en vrtec iz goriške regije, trije vrtci iz jugovzhodne Slovenije, en vrtec iz osrednjeslovenske regije in en vrtec iz podravske regije. Za vsak vrtec smo preverili, v kateri občini se nahaja, in na takšen način oblikovali seznam občin. Iz vsake regije smo vključili le eno občino, zato smo med tremi občinami jugovzhodne Slovenije naključno izbrali eno. Na izbranih občinah smo kontaktirali strokovne delavce za področje predšolske vzgoje in jih povabili k sodelovanju v fokusni skupini.

Tabela 16

Število (f) strokovnih delavcev občine, v katerih se izvaja krajši program predšolske vzgoje

Regija občine	f
Goriška regija	1
Jugovzhodna Slovenija	1
Osrednjeslovenska regija	1

Regija občine	<i>f</i>
Podravska regija	1
Skupaj	4

V tej fokusni skupini so sodelovali 4 strokovni delavci občin, v katerih se nahaja vrtec, ki je izvajal krajši program predšolske vzgoje v šolskem letu 2020/2021. Sodelovale so samo ženske.

Pri izboru strokovnih delavcev občin v drugo fokusno skupino smo izhajali iz podatka o deležu otrok, starih štiri in pet let, vključenih v vrtec. Pridobili smo podatke za obdobje od 2016 do 2021, na podlagi katerih smo izračunali povprečje, kot je že bilo tudi predhodno podrobneje pojasnjeno. Med regije z najnižjim deležem otrok, starih štiri in pet let, vključenih v vrtec sodijo posavska, obalno-kraška, jugovzhodna Slovenija in primorsko-notranjska. Iz vsake regije smo naključno izbrali eno občino, le iz primorsko-notranjske regije smo izbrali dve občini, saj gre za regijo z najnižjim deležem otrok, starih štiri in pet let, vključenih v vrtec. Pri izboru občine iz jugovzhodne Slovenije smo pazili, da nismo izbrali občine, v kateri se krajši program izvaja. Na izbranih občinah smo kontaktirali strokovne delavce za področje predšolske vzgoje in jih povabili k sodelovanju v fokusni skupini.

Tabela 17

Število (f) strokovnih delavcev občin iz regij, ki imajo najnižji delež otrok, starih štiri in pet let, vključenih v vrtec in ne izvajajo krajšega programa predšolske vzgoje

Regija občine	<i>f</i>
Jugovzhodna Slovenija	1
Obalno-kraška regija	1
Posavska regija	1
Primorsko-notranjska regija	2
Skupaj	5

V fokusni skupini je sodelovalo 5 strokovnih delavcev občin iz regij, ki imajo najnižji delež otrok, starih štiri in pet let, vključenih v vrtec v obdobju od 2016 do 2021 in ne izvajajo krajšega programa predšolske vzgoje. Skupina se ni razlikovala po spolu, saj so v tej fokusni skupini sodelovale samo ženske.

Tabela 18*Število (f) strokovnih delavcev občin*

Regija občine	<i>f</i>
Goriška regija	1
Jugovzhodna Slovenija	2
Obalno-kraška regija	1
Osrednjeslovenska regija	1
Podravska regija	1
Posavska regija	1
Primorsko-notranjska regija	2
Skupaj	9

Če povzamemo, v dveh fokusnih skupinah je skupno sodelovalo 9 strokovnih delavcev občin iz sedmih različnih regij. V fokusnih skupinah so sodelovale samo ženske.

2.1.2.4 Starši

K sodelovanju v fokusnih skupinah smo povabili starše otrok, ki so bili v šolskem letu 2021/2022 vključeni v krajši program predšolske vzgoje. Izvedena je bila ena fokusna skupina s starši otrok, ki so bili vključeni v vrtec v podravske regiji.

Tabela 19*Število (f) staršev*

Vrtec	Starši	<i>f</i>
Podravska regija	Mati	4
	Oče	1
Skupaj		5

V fokusni skupini je skupno sodelovalo 5 staršev otrok, ki so bili vključeni v krajši program predšolske vzgoje. V skupini so prevladovala matere otrok z izjemo enega očeta. Starši, ki so sodelovali, so bili različnih nacionalnosti.

2.1.3 Udeleženci pri opazovanju izvedbe krajših programov

Pri določitvi vrtcev za opazovanje izvedbe krajših programov smo izhajali iz podatkov o tem, kateri vrtci so krajši program izvajali v šolskih letih 2018/2019, 2019/2020, 2020/2021 in/ali 2021/2022. Na začetku šolskega leta 2022/2023 smo omenjene vrtce kontaktirali in se z njimi dogovorili, da nas bodo obvestili, če bodo tudi v šolskem letu 2022/2023 izvajali krajši program.

Nekaj podatkov o tem, kateri vrtci bodo izvajali krajši program, smo pridobili tudi s strani Ministrstva za vzgojo in izobraževanje.

Tabela 20

Število (f) vrtcev, ki so bili vključeni v opazovanje izvedbe krajših programov

Regija vrtca	f
Jugovzhodna regija, osrednjeslovenska regija, podravska regija, primorsko-notranjska regija	9

V opazovanje izvedbe krajših programov je bilo vključenih 9 vrtcev.

2.1.4 Udeleženci pri oceni kompetenc otrok v krajših, poldnevni in celodnevni programih

Povabilo za sodelovanje pri ocenjevanju kompetenc otrok smo posredovali javnim vrtcem, ki so že predhodno potrdili sodelovanje v evalvacijski študiji. Na povabilo se je odzvalo 105 vrtcev. Naš interes v tem sklopu študije je bil usmerjen v otroke, ki so šli v septembru 2023 v 1. razred osnovne šole. Vzgojitelji so iz posameznega oddelka naključno izbrali tri otroke.

Tabela 21

Števila (f) in strukturni odstotki (f %) otrok, ki so bili vključeni v ocenjevanje njihovih kompetenc

Spremenljivka	Kategorije	f	f %
Spol	Deklica	496	52,2
	Deček	455	47,8
	Drugo	0	0,0
Starost	$M = 5,89, SD = 0,34$		
Slovenščina kot materni jezik	Da	895	94,2
	Ne	55	5,8
Vrsta programa	Celodnevni program	896	93,9
	Poldnevni program	24	2,5
	Krajši program	34	2,6
	Skupaj	955	100,0

V raziskavo, v kateri je sodelovalo 955 predšolskih otrok, je bil vključen približno enak delež deklic (52,2 %) in dečkov (47,8 %). Povprečna starost otrok v raziskavi je bila 5,9 let, pri čemer je standardni odklon znašal 0,34 leta, kar kaže na homogeno starostno strukturo znotraj vzorca. Kar zadeva materni jezik, večini otrok (94,2%), vključenih v raziskavo, materni jezik predstavlja slovenščina. Večina otrok je bila vključena v celodnevni program. Poldnevni in krajši program je obiskovala le manjšina otrok.

V tem delu raziskave so sodelovali tudi vzgojitelji, ki so za posameznega otroka izpolnili Pripomoček za ocenjevanje kompetenc predšolskih otrok KOM5. Pripomoček je sicer vključeval šifro vrtca, ne pa tudi šifre vzgojitelja, zato ne moremo podati točnega števila sodelujočih vzgojiteljev. Glede na navodila, ki so jih vzgojitelji prejeli in so podrobneje predstavljena v poglavju o zbiranju podatkov, ocenjujemo, da je v tem delu študije sodelovalo okoli 300 vzgojiteljev. Pomočniki vzgojiteljev v tem sklopu niso bili predvideni.

2.2 Pripomočki pri zbiranju podatkov

2.2.1 Anketni vprašalniki

Merski instrument je predstavljal anketni vprašalnik. Pri oblikovanju vprašalnikov smo izhajali iz ciljev evalvacijske študije. Posledično smo oblikovali več različnih vprašalnikov za različne skupine strokovnih delavcev vrtcev in šol, in sicer:

- vprašalnik za vzgojitelje in pomočnike vzgojiteljev (Priloga 1);
- vprašalnik za svetovalne delavce vrtca (Priloga 2);
- vprašalnik za vodstvene delavce vrtca (Priloga 3);
- vprašalnik za učitelje 1. razreda osnovne šole (Priloga 4);
- vprašalnik za svetovalne delavce osnovnih šol (Priloga 5);
- vprašalnik za vodstvene delavce osnovne šole (Priloga 6).

Vprašalniki so v splošnem vsebovali demografijo in šest vsebinskih sklopov, pri čemer so bili posamezni vsebinski sklopi smiselno vključeni v vprašalnike za posamezne skupine strokovnih delavcev vrtcev in osnovnih šol. Vprašalniki so vključevali vprašanja zaprtega in odprtega tipa ter ocenjevalne lestvice. V nadaljevanju prikazujemo, kateri vsebinski sklopi so bili umeščeni v anketni vprašalnik za posamezno skupino strokovnih delavcev.

Tabela 22*Vsebinski sklopi posameznih anketnih vprašalnikov*

Vsebinski sklop	Vrtec			Osnovna šola		
	Vzgojitelji	Svetovalna služba	Vodstveni delavci	Učitelji	Svetovalna služba	Vodstveni delavci
Demografija	X	X	X	X	X	X
Značilnosti izvajanja krajših programov	X	X	X			
Izkušnje glede zmanjševanja socialne, kulturne in ekonomske neenakosti	X	X	X	X	X	X
Dodana vrednost ob obvezni obliki programa predšolske vzgoje	X	X	X	X	X	X
Predlogi za oblikovanje novega programa predšolske vzgoje ali izboljšanje obstoječih	X	X	X	X	X	X
Pogoji in možnosti vrtcev v primeru obvezne vključitve otrok v program predšolske vzgoje	X	X	X			
Izzivi in izboljšave glede vertikalne povezanosti predšolske vzgoje in osnovne šole	X	X	X	X	X	X
Potrebe po nadaljnjem usposabljanju strokovnih delavcev v kontekstu krajšega programa	X	X	X			

Za ocenjevanje zanesljivosti oziroma notranje konsistentnosti merske lestvice pri posameznem vsebinskem sklopu anketnega vprašalnika za posamezno skupino strokovnih delavcev smo uporabili Cronbachov koeficient alfa (α). Analiza je pokazala, da so merske lestvice pri vseh vprašalnikih za posamezne skupine strokovnih delavcev zanesljive ($\alpha > 0,7$).

2.2.2 Protokol za fokusne skupine

Merski instrument je predstavljal polstrukturiran intervju. Izhajajoč iz ciljev raziskave smo pripravili več protokolov za izvedbo fokusnih skupin, in sicer splošni protokol za vodenje fokusnih skupin (Priloga 7) protokol za strokovne delavce vrtcev (Priloga 8), protokol za strokovne delavce osnovnih šol (Priloga 9), protokol za strokovne delavce občin (Priloga 10) in

protokol za starše (Priloga 11). Protokol vsebuje vsebinske sklope z osnovnimi vprašanji in iztočnicami za razpravo. Vsebinski sklopi za posamezne protokole so razvidni iz spodnje tabele.

Tabela 23

Vsebinski sklopi za posamezne fokusne skupine

Vsebinski sklop	Vrtec	Osnovna šola	Občina	Starši
Značilnosti izvajanja krajših programov	X		X	X
Izkušnje glede zmanjševanja socialne, kulturne in ekonomske neenakosti	X	X	X	
Dodana vrednost ob obvezni obliki programa predšolske vzgoje	X	X	X	X
Predlogi za oblikovanje novega programa predšolske vzgoje ali izboljšanje obstoječih	X	X	X	X
Izzivi in izboljšave glede vertikalne povezanosti predšolske vzgoje in osnovne šole	X	X		
Potrebe po nadaljnjem usposabljanju strokovnih delavcev v kontekstu krajšega programa	X		X	

Protokol je bil namenjen izvajalcu fokusne skupine za vodenje razprave in mu je hkrati predstavljal pomoč pri ohranjanju strukture pogovora. Na podlagi protokola smo oblikovali še obrazec, ki nam je omogočal pripravo zapisnika za posamezno fokusno skupino.

2.2.3 Lestvica za ocenjevanje procesne kakovosti v vrtcih za otroke, stare 3 do 5 let

Za ocenjevanje procesne kakovosti v vrtcih, ki so izvajali krajše programe, smo uporabili validiran merski instrument Early Childhood Environment Rating Scale (ECERS-3) (Harms idr. 2015), ki je eden najpogosteje uporabljenih instrumentov za ocenjevanje kakovosti okolja in procesov v vrtcih.

Instrument smo z dovoljenjem založnika dali prevesti iz angleškega v slovenski jezik. Poimenovali smo ga Lestvica za ocenjevanje procesne kakovosti v vrtcih za otroke, stare 3 do 5 let (LEPKO3-5). Pred uporabo je bil narejen tudi strokovni pregled prevoda. Prav tako smo izvedli izobraževanje za vse raziskovalce o uporabi tega merskega instrumentarija, preden smo

pričeli z zbiranjem podatkov. Vsa vprašanja in morebitne nejasnosti pri uporabi instrumentarija smo analizirali skupaj z raziskovalci ter se tako temeljito pripravili na zbiranje podatkov.

Merski instrument je sestavljen iz 35 postavk, ki so razvrščene v 6 sklopov (Harms idr. 2015):

- Prostor in oprema (*Space and Furnishings*)
- Dnevna rutina (*Personal Care Routines*)
- Jezik in pismenost (*Language and Literacy*)
- Učne dejavnosti (*Learning Activities*)
- Interakcija (*Interaction*)
- Struktura programa (*Program Structure*)

Instrument je namenjen opazovanju ene skupine otrok, pri čemer morajo biti v skupino vključeni otroci, stari od 3 do 5 let. Za opazovanje se predvideva 3 ure časa. Pri ocenjevanju je pomembno, da vse ocene temeljijo na trenutnem opazovanem stanju. Ocenjevanje postavk znotraj posameznega vsebinskega sklopa se vedno začne pri številki 1, pri čemer se vsak kazalnik znotraj postavke ocenjuje z »da« oz. »ne« (Harms idr. 2015).

Pri ocenjevanju kakovosti, so raziskovalci dosledno sledili navodilom, kjer je zapisano, da morajo ocene temeljiti na trenutnem opazovanem stanju. Pri ocenjevanju postavke vedno pričnemo z branjem od 1 (neustrezno) in napredujemo navzgor, s točkovanjem vsakega kazalnika z DA ali NE. Ocene se dodelijo na naslednji način:

- Če je katerikoli kazalnik pod 1 ocenjen z DA, podamo oceno 1.
- Ocena 2 je podana, če so vsi kazalniki pod 1 ocenjeni z NE in je najmanj polovica kazalnikov pod 3 ocenjenih z DA.
- Ocena 3 je podana, če so vsi kazalniki pod 1 ocenjeni z NE in vsi kazalniki pod 3 ocenjeni z DA.
- Ocena 4 je podana, ko so izpolnjeni vsi kazalniki pod 3 in ko je vsaj polovica kazalnikov pod 5 ocenjenih z DA.
- Ocena 5 je podana, ko so vsi kazalniki pod 5 ocenjeni z DA.
- Ocena 6 je podana, ko so izpolnjeni vsi kazalniki pod 5 in ko je vsaj polovica kazalnikov pod 7 ocenjenih z DA.
- Ocena 7 je podana, ko so vsi kazalniki pod 7 ocenjeni z DA.

Ocena NMD (ang. not applicable; slo. ni mogoče določiti) je lahko podana le za kazalnike ali celotne postavke, pri katerih je na lestvici in ocenjevalnem obrazcu oznaka »NMD dovoljen« (ang. »NA permitted«). Kazalniki, ki so ocenjeni z NMD, se ne upoštevajo pri končnem ocenjevanju postavke, prav tako jih ne upoštevamo pri podajanju končne ocene podlestvice in lestvice.

Za izračun povprečne ocene podlestvice seštejemo ocene posameznih postavk in število delimo s številom ocenjenih postavk. Končna povprečna ocena je seštevek ocen vseh postavk v celotni lestvici, deljen s številom ocenjenih postavk. Čeprav je v nekaterih primerih mogoče dodeliti oceno postavke, kljub temu da posamezni kazalniki niso ocenjeni, avtorji ob uporabi lestvice priporočajo ocenjevanje vseh kazalnikov pri vseh postavkah. Takšna praksa zagotavlja bolj natančno povratno informacijo za izboljšanje in tehnično podporo programom, olajša nadaljnjo analizo podatkov ter zmanjšuje probleme z manjkajočimi podatki.

Merski instrument ni dodan med priloge, saj nimamo dovoljenja za njegovo reprodukcijo.

2.2.4 Pripomoček za ocenjevanje kompetenc predšolskih otrok KOM5

V Sloveniji nimamo nobenega pripomočka za vzgojitelje, s katerim bi lahko spremljali kompetence otrok pred vstopom v šolo. V ta namen smo oblikovali merski instrument, ki smo ga poimenovali Pripomoček za ocenjevanje kompetenc predšolskih otrok KOM5 (Priloga 12).

Pripomoček vsebuje različne sklope kompetenc, ki jih lahko vzgojitelj opazi pri otrocih pred vstopom v osnovno šolo:

- Socialno in emocionalno področje
- Kognicija
- Jezik
- Matematika
- Družba
- Narava
- Telesni razvoj in gibanje
- Umetnost

- Zagotavljanje enakih možnosti

Vsaka trditev znotraj posameznega sklopa vsebuje tudi opisnik oz. kratko razlago, ki lahko pripomore k bolj natančnemu spremljanju otrokovih kompetenc.

Vzgojitelj je za posameznega otroka podal oceno na lestvici od 1 (sploh ne drži) do 7 (popolnoma drži), pri čemer so otroka pred ocenjevanjem opazovali vsaj 3 dni. Pri tem je bilo pomembno, da so ocene podali na podlagi funkcioniranja otroka v opazovanem obdobju. Za opazovanje otroka so lahko izbrali različne dele dnevne rutine ali vodenih dejavnosti, pri katerih je imel otrok priložnost izkazati posamezne kompetence.

Za ocenjevanje zanesljivosti oziroma notranje konsistentnosti merske lestvice pri posameznem vsebinskem sklopu anketnega vprašalnika smo uporabili Cronbachov koeficient alfa (α). Analiza je pokazala, da so merske lestvice pri vseh vsebinskih sklopih zanesljive ($\alpha > 0,7$).

Predstavljeni merski instrument je nastal v sodelovanju s strokovnjaki iz različnih področij. Predstavlja sicer prvo verzijo instrumenta, pri čemer je končni cilj validiran merski instrument.

2.3 Postopek zbiranja podatkov

2.3.1 Postopki zbiranja podatkov z anketnimi vprašalniki

K sodelovanju v kvantitativnem delu raziskave so bili z elektronskim sporočilom povabljeni vsi javni vrtci ter osnovne šole v Sloveniji. Sodelovanje v evalvacijski študiji je potrdilo 197 vrtcev in 186 osnovnih šol. Vrtcem in šolam, ki so potrdili sodelovanje, smo na elektronski naslov koordinatorja, ki ga je predhodno določil posamezni vrtec oziroma šola, posredovali dopis, v katerem smo jih seznanili s potekom raziskave in njihovimi nalogami. Na elektronske naslove koordinatorjev smo poslali tudi povezave do anketnih vprašalnikov. Hkrati smo koordinatorje obvestili, da je njihova naloga, da vprašalnike posredujejo posameznim skupinam strokovnih delavcev na njihovi instituciji. Anketni vprašalniki so bili pripravljene v aplikaciji 1ka. Zbiranje podatkov je potekalo od novembra 2022 do maja 2023, pri čemer je bila večina podatkov pridobljenih v novembru in decembru 2022.

Zbiranje podatkov je potekalo v skladu s temeljnimi načeli etike v raziskovanju – upoštevana je bila anonimnost, prostovoljno sodelovanje in možnost prekinitve sodelovanja v raziskavi brez posledic za sodelujočega.

2.3.2 Postopki zbiranja podatkov v fokusnih skupinah

Pred izvedbo fokusnih skupin so se vsi izvajalci fokusnih skupin sestali. Na tem srečanju so se seznanili s smernicami za vodenje fokusnih skupin ter se poenotili glede izvedbe. Za izvedbo fokusnih skupin je bilo določenih šest članov raziskovalne skupine, in sicer dva člana za fokusne skupine s strokovnimi delavci vrtca, dva člana za fokusne skupine s strokovnimi delavci šole in dva člana za fokusne skupine s strokovnimi delavci občine. Eden v paru je bil zadolžen za izvajanje fokusne skupine, medtem ko je drugi pripravil zapisnik. Pri izvedbi fokusne skupine s starši so sodelovali trije člani raziskovalne skupine (člana, ki sta sodelovala že pri izvedbi fokusnih skupin s strokovnimi delavci vrtca, in član, ki je sodeloval pri izvedbi fokusnih skupin s strokovnimi delavci občine). Pri tej fokusni skupini je bil prisoten tudi prevajalec.

Izvajalci fokusnih skupin so kontaktirali izbrane vrtce, šole, občine oziroma starše ter jih povabili k sodelovanju v raziskavi. Fokusne skupine so bile izvedene na daljavo, v aplikaciji MS Teams, v različnih terminih v mesecu maju in juniju 2022. Termini izvedbe so bili predhodno usklajeni s sodelujočimi v raziskavi. En teden pred izvedbo fokusnih skupin so vsi sodelujoči v raziskavi preko elektronske pošte prejeli povezavo do srečanja. Dva dni pred izvedbo je bil poslan še opomnik.

Zbiranje podatkov je potekalo v skladu z etičnimi načeli raziskovanja. Vsi sodelujoči so k raziskavi pristopili prostovoljno, z možnostjo prekinitve sodelovanja v katerikoli fazi raziskave. Na začetku je izvajalec fokusne skupine sodelujočim predstavil namen raziskave ter jim zagotovil zaupnost in anonimnost odgovorov ter od sodelujočih pridobil ustno soglasje za snemanje srečanja. Sodelujoči so bili seznanjeni, da se srečanje snema z namenom preverjanja točnosti podatkov, zapisanih v zapisnikih. Nato je sledil razgovor o posameznih vprašanjih oziroma iztočnicah, opisanih v protokolih za fokusne skupine. Na osnovi odgovorov sodelujočih je bil pripravljen zapisnik o izvedbi posamezne fokusne skupine. Razgovori v fokusnih skupinah so trajali okrog 60 minut.

2.3.3 Postopki zbiranja podatkov pri opazovanju izvedbe krajših programov

Za opazovanje je bilo določenih 6 članov raziskovalne skupine, za katere smo pred opazovanjem izvedli izobraževanje o uporabi instrumenta. Seznanili smo jih s protokolom

opazovanja, strukturo instrumenta in postopkom ocenjevanja. Izobraževanje je služilo tudi poenotenju izvedbe.

Opazovanje sta v vsakem vrtcu praviloma izvajala dva člana raziskovalne skupine. Po opazovanju sta podala tudi kratka opisna poročila.

Člani raziskovalne skupine, zadolženi za opazovanje, so kontaktirali vrtce, ki so v šolskem letu 2022/2023 izvajali krajše programe ter se dogovorili za termin opazovanja. Opazovanja so potekala približno na sredini izvedbe krajšega programa. Opazovanja so potekala med aprilom in avgustom 2023.

Zbiranje podatkov je potekalo v skladu z etičnimi načeli raziskovanja in v skladu z navodili, ki so v ECERS-3.

2.3.4 Postopki zbiranja podatkov pri ocenjevanju kompetenc predšolskih otrok

K sodelovanju smo povabili javne vrtce, ki so že predhodno potrdili sodelovanje v evalvacijski študiji. Tem vrtcem smo na elektronski naslov koordinatorja, ki ga je predhodno določil posamezni vrtec, posredovali dopis, v katerem smo jih seznanili z njihovimi nalogami. Njihova naloga je bila, da so v njihovem vrtcu določili vse oddelke, v katerih so bili takrat otroci, ki naj bi šli septembra 2023 v 1. razred osnovne šole. Naloga vzgojitelja je bila, da je naključno izbral tri otroke, za katere je potem izpolnil KOM5. Pred ocenjevanjem otrok so bila pridobljena vsa potrebna soglasja staršev. Na elektronske naslove koordinatorjev smo poslali tudi povezavo do merskega instrumenta KOM5. Predlagali smo, da se vzgojiteljem instrument natisne, kasneje pa vzgojitelji ocene vnesejo v spletno verzijo instrumenta, saj je bil instrument pripravljen tudi v aplikaciji 1ka. Zbiranje podatkov je potekalo od aprila 2023 do avgusta 2023, pri čemer je bila večina podatkov pridobljenih v aprilu in maju 2023.

Zbiranje podatkov je potekalo v skladu s temeljnimi načeli etike v raziskovanju.

2.4 Postopki analize podatkov

2.4.1 Postopki analize podatkov iz anketnih vprašalnikov, opazovanja izvedbe krajših programov in ocenjevanja kompetenc otrok

Podatke smo obdelali s statističnim programom IBM SPSS Statistics (verzija 27.0) in statističnim programom R (verzija 4.3.1). Pri obdelavi podatkov smo uporabili opisne statistične metode, in sicer frekvence, aritmetično sredino in standardni odklon. Kot mero zanesljivosti smo pri posameznih vprašalnikih izračunali Cronbachov koeficient alfa.

Pri obdelavi podatkov smo naredili tudi primerjalne analize, pri katerih smo uporabljali neparametrični test Kruskal-Wallis in Dunettov test z Bonferronijevim popravkom in neparametrični Wilkoxonov test.

2.4.2 Postopki analize podatkov iz fokusnih skupin

Analiziranje podatkov iz fokusnih skupin je potekalo v skladu s kvalitativno vsebinsko analizo. Analiza je potekala v programskem orodju Atlas.ti (verzija 22).

Postopek analize je potekal v naslednjih zaporednih korakih:

- pregled in urejanje zapisnikov;
- postopek kodiranja oziroma analiza besedila z namenom iskanja pomenskih delov besedila, ki so relevantni za cilje raziskave (odprto kodiranje);
- postopek kategoriziranja oziroma združevanje kod v kategorije;
- združevanje kategorij v tematske sklope, relevantne za cilje raziskave.

3 Rezultati

3.1 Izvajanje krajših programov predšolske vzgoje na podlagi podatkov iz uradnih baz

3.1.1 Izvajanje (krajših) programov predšolske vzgoje – ugotovitve mednarodnih primerjav

V tem poglavju je opisano, kako poteka izvedba programov predšolske vzgoje v različnih državah EU, s poudarkom na izvajanju krajših programov. Izbiro držav smo naredili na podlagi geografske lege v EU. Izbrali smo nekaj držav iz južne, severne, centralne, zahodne in vzhodne Evrope (namenoma smo vključili tudi Veliko Britanijo). Opisali smo tudi kontekst predšolske vzgoje, da lahko bralec dobi okvirno predstavo o tem, v kakšnih sistemskih ureditvah predšolske vzgoje in izobraževanja se pojavljajo različni programi, ki bi lahko bili delno sorodni krajšim programom v Sloveniji. V poglavju so države razvrščene po abecednem vrstnem redu.

Avstrija

Urejanje predšolske vzgoje v Avstriji je v pristojnosti posamezne zvezne dežele. Zato med deželami prihaja do razlik v številu inštitucij predšolske vzgoje, odpiralnih časov in višine stroškov predšolske vzgoje. Predšolska vzgoja v Avstriji je lahko organizirana kot javna ali zasebna. Ustanovitelji vrtcev so večinoma občine (več kot 60 %), fizične ali druge pravne osebe, verske organizacije, podjetja (vrtci pri podjetjih - Betriebskindergärten) idr. Predšolska vzgoja je plačljiva, a so starši upravičeni do subvencij v skladu z njihovim dohodkom (Kindergärten, b.d.).

Predšolska vzgoja v Avstriji se izvaja v dveh vzgojno-izobraževalnih obdobjih. V prvo vzgojno-izobraževalno obdobje (Kinderkrippen) so vključeni otroci mlajši od treh let. Ta oblika je namenjena predvsem zaposlenim staršem, zato so institucije prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja najpogosteje organizirane kot celodnevni programi, ki družinam zagotavljajo celodnevno vzgojo brez prekinitev (odprti so tudi med počitnicami). Otroci med 3 in 5 letom so vključeni v vrtec (Kindergarten), ki naj bi otroke spodbujal pri doseganju šolske zrelosti (Das Österreichische Bildungssystem, b.d., Austria Overview, b.d., Kindergärten, b.d.). V Avstriji namreč ni obvezno, da vsi vrtci izvajajo celodnevni program. Obstajajo tako celodnevni kot tudi poldnevni programi v vrtcih, odvisno od želja staršev in razpoložljivosti vrtcev. Trajanje

programa se razlikuje od vrtca do vrtca, vendar je običajno trajanje vsaj 5 do 6 ur na dan za celodnevni program, torej vsaj 25 ur tedensko. Pri tem lahko starši odločajo tudi glede urnika prisotnosti svojih otrok v vrtcu. To pomeni, da lahko starši izbirajo, kdaj bodo svoje otroke pripeljali v vrtec in koliko ur na dan bodo ti v vrtcu ostali. Vendar je pomembno upoštevati, da je to odvisno od politike posameznega vrtca (Eurydice, 2022r).

V Avstriji predšolska vzgoja ni obvezna v nobenem programu. Je pa bila s 1. septembrom 2009 uvedena obvezna prisotnost v vrtcu za 5-letnike oz. zadnje leto pred vstopom v šolo, ko morajo otroci vrtec obvezno obiskovati od septembra do junija, najmanj 4 dni v tednu v obsegu najmanj 20 ur (poldnevni program). Obstajajo tudi izjeme, v primeru, da otrok iz zdravstvenih razlogov ne more biti vključen v institucionalno predšolsko vzgojo, je predčasno vpisan v šolo ali se šola v drugih organiziranih oblikah predšolske vzgoje (varuška – Tageseltern). Obvezno leto predšolske vzgoje je za vse otroke brezplačno, a ne vključuje kosila (Austria Overview, b.d., Kindergärten, b.d.; Eurydice, 2022r). Za pripravo šoloobveznih otrok, ki še niso zreli za vstop v šolo, je v Avstriji organizirana enoletna mala šola (Vorschule), ki naj bi otrokom olajšala prehod iz vrtca v šolo (Das Österreichische Bildungssystem, b.d.).

Sankcije za starše, ki ne izpolnjujejo normativa oziroma obvezne prisotnosti otrok v vrtcu v Avstriji, se lahko razlikujejo glede na okoliščine in politike posameznih vrtcev ter lokalne zakonodaje. Vendar pa je pomembno omeniti, da v Avstriji obiskovanje vrtca ni zakonsko obvezno, razen v zelo omejenih primerih. Nadzorni organi pa lahko vključujejo ministrstvo za izobraževanje ali pristojni oddelek za izobraževanje na ravni zvezne dežele, lokalni upravni organi in občine, inšpektorati za izobraževanje in socialne storitve (Eurydice, 2022r).

V Avstriji je velik poudarek na krepitvi jezikovnih kompetenc predšolskih otrok. Zato je za vse otroke obvezno ocenjevanje jezikovnega znanja. Za otroke, ki obiskujejo predšolske ustanove, se ocenjevanje jezikovnega znanja izvaja od njihovega tretjega leta dalje. V ta namen uporabljajo nacionalno standardiziran instrument. Otroci, ki imajo nezadostno znanje nemškega jezika, so predvsem v zadnjih dveh letih vrtca deležni zgodnje jezikovne podpore z namenom, da ob vstopu v šolo dosežajo zadostno jezikovno znanje (Vereinbarung gemäß Art. 15a B-VG zwischen dem Bund und den Ländern über die Elementarpädagogik für die Kindergartenjahre 2018/19 bis 2021/22, 2018).

Belgija

Belgija je država, ki vključuje francosko, nemško in flamsko skupnost ter je ena od držav z opazno visoko stopnjo (več kot 10%) otrok s tujim ozadjem (tj. otroci s tujim državljanstvom ali otroci, rojeni v tujini). Predšolsko vzgojo izvajajo tako javne kot zasebne institucije v vseh treh skupnostih, prav tako pa je regulirana vzgoja in varstvo na domu (francoska skupnost). Belgija je država z ločenim sistemom vzgoje in varstva otrok, kar še posebej velja za flamsko in nemško govorečo skupnost. Pri mlajših predšolskih otrocih je v ospredju varstvo in nega, pri starejših predšolskih otrocih pa je večji poudarek na izobraževanju. V Belgiji je predšolsko obdobje organizirano skozi sistem jasli, igralnih skupin in vrtca. Vzgojitelji v jaslih (*Crèches/Prégardiennats*) skrbijo za otroke od rojstva do treh let, pri čemer se vpis v jasli pogosto začne v času materine nosečnosti. Jasli so lahko občinske (javne) ali zasebne, sprejmejo do 50 otrok, ki jih pogosto razdelijo v manjše skupine. Nadalje obstajajo tudi dnevni centri za varstvo otrok (*Halte Garderie*), ki so namenjeni otrokom v starosti od nič do šest let. Pod nadzorom občinskih jasli obstaja tudi varstvo otrok na domu (*Childminder*) – storitev, ki poteka v družinskem okolje, sprejme do štiri otroke, v obsegu največ deset ur na dan. Od dveh let in pol naprej pa vse do vstopa v šolo so otroci vključeni v predšolsko izobraževanje (*Kleuterschool*; flamska skupnost) (European Commission/EACEA/Eurydice/Eurostat, 2014).

Predšolska vzgoja v flamski skupnosti Belgije ni obvezna, je pa priporočljiva. V Belgiji (vse skupnosti) predšolsko in osnovnošolsko izobraževanje pogosto izvajajo v istih prostorih, s čimer olajšajo prehod za otroke in izboljšujejo sodelovanje med strokovnimi delavci. Otroci vstopijo v sistem osnovnošolskega izobraževanja pri šestih letih (European Commission/EACEA/Eurydice/Eurostat, 2014). Za flamsko skupnost velja, da se otroci lahko vpišejo v osnovno šolo, v kolikor so v preteklem letu bili vključeni v predšolsko vzgojo vsaj 220 dni (polovični čas). V primeru, da otrok ni obiskoval vrtca, o njegovih sposobnostih za vpis v osnovno šolo presoja učiteljski zbor osnovne šole (Ravn idr., 2018).

Ciper

Zgodnje izobraževanje in varstvo otrok na Cipru je organizirano v dveh sistemih (Eurydice, 2022d):

1) predšolski izobraževalni sistem za otroke od 0 – 5 let (The pre-school system) v pristojnosti Ministrstva za delo in socialno varstvo vključuje dnevne vrtce - day nurseries (pedokomikoi/vrefokomikoi stathmoi) in vključuje varstvo ter vzgojo otrok, mlajših od pet let. Organizirano je v obliki javnih, skupnostnih in zasebnih vrtcev (Kambouri, 2012). Starši ali skrbniki lahko prosto izberejo želeni vrtec. Število mest v javnih vrtcih je omejeno, saj jih je v primerjavi s skupnostnimi in zasebnimi vrtci zelo malo. Za predšolski izobraževalni sistem 0 - 5 let (pedokomikoi) niso podane uradne izobraževalne usmeritve;

2) predšolski sistem za otroke od 3 – 5 let (The pre-primary system) deluje pod okriljem Ministrstva za izobraževanje, kulturo, šport in mladino (Ministry of Education, Culture, Sport and Youth). V vrtce - kindergartens (nipiagogeio) so vključeni otroci v starosti od 3 let do 6 let in lahko obiskujejo javni, skupnostni (community) in zasebni vrtec (Cyprus Ministry of Education, Sport and Youth, b. d.). Starši otrok, ki so vključeni v javne vrtce in so stari od 3 do 4 let in 8 mesecev, plačujejo šolnino, katere višino določi Ministrstvo za izobraževanje, kulturo, šport in mladino v sodelovanju z Ministrstvom za finance. Septembra 2004 je Ministrstvo za šolstvo in kulturo uvedlo obvezno predšolsko izobraževanje za otroke, stare od 4 let in 8 mesecev do 5 let in 8 mesecev. S tem je vključitev otrok v vrtec postala javno financirana brezplačna storitev. Od te starosti ima vsak otrok zagotovljeno prosto mesto v vrtcu. Ker se je začetna starost za obvezno osnovnošolsko izobraževanje dvignila za 2 meseca, je od leta 2020/2021 obiskovanje vrtca brezplačno in obvezno za otroke stare do 6 let, in ki obiskujejo javne vrtce 26 ur na teden Poleg tega od oktobra do maja na prostovoljni osnovi delujejo celodnevne izbirne javne predšolske ustanove. Otrokom, ki so vključeni v celodnevni program, se zaračunava samo hrana (Cyprus Ministry of Education, Sport and Youth, b. d.).

Izobraževalno-varstveno delo se v vrtcih prične ob 7.45 in konča ob 13.05. V celodnevni programih se vzgojno-izobraževalni proces nadaljuje do 16.00 ure. Ker so ure točno določene, starši ne morejo sami odločati, kdaj bo njihov otrok obiskoval vrtec. Za ciprski predšolski sistem, namenjen otrokom od 3 – 6 let (nipiagogeio), je predviden enoten učni načrt, ki spodbuja celostni razvoj otrok in pripravo na aktivno državljanstvo. Hkrati pa je v državi organizirana Panciprska šola za starše, ki opravlja vlogo osnovnega izobraževalnega centra za izobraževanje staršev. Po 5. letu starosti lahko vzgojno-izobraževalni proces poteka na domu samo za otroke s posebnimi potrebami, ki ne morejo obiskovati vrtca (Kambouri, 2012).

Če starši ne izpolnjujejo obveznosti, povezane z vpisom in obiskovanjem vrtcev (obvezna prisotnost otroka), lahko sledijo globe in druge pravne posledice. Za to je pristojna Komisija za šolstvo (Lenninger, 2022).

Na Cipru obstajajo jezikovne šole in učni programi, ki ponujajo pomoč pri učenju tujega jezika tudi predšolskim otrokom. Ti programi so zasnovani tako, da spodbujajo interaktivno učenje in igro, kar je primerno za otroke v tej starostni skupini. S tem se omogoča razvoj večjezičnih sposobnosti že v zgodnji fazi otrokovega razvoja (Lenninger, 2022).

Češka

Za področje izobraževanja je na Češkem pristojno Ministrstvo za šolstvo, mladino in šport. Predšolska vzgoja je predvidena za otroke od 2. do 6. leta, vendar ni zagotovljena vsem otrokom. Na Češkem imajo vsi otroci od 3. leta zagotovljeno vpisno mesto v predšolski vzgoji, obvezna predšolska vzgoja eno leto pred vpisom v šolo se izvaja od leta 2017 (European Commission / EACEA / Eurydice, 2023). V Zakonu o vzgoji in izobraževanju imajo določbo, ki od občin zahteva, da zagotovijo vrtec vsem otrokom od treh let naprej (s stalnim prebivališčem v občini). Otrok, ki dopolni 3 leta pred začetkom šolskega leta, se sprejme prednostno. Za otroke od 5. leta je predšolska vzgoja obvezna, hkrati pa v vseh javnih vrtcih tudi brezplačna. Starši imajo čas, da otroka vpišejo v vrtec do naslednjega šolskega leta. Na Češkem se v javnih vrtcih pretežno izvajajo celodnevni programi, ki trajajo od 6,5 do največ 12 ur na dnevno (Bertram and Pascal, 2016; Eurydice, 2022i). Centraliziranega izobraževalnega programa ni; zakon določa le poudarek na izobraževanju in oskrbi. Kljub temu morajo vrtci pripraviti svoj individualni program vzgoje in varstva, katerega kakovost se preverja v okviru ocenjevanja skladnosti s standardi kakovosti programov predšolske vzgoje. Za lažji prehod v primarno izobraževanje poteka zadnje leto predšolske vzgoje (pri otrokovi starosti 5 let) v šolskih prostorih (Eurydice, 2022i).

Po podatkih Eurydica se Češka uvršča med devet držav, ki nimajo kurikulumov za predšolsko vzgojo za otroke, stare manj kot tri leta (Mlekuž, 2022). Obenem pa je institucionalna vključenost v vzgojo in varstvo predšolskih otrok med najnižjimi v državah OECD. Prav tako ni zaslediti podatkov o sankcijah za starše, v kolikor ne izpolnjujejo obveznosti in o pomoči pri učenju učnega jezika (Eurydice, 2022i).

Danska

Danski sistem predšolske vzgoje in varstva je sestavljen iz dnevnihi centrov, ki so lahko ustanovljeni kot starostno integrirane ustanove za otroke do šestega leta starosti ali kot ločene ustanove za otroke, mlajše od treh let in starejše od treh let (jasli in vrtci). Poleg tega obstaja tudi sistem reguliranega dnevnega varstva v zasebnih domovih. Na splošno javne ustanove za predšolsko vzgojo in varstvo omogočajo občine. Poleg tega občine zagotavljajo tudi nepovratna sredstva, ki pokrivajo vsaj 75 % stroškov predšolske vzgoje. V povprečju otroci začnejo obiskovati predšolsko vzgojo in varstvo med 9,7 in 10,7 meseca starosti, kar se razlikuje glede na vrsto programa (Eurydice, 2022b).

Vsak otrok na Danskem ima zagotovljeno zakonsko pravico do mesta v ustanovi za predšolsko vzgojo in varstvo. V skladu z Zakonom o dnevnem varstvu so občine dolžne zagotavljati storitve predšolske vzgoje in varstva za vse otroke med 26. tednom starosti in začetkom osnovne šole. Vsi otroci imajo enak dostop do dnevnega varstva. Stopnja udeležbe je med najvišjimi v EU, čeprav udeležba ni obvezna, razen eno leto pred vstopom v šolo za otroke stare 6 let (Mlekuž, 2022). Leta 2017 je bila stopnja udeležbe 72 % za otroke, mlajše od treh let, in 97,5 % za otroke, stare tri leta in več). Če občina ne more zagotoviti zajamčene ponudbe predšolske vzgoje in varstva, mora bodisi kriti stroške staršev za zasebno dnevno varstvo, kriti stroške za ustanovo predšolske vzgoje in varstva v drugi občini bodisi staršem zagotoviti subvencijo, da lahko sami poskrbijo za otroka. Zakon o dnevnem varstvu določa tudi, da je predšolska vzgoja in varstvo obvezna za nekatere skupine otrok. To velja za otroke od prvega leta starosti dalje, ki živijo v marginalnih stanovanjskih območjih v skladu s seznamom marginalnih stanovanjskih območij² (Eurydice, 2022b).

Otroci, ki obiskujejo ustanove predšolske vzgoje in varstva, so razdeljeni na ravni glede na starost. V jaslih so otroci stari od 26 tednov do treh let, v vrtcu so otroci stari od treh do petih ali šestih let, v starostno integriranih ustanovah so otroci stari od 26 tednov do pet ali šest let.

² Marginalna stanovanjska območja je izraz za socialno stanovanjsko sošesko na Danskem (v angleškem jeziku obstajajo sinonimi: vulnerable neighbourhoods/parallel societies/transformation areas/focus areas), ki izpolnjuje določena statistična merila, kot so relativno nizka stopnja zaposlenosti/šolanja, relativno nizek dohodek, relativno nizka stopnja izobrazbe in/ali relativno veliko prebivalcev, ki so bili obsojeni za kazniva dejanja. Danska vlada od leta 2010 vsako leto objavi uradni seznam marginalnih stanovanjskih območij.

Otroci pa so lahko tudi v domači oskrbi, in sicer od starosti 26 tednov do petih ali šestih let (Eurydice, 2022b).

Starši brez omejitev izberejo posamezno vrsto ustanove za predšolsko vzgojo in varstvo. Starši lahko izrazijo svoje želje za določeno ustanovo, občine pa morajo pri razdelitvi mest upoštevati želje staršev. V letu 2019 je število otrok, ki so obiskovali predšolsko vzgojo in varstvo v občinskih samoupravnih ustanovah in na domu, porazdeljeno na naslednji način:: dnevno varstvo v zasebnih domovih: 12 %, dnevno varstvo v vrtcih (0-2 leti) 27.4 %, vrtci (3-5 let) 60.6 %. Prednostna pravila za sprejem določajo občine. Naslednji primeri meril, ki jih lahko upoštevajo občine, so: sorojenci, otroci s posebnimi potrebami in geografska lokacija ustanove predšolske vzgoje in varstva. Glede delovnega časa ustanov predšolske vzgoje in varstva ni posebnih zakonodajnih zahtev. Odpiralni čas mora pokrivati lokalne potrebe po prilagodljivem varstvu otrok. Leta 2017 so otroci, mlajši od treh let, v vrtcih v povprečju preživeli približno 35 ur na teden, otroci, starejši od treh let, pa so v vrtcih v povprečju preživeli približno 33 ur na teden (Statistics Denmark, 2021).

Pravico do varstva imajo otroci vse dni v tednu, razen za vikende in praznike. Vrtci so odprti približno 45 do 60 ur na teden. Obvezna dnevna prisotnost otrok s točno določenimi urami ni opredeljena. Delovni čas vrtca nima posebnih zakonodajnih zahtev, ampak mora zagotavljati potrebe in želje otrok ter staršev. Zato tudi niso opredeljene sankcije za starše, če obvezne prisotnosti otrok ne izpolnijo. Je pa nadzorni organ v vzgoji in izobraževanju Ministrstvo za otroke in izobraževanje (Eurydice, 2022b).

Lokalne oblasti so dolžne dvojezičnim otrokom nuditi jezikovno usposabljanje in pomoč. Od avgusta 2004 je za dvojezične otroke obvezno vključenost v predšolsko vzgojo. Otroci, ki ne obiskujejo vrtca, se lahko udeležijo 15 ur dejavnosti na teden. S strokovno oceno pa se obseg in trajanje določi otrokom, ki redno obiskujejo vrtec (Eurydice, 2022b).

Finska

Predšolska vzgoja na Finskem temelji na celostnem pristopu k izobraževanju in varstvu, tako imenovanem modelu "Educare". Predšolska vzgoja na Finskem je namenjena otrokom, ki so stari od 9 mesecev do 7 let. Občine so zakonsko obvezane zagotoviti storitve predšolske vzgoje in varstva v skladu z lokalnimi potrebami. Po izteku starševskega dopusta, ko je otrok običajno

star 9 ali 10 mesecev, lahko starši izbirajo med več možnostmi: občinske storitve predšolske vzgoje in varstva, zasebne storitve predšolske vzgoje in varstva ali varstvo otrok z nadomestilom za zasebno varstvo otrok. Starši imajo tudi možnost ostati doma na dopustu za nego in varstvo otroka in prejemati dodatek za nego otroka na domu, dokler najmlajši otrok ne dopolni treh let (Eurydice, 2022j).

Večina otrok je vpisana v občinske vrtce za predšolsko vzgojo in varstvo. Udeležba v različnih oblikah predšolske vzgoje in varstva glede na deleže otrok, ki so vključeni v predšolsko vzgojo (31.12.2019) je 76 % v občinskih centrih predšolske vzgoje in varstva, 6 % v občinskem družinskem vrtcu, 18 % v zasebnih centrih predšolske vzgoje ali družinskem varstvu (Eurydice, 2022j).

Od leta 2015 naprej imajo na Finskem obvezno predšolsko vzgojo pred vstopom v šolo, z namenom lažje prehoda v osnovno šolo. Eno leto predšolskega izobraževanja (ISCED 020) je sistematičen vzgojno-izobraževalni proces v letu pred začetkom obveznega osnovnega izobraževanja. Otroci začnejo predšolsko izobraževanje avgusta v letu, ko dopolnijo 6 let. Predšolsko izobraževanje je brezplačno. Predšolsko izobraževanje v letu pred začetkom šolanja je brezplačno. Brezplačno so na voljo tudi učna gradiva in dnevna prehrana. Občine morajo otrokom zagotoviti brezplačen prevoz, če je razdalja do kraja predšolske vzgoje daljša od 5 km ali če je pot kako drugače nevarna (Eurydice, 2022j).

Predšolska vzgoja poteka v centrih za predšolsko vzgojo in varstvo ter v šolah. Nacionalni temeljni kurikulum, ki ureja predšolsko vzgojo, je enak ne glede na okoliš. Večina otrok obiskuje predšolsko vzgojo v centrih za predšolsko vzgojo in varstvo. Program predšolske vzgoje traja običajno 4 ure na dan. Zakonski akti sicer določajo, da otroci v vrtcu ne smejo biti več kot 10 ur. Na letni ravni to pomeni minimalno 700 ur. Občine morajo zagotoviti, da imajo otroci v predšolskem izobraževanju po potrebi dostop do dopolnilnih storitev predšolske vzgoje in varstva. Večina otrok, vključenih v predšolsko vzgojo, je vključena tudi v druge oblike predšolske vzgoje in varstva, tako da traja cel dan (Eurydice, 2022j).

Prenovljeni Zakon o predšolski vzgoji in varstvu (540/2018) in zavezujoč nacionalni kurikulum za predšolsko vzgojo in varstvo (2018) podrobneje in bolj ciljno usmerjeno usmerjata razvoj vsebin predšolske vzgoje in varstva. Občine in drugi izvajalci morajo pripraviti svoje lokalne učne načrte na podlagi nacionalnega temeljnega učnega načrta. Ministrstvo za izobraževanje

in kulturo je splošno odgovorno za predšolsko vzgojo in varstvo, vključno s predšolsko vzgojo. Enak nacionalni temeljni učni načrt usmerja zagotavljanje vseh oblik predšolske vzgoje in varstva ne glede na starostno skupino ali okolje. Za predšolsko vzgojo in izobraževanje obstaja ločen nacionalni temeljni učni načrt iz leta 2012 (Eurydice, 2022j).

Predšolska vzgoja poteka v finščini in švedščini, odvisno od otrokovega maternega jezika. Učni jezik je lahko tudi jezik Sámi (laponski jezik), romski jezik ali znakovni jezik. Pedagoški proces se lahko izvaja tudi v drugih jezikih, če to ne ogroža otrokovih zmožnosti sledenja vzgojno-izobraževalnemu procesu. Pri predšolskem izobraževanju se upoštevajo različna jezikovna in kulturna ozadja ter zmožnosti otrok. Nekatere ustanove za predšolsko vzgojo in varstvo nudijo dvojezično izobraževanje, kjer imajo otroci možnosti za pridobivanje jezikovnih spretnosti in funkcionalno uporabo jezikov ter igro. Predšolska vzgoja se izvaja tako v finščini kot v švedščini, odvisno od materinega jezika otroka. V finskem izobraževalnem sistemu se vsaj 25 % predšolske vzgoje in varstva v vrtcu ali predšolski vzgoji izvaja v drugem jeziku. V jezikovno obogatenem predšolskem ali šolskem izobraževanju se manj kot 25 % dejavnosti redno in sistematično izvaja v jeziku, ki ni učni jezik (Eurydice, 2022j).

Na Finskem je prisotnost otrok v vrtcih urejena z zakonodajo in predpisi ter pogodbami med starši in vrtcem. Starši so obvezani ravnati v skladu s pogodbenimi določili glede prisotnosti otroka v vrtcu. Če starši ne izpolnjujejo teh obveznosti, lahko oblasti sprožijo različne sankcije in posledice, vendar pa je treba opozoriti, da natančne sankcije in postopki lahko variirajo glede na vrtec in lokalne predpise. Nekatere možne sankcije v primeru neizpolnjevanja obveznosti prisotnosti otroka v vrtcu vključujejo (Eurydice, 2022j):

- Plačilo kazni ali dodatnih stroškov: Staršem lahko naložijo denarne kazni ali dodatne stroške, če ne izpolnjujejo obveznosti prisotnosti otroka v vrtcu, kot je določeno v pogodbi.
- Omejitev uporabe vrtca: V nekaterih primerih lahko vrtec omeji ali celo prekine uporabo vrtca otroku, če starši ne izpolnjujejo obveznosti prisotnosti.
- Pravne posledice: Če starši neprestano ne izpolnjujejo svojih obveznosti in ne upoštevajo opozoril ter zahtev vrtca, lahko to vodi do pravnih posledic, kot so tožbe ali sodni postopki.

Pomembno je poudariti, da se vsak primer obravnava individualno, in da lahko natančne sankcije in postopki variirajo glede na vrtcem in lokalne predpise. Staršem se svetuje, da se posvetujejo s pristojnimi organi v svojem vrtcu in se seznanijo s konkretnimi pogoji in pravili, ki veljajo za njihov primer. Poleg tega se lahko obrnejo na lokalne oblasti ali pravne strokovnjake, če imajo vprašanja ali težave v zvezi s svojimi obveznostmi v vrtcu. Za predšolsko vzgojo je odgovorno Ministrstvo za izobraževanje in kulturo ter Finska državna agencija za izobraževanje, ki je odgovorna za izvajanje zakonov ministrstva (Eurydice, 2022j).

Francija

Predšolska vzgoja poteka v dveh ločenih fazah glede na starost otrok, za vsako pa je odgovoren drug pristojni organ. Za vse otroke, stare 3 leta in več, je predšolska vzgoja in izobraževanje obvezna od septembra 2019, razen v primerih vzgoje in izobraževanja na domu. Varstvo otrok, mlajših od 2-3 let, ureja Ministrstvo za solidarnost in zdravje. Za otroke, mlajše od 3 let, lahko starši svobodno izberejo vrsto varstva, ki jim ustreza, med oskrbo v centru ali na domu (L'école Maternelle, b.d.).

Različne oblike vzgoje in varstva otrok, mlajših od 3 let v vrtcih so (Eurydice, 2022k):

- skupinske jasli, ki omogočajo redno sprejem otrok, mlajših od treh let;
- tradicionalne sosedske jasli, ki se nahajajo v bližini otrokovega doma;
- mini jasli, ki sprejemajo otroke pod enakimi zakonskimi pogoji kot tradicionalne sosedske jasli, vendar so njihovi prostori v individualnih hišah ali družabnih prostorih;
- jasli v podjetjih, postavljene na delovnem mestu staršev, z urniki, prilagojenimi podjetju ali upravi;
- starševske jasli, ki jih upravljajo starši sami, združeni v neprofitno društvo, ki izmenično skrbijo za otroke, mlajše od treh let.

Največje število otrok na posamezno organizacijsko enoto se med različnimi vrstami organizacijskih enot zelo razlikuje. Večji centri za predšolsko vzgojo nudijo različne vrste programov predšolske vzgoje. Pogosto ponujajo kombinacijo več različnih programov: redne celodnevne programe (tipa jasli ali vrtec), občasne programe (vrsta vrtca) ali večnamenske programe (včasih redni program, včasih občasni program). Delovni čas centrov za predšolsko vzgojo se določa za vsako organizacijsko enoto posebej; določita ga vodja in direktor v dialogu

z drugimi deležniki (občine, osebje, starši itd.). Običajni delovni čas centrov za predšolsko vzgojo je med tednom med 8. in 19. uro. Praviloma se predšolska vzgoja izvaja med šolskim letom (september - julij) (Eurydice, 2022k).

Predšolska vzgoja za otroke stare od 3 do 6 let je v pristojnosti ministrstva za nacionalno šolstvo. Izvaja se v vrtcih (écoles maternelles). Zavodi za predšolsko vzgojo so razvrščeni v razred ISCED 02, otroci pa sledijo kurikulumu, ki jih določi ministrstvo, pristojno za šolstvo. V vrtce se lahko vključijo otroci od približno 3. leta starosti do 6. leta. Glede na razpoložljivost lahko sprejmejo tudi otroke od 2. leta starosti. Zakon iz leta 2019 je določil, da je vzgoja in izobraževanje od starosti 3 let do vstopa v šolo, obvezna za vse otroke. Predšolska vzgoja je brezplačna ter javna. Za otroke, starejše od 3 let, ki so vključeni v predšolsko vzgojo, je delovni čas vrtca zelo podoben kot pri osnovnošolskem izobraževanju. 36 tednov vzgojno-izobraževalnega procesa je razdeljenih v pet delovnih obdobj, približno enake dolžine, ločenih s štirimi počitniškimi obdobji. Nadzorni organ, ki preverja obveznosti staršev, je Generalni inšpektor za šolstvo, šport in raziskovalno dejavnost, kateri je eden izmed oddelkov Ministrstva za nacionalno šolstvo (Eurydice, 2022k).

Grčija

V Grčiji imajo vsi otroci mesto v vrtcih oz. centrih za varstvo otrok. Centri za varstvo otrok pod določenimi pogoji sprejemajo otroke od 2. meseca starosti, sicer pa so lahko vpisani otroci od 6. meseca starosti do 6. leta. Pri vpisu so prednostno izbrani otroci zaposlenih staršev in/ali otroci iz ekonomsko šibkih družin, zlasti pa otroci v stiski (tj. sirote, otroci staršev samohranilcev, razvezanih ali ločenih staršev, otroci, rojeni staršem s telesno ali duševno motnjo, veččlanske družine itd.) Prednostno so sprejeti tudi otroci, ki potrebujejo varstvo zaradi različnih socialnih razlogov. (Eurydice, 2022c).

Predšolska vzgoja za otroke, mlajše od 4 let vključuje: varstvo otrok starih od 2 meseca naprej (vrefikoi stathmoi), varstvo otrok od 6. meseca (vrefonipiakoi stathmoi) in centre za varstvo otrok (paidikoi stathmoi), za katere je pristojno Ministrstvo za notranje zadeve (Ministry of Interior). V Grčiji obstajajo tudi zasebne ustanove predšolske vzgoje (profitne ali neprofitne), kot tudi ustanove za občasno varstvo otrok in domovi za integrirano varstvo otrok, za katere je

odgovorno Ministrstvo za delo in socialne zadeve (Ministry of Labour and Social Affairs). Predšolska vzgoja za otroke, stare od 4 – 5 let se izvaja v vrtcih (nipiagogeia), ki so organizirani javno in zasebno.

Predšolska vzgoja pomeni prvo formalno stopnjo v procesu organiziranega izobraževanja (Petrogiannis, 2010). Leta 2006 so uvedli obvezno izobraževanje za otroke, stare od 5 – 6 let. V šolskem letu 2018-19 se je pričelo uvajati obvezno dveletno obdobje (od 4 – 6 let) vključitve v vrtec, z letom 2022 pa je postalo obvezno na nacionalni ravni (Eurydice, 2022c).

Vključitev otrok v vrtec v okviru obveznega 25-tedenskega programa za 4 in 5 letnike je brezplačna. Vrtci s standardnim urnikom obratujejo med 8.00 in 12.30 uro. Poleg tega je na voljo tudi celodnevni program s podaljšanim urnikom, ki zagotavlja 20 dodatnih ur na teden (do 16. ure), prav tako brezplačno. Starši ne morejo sami odločati, kdaj in za koliko ur bodo pripeljali otroka v vrtec. Podatka, kako je v primeru sankcij, če starši ne izpolnjujejo obveznosti, nismo zasledili (Eurydice, 2019).

Izobraževalni program sloni na nacionalnem kurikulumu, ki daje poudarek interdisciplinarnemu in tematskemu pristopu k poučevanju. V Grčiji se v svojem kurikulumu posvečajo romskim otrokom od 3. do 6. leta ter kulturnim manjšinam (Petrogiannis, 2010).

Hrvaška

Predšolsko vzgojo izvajajo vrtci in druge ustanove, ki imajo vzpostavljene programe vzgoje in izobraževanja za otroke, stare od 6 mesecev do osnovnošolske starosti (mlajše od 7 let), v skladu z določbami zakona o predšolski vzgoji in izobraževanju. Hrvaški vrtci so zavodi, ki izvajajo organizirane oblike institucionalne vzgoje in varstva predšolskih otrok. Vsi otroci se morajo vključiti v predšolski program 1 leto pred vstopom v šolo pri starosti 6 let. Predšolska vzgoja in varstvo se izvaja v skladu z nacionalnim kurikulumom za predšolsko vzgojo in izobraževanje (Eurydice 2022I). V vrtcu se organizira in izvaja vzgojno-izobraževalno delo z otroki, razdeljenimi v skupine celodnevnega, poldnevne, večdnevne ali krajšega varstva (Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi, 1997).

Programi predšolske vzgoje, ki se izvajajo v vrtcih so v celoti v pristojnosti Ministrstva za znanost in izobraževanje in so razdeljeni na tri izobraževalne cikle glede na starost otrok (Eurydice, 2022l):

- otroci stari od 6 mesecev do 1 leta;
- otroci od 1 do 3 let;
- otroci, stari 3 leta do začetka osnovnošolskega izobraževanja (mlajši od 7 let).

Starši vpišejo otroka v obvezni predšolski program najbližjega vrtca oziroma osnovne šole, ki ima soglasje ministrstva, pristojnega za šolstvo, za izvajanje programa predšolske vzgoje v avgustu in septembru. Predšolski program je brezplačen za vse starše, katerih otroci so v program vključeni v letu pred vstopom v osnovno šolo. Sredstva za izvajanje programa predšolske vzgoje se zagotavljajo v državnem proračunu ter v proračunih enot lokalne in regionalne samouprave (e-Građani, 2022). Predšolski program je obvezen program vzgojno-izobraževalnega dela z otroki v letu pred vstopom v osnovno šolo, v katerem otroci razvijajo spretnosti, navade in kompetence, ki jim bodo pomagale pri prilagajanju na nove razmere življenja, rasti in razvoja v šolskem okolju. Kompetence, ki naj bi jih otrok pridobil in/ali izboljšal v letu pred vstopom v osnovno šolo, se nanašajo na sporazumevanje v maternem jeziku, osnovno sporazumevanje v tujih jezikih, matematične kompetence in temeljne kompetence v naravoslovju in tehnologiji, digitalne kompetence, učenje učenja, socialne kompetence in državljanske kompetence, iniciativnost in podjetnost, kulturna zavest in izražanje ter starosti primerne motorične kompetence. V primeru, da otrok že obiskuje vrtec, bo omenjena znanja in spretnosti pridobival in razvijal v okviru rednih dejavnosti in programov (Eurydice, 2022l).

Program predšolske vzgoje se izvaja od 1. oktobra tekočega leta do 31. maja naslednjega leta in traja 250 ur letno za otroke, ki ne obiskujejo rednega programa vrtca. Program predšolske vzgoje se lahko izvaja tudi v krajšem trajanju (vendar ne krajše od 150 ur), in sicer tam, kjer ni možnosti izvajanja 250-urnega programa zaradi izredno majhnega števila otrok (do pet otrok), težkih pogojev zaradi prihoda ali bivanja otrok ter zaradi nekaterih drugih objektivnih težav (e-Građani, 2022). V sklopu krajšega programa je tudi poudarek na jeziku okolja (hrvaščini). Krajši program se izvaja v obsegu 4-7 ur tedensko (Eurydice, 200l), praviloma pa 3 ure na dan (e-Građani, 2022).

Vrtci na Hrvaškem imajo običajno določene urnike in omejitve glede trajanja bivanja otrok, odpiralni čas vrtcev pa se v večini primerov prilagaja tudi potrebam staršev. V primeru, da otrok tega programa ne obiskuje, so sankcije za starše različne od posameznega vrtca in lokalnih predpisov, skupni pristojni organ v državi pa je Ministrstvo za znanost in izobraževanje. Nasploh lahko predšolski otroci prejmejo pomoč pri učenju učnega jezika, ki ni njihov materni jezik. V vrtcu se lahko izvajajo dejavnosti, ki spodbujajo razvoj jezikovnih spretnosti in omogočajo otrokom, da se učijo novih jezikov na igralen in interaktiven način, prav tako jim je omogočeno obiskovanje programov v njihovem maternem jeziku. Romskim otrokom je na voljo nacionalno financirana vključitev v program predšolske vzgoje dve leti pred vstopom v šolo (Eurydice, 2022l).

Italija

V Italiji je predšolska vzgoja del integriranega sistema vzgoje in izobraževanja, ki je namenjen vsem otrokom od rojstva do šestega leta starosti (Eurydice, 2022m).

Integriran sistem 0-6 vključuje (Eurydice, 2022m) :

- a) Vzgojno-izobraževalne storitve za otroke, ki jih upravljajo lokalne ustanove neposredno ali na podlagi konvencij, druge javne institucije ali zasebni subjekti, nobena od teh ni obvezna ter se delijo na:
 - jasli in mikro jasli (nidi, micronidi), za otroke stare od 0 do 3 let;
 - predšolski program (scuola dell'infanzia) za otroke stare od 3 do 6 let,
 - tako jasli kot predšolski programi imajo od občine do občine različen delovni čas, namestitvene zmogljivosti, načine delovanja in stroške plačila (običajno zagotavljajo prehrano in počitek);
 - obstajajo pa tudi t. i. spomladanski oddelki (sezioni primaverili), ki sprejemajo otroke, stare od 24 do 36 mesecev, in so povezani z državnimi ali zasebnimi vrtci ali jaslami.

- b) Dopolnilne storitve z zelo prilagodljivo organizacijo in raznolikimi načini delovanja, ki se delijo na:
 - igralnice za otroke od 12 do 36 mesecev, brez storitve prehrane, s prilagodljivo prisotnostjo do največ 5 ur na dan;

- centre za otroke in družine za otroke od prvih mesecev življenja skupaj s spremljevalcem, brez storitve prehrane, s prilagodljivim obiskom;
- vzgojno-izobraževalne storitve na domu za majhno število otrok, starih od 3 do 36 mesecev.

Za otroke, stare od 0 do 3 let, lokalne oblasti organizirajo ponudbo predšolske vzgoje in varstva, zato ni mogoče ugotoviti podrobnih informacij o organizaciji časa. Na splošno organizacija dneva in tedna zagotavlja storitve, ki najbolj ustrezajo potrebam družin. Za otroke od 3 let ali več je tedenski urnik dejavnosti razporejen na 40 ur na teden, petkrat tedensko. Urnik je mogoče podaljšati na 50 ur na teden, skrajšati pa na 25 ur na teden, samo z popoldanskimi dejavnostmi. Starši se sami odločijo za kolikor ur na teden bodo otroka pripeljali v oddelek. Predšolske oddelke običajno sestavlja najmanj 18 otrok in največ 26 in so lahko starostno homogeni ali heterogeni (Ministero dell' istruzione, b. d.). Vrtci so lahko državni, javni ali zasebni. Obiskovanje državnih vrtcev je brezplačno, traja tri leta in je neobvezno; družine krijejo stroške prehrane, javnega prevoza (šolski avtobus) in morebitnih podaljšanih ur (predšolska ali obšolska dejavnost). Za obiskovanje cerkvenih vrtcev je treba plačati pristojbine. Družine lahko zaprosijo za skrajšani šolski dan, ki je omejen na dopoldansko uro in traja skupno 25 ur na teden (Ministero dell' istruzione, b. d.). Podatka o sankcijah, če starši obveznosti ne izpolnjujejo, ni bilo mogoče najti. Je pa po novi ureditvi, po integriranem sistemu, kjer so vključeni vsi otroci od 0 do 6 let, tako za šole kot vrtce pristojno ministrstvo za izobraževanje, ki je hkrati tudi nadzorni organ (Ministero dell' istruzione, b. d.).

Predšolski otroci, katerih materni jezik ni italijanščina, se jezika učijo skozi igro, vzgojiteljica pa poskrbi za čim boljše vzdušje za otroka. Glede dodatne pomoči pri učenju učnega jezika v predšolskem obdobju ni bilo najdenih ustreznih podatkov. Smo pa našli podatke za osnovno šolo, kjer je otroku omogočeno, da dobi ustrezno dodatno pomoč (Ministero dell' istruzione, b. d.; Eurydice, b. d.).

Madžarska

Predšolska vzgoja je na Madžarskem organizirana dvostopenjsko in je dvosektorska (socialno varstvo in vzgoja) (European Commission/EECEA/Eurydice, 2022a):

- prva stopnja je namenjena zagotavljanju neobvezne institucionalne oskrbe za otroke, stare od 20 tednov do 3 let;
- druga stopnja je brezplačna in obvezna za vse otroke od 3. leta starosti do vstopa v šolo. Udeležba v predšolski vzgoji je obvezna za najmanj 4 ure v tednu, a imajo starši pravico izbirati kdaj in za koliko ur bodo otroci v vrtcu.

Institucionalne sisteme obeh stopenj nadzoruje Ministrstvo za človeške zmogljivosti (Ministry of Human Capacities), poleg tega pa sodijo tudi v pristojnost različnih državnih sekretariatov. Prvo stopnjo predšolske vzgoje nadzoruje Državni sekretariat za družino in mladinske zadeve (State Secretariat for Family and Youth Affairs). Druga stopnja pa je kot del javnega izobraževalnega sistema v domeni Državnega sekretariata za javno šolstvo (State Secretariat for Public Education). Obstajajo določene posledice, če otroci ne izpolnijo obvezne prisotnosti v vrtcu. To je običajno odvisno od pravil in politik posameznega vrtca ter lokalnih predpisov. Lahko se uporabijo različne sankcije, kot so opozorila staršem, pogovori s starši ali celo finančne kazni. (Eurydice, 2022a).

Na podlagi zakonskega akta o državnem javnem izobraževanju (Act CXC of 2011 on National Public Education, 2011) se morajo otroci vključiti v vrtec od 1. septembra v letu, ko so dopolnili 3 leta. Obstajajo tudi izjeme, v primerih, ko se ugotovi, da otrok ni pripravljen za vstop v vrtec in se tega lahko odloži za eno leto. Pred letom 2015 je bilo obvezno samo zadnje leto pred vstopom v šolo (Eurydice, 2022a).

Vrtec je obvezen in brezplačen tudi za otroke priseljence od 3. leta starosti, ki nimajo madžarskega državljanstva. Starši priseljenci morajo svoje otroke vključiti v vrtec v roku treh mesecev od njihovega prihoda v državo. Pri tem jim pomagajo lokalni vrtci ali šole, lokalne družinske podporne službe, centri za varstvo otrok ali uradne izobraževalne službe (Hetzer, 2017). Na Madžarskem se v vrtcih zagotavlja pomoč pri učenju učnega jezika, ki ni otrokov materni jezik. Otrokom lahko nudijo podporo pri učenju in prilagajajo aktivnosti, da se spodbuja njihov jezikovni razvoj (Eurydice, 2022a).

Nemčija

Predšolska vzgoja v Nemčiji ni obvezna. V vrtec oz. dnevno varstvo lahko otroci vstopijo z 1 letom starosti in ga obiskujejo do vstopa v obvezno osnovno šolo. Razlika med vrtcem in dnevnim varstvom je v programu ter dejavnostih, ki jih izvajajo. Pri dnevnem varstvu gre zgolj za varstvo in ne izvajajo načrtovanih dejavnosti za otrokov celostni razvoj. Ker program ni obvezen, tudi ni opredeljeno število ur otrokove obvezne pristonosti. Lahko pa so v varstvu oz. vrtcu do največ 7 ur, prilagajajo se potrebam staršev (Eurydice, 2022n). Urejanje predšolske vzgoje je v Nemčiji v pristojnosti posamezne zvezne dežele. V celotni državi posebno pozornost namenjajo jezikovnemu znanju otrok, ki pred vstopom v šolo niso obiskovali vrtca. Tudi preverjanje jezikovnega znanja in programi za spodbujanje jezikovnega razvoja so v pristojnostih posameznih zveznih dežel (Franke-Meyer, 2019). V nekaterih zveznih deželah za pripravo šoloobveznih otrok, ki še niso pripravljeni na šolo, organizirajo t.i. šolske vrtce (Schulkindergärten) ali predrazrede (Vorklassen) (Germany Overview, b. d.).

V Hessnu predstavljajo temelj jezikovne podpore t.i. »pripravljalni tečaji«, ki v katere so se lahko otroci prostovoljno vključevali do šolskega leta 2021/2022. Otroci, za katere se ob vpisu v osnovno šolo ugotovi, da jezika ne obvladajo dovolj dobro, morajo od šolskega leta 2021/2022 naprej kot pripravo na všolanje, eno leto pred vstopom v šolo, obvezno obiskati jezikovni tečaj (ti. pripravljalni tečaj). Cilj teh tečajev je otroke, z nezadostnim znanjem nemškega jezika, pripraviti na prehod iz vrtca v osnovno šolo tako, da bodo razumeli učitelja in sošolce ter bodo lahko aktivno sodelovali pri pouku (Baumbach idr., 2022). Pripravljalni tečaj obsegajo 10 do 15 ur tedensko in trajajo eno šolsko leto. V posamezni skupini je lahko od 10 do 15 otrok (Baumbach idr., 2022; Hessisches Schulgesetz, 2017).

Na Bavarskem so v šolskem letu 2001/2002 za otroke, katerih drugi jezik je nemščina, prvič uvedli t.i. »Pripravljalni tečaj nemščine«. Na začetku je trajal 40 ur in se je izvajal v mesecu maju in juniju z namenom, da bi otrokom omogočili uspešno vključevanje v vzgojno-izobraževalni proces. V šolskem letu 2005/2006 se je njegov obseg povečal na 160 ur in v šolskem letu 2008/2009 na 240 ur. Leta 2013 so se na Bavarskem ukrepi za jezikovno izobraževanje še razširili. Od oktobra 2013 dalje poteka pripravljalni tečaj za vse otroke, ki potrebujejo podporo pri učenju nemščine kot prvega ali drugega jezika. Predzadnje leto obiskovanja vrtca so vrtci dolžni oceniti znanje nemškega jezika vseh otrok. Če ugotovijo potrebo po dodatnem jezikovnem izobraževanju, staršem svetujejo, da se otrok vključi v pripravljalni tečaj. Izvajanje pripravljalnih in jezikovnih tečajev je v pristojnosti posamezne

dežele, niso pa jasno opredeljene sankcije. Otrok mora ta tečaj opraviti, če želi vstopiti v osnovno šolo (Vorkurs Deutsch in Bayern, b. d.).

Portugalska

Predšolska vzgoja je na Portugalskem prostovoljna. Je neobvezna, a priporočljiva. Predšolska vzgoja je organizirana v dveh obdobjih: do 3. leta izvajajo varstvo Creches (slovensko jasli, 1. starostno obdobje) – predšolska vzgoja je usmerjena v varstvo otrok; od 3. do 6. leta oz. otrokovega vstopa v šolo – poudarja se pripravo na šolo (Eurydice, 2022f).

Za predšolsko vzgojo otrok, mlajših od 3 let, je pristojno Ministrstvo za delo, solidarnost in socialno varnost, pri čemer so za njeno izvajanje v praksi zadolžene predvsem zasebne neprofitne organizacije. Za predšolsko vzgojo otrok, starejših od 3 let, je poleg Ministrstva za delo, solidarnost in socialno varnost odgovorno tudi Ministrstvo za izobraževanje (Barros Araújo, 2017).

Druge oblike predšolske vzgoje so še (Eurydice, 2022f):

- Mobilna služba predšolske vzgoje (A educação de infância itinerante) - vzgojiteljica odhaja v odročne kraje ali v kraje z manjšim številom otrok, kjer organizira dejavnosti za otroke.
- Animacijska dejavnost za različne skupnosti otrok (A animação infantil comunitária) – gre za izvajanje aktivnosti za razvoj otrok, ki živijo v prikrajšanih primestnih in mestnih območjih.

Vključenost v predšolsko vzgojo je prostovoljna, pri čemer je predšolska vzgoja brezplačna za otroke od 3. leta starosti do vključitve v šolo – država zagotovi mesta za vse otroke te starostne skupine. Pomembno vlogo pri zagotavljanju teh mest imajo poleg javnih tudi zasebne ustanove, ki so lahko odvisne ali neodvisne od države. Če se straši odločijo, da bodo otroka vključili v vrtec, je za otroka obveznih 25 ur na teden. Starši tako ne morejo sami odločati, kdaj in za koliko ur bodo pripeljali otroke, saj to določa sistem. V ospredju je razvijanje otrokovih socialnih, kognitivnih, psihomotoričnih in moralnih vrednot. Pri tem je potrebno izpostaviti, da je teh 25 ur programa brezplačnih, medtem ko se dodatne aktivnosti, prehrana in podaljšano bivanje v vrtcu plačljivi, a so starši upravičeni do subvencij v skladu z njihovim dohodkom. Sankcij za kršenje obvezne prisotnosti ni, saj obiskovanje vrtca ni obvezno (Eurydice, 2022f).

Država financira socialne solidarnostne centre, ki so še posebej usmerjeni v delo z otroki iz ranljivih skupin. Vpeljali so tudi socialne in kulturne mediatorje, ki pomagajo pri integraciji otrok priseljencev in pripadnikov etničnih manjšin v okolje. Predšolski otroci, katerih materni jezik ni portugalščina, imajo možnost učenja portugalščine s pomočjo mediatorja, ki priseljencem tudi pomaga pri integraciji otrok v okolje (Turnšek in Zorec Batistič, 2009).

Slovaška

Na Slovaškem otroci v starosti od 6 mesecev do 3 let (t. i. detské jasle) obiskujejo jasli. Med 3. in 6. letom otroci obiskujejo vrtce (materské školy), ki jih upravlja Ministrstvo za izobraževanje, znanost, raziskave in šport Slovaške republike, katerih programi morajo biti v skladu z državnim vzgojno-izobraževalnim programom za predšolsko vzgojo. Ustanovitelji vrtcev so večinoma občine (javni vrtci), fizične ali druge pravne osebe (zasebni vrtci) ter državno priznane cerkvene organizacije (cerkveni vrtci). V zadnjih letih skupni delež otrok, ki obiskujejo predšolsko vzgojo, postopoma narašča (Eurydice, 2022h).

S 1. septembrom 2021 je predšolska vzgoja postala obvezna za vse otroke, ki so do 31. avgusta stari 5 let. Otroci so od šolskega leta 2021/2022 sprejeti v obvezno predšolsko vzgojo zadnje leto pred vstopom v šolo. Ti otroci imajo prednost v postopku vključitve v vrtec. Otroci, mlajši od 5 let, niso zakonsko upravičeni do zagotovljenega prostega mesta v vrtcu (in so sprejeti le, če ostane prosto mesto). V izvedbenem kurikulumu vrtcev je poudarek na jeziku in komunikaciji, matematiki, naravi, družbi, umetnosti in kulturi, na vzgoji za zdravje in gibanju. Napredek otrok je spremljan preko njihovih individualnih portfeljev, največji poudarek na spremljanju otrokovega funkcioniranja in napredka pa je predvsem v letu pred vstopom v šolo (Eurydice, 2022h).

Španija

V Španiji se predšolska vzgoja deli na dve obdobji – od rojstva do 3. leta in od 3. do 6. leta. Namenjena je vsem otrokom od njihovih prvih mesecev življenja do vstopa v šolo (Jiménez-Delgado idr., 2016). Za predšolsko vzgojno politiko, njena splošna načela in cilje je odgovorna centralna vlada, pri čemer sodeluje z avtonomnimi skupnostmi, še posebej pri pripravi kurikuluma za prvo starostno obdobje. Za drugo starostno obdobje imajo nacionalni okvirni kurikulum in predpise o organizaciji in delovanju. Za organizacijo predšolske vzgoje so v praksi

v večini odgovorne posamezne avtonomne skupnosti. Predšolska vzgoja se pretežno izvaja v šolah. Za obdobje od rojstva do 3. leta starosti se ponuja tudi možnost predšolske vzgoje in varstva na domu, a ne v vseh avtonomnih skupnostih. Predšolska vzgoja je za to starostno skupino otrok plačljiva, a so v zadnjih letih povečali število financiranih mest. Za otroke od 3. do 6. leta je sicer predšolska vzgoja brezplačna, a so starši dolžni poravnati stroške prehrane in prevoza, pri čemer so jim na voljo tudi nepovratna sredstva. Otrokom je na voljo do 25 ur programa predšolske vzgoje na teden (Eurydice, 2022e).

Čeprav predšolska vzgoja ni obvezna, so vanjo vključeni skoraj vsi otroci, stari od 3 do 6 let, saj so v Španiji namreč uspeli zagotoviti ustrezno število mest glede na povpraševanje. Za prvo starostno obdobje je situacija bistveno drugačna, saj prihaja do pomanjkanja razpoložljivih možnosti. To težavo še dodatno otežuje visok odstotek zasebnih storitev in slabo razvita mreža javnih vrtcev. Poleg tega je potrebno omeniti, da so razlike med posameznimi avtonomnimi skupnostmi precejšnje. Avtonomne skupnosti se razlikujejo tudi glede meril za sprejem otrok v program predšolske vzgoje in glede ukrepov za kompenzacijo socialno-ekonomskih neenakosti (Jiménez-Delgado idr., 2016; UNICEF, 2021).

Za lažji dostop do predšolske vzgoje in večjo vključenost otrok so omogočili prednostni dostop do javno financiranih predšolskih institucij za otroke zaposlenih staršev in za otroke iz družin z nizkimi prihodki. Otroci iz socialno in kulturno prikrajšanih skupin so porazdeljeni med javno financirane javne in zasebne predšolske institucije. Prav tako se zmanjša število otrok v skupini, če so v skupino vključeni tudi otroci iz ranljivih skupin. Institucije, ki izvajajo program predšolske vzgoje, v katerega je vključenih večje število prikrajšanih otrok, starih od 3 do 6 let, dobijo dodatna finančna sredstva iz centralnega proračuna. Na območjih, kjer so vrtci z velikim številom otrok iz ranljivih skupin, uvajajo svetovalne službe, ki so v pomoč pri spremljanju napredka otrok in pri delu s starši. Uvajajo tudi mobilne enote – službe za pomoč otrokom priseljencem, ki spodbujajo integracijo otrok priseljencev, ki ne govorijo špansko. V teh mobilnih enotah je poudarek predvsem na jeziku (Turnšek in Zorec Batistič, 2009). Ministrstvo za izobraževanje in poklicno izobrazbo je pristojni organ za vzgojo in izobraževanje od vrtcev naprej (Eurydice, 2022e).

Švedska

Na Švedskem obstajajo javni in zasebni vrtci (oboje so plačljivi). Obstajajo pa tudi različni socialni programi in sistemi znižanega plačila za drugega oziroma tretjega otroka. Ko otrok dopolni 3 leta, mu pripada vsako leto 525 brezplačnih ur vrtca. Običajno se predšolska vzgoja začne pri 3 letih, če pa starši želijo pa lahko otroka dajo v vrtec od prvega leta naprej. Predšolska vzgoja poteka v dveh fazah: enotni predšolski vrtci za otroke stare od 1 – 5 let ter obvezno predšolsko vzgojo za otroke stare 6 let (Eurydice, 2022f). Na Švedskem priznavajo tudi pedagoško varstvo, ki jo vodijo registrirani varuhi otrok in je lahko organizirano na različne načine. Ponujajo tudi storitve predšolske vzgoje in varstva v odprtih vrtcih, kamor pridejo starši ali varuhi s svojimi otroki kadarkoli želijo. Obstaja tudi oblika varstva otrok na domu (Eurydice, 2022o).

Švedska predšolska vzgoja otrok ima dva cilja. Prvi je omogočiti staršem, da starševstvo združijo z zaposlitvijo ali študijem. Drug cilj pa je podpirati in spodbujati otrokov razvoj in učenje ter jim pomagati odraščati v pogojih, ki so ugodni za njihovo dobro počutje. Ta pristop z dvojnimi namenom je bil uradno določen v zgodnjih sedemdesetih letih prejšnjega stoletja z uvedbo obsežnega razvojnega programa za otroke. Predšolska vzgoja ima skupen kurikulum z osnovno šolo in centrom za prosti čas. Osnovna vsebina kurikulumuma za predšolsko vzgojo vključuje področje jezika in komunikacije, področje kreativnega in estetskega izražanja, matematiko, naravo, tehnologijo in družbo ter igro, gibanje in bivanje na prostem (Eurydice, 2022o).

Največje število otrok v skupini ni določeno. Obstaja pa priporočilo Nacionalne agencije za šolstvo, da mora biti velikost skupine v vrtcu: od 6 – 12 otrok za starost 1 – 3 leta, od 9 -15 otrok za starost 4-5 let. Prav tako ni določeno največje število otrok v skupini pred šolo. Vrtci so običajno odprti med 6.30 in 18.30 od ponedeljka so petka. Za predšolsko vzgojo ni strogega urnika prav tako pa ni predpisov, kako naj se čas razporedi za različne dejavnosti. Razporeditev dnevne obremenitve se določi v posameznem vrtcu (Eurydice, 2022o).

Švedska za vse otroke izvaja tudi krajši program pred vstopom v šolo. Od jeseni 2018 je predšolski razred obvezen za vse otroke. Predšolski razred je običajno tesno povezan s šolo, ki jo bo otrok obiskoval. Občine morajo obvezno zagotoviti predšolsko vzgojo in vsem šestletnikom zagotoviti brezplačno mesto za najmanj 525 ur (približno 15 ur na teden). Sankcije niso določene, saj se približno 98% otrok udeležuje zadnjega obveznega predšolskega leta (Eurydice, 2022o).

Del izpolnjevanja ciljev v vrtcu je pomagati zagotoviti, da imajo otroci katerih materni jezik ni švedščina možnost, da razvijajo hkrati švedski in materni jezik, pozorni so tudi na izobraževanje avtohtonega prebivalstva, ljudstva Sami (Swedish Sverige, b. d.).

Švica

Švica je zvezna in večjezična država z decentraliziranim izobraževalnim sistemom, ki poteka znotraj 26 kantonov. Razlike v organizaciji predšolske vzgoje so pogojene z različno govorečimi območji Švice (npr. nemško govoreče območje – »*kindergarten*«, francosko govoreče območje: »*école infantine*«; italijansko govoreče območje: »*scuola dell'infanzia*«). Za organizacijo in financiranje predšolske vzgoje so pristojni kantoni in njihove občine. Vključitev v predšolsko vzgojo ni obvezna v vseh kantonih (obvezna je v 15 kantonih in prostovoljna v preostalih 11). Švica razlikuje med dvema oblikama predšolske vzgoje. Jasli (angl. *crèches*) so namenjene otrokom do četrtega leta, pri čemer institucija pri vpisu otrok v jasli daje prednost domačinom. Obstaja tudi sistem t. i. družinskih jasli (angl. *family crèches*), kjer je varstvo otrok del tedna organizirano na domu vzgojitelja, zaposlenega v jaslih, ki je pooblaščen s strani Zavoda za varstvo mladine (angl. *Department of Youth Protection*). Vrtec (angl. *nursery school*) začnejo otroci obiskovati od četrtega do petega leta. Kanton določi starost za vpis v predšolsko vzgojo, pisno vlogo podajo starši in jo pošljejo okrožnemu šolskemu svetu. Odpiralni čas se razlikuje glede na kanton in vrtec. Največ vrtcev izvaja dopoldansko delo, na voljo so pa tudi popoldanski vrtci in občasno celodnevne šole (Expatica, b.d.).

Od petega leta dalje je v Švici (razen v kantonu Graubünden) obvezna vključitev otrok v vrtec, ki predstavlja prvo stopnjo osnovne šole. Otroci stari 4-5 let imajo 12-25 obveznih pedagoških ur v vrtcu, otroci stari 5-6 let pa med 20 in 25 ur. Večina vrtcev je javnopravno organiziranih, obstajajo pa tudi zasebne alternative, npr. vse bolj inkluzivni programi, kamor se vključujejo tudi otroci z motnjami v razvoju. Obvezno formalno izobraževanje se začne pri šestih letih, približno 86 % otrok pa obiskuje vrtec že dve leti prej. Otroci različnih socialnih, jezikovnih in kulturnih ozadij obiskujejo isto šolo. Podatkov o izvajanju krajših programov za otroke nismo zasledili (Eurydice, 2022p).

Velika Britanija in Severna Irska

Glede na izbrane države ločimo dva sistema izobraževanja. Eden vključuje Škotsko, drugi pa Anglijo, Wales in Severno Irsko.

Predšolska vzgoja v Združenem kraljestvu poteka v različnih vzgojno-izobraževalnih okoljih, vključno z državnimi vrtci, vrtci pri osnovnih šolah, pa tudi v okoljih zunaj državnega sektorja, kot so zasebni vrtci ali varuške (Education System in the UK, b. d.). V Združenem kraljestvu (Anglija, Škotska, Wales) je celodnevno izobraževanje obvezno od obdobja po otrokovem 5. rojstnem dnevu (oz. 4. rojstnem dnevu na Severnem Irskem) do dopolnjenega 16. leta (United Kingdom - England Overview, b. d.). Vključenost otrok v krajše oblike predšolske vzgoje (15 ur na teden) je za starše brezplačna za vse otroke od 3. leta starosti in socialno ogrožene otroke od 2. leta starosti (Education System in the UK, b. d.). Otroci, katerih starši so v delovnem razmerju, imajo pravico do koriščenja 30 ur (namesto 15 ur) programa predšolske vzgoje na teden. Od 4. do 5. leta večina otrok redno obiskuje program predšolske vzgoje v obliki sprejemnega razreda v šoli (Primary School Reception) (United Kingdom - England Overview, b. d.). Obstajajo razlike glede na posamezne države. V Veliki Britaniji imajo brezplačne vrtce, ki jih financira država v obsegu 15 ur na teden za malčke stare 3 do 4 leta in do 30 ur na teden za delavske družine. Na Škotskem država financira letno do 1140 ur (30 ur tedensko) za malčke stare 3 do 4 let (v nekaterih primerih sprejmejo tudi 2 leti stare otroke). Wales pa ima sistem, kjer država financira 30 ur tedensko, katere so deljene na 20 ur varstva in 10 ur zgodnjega izobraževanja. Če starši teh 30 ur ne porabijo v enem tednu, jih ne morejo prestaviti na naslednjega (Education System in the UK, b. d.) .

Na Severnem Irskem je predšolska vzgoja za otroke med 2. in 3. letom ciljno javno financirana (United Kindgom – Northern Ireland, b. d.). Poldnevni programi predšolske vzgoje so v skladu s kurikularnimi smernicami brezplačni od dopolnjenega 3. leta starosti otroka in potekajo v vrtcih, enotah vrtcev ob osnovnih šolah ter v zasebnih igralnih skupinah. Otroci gredo v šolo septembra, če so do prejšnjega 1. julija dopolnili štiri leta. Gre za najzgodnejši datum začetka obvezne šole v Združenem kraljestvu (Northern Ireland - England Overview, b. d.).

Na Škotskem in Walesu so lokalne oblasti dolžne zagotoviti možnost obiskovanja poldnevnega programa za vsakega otroka od začetka šolskega obdobja po otrokovem tretjem rojstnem dnevu (United Kingdom – Scotland, b. d., United Kingdom – Wales, b. d.). Predšolsko vzgojo lahko izvajajo lokalni centri ali zasebni in prostovoljni izvajalci v okviru partnerskega dogovora.

Vsi otroci so upravičeni do predšolske vzgoje celotno šolsko leto pred začetkom obiskovanja šole (United Kingdom - England Overview, b. d.).

Vrtci ne ponujajo pomoči pri učenju učnega jezika, ki ni njihov materni jezik (le Škotska je predstavila pomoč pri učenju Gelščine v vrtcih). V Združenem kraljestvu morajo biti vrtci registrirani in regulirani. To je treba storiti pri Ofsted-u v Angliji, inšpektoratu za oskrbo na Škotskem, inšpektoratu za oskrbo (CIW) v Walesu ter skladu za zdravstveno in socialno varstvo na Severnem Irskem. Sankcij za izpolnjevanje obveznosti v vrtcu ni, saj vrtci niso obvezni (Education System in the UK, b. d.).

Na Irskem je večina vrtcev financiranih s strani države, šolski sistem pa je večinoma zaseben v smislu, da vse osnovne šole in večina šol druge stopnje niso javne šole, ampak so v lokalni lasti organizacij ali verskih ustanov (Eurydice, 2022g). Izobraževanje je na Irskem obvezno za otroke od šestega do šestnajstega leta starosti ali dokler ne zaključijo treh let drugostopenjskega izobraževanja. Državno financirano izobraževanje je na voljo na vseh ravneh, razen če se starši/skrbniki odločijo, da bodo svojega otroka poslali v zasebno ustanovo. Predšolska vzgoja na Irskem ni obvezna. Leta 2010 je bil na Irskem prvič uveden program brezplačne predšolske vzgoje pred vstopom v osnovno šolo (shema ECCE) (Eurydice, 2022g). Septembra 2016 je bil omenjeni program razširjen na največ dve leti brezplačne predšolske vzgoje pred vstopom v osnovno šolo za vse otroke, stare od 3 let ter 2 mesecev do 4 let in 7 mesecev v septembru ustreznega leta. Poleg subvencij za centre za zgodnje učenje na socialno ogroženih območjih, ki staršem omogočijo dostop do predšolske vzgoje po simbolični ceni, predšolsko vzgojo za otroke mlajše od 3 let na splošno financirajo starši. Če se starši odločijo otroka imeti v vrtcu dlje, kot ponuja shema (ki je brezplačna), morajo doplačati sami. Nadzorni organ v šolstvu je Irška vlada (Early Childhood Care and Education Scheme, b. d.).

Tabela 24

Preglednica ključnih podatkov glede (krajših) programov predšolske vzgoje po državah

Država	Krajši program ³	Število ur za krajši program	Obveza staršev ⁴	Sankcije ⁵	Nadzorni organ	Pomoč pri učenju jezika ⁶
Avstrija	Da. Poldnevni program.	Najmanj 4 dni v tednu v obsegu najmanj 20 ur.	Da. Obvezna prisotnost za 5-letnike v obliki poldnevnega programa.	Da, vendar so si različne glede na politiko lokalne zakonodaje.	Ministrstvo za izobraževanje ali pristojni oddelek za izobraževanje na ravni zvezne dežele, lokalni upravni organi in občine, inšpektorati za izobraževanje in socialne storitve.	Poudarek na krepitvi jezikovnih kompetenc – obvezno ocenjevanje jezikovnega znanja od tretjega leta dalje. Zgodnja jezikovna podpora zadnji dve leti pred vstopom v šolo.
Belgija	Polovični program v flamskem delu.	220 dni v letu (vsaj 23 ur na teden).	Ne.	Da. Če otrok tega ne izpolni, ne more v OŠ, oz. le po presoji učiteljskega zbora.	/	Da, znotraj programa je tudi poudarek na jeziku.
Ciper	Ne.	Najmanj 26 ur na teden.	Da. Obvezno obiskovanje vrtca za vse otroke od 4 let in 8 mesecev naprej.	Da, globe in druge pravne posledice.	Komisija za šolstvo.	Da, poudarek je na aktivnem državljanstvu preko jezikovnih šol in programov, ki ponujajo pomoč pri učenju tujega jezika.
Češka	Da.	Lahko je dnevni (najmanj 6 in največ 12 ur prisotnosti) ali poldnevni program (otrok prisoten največ 6 ur na dan).	Da. Od otrokovega 5. leta je predšolska vzgoja obvezna za vse.	/	Ministrstvo za šolstvo, mladino in šport.	/
Danska	/	/	Da. Predšolska vzgoja je obvezna za otroke od 1. leta dalje, ki živijo v marginalnih stanovanjskih območjih.	/	Ministrstvo za otroke in izobraževanje.	Da, obvezno za dvojezične otroke. Tisti, ki vrtca ne obiskujejo, jim pripada 15 ur na teden.
Finska	Poldnevni program.	4 ure na teden, minimalno 700 ur na leto.	Da.	Da, variirajo glede na vrtec in lokalne predpise. Plačilo kazni ali dodatnih stroškov, omejitev uporabe vrtca in pravne posledice.	Ministrstvo za izobraževanje in kulturo in Finska državna agencija za izobraževanje, ki je odgovorna za izvajanje zakonov ministrstva.	Da, nekatere ustanove nudijo dvojezično izobraževanje. Upoštevajo se različna jezikovna in kulturna ozadja ter zmožnosti otrok.
Francija	Ne.	36 tednov vzgojno-izobraževalnega procesa razporejenih na 5 delovnih	Da. Obvezno za vse otroke od 3. let naprej.	Da.	Generalni inšpektor za šolstvo, šport in raziskovalno dejavnost pri Ministrstvu za nacionalno šolstvo.	Da.

³ Država izvaja krajši program ali eno izmed oblik skrajšanega programa glede na nacionalne opredelitve.

⁴ Starši so zakonsko obvezani, da otroka vpišejo v enega izmed programov predšolske vzgoje v vrtcu.

⁵ Posledice v obliki sankcij za starše, v primeru, da otrok ne obiskuje programa predšolske vzgoje v vrtcu.

⁶ Nekatere države zagotavljajo podporo pri učenju jezika-jeziku države/okolja, spet druge omogočajo učenje angleščine za razvoj večjezičnih sposobnosti ali podporo pri učenju materinega jezika družine.

⁷ Ni jasno opredeljeno ali ni podatka o tem na državnih straneh ali portalu Eurydice.

		obdobji z vmesnimi počitnicami.				
Grčija	Da.	Vsaj 25 ur na teden.	Da. Za otroke stare 4-6 let je vrtec obvezen od leta 2022.	/	Ministrstvo za šolstvo in veroizpoved.	Da, podpora romskim skupinam in kulturnim manjšinam.
Hrvaška	Da.	250 ur na leto (izjemoma manj, ne pa manj kot 150 ur na leto), krajši program 3 ure na dan in od 4-7 ur na teden v izjemnih primerih .	Da. Obvezno eno leto pred vstopom v šolo (6-letniki).	Da (odvisne od lokalne skupnosti in posameznega vrtca).	Ministrstvo za znanost in izobraževanje, lokalne skupnosti.	Da, v sklopu izvajanja programa je poudarek na jeziku (učenje jezika okolja - hrvaščine).
Italija	Da. Možnost le popoldanskih aktivnosti.	25 ur na teden.	Ne.	/	Ministrstvo za izobraževanje.	Da.
Madžarska	Ne.	Obvezno najmanj 4 ure na teden.	Da. Obvezno obiskovanje vrtca za otroke od 3. leta naprej.	Da. Opozorilo, pogovor, finančna kazen.	Ministrstvo za človeške zmogljivosti (državni sekretariat za družino in mladinske zadeve ter državni sekretariat za javno šolstvo)	Da.
Nemčija	Da.	10-15 ur na teden, trajanje celo leto.	Ne. V nekaterih deželah imajo pripravljalne tečaje za otroke pred vstopom v šolo.	/	Posamezna zvezna dežela.	Da.
Portugalska	/	Če se otrok vključi v vrtec je obvezno št. ur prisotnosti 5 ur na dan oz. 25 ur na teden.	Ne, predšolska vzgoja ni obvezna.	Ne.	Ministrstva za delo, solidarnost in socialno varnost odgovorno in Ministrstvo za izobraževanje	Da, učenje portugalske s pomočjo mediatorja ter učenje angleščine.
Slovaška	/	/	Da. Obvezno za otroke stare 5 let.	/	Ministrstvo za izobraževanje, znanost, raziskave in šport.	/
Španija	/	/	Ne, predšolska vzgoja ni obvezna.	/	Ministrstvo za izobraževanje in poklicno izobrazbo.	Da, to izvajajo mobilne enote za priseljence.
Švedska	Da, krajši program za predšolski razred.	15 ur na teden (najmanj 525 ur na leto)	Da.	Niso določene.	Nacionalna komisija.	Da, v sklopu predšolskega razreda je poudarek na učenju učnega in maternega jezika.
Švica	Da.	Različno glede na kantone, 12-25 ur na teden ali 20-25 ur na teden.	Da. Leto pred vstopom v šolo je obiskovanje vrtca obvezno za vse otroke.	/	/	Da.
Velika Britanija, Severna Irska	Da, krajši program.	15 ur na teden.	Da. V Angliji, na Škotskem in v Walesu je celodnevno izobraževanje obvezno od obdobja po otrokovem 5. rojstnem dnevu (oz. 4. rojstnem dnevu na Severnem Irskem).	Ne.	Združeno kraljestvo: Ofsted v Angliji, Inšpektorat za oskrbo na Škotskem, Inšpektorat za oskrbo v Walesu.	Ne, le Škotska ponuja pomoč pri učenju Gelščine.

Ključne ugotovitve glede mednarodnih primerjav

Krajši program ali krajšemu programu podobno obliko predšolske vzgoje izvaja 11 od 18 držav in sicer: Avstrija, Belgija, Češka, Finska, Grčija, Hrvaška, Italija, Nemčija, Švedska, Švica, Velika Britanija kar predstavlja dobro polovico vseh v naši mednarodni primerjavi zajetih držav.

Državi, v katerih se krajši program izvaja največ ur, kar pomeni na letni ravni približno 900 ali več ur (več kot 26 ur na teden) sta Ciper in Češka. Države, v katerih se krajši program izvaja v obsegu do 875 ur (med 20 in 25 ur na teden) na letni ravni so Avstrija, Belgija, Finska, Madžarska, Švica, Italija, Grčija, Portugalska, teh je tudi največ (8 od 18 držav). Pri ostalih državah ni točnega podatka v kakšnem obsegu se izvaja krajši program, praviloma gre za države, v katerih predšolska vzgoja ni obvezna.

Države, ki izvajajo krajše programe v večini primerov izvajajo tudi podporo pri učenju jezika, in sicer pri učenju učnega jezika oz. jezika države (Avstrija, Belgija, Ciper, Danska, Finska, Francija, Grčija, Hrvaška, Italija, Madžarska, Nemčija, Portugalska, Španija, Švedska, Škotska) ter pri učenju angleščine kot tujega jezika (Portugalska, Finska, Ciper). Nekatere države nudijo tudi podporo pri težavah z učenjem maternega jezika (Švedska).

Ugotavljamo, da se evropske države vedno bolj odločajo za obvezno obiskovanje programa predšolske vzgoje v letu pred šolo (Avstrija, Češka, Hrvaška, Slovaška, Švica, Anglija, Škotska, Wales) nekatere tudi dve leti pred vstopom v šolo (Ciper, Grčija, Velika Britanija) ali od tretjega leta dalje (Madžarska, Francija), kar nakazuje, da potreba po izvajanju t. i. krajših programov izginja.

Zaskrbljujoči so podatki držav, v katerih predšolska vzgoja ni obvezna (Španija, Portugalska), prav tako pa ne izvajajo krajšega programa. Sklepamo lahko, da se podobno dogaja tudi v državah, za katere nismo uspeli pridobiti podatkov o izvajanju krajših programov (Slovaška, Španija). Pozitivno izstopa Danska, ki skrajšanega programa ne izvaja, izvaja pa se obvezna predšolska vzgoja za otroke od 1. leta dalje, ki živijo v marginalnih stanovanjskih območjih.

Primeri dobrih praks iz tujine, ki bi bili vsaj delno lahko aplikativni tudi za slovenski prostor oziroma so primerljivi našemu sistemu glede celostne izvedbe ene izmed oblik krajšega

programa so iz Hrvaške, Finske, Portugalske in Švedske, glede podpore pri učenju jezika pa iz Avstrije in Nemčije.

Dobre prakse, ki so razvidne iz mednarodnih primerjav so:

- večje število ur v krajših programih na letni ravni (npr. v obsegu do 875 ali več),
- izvajanje podpore pri učenju uradnega jezika v državi,
- vključevanje otrok v program predšolske vzgoje pred petim letom,
- obstoj regulacijskih mehanizmov za spodbujanje vključevanja otrok v programe predšolske vzgoje,
- ustrezna zakonodaja, ki starše obvezuje k vključevanju otrok v krajše programe,
- ustrezno financiranje predšolske vzgoje s strani države v celoti,
- zagotavljanje ustreznega števila vpisnih mest za otroke v programih predšolske vzgoje,
- logistična podpora za družine pri vključevanju otrok v vrtec (iskanje prostih mest v okoliških ustanovah, zagotavljanje prevoza ali financiranje prevoza), ki jo financira država,
- sistemska podpora za družine iz ranljivih skupin v obliki tečajev, družabnih srečanj in delavnic za družine (socialno ogrožene družine, priseljenci, begunci, Romi ipd.),
- obvezna predšolska vzgoja vsaj eno leto pred vstopom v šolo,
- spremljanje kompetenc otrok v predšolskih programih in pred vstopom v šolo,
- povezovanje šol in vrtcev za otroke, ki se v naslednjem letu vpišejo v šolo,
- država ima nadzor na načini financiranja, ki niso podrejeni lokalnim razmeram (posameznih občin) z namenom zagotavljanja enakih možnosti za vse otroke v državi,
- vsebina in cilji izvedbe programov predšolske vzgoje so regulirani na nacionalni ravni s kurikulumi za vrtce.

Države iz naše mednarodne primerjave, ki zagotavljajo krajše programe ali temu primerljive programe z izvajanjem le-teh omogočajo otrokom kakovostni in celostni razvoj v zgodnjem otroštvu. Slednje je še posebej pomembno za otroke iz manj spodbudnih okolij ter otroke iz priseljskih družin. Vključevanje v krajše programe otrokom nudi podporne sisteme, ki jih gradijo preko dejavnosti v manjših skupinah pod strokovnim vodstvom vzgojitelja. Tako se

ustvarja občutek varnosti znotraj ugodne socialne klime, preko katere se ustvarjajo pogoji za aktivno učenje.

Če primerjamo izvajanje krajših programov v RS z dobrimi praksami, ki smo jih prepoznali, lahko zaključimo, da pri nas dejansko obstajajo le nekateri vidiki dobrih praks (npr. delež otrok, ki so vključeni v program predšolske vzgoje eno leto pred vstopom v šolo, pristojnost ministrstva za vzgojo in izobraževanje za celotno predšolsko obdobje, enoten nacionalni kurikulum - vzgojno- izobraževalni program za prvo in drugo starostno obdobje, enaka izobrazba zaposlenih v prvem in drugem starostnem obdobju, regulirani normativi, centralizirana zakonodaja, ki omogoča vsem otrokom enake možnosti). Povzetek ključnih ugotovitev glede mednarodnih primerjav je v poglavju 4.1.1.1.

3.1.2 Izvajanje krajših programov predšolske vzgoje – ugotovitve iz slovenskih uradnih baz podatkov

Podatki so bili pridobljeni iz uradnih baz Statističnega urada Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS). SURS je do šolskega leta 2015/2016 z namenom spremljanja stanja na področju predšolske vzgoje uporabljal merski instrument z naslovom Vprašalnik za statistično raziskovanje o predšolski vzgoji in izobraževanju v vrtcih. Podatke so pridobivali na začetku vsakega šolskega leta. Pridobljeni podatki so bili v pomoč odločevalcem pri kreiranju politik na področju predšolske vzgoje, hkrati pa so omogočali primerjave v mednarodnem prostoru.

Ker smo želeli dobiti vpogled v stanje na področju predšolske vzgoje tudi za obdobje med leti 2016 in 2022, smo se obrnili na Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (v nadaljevanju MIZŠ), ki pa s temi podatki ne razpolaga. V spodnjih tabelah posledično prikazujemo podatke samo za obdobje med leti 2010 in 2015. Podatki se po tem letu na SURS niso več zbirali, kar ocenjujemo kot večjo pomanjkljivost v spremljanju sistema predšolske vzgoje. Menimo, da je potrebno podatke o programih, ki jih vrtci izvajajo, in podatke o številu otrok, ki so vključeni v posamezni program, sistematično zbirati, saj gre za izjemno pomembne podatke za odločevalce ter za strokovno in širšo javnost.

Tabela 25

Število (*f*) in strukturni odstotki (*f* %) oddelkov glede na programe predšolske vzgoje od šolskega leta 2010/2011 do šolskega leta 2015/2016

	2010/2011		2011/2012		2012/2013		2013/2014		2014/2015		2015/2016	
	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %
Dnevni program	4444	99,13	4724	99,47	4835	99,47	4888	99,35	4963	99,22	5003	99,27
Poldnevni program	35	0,78	23	0,48	22	0,45	31	0,63	38	0,76	35	0,69
Krajši program	4	0,09	2	0,04	4	0,08	1	0,02	1	0,02	2	0,04
Skupaj	4483		4749		4861		4920		5002		5040	

Prilagojeno po Statistični urad Republike Slovenije [SURS] (2022). Interno gradivo za potrebe evalvacijske študije.

Podatki kažejo, da se je v obdobju od leta 2010 do leta 2015 povečalo število oddelkov vrtcev, in sicer za 557 oddelkov. Ugotavljamo, da je v tem obdobju večina oddelkov izvajala dnevni program predšolske vzgoje. Podrobnejši pregled števila oddelkov dnevnega programa pokaže, da se je število oddelkov v obdobju od leta 2010 do leta 2015 povečalo, kajti če primerjamo šolsko leto 2010/2011 s šolskim letom 2015/2016 ugotovimo, da je bilo v šolskem letu 2015/2016 559 oddelkov dnevnega programa več kot v šolskem letu 2010/2011. Medtem se delež oddelkov, ki izvajajo dnevni program, ni bistveno spreminjal in je bil v celotnem obdobju nad 99,0 %. Iz tega izhaja, da so skoraj vsi oddelki, ki so bili v posameznem šolskem letu oblikovani, izvajali dnevni program predšolske vzgoje. Dnevni programu po številu oddelkov sledi poldnevni program, kajti nekaj oddelkov je v vsakem šolskem letu izvajalo poldnevni program, a nikoli jih ni bilo več kot 35, pri čemer delež oddelkov, ki so izvajali poldnevni program, ni nikoli dosegel 1,0 %. Najmanj oddelkov je izvajalo krajši program predšolske vzgoje. Delež oddelkov, ki so izvajali krajši program, je bil zelo majhen in ni nikoli dosegel 0,1 %.

Tabela 26

Število (*f*) in strukturni odstotki (*f* %) otrok, vključenih v različne programe predšolske vzgoje od šolskega leta 2010/2011 do šolskega leta 2015/2016

	2010/2011		2011/2012		2012/2013		2013/2014		2014/2015		2015/2016	
	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %
Dnevni program	73660	96,96	79353	97,70	81093	97,60	81873	97,82	82913	97,83	83657	97,95
Poldnevni program	2238	2,94	1825	2,25	1943	2,34	1796	2,14	1794	2,12	1699	1,99
Krajši program	74	0,10	43	0,05	54	0,06	31	0,04	43	0,05	51	0,06
Skupaj	75972		81221		83090		83700		84750		85407	

Prirejeno po Statistični urad Republike Slovenije [SURIS] (2022). Interno gradivo za potrebe evalvacijske študije.

Podatki kažejo, da je bila večina otrok v obdobju od leta 2010 do leta 2015 vključena v dnevni program predšolske vzgoje. Ugotavljamo, da je delež otrok, vključenih v dnevni program, v obdobju od 2010 do 2015 naraščal, saj je bil leta 2010 najmanjši in leta 2015 največji. Dnevni programu po številu vključenih otrok sledi poldnevni program. Delež otrok, vključenih v poldnevni program, se je zmanjševal, saj je bil največji leta 2010 in najmanjši leta 2015. Najmanj otrok je bilo vključenih v krajši program predšolske vzgoje. Delež otrok, vključenih v krajši program predšolske vzgoje, se sicer v tem obdobju ni bistveno spreminjal – a je bil ta delež zelo majhen in sicer med 0,1 in 0,6 % populacije predšolskih otrok.

V nadaljevanju nas je zanimalo, koliko otrok eno leto pred vstopom v osnovno šolo v obdobju od leta 2016 do leta 2022 ni bilo vključenih v noben program predšolske vzgoje. Na SURIS-u in MIZŠ-u smo preverili, če razpolagajo z omenjenimi podatki. Izkazalo se je, da s temi podatki ne razpolagajo, zato smo naredili lasten izračun s pomočjo podatkov, objavljenih na SURIS-u. Osredotočili smo se na podatke o 5-letnikih, ki so vključeni v vrtec. Pridobili smo podatek o številu in deležu 5-letnikov, ki so vključeni v vrtec, kar nam je omogočilo izračun vseh 5-letnikov v generaciji. Posledično smo lahko izračunali število 5-letnikov, ki niso bili vključeni v noben program predšolske vzgoje. Pri tem je potrebno izpostaviti, da naš izračun zgolj približno (pri izračunu namreč nismo upoštevali morebitnih migracij) oriše stanje ne vključenosti otrok v predšolsko vzgojo eno leto pred vstopom v šolo.

Tabela 27

Število (*f*) in strukturni odstotek (*f* %) 5-letnikov, ki niso vključeni v vrtec, od šolskega leta 2016/2017 do šolskega leta 2021/2022

2016/2017		2017/2018		2018/2019		2019/2020		2020/2021		2021/2022	
<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %	<i>f</i>	<i>f</i> %
1418	6,4	1304	5,9	1168	5,5	1047	4,9	1089	5,2	1045	5,0
22160		22095		21240		21358		20941		20897	

Prirejeno po Statistični urad Republike Slovenije [SURS] (2022).

Podatki iz uradne baze SURS-a kažejo, da se je delež 5-letnikov, ki so vključeni v vrtec, v obdobju od leta 2016 do 2019 povečeval, nato se je leta 2020 zmanjšal in se nato v letu 2021 ponovno povečal. Obratno velja za delež 5-letnikov, ki niso vključeni v vrtec, kar pomeni, da se je delež od leta 2016 do 2019 zmanjševal, leta 2020 se je nekoliko povečal in v letu 2021 ponovno zmanjšal. Po naših izračunih v zadnjih treh šolskih letih približno po 1000 5-letnikov pred vstopom v šolo ni bilo vključenih v noben program predšolske vzgoje, kar je zaskrbljujoče.

Tabela 28

Število vrtcev, ki so izvajali krajši program – interni podatki MIZŠ

2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
3	3	7	10

Iz podatkov MIZŠ je razvidno, da je število vrtcev, ki so izvajali krajši program v RS v zadnjih štirih letih zelo nizko, čeprav MIZŠ vsako leto objavi razpis za izvedbo krajšega programa za vse vrtce in ga v celoti tudi financira. Sprva so imeli vsako leto objavljena dva roka, ki sta trajala 14 dni, vendar so naknadno to spremenili. Vrtci se lahko večino leta kadarkoli prijavijo na javni razpis za izvajanje krajših programov (od novembra do aprila v tekočem šolskem letu) in posledično ne izgubljajo časa s procesnimi roki. Vrtci lahko organizirajo tudi več kot en oddelek za krajši program, običajen normativ je 8 do 12 otrok, v primeru vključenosti otrok iz ranljivih skupin (Romi, priseljenci) zgolj 5 otrok.

Podatki kažejo, da so na začetku (2018 – 2020) krajše programe izvajali le po trije vrtci, od tega je šlo za 5 različnih zavodov, v letu 2020/21 je v izvedbo bilo vključenih 7 zavodov, od tega 5 novih, torej skupno 10 različnih zavodov, v letu 2021/22 je v izvedbo bilo vključenih 10 zavodov,

pridružili so se trije novi vrtci. Torej v zadnjih 4 letih ima v Sloveniji 13 različnih vrtcev izkušnjo izvajanja krajših programov, v vseh vrtcih so izvajali po en oddelek krajšega programa.

3.2 Temeljne značilnosti izvedbe krajših programov

3.2.1 Izvajanje krajših programov predšolske vzgoje – ugotovitve iz analize dokumentacije

V analizo je bila vključena dokumentacija šestih vrtcev, ki so v šolskih letih 2018/2019, 2019/2020 in/ali 2020/2021 izvajali krajši program predšolske vzgoje. Vseh 6 vrtcev je samostojnih javnih vrtcev, ki ne delujejo na narodno mešanem območju. Dva izmed vrtcev (vrtec E in F) delujeta na demografsko ogroženem območju. Namen analize dokumentacije je ugotoviti značilnosti izvajanja krajših programov.

Vrtce smo pisno povabili k sodelovanju v evalvacijski študiji ter jih prosili, da nam posredujejo kopijo poročil/a o izvajanju krajših programov (za zadnjih 5 let), kopijo priprave vzgojitelja, ki je izvajal krajši program, kopijo morebitne pisne evalvacije glede napredka otrok, ki so bili vključeni v krajši program, ter drugo dokumentacijo, ki bi bila po njihovi presoji pomembna za analizo izvedenih krajših programov. S strani vrtcev smo prejeli 6 zaključnih poročil o izvedbi krajšega programa in 4 letne delovne načrte krajšega programa. Prav tako smo prejeli 5 primerov priprav na vzgojno izobraževalno delo v krajšem programu ter drugo dokumentacijo, ki je vezana na izvajanje krajšega programa.

Pred analizo prejete dokumentacije smo si oblikovali vprašanja in ček listo, s pomočjo katerih smo pregledali prejeto dokumentacijo.

3.2.1.1 Izvajanje krajših programov glede na čas

Na začetku analize smo iz prejete dokumentacije razbrali datum začetka in zaključka izvajanja krajšega programa, število dni v tednu in dnevno število ur izvajanja krajšega programa ter čas izvajanja krajšega programa.

Tabela 29*Časovna organizacija izvajanja krajšega programa*

Vrtec	Datum začetka in zaključka izvajanja programa	Število dni v tednu in dnevno število ur izvajanja krajšega programa	Čas izvajanja krajšega programa
A	12. 4. 2021 do 24. 6. 2021	4 dni v tednu po 4 ure (16 ur tedensko)	Od 15:00 do 19:00 (4 ure)
B	3. 12. 2020 do 5. 3. 2020	3 dni v tednu po 3,5 ure (10,5 ur tedensko) Na začetku so bila srečanja krajša. Decembra 1,5 ure, nato 2,5 in nato 3,5 ure.	Od 15:00 do 18:30 (3,5 ure)
C	11. 5. 2021 do 14. 7. 2021	2 dneva v tednu po 3 ure (6 ur tedensko)	Od 15:00 do 18:00 (3 ure)
D	1. 6. 2021 do 27. 8. 2021	4 dni v tednu po 4 ure (16 ur tedensko)	Torek, četrtek in petek od 8:00 do 12:00 (4 ure) ter v sredo od 12:00 do 16:00 (4 ure)
E	4. 3. 2019 do 28. 6. 2019	Meseca marca 3 dni v tednu po 4 ure; od aprila do junija 4 dni v tednu po 4 ure)	Od 15:00 do 19:00 (4 ure)
F1	2. 12. 2019 do 5. 6. 2020	4 dni v tednu po 4 ure (16 ur tedensko)	Od 14:00 do 18:00 (4 ure)
F2	1. 3. 2021 do 29. 6. 2021		

Iz dokumentacije je razvidno, da so vrtci krajši program večinoma izvajali med šolskim letom. V vrtcu D je bil krajši program izveden v času poletnih počitnic oz. med 1. junijem in 27. avgustom. V skladu z navedbami strokovnih delavcev je bila najmanj primerna prav izvedba v času poletnih počitnic, saj je bila zaradi dopustov prisotnost otrok v vrtcu manjša. V vrtcu C so v evalvaciji izpostavili, da bi bilo v prihodnje smiselno razmisliti o izvedbi krajšega programa na začetku šolskega leta. Dodatno oviro pri uresničevanju načrtovanih dejavnosti in ciljev predstavljal Covid-19 in z njim povezane omejitve.

Trije vrtci (vrtec A, D in F) so krajši program izvajali v obsegu 16 ur na teden. V vrtcu E se je krajši program v prvem mesecu izvajal 12 ur, naslednje tri mesece je bilo izvedbi namenjenih 16 ur. V vrtcu B so krajši program izvajali 3 dni v tednu, število ur izvajanja so postopno stopnjevali. Na začetku so izvajali 1,5 ure na dan; nato 2,5 ure in ob koncu 3,5 ure; torej 10,5 ur tedensko. V vrtcu C se je krajši program izvajal v obsegu 6 ur tedensko (2 x na teden po 3 ure). Iz zapsanega lahko razberemo, da so vrtci skoraj v celoti upoštevali Priporočila za izvajanje krajših programov, v katerih je zapisano, da lahko krajši programi dnevno trajajo najmanj 2 do največ 4 ure dnevno in da tedensko število ur ne sme presežati 16 ur.

V večini vrtcev so se krajši programi izvajali v popoldanskem času, v štirih vrtcih po 15:00 uri in v enem po 14:00 uri. Le v vrtcu D se je krajši program tri dni v tednu izvajal v dopoldanskem času, med 8:00 in 12:00 uro, in en dan v popoldanskem času, med 12:00 in 16:00 uro.

3.2.1.2 Število in povprečna prisotnost otrok v krajšem programu

V nadaljnji analizi prejete dokumentacije smo preverili število vključenih otrok in njihovo povprečno prisotnost.

Tabela 30

Število in povprečna prisotnost otrok v krajšem programu

Vrtec	Število vključenih otrok	Povprečna prisotnost otrok
A	5 otrok na začetku izvajanja programa 5 otrok ob zaključku izvajanja programa	56,8 %
B	1 otrok ob začetku izvajanja programa 2 otroka ob zaključku izvajanja programa	Ni podatka
C	8 otrok na začetku izvajanja programa 6 otrok na koncu izvajanja programa	83,0 %
D	8 otrok na začetku izvajanja programa 7 otrok na koncu izvajanja programa	64,2 %
E	6 otrok na začetku izvajanja programa 3 otroci na koncu izvajanja programa	27,3 %
F1	6 otrok na začetku izvajanja programa 6 otrok na koncu izvajanja programa	Ni podatka
F2	8 otrok na začetku izvajanja programa, meseca aprila sta se pridružila še 2 otroka in meseca maja še 1 Podatkov o številu otrok na koncu izvajanja programa nimamo	68,7 %

Število vključenih otrok se je med vrtci precej razlikovalo. V vrtcu B je bil ob začetku vključen le 1 otrok, ki pa se mu je kmalu pridružil še drug. Oba vključena otroka sta bivala v azilnem domu. V ostalih vrtcih je bilo ob začetku izvajanja krajšega programa vključenih od 5 do največ 11 otrok.

Strokovni delavci so v evalvacijah izpostavili željo, da bi bilo vsaj v krajši program v prihodnje vključenih še več otrok, saj ima vrtec pozitiven učinek na otrokov razvoj.

V vrtcih A in F so vsi vključeni otroci krajši program zaključili. Povprečna prisotnost otrok v vrtcu A je bila 56,8 %; za vrtec F tega podatka nimamo. K večji vključenosti romskih otrok v vrtec je po mnenju strokovnih delavcev vrtca F vplivala tudi organizacija prevoza. Strokovni delavci so namreč otroke prišli iskat v naselja in tako starši niso imeli težav s prevozom. Poleg tega so

vsem otrokom podarili copate, bidone in nahrbtnike, ki so jih podpisali in tako v njih krepili občutek pripadnosti vrtcu.

V vrtcu C je od 8 na začetku vključenih otrok program zaključilo 6 otrok (povprečna prisotnost otrok 83,0 %); v vrtcu D je od 8 na začetku vključenih otrok program zaključilo 7 otrok (povprečna prisotnost otrok je bila 64,2 %); v vrtcu E je bilo v krajši program na začetku vključenih 6 otrok, ob koncu izvajanja pa 3 otroci. V tem vrtcu je bila tudi povprečna prisotnost otrok nizka, le 27,3 %.

3.2.1.3 Vključenost otrok v krajši program glede na materni jezik

Tabela 31

Vključenost otrok v krajši program glede na materni jezik

Vrtec	Število otrok, katerih materni jezik ni slovenščina	Število otrok, katerih materni jezik je slovenščina	Druge posebnosti otrok
A	4	1	0
B	2	0	0
C	8	0	0
D	8	0	Otrok z zdravstvenimi težavami
E	3	3	0
F1	6	0	0
F2	8	0	0

V krajši program so bili v veliki večini (39 otrok) vključeni otroci, katerih materni jezik ni slovenščina (Romi, otroci iz azilnih domov, otroci priseljencev). Poleg tega so bili v krajši program vključeni tudi 4 otroci, katerih materni jezik je slovenščina. Zaradi zdravstvenih težav otrok v vrtcu D krajšega programa ni zaključil.

Otroci, vključeni v krajši program, so imeli velike težave s sporazumevanjem (nepoznavanje jezika, slabše razvite jezikovne sposobnosti). Pogosto so se pojavljale tudi težave s koncentracijo in pozornostjo, finomotoriko, slabo razvite socialne spretnosti idr. Prav zaradi težav s koncentracijo so vzgojitelji veliko aktivnosti izvajali na prostem, saj otroci v zaprtih prostorih niso »zdržali«.

Veliko težavo in izziv je vzgojiteljem predstavljalo sporazumevanje z otroki, ki so v večini razumeli slovenski jezik, a se v njem niso znali sporazumevati. Vzgojitelji so tudi zato veliko

pozornosti namenili medkulturnosti, spodbujanju jezikovne zmožnosti ter razvijanju predbralnih in predpisalnih spretnosti.

Pri tem so bile vzgojiteljcem v veliko pomoč slikanice ter druga gradiva. Posluževali so se tudi gradiv za razvoj pismenosti in učenja jezika za mlajše otroke v jezikovno manj ugodnih okoliščinah, ki so nastala v okviru Erasmus+ DEAL Project: Razvoj pismenosti in učenje jezika za mlade učeče se v neugodnem položaju. Vse slikanice so opremljene s slikovnim slovarjem besed v več jezikih. Omenjena gradiva so na voljo v štirih jezikih in so vzgojiteljcem olajšala tudi komunikacijo s starši.

Kot učinkovito gradivo so se izkazale tudi večjezične slikanice (zbirka slikanic O Jakobu in mucici Mici, Miška želi prijatelja idr.). Omenjene slikanice so odlično pripomogle k širitvi besedišča. K branju so spodbujali tudi starše ter jih tako aktivno vključili v program. Med uporabljenimi didaktičnimi pripomočki so vzgojitelji omenili tudi slikovne kartice Slika jezika.

Kot zelo pomembno so vzgojitelji izpostavili tudi načrtno opazovanje in spremljanje otrok v krajšem programu. Za opazovanje so v nekaterih vrtcih uporabljali Pripomoček za spremljanje razvoja otrokovih kompetenc v zadnjem letu pred vstopom v šolo. Drugi vrtci imajo v sodelovanju s svetovalno službo vrtca pripravljene lastne protokole spremljanja, a vsem je enotno, da dejavnosti načrtujejo na osnovi ugotovljenega in tako izvajajo na otroke osredinjen kurikulum. Po potrebi v izvajanje vključijo tudi svetovalno službo.

Vzgojitelji poročajo, da so otroci v okviru krajšega programa napredovali, med seboj so se razumeli, a bodo tudi v prihodnje (v šoli) potrebovali prilagoditve, predvsem na jezikovnem področju. Vključitev v krajši program je po mnenju vzgojiteljev prispevala k bolj sproščenemu in lažjemu vstopu otrok v šolsko okolje ter k razvoju komunikacijskih zmožnosti v slovenskem jeziku. Prav zato so izpostavili tudi potrebo po tem, da bi bili vsi otroci vključeni v vrtec, saj bi s tem prispevali k lažji vključitvi v šolo.

3.2.1.4 Vzgojitelji, ki so izvajali krajši program

V skladu s Priporočili za izvajanje krajših programov (2018) lahko krajši program izvaja vzgojitelj, ki izpolnjuje pogoje za vzgojitelja predšolskih otrok. Analiza prejete dokumentacije je pokazala, da so vrtci to tudi upoštevali.

Tabela 32*Vzgojitelji v krajšem programu*

Vrtec	Število vzgojiteljev, ki so izvajali krajši program
A	2 sočasno
B	3 izmenično
C	4
D	1
E	3 marca 4 od aprila do junija Vzgojitelji so program izvajali izmenično
F1	3
F2	3

Krajše programe so v vseh vrtcih izvajali vzgojitelji predšolskih otrok. Med vrtci se je razlikovalo število vzgojiteljev, ki so krajši program izvajali. V vrtcu D je program ves čas izvajal 1 vzgojitelj, v vrtcu A sta krajši program izvajala 2 vzgojitelja, v vrtcih B in F so krajši program izvajali 3 vzgojitelji, ki so se pri izvajanju menjavali. V vrtcu E so program na prvi mesec izvajali 3 vzgojitelji, nato se njim je pridružil še četrti.

Vsi vrtci so število vključenih vzgojiteljev opredelili kot primerno. Vrtec E je v zaključnem poročilu izpostavil, da so morali vzgojitelji cilje in dejavnosti skrbno načrtovati in med seboj sodelovati. Različni vzgojitelji so po njihovem tako otrokom omogočili, da so pridobili različne učne izkušnje glede na močna področja vzgojiteljev.

Poleg neposrednega dela v oddelku so vzgojitelji vrtca A redno urejali tudi spominsko mapo, ki jo je otrok ob zaključku programa odnesel domov.

3.2.1.5 Strokovne podlage za izvajanje krajšega programa

Vzgojiteljem je strokovno podlago za delo v krajšem programu predstavljal Kurikulum za vrtce. Pri izvedbi programa so se vzgojitelji poleg tega opirali tudi na Dodatek h Kurikulu za vrtce za delo z otroki Romov. V okviru krajšega programa so vrtci otrokom zagotavljali aktivnosti iz vseh šestih področij Kurikuluma za vrtce ter tako skrbeli za spodbujanje vseh vidikov otrokovega razvoja. Vsi vrtci so v okviru krajšega programa organizirali tudi malico. Iz letnih delovnih načrtov je razvidno, da so vzgojitelji pomembno pozornost namenili tudi uvajalnemu obdobju in tako poskrbeli, da so se tako otroci kot njihove družine seznanili s pravili in se v vrtcu dobro počutili.

Kot globalni cilj so vsi vrtci opredelili doživljanje vrtca kot okolja, v katerem so enake možnosti za vključevanje v dejavnosti in vsakdanje življenje ne glede na spol, telesno in duševno konstitucijo, nacionalno pripadnost, kulturno poreklo, veroizpoved idr.

3.2.1.6 Sodelovanje vzgojiteljev s starši, šolo, svetovalno službo in zunanjimi institucijami

V sam program so vrtci aktivno vključevali tudi starše – roditeljski sestanki, izleti, pogovorne ure, obvestila na spletni strani vrtca, skupen elektronski naslov itd. Poleg tega je vzgojitelj vrtca D kot predlog izboljšanja sodelovanja med starši in vrtcem predlagal izvajanje družinskih delavnic, v okviru katerih bi v sam program še aktivneje vključevali starše. V vrtcu C so za starše organizirali tudi tematska srečanja s svetovalno službo.

Iz zapisov je razvidno, da so starši (predvsem romskih otrok) precej nezaupljivi. Zato so vzgojitelji veliko energije vložili v to, da so pridobili zaupanje staršev in jih spodbudili k temu, da so otroka vključili v krajši program.

Stike z romskimi družinami so strokovni delavci enega izmed vrtcev (vrtca F) navezali že dva meseca pred samim začetkom programa. Sestali so se z vsako družino posebej, se vozili v romsko naselje ter organizirali delavnice, v okviru katerih so tako otroke kot starše motivirali in jim poskušali približati dan v vrtcu. Menijo, da je bil prav ta pristop dodaten razlog za vpis v program.

Za vzpostavljanje komunikacije s starši in otroci ter urejanje vsega potrebnega za vključitev otrok v vrtec je vrtec F izpostavil velik pomen romskih asistentov ter romskega koordinatorja, zaposlenega na občini. Kot učinkovito se je v tem vrtcu izkazalo tudi sprotno preverjanje vzrokov odsotnosti in stalna komunikacija s starši.

Vzgojitelji, ki so izvajali krajše programe, so poročali o tem, da so se pogosto soočali s težavami pri sporazumevanju s starši, ki so potrebovali tudi veliko pomoči pri izpolnjevanju dokumentacije. Kot dobra praksa na tem področju se je v vrtcu D izkazala zloženka o vrtcu, v kateri so v maternem jeziku otroka navedene osnovne informacije o vrtcu (naziv vrtca, telefon, uradne ure, svetovalna služba, potek dneva v vrtcu idr.). Zloženko izpolnijo strokovni delavci skupaj s starši in otroci, tako da starši vedo, kdaj v vrtcu potekajo posamezne dejavnosti.

Veliko težavo je staršem predstavljalo tudi pridobivanje zdravniških potrdil. Zato so jim tudi na tem področju strokovni delavci nudili pomoč. Spodbujali so jih k čimprejšnji pridobitvi termina za zdravniški pregled ter jim pri naročanju tudi pomagali.

Iz evalvacij je bilo razvidno, da vzgojitelji pri načrtovanju in izvajanju krajšega programa redno sodelujejo s svetovalno službo vrtca in šole ter drugimi strokovnimi delavci, ki so kakorkoli povezani z vključenimi otroki. Iz dokumentacije vrtca D je bilo razvidno, da bi bilo v prihodnje potrebno še tesnejše sodelovanje z osnovno šolo oz. svetovalno službo osnovne šole, ki razpolaga s podatki o otrocih, ki pred vstopom v šolo še niso bili vključeni v predšolsko vzgojo, saj je tako lažje vzpostaviti kontakt z družinami in jim približati pomen krajšega programa ter tako povečali vpis v krajši program.

Iz dokumentacije je bilo razvidno, da so vzgojitelji prepričani, da izvajanje krajšega programa pomembno prispeva k lažjemu vstopu otrok v šolo.

3.2.2 Izvajanje krajših programov predšolske vzgoje – ugotovitve na podlagi opazovanj procesne in strukturne kakovosti

Analizo izvajanja krajših programov na podlagi opazovanja so izvedle članice raziskovalne skupine z uporabo validiranega instrumentarija ECERS-3 (Harms, Clifford in Cryer, 2015), ki je eden najpogosteje uporabljenih instrumentov za ocenjevanje kakovosti okolja in procesov v vrtcih. Vprašalnik smo z dovoljenjem založnika dali prevesti iz angleškega v slovenski jezik, naredili smo strokovni pregled prevoda, v raziskovalni skupini smo pred zbiranjem podatkov izvedli izobraževanje raziskovalk za uporabo vprašalnika. Opazovanje sta v vsakem vrtcu praviloma izvajali dve raziskovalki v paru, ki sta uskladili ocene. Po opazovanju so raziskovalke podale tudi kratka opisna poročila, ki so nam bila v pomoč pri interpretaciji rezultatov. V nadaljevanju predstavljamo rezultate ocen v devetih vrtcih, ki so v letu 2022/23 izvajali krajše programe. Podatki so obdelani na skupinski ravni po posameznih sklopih.

Tabela 33*Rezultati analize izvajanja opazovanja krajših programov za sklop Prostor in oprema*

Prostor in oprema	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Notranji prostor	9	1	7	6,22	1,99
Oprema za nego, igro in učenje	9	1	3	1,33	0,71
Ureditev prostora za igro in učenje	9	1	6	3,33	1,58
Zasebni prostor	9	1	7	3,33	2,00
Z otroki povezani prikazi	9	1	7	2,44	2,13
Prostor za razvoj grobe motorike	9	1	7	2,11	2,09
Oprema za razvoj grobe motorike	9	2	6	4,76	1,73

Opomba: 1 – neustrezna kakovost, 7 – odlična kakovost

Rezultati za sklop Prostor in oprema kažejo, da sta najvišje ocenjena notranji prostor ($M = 6,22$; $SD = 1,99$) in oprema za razvoj grobe motorike ($M = 4,76$; $SD = 1,73$), najnižje pa z otroki povezani prikazi ($M = 2,44$; $SD = 2,13$), ustreznost prostorov za razvoj grobe motorike ($M = 2,11$; $SD = 2,09$) in oprema za nego, igro in učenje ($M = 1,33$; $SD = 0,71$), kar nakazuje na težavo z zagotavljanjem ustreznih prostorov in na težavo ustreznega opremljanja prostorov za izvajanje krajšega programa. Predvidevamo, da je to posledica pogosto neustreznih prostorov, saj so raziskovalci poročali o izvajanju vzgojno-izobraževalnega procesa na hodniku (ker ni proste igralnice za izvedbo KP), v skupnih prostorih ipd.. Prav tako se pojavljajo razlike med posameznimi vrtci, zlasti pri zagotavljanju zasebnega prostora, prikazov povezanih z otroki v krajšem programu in ureditvi notranjega prostora ($SD > 1$).

Vrtci na različne načine rešujejo težave s prostorsko stisko, na primer, v enem od vrtcev je bila igralnica v sklopu sejne sobe, pregrajena s paneli, ločena od ostalih igralnic, oprema za nego je v tem primeru bil umivalnik na višini za odrasle, ki je s stopnico prilagojen velikosti otrok, sanitarije niso bile prilagojene otrokom (prvotno namenjene uporabi odraslih). V enem vrtcu je bila igralnica za otroke krajšega programa urejena v garderobi strokovnih delavcev, s katerimi so si otroci delili tudi sanitarne prostore, ki niso bili prilagojeni. Prostorske težave so v več vrtcih reševali s popoldansko izvedbo KP v času, ko so že združili dopoldanske skupine, da je bila izvedba KP mogoča v igralnici. V enem od vrtcev prostor ni bil opremljen z vizualnimi gradivi,

likovni izdelki otrok so bili razstavljeni po hodnikih vrtca. Ena od skupin v krajšem programu sploh ni imela svoje igralnice, temveč so aktivnosti izvajali na prilagojenem hodniku, ki predstavlja prehod v ostale igralnice.

Tabela 34

Rezultati analize izvajanja opazovanja krajših programov za sklop Rutine in osebne nege

Rutine osebne nege	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Obroki	9	1	7	4,67	2,24
Uporaba sanitarij/previjanje	9	2	7	5,89	1,83
Praksa na področju zdravja	9	2	7	5,89	1,54
Praksa na področju varnosti	9	1	7	5,11	2,42

Opomba: 1 – neustrezna kakovost, 7 – odlična kakovost

Rezultati za sklop Rutine in osebne nege kažejo, da so najvišje ocenjena kakovost prostorov za uporabo sanitarij ($M = 5,89$; $SD = 1,83$), podobna je ocena prakse na področju zdravja ($M = 5,89$; $SD = 1,54$), najnižje so ocenjene prakse vezane na obroke ($M = 4,67$; $SD = 2,24$). Standardni odklon je pri vseh postavkah večji od 1, kar nakazuje, da imajo vrtci na teh področjih precej različno kakovost procesov. Vrtci v KP otrokom zaradi različnih oblik izvedbe programa ponujajo različno število obrokov. Ponekod, kjer program izvajajo bolj strnjeno, so otroci deležni tudi dveh obrokov, zajtrka in kosila oz. kosila in malice, kjer je izvedba razdrobljena v popoldanskem času, je otrokom ponujen zgolj suh prigrizek oz. sadje, saj kuhinja v popoldanskem času ni bila več na voljo. V enem izmed vrtcev je bila uporaba sanitarij možna samo v spremstvu vzgojitelja, saj so bili prostori precej oddaljeni in strokovni delavci niso imeli nadzora nad dogajanjem, v popolnem nasprotju od enega izmed vrtcev, ki vzgojiteljem v igralnici omogoča video nadzor v sanitarnih prostorih, ki so v neposredni bližini igralnice. Rutine in osebne nege so tako pogosto povezane s prostorskimi možnostmi in sodobno tehnologijo, ki jo vrtci zagotavljajo, razlike med vrtci na tem področju so precejšnje.

Tabela 35*Rezultati analize izvajanja opazovanja krajših programov za sklop Jezik in pismenost*

Jezik in pismenost	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Pomoč otrokom pri širjenju besedišča	9	2	7	5,44	1,81
Spodbujanje otrok pri uporabi jezika	9	1	7	5,00	2,00
Uporaba knjig s strani osebja	8	1	6	2,13	1,89
Spodbujanje uporabe knjig pri otrocih	9	1	5	2,56	1,67
Seznanjanje s tiskano besedo	9	1	3	1,56	0,73

Opomba: 1 – neustrezna kakovost, 7 – odlična kakovost

Rezultati za sklop Jezik in pismenost kažejo, da so najvišje ocenjena pomoč otrokom pri širjenju besedišča ($M = 5,44$; $SD = 1,81$) ter spodbujanje otrok pri uporabi jezika ($M = 5,00$; $SD = 2,00$), kar je spodbudno, saj pri večini otrok v krajših programih materni jezik ni slovenščina.

Najnižje je ocenjeno seznanjanje s tiskano besedo ($M = 1,56$; $SD = 0,73$), ocene se gibljejo med 1 in 3, kar nakazuje na to je tisk rabljen na način, ki ni jasno povezan z govornim jezikom ali ilustracijami, da pogosto ni povezave med tiskano besedo in njenim pomenom za otroke ipd., so pa vidni napisi, ki so združeni slikami, da otroci lahko identificirajo pomene oz. glasove vezane na napise, prav tako je bilo opaziti zapisana imena otrok na vidnem mestu v igralnici.

Uporaba knjig je v vrtcih različna. V enem izmed vrtcev sta vzgojitelja izvedla pravilno uro z bralnim gradivom, izpostavljeno je bilo spodbujanje k jezikovnemu izražanju, sproščen pogovor s širjenjem besedišča in likovne poustvarjalne dejavnosti za utrjevanje vsebine. Pozitivne interakcije in spodbude za rabo slovenskega jezika so bile vidne tudi v času rutine in med prosto igro. V enem izmed vrtcev je na hodniku na voljo velika knjižnica, ki omogoča dostop do kakovostnih knjižnih gradiv in seznanjanja s tiskom, vendar v času obiska ni bila na voljo. V enem izmed vrtcev je bil v igralnici na voljo knjižni kotiček, vendar otroci niso kazali zanimanja za knjižna gradiva, vzgojiteljici sta spodbujali predvsem prosto igro v igralnih kotičkih in komunikacijo v slovenskem jeziku. V enem izmed vrtcev so spodbude h govornemu izražanju v slovenščini potekale skozi simbolno igro in z glasbenimi dejavnostmi.

Tabela 36*Rezultati analize izvajanja opazovanja krajših programov za sklop Učne dejavnosti*

Učne dejavnosti	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Fina motorika	9	1	7	4,11	2,62
Likovna umetnost	9	1	4	2,00	1,32
Glasba in gib	9	1	4	2,33	1,12
Kocke	9	1	4	2,00	1,22
Dramska igra	9	1	6	2,00	2,00
Naravoslovje	9	1	4	1,44	1,01
Matematična gradiva in dejavnosti	9	1	4	1,67	1,12
Matematika v dnevnih dogodkih	9	1	7	2,44	1,94
Razumevanje zapisanih števil	9	1	2	1,33	0,50
Spodbujanje sprejemanja različnosti	9	1	3	1,44	0,73
Ustrezna raba tehnologije	4	1	1	1,00	0,00

Opomba: 1 – neustrezna kakovost, 7 – odlična kakovost

Rezultati za sklop Učne dejavnosti kažejo, da so najvišje ocenjene dejavnosti vezane na fino motoriko ($M = 4,11$; $SD = 2,62$). Vsa ostala področja učnih dejavnosti imajo nižje povprečne vrednosti ($M < 2,45$), kar nakazuje, da so na tem področju potrebne izboljšave na vseh področjih dejavnosti. Ustreznost rabe tehnologije ni bilo mogoče oceniti v petih od devet vrtcev, ker tega ni bilo. V preostalih štirih vrtcih pa so bile ocene rabe tehnologije na najnižji stopnji, kar pomeni, da vsebina gradiv ni bila primerna glede na razvojno stopnjo, da medijev otroci ali vzgojitelji niso uporabljali, čeprav so bili v prostoru.

Tabela 37*Rezultati analize izvajanja opazovanja krajših programov za sklop Interakcije*

Interakcije	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Nadzor grobe motorike	9	1	7	3,78	2,11
Individualizacija učenja in poučevanja	9	1	7	3,56	2,40
Interakcije med osebjem in otrokom	9	2	7	6,11	1,83
Medvrstniška interakcija	8	1	7	5,25	2,43
Disciplina	9	2	7	5,67	1,87

Opomba: 1 – neustrezna kakovost, 7 – odlična kakovost

Rezultati za sklop Interakcije kažejo, da so najvišje ocenjene interakcije med osebjem in otrokom ($M = 6,11$; $SD = 1,83$), disciplina ($M = 5,67$; $SD = 1,87$) ter medvrstniška interakcija ($M = 5,25$; $SD = 2,43$).

Najnižje je ocenjena individualizacija učenja in poučevanja ($M = 3,56$; $SD = 2,40$), kar nakazuje na to, da v posameznih vrtcih učenje in poučevanje poteka po univerzalnem pristopu, ki je enak za vse, pričakovanja do otrok so pogosto na ravni skupine, ne posameznika, raven individualizirane pozornosti dana enemu otroku je nižja ipd.

Tabela 38*Rezultati analize izvajanja opazovanja krajših programov za sklop Struktura programa*

Struktura programa	<i>N</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Prehodi in čas čakanja	9	1	7	5,00	2,60
Prosta igra	9	1	7	3,78	2,59
Dejavnosti igre in učenja za celotno skupino	8	2	7	5,75	1,83

Opomba: 1 – neustrezna kakovost, 7 – odlična kakovost

Rezultati za sklop Struktura programa kažejo, da so najvišje ocenjene dejavnosti igre in učenja za celotno skupino ($M = 5,75$; $SD = 1,83$) ter prehodi in čas čakanja ($M = 5,00$; $SD = 2,60$), temu sledi ocena proste igre ($M = 3,78$; $SD = 2,59$).

3.2.3 Rezultati anketnih vprašalnikov glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov

V tem poglavju predstavljamo rezultate anketnih vprašalnikov glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov. Za ta sklop vprašanj smo podatke zbirali z vprašalnikom za vzgojitelje, svetovalne delavce v vrtcih ter vodstvene delavce v vrtcih.

3.2.3.1 Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov

Tabela 39

Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov

Značilnosti izvajanja krajših programov	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
		%	%	%	%	%		
Krajši programi so pomembni.	1794	1,2	5,7	25,8	52,1	15,2	3,74	0,83
Obseg izvedbe (240 do 720 ur) krajših programov v zakonodaji je ustrezen.	1794	1,6	6,6	44,1	42,0	5,6	3,43	0,77
Strnjena izvedba programa (npr. 3 mesece pred vstopom v šolo) je ustrežnejša od razpršene (npr. enkrat tedensko čez celo šolsko leto).	1794	4,6	15,8	29,3	36,5	13,7	3,39	1,05
Krajši program je ustrezen, kadar je dostopen vsem otrokom, ki ga potrebujejo.	1793	1,1	4,1	17,5	56,6	20,7	3,92	0,80
Normativ (8–12) za število otrok v krajših programih je ustrezen.	1794	1,7	6,2	18,1	54,6	19,4	3,84	0,86
Krajši programi naj se v celoti financirajo iz državnega proračuna.	1794	2,9	6,7	24,0	37,3	29,0	3,83	1,02
V krajših programih je ustrezno poskrbljeno za varno in zdravo okolje.	1794	0,3	1,3	22,4	48,7	27,3	4,01	0,76
Pri izvedbi krajšega programa je pomembna enakomerna zastopanost vseh področij dejavnosti Kurikuluma.	1794	0,4	1,4	12,2	49,3	36,7	4,20	0,74
Pri izvedbi krajšega programa je pomembno načrtno opazovanje in spremljanje vključenih otrok.	1794	0,3	1,3	10,1	52,3	35,9	4,22	0,70
Pri izvedbi krajšega programa je pomembna evalvacija vzgojno-izobraževalnega procesa.	1794	0,4	1,4	11,4	55,4	31,3	4,16	0,71
Pri izvedbi krajšega programa je pomembno delo s starši.	1794	0,2	2,0	10,5	53,6	33,7	4,19	0,71

Značilnosti izvajanja krajših programov	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
	%	%	%	%	%			
V krajše programe se vključujejo predvsem otroci iz ranljivih skupin.	1794	5,2	17,3	42,1	26,1	9,3	3,17	0,99
Pripravljen/a sem sodelovati pri izvedbi krajših programov v našem vrtcu.	1794	3,0	7,1	29,8	43,8	16,3	3,63	0,94
Krajši programi bi morali biti obvezni za otroke, ki niso vključeni v druge programe predšolske vzgoje.	1794	2,9	5,4	19,5	41,9	30,3	3,91	0,98

Glede značilnosti izvajanja krajših programov se aritmetična sredina giblje med 3,17 in 4,22.

V največji meri se strinjajo, da je pri izvedbi krajšega programa pomembno načrtno opazovanje in spremljanje vključenih otrok ($M = 4,22$; $SD = 0,70$), da je pomembna enakomerna zastopanost vseh področij kurikulumuma ($M = 4,20$; $SD = 0,74$), da je pomembno delo s starši ($M = 4,19$; $SD = 0,71$), da je pomembna evalvacija vzgojo-izobraževalnega procesa ($M = 4,16$; $SD = 0,71$), ter da je v krajših programih ustrezno poskrbljeno za varno in zdravo okolje ($M = 4,01$; $SD = 4,01$).

Vzgojitelji se glede značilnosti krajših programov v najmanjši meri strinjajo s tem, da se v krajše programe vključujejo predvsem otroci iz ranljivih skupin ($M = 3,12$; $SD = 0,99$). Slaba četrtina se namreč s to trditvijo nikakor ne strinja oz. ne strinja, dve petini (42,1 %) se niti ne strinjata, niti strinjata. Ta podatek nakazuje na manjše poznavanje populacije otrok v krajših programih, saj podatki kažejo, da v teh programih prevladujejo otroci iz ranljivih skupin, kar smo ugotovili pri analizi dokumentacije krajših programov (poglavje 3.2.1.3, tabela 31), pri analizi fokusnih skupin ter pri analizi kakovosti izvedbe programov, ko smo dejansko obiskovali vrtce, ki so izvajali krajši program.

Vzgojitelji se v manjši meri strinjajo tudi s tem, da je strnjena izvedba programa (npr. 3 mesece pred vstopom v šolo) ustrežnejša od razpršene ($M = 3,39$; $SD = 1,05$), pri čemer se sicer polovica (50,2 %) vzgojiteljev strinja ali popolnoma strinja s strnjeno obliko izvedbe.

V manjši meri se strinjajo tudi glede ustreznosti obsega izvedbe krajšega programa, opredeljenega v zakonodaji ($M = 3,43$; $SD = 0,77$).

3.2.3.2 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov

Tabela 40

Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov

Značilnosti izvajanja krajših programov	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
		%	%	%	%	%		
Krajši programi so pomembni.	143	0,7	2,1	25,9	50,3	21,0	3,89	0,78
Obseg izvedbe (240 do 720 ur) krajših programov v zakonodaji je ustrezen.	143	0,7	3,5	52,4	37,1	6,3	3,45	0,70
Strnjena izvedba programa (npr. 3 mesece pred vstopom v šolo) je ustrežnejša od razpršene (npr. enkrat tedensko čez celo šolsko leto).	143	4,9	18,2	23,1	38,5	15,4	3,41	1,10
Krajši program je ustrezen, kadar je dostopen vsem otrokom, ki ga potrebujejo.	143	0,0	0,7	16,8	48,3	34,3	4,16	0,72
Normativ (8-12) za število otrok v krajših programih je ustrezen.	143	1,4	4,2	18,9	56,6	18,9	3,87	0,81
Krajši programi naj se v celoti financirajo iz državnega proračuna.	143	0,7	3,5	16,8	32,2	46,9	4,21	0,89
V krajših programih je ustrezno poskrbljeno za varno in zdravo okolje.	143	0,0	0,7	26,6	46,9	25,9	3,98	0,75
Pri izvedbi krajšega programa je pomembna enakomerna zastopanost vseh področij dejavnosti Kurikuluma.	143	0,7	1,4	10,5	42,0	45,5	4,30	0,77
Pri izvedbi krajšega programa je pomembno načrtno opazovanje in spremljanje vključenih otrok.	143	0,0	0,7	7,7	40,6	51,0	4,42	0,67
Pri izvedbi krajšega programa je pomembna evalvacija vzgojno-izobraževalnega procesa.	143	0,0	0,7	9,1	39,9	50,3	4,40	0,68
Pri izvedbi krajšega programa je pomembno delo s starši.	143	0,0	0,7	8,4	43,4	47,6	4,38	0,67
V krajše programe se vključujejo predvsem otroci iz ranljivih skupin.	143	3,5	14,0	48,3	23,8	10,5	3,24	0,94
Pripravljen/a sem sodelovati pri izvedbi krajših programov v našem vrtcu.	143	2,1	1,4	20,3	46,9	29,4	4,00	0,86
Krajši programi bi morali biti obvezni za otroke, ki niso vključeni v druge programe PV.	143	3,5	3,5	14,7	39,2	39,2	4,07	1,00

Glede značilnosti izvajanja krajših programov se svetovalni delavci vrtcev v povprečju strinjajo skoraj z vsemi trditvami, pri čemer se aritmetična sredina giblje med 3,24 in 4,42.

V največji meri se strinjajo, da je pri izvedbi krajšega programa pomembno načrtno opazovanje in spremljanje vključenih otrok ($M = 4,42$; $SD = 0,67$), da je pomembna evalvacija vzgojo-izobraževalnega procesa ($M = 4,40$; $SD = 0,68$), da je pomembno delo s starši ($M = 4,38$; $SD = 0,67$) ter da je pomembna enakomerna zastopanost vseh področij kurikuluma ($M = 4,30$; $SD = 0,77$), kar je zelo skladno z mnenji vzgojiteljev.

Svetovalni delavci se glede značilnosti krajših programov v najmanjši meri strinjajo, da se v krajše programe vključujejo predvsem otroci iz ranljivih skupin ($M = 3,24$; $SD = 0,94$). Pri tej trditvi jih je namreč skoraj polovica neopredeljenih (48,3 %). Ta podatek nakazuje na manjše poznavanje populacije otrok v KP, saj podatki kažejo, da v teh programih prevladujejo otroci iz ranljivih skupin.

V manjši meri se strinjajo tudi s tem, da je strnjena izvedba programa (npr. 3 mesece pred vstopom v šolo) ustrežnejša od razpršene ($M = 3,41$; $SD = 1,10$), ter da je obseg izvedbe krajših programov ustrezen ($M = 3,45$; $SD = 0,70$). Pri tej trditvi je mogoče opaziti najvišji delež neopredeljenih (52,4 %).

3.2.3.3 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov

Tabela 41

Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov

Značilnosti izvajanja krajših programov	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
		%	%	%	%	%		
Krajši programi so pomembni.	193	2,1	5,7	26,4	44,0	21,8	3,78	0,92
Obseg izvedbe (240 do 720 ur) krajših programov v zakonodaji je ustrezen.	193	2,1	14,0	38,9	37,8	7,3	3,34	0,88
Strnjena izvedba programa (npr. 3 mesece pred vstopom v šolo) je ustrežnejša od razpršene (npr. enkrat tedensko čez celo šolsko leto).	193	3,6	16,6	23,3	35,8	20,7	3,53	1,10
Krajši program je ustrezen, kadar je dostopen vsem otrokom, ki ga potrebujejo.	193	1,0	3,6	14,0	45,1	36,3	4,12	0,85

Značilnosti izvajanja krajših programov	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
	%	%	%	%	%			
Normativ (8–12) za število otrok v krajših programih je ustrezen.	193	1,0	6,7	19,7	52,8	19,7	3,83	0,86
Krajši programi naj se v celoti financirajo iz državnega proračuna.	193	1,0	5,7	11,9	26,4	54,9	4,28	0,96
V krajših programih je ustrezno poskrbljeno za varno in zdravo okolje.	193	0,0	0,0	22,8	37,8	39,4	4,17	0,77
Pri izvedbi krajšega programa je pomembna enakomerna zastopanost vseh področij dejavnosti Kurikuluma.	193	0,5	0,5	6,2	34,7	58,0	4,49	0,69
Pri izvedbi krajšega programa je pomembno načrtno opazovanje in spremljanje vključenih otrok.	193	0,0	0,0	4,7	36,3	59,1	4,54	0,59
Pri izvedbi krajšega programa je pomembna evalvacija vzgojno-izobraževalnega procesa.	193	0,0	0,0	4,1	35,8	60,1	4,56	0,58
Pri izvedbi krajšega programa je pomembno delo s starši.	193	0,0	0,0	3,1	41,5	55,4	4,52	0,56
V krajše programe se vključujejo predvsem otroci iz ranljivih skupin.	193	4,7	14,5	41,5	24,4	15,0	3,31	1,04
Pripravljen/a sem sodelovati pri izvedbi krajših programov v našem vrtcu.	193	1,0	2,6	18,7	46,6	31,1	4,04	0,83
Krajši programi bi morali biti obvezni za otroke, ki niso vključeni v druge programe predšolske vzgoje.	193	2,1	3,6	14,5	30,1	49,7	4,22	0,97

Glede značilnosti izvajanja krajših programov se vodstveni delavci vrtcev v povprečju strinjajo skoraj z vsemi trditvami, pri čemer se aritmetična sredina giblje med 3,31 in 4,56.

V največji meri se strinjajo, da je pri izvedbi krajšega programa pomembna evalvacija vzgojno-izobraževalnega procesa ($M = 4,56$; $SD = 0,58$), da je pomembno načrtno opazovanje in spremljanje vključenih otrok ($M = 4,54$; $SD = 0,59$), da je pomembno delo s starši ($M = 4,52$; $SD = 0,56$) ter da je pomembna enakomerna zastopanost vseh področij kurikuluma ($M = 4,49$; $SD = 0,69$), kar je zelo skladno z mnenji vzgojiteljev in svetovalnih delavcev.

Vodstveni delavci se glede značilnosti krajših programov v najmanjši meri strinjajo s tem, da se v krajše programe vključujejo predvsem otroci iz ranljivih skupin ($M = 3,24$; $SD = 0,94$). Pri tej trditvi se je pokazal najvišji delež neopredeljenih, in sicer dve petini (41,5 %) vodstvenih delavcev se s to trditvijo niti ne strinjata, niti strinjata. Ta podatek nakazuje na manjše

poznavanje populacije otrok v krajših podatkih, saj podatki kažejo, da v teh programih prevladujejo otroci iz ranljivih skupin.

V manjši meri se strinjajo tudi s tem, da je obseg izvedbe krajših programov, opredeljen v zakonodaji, ustrezen ($M = 3,45$; $SD = 0,70$), pri čemer sta sicer skoraj dve petini (37,8 %) vodstvenih delavcev pri tej trditvi neopredeljeni.

Nižjo stopnjo strinjanja je mogoče opaziti tudi pri tem, da je strnjena izvedba programa (npr. 3 mesece pred vstopom v šolo) ustrenejša od razpršene ($M = 3,41$; $SD = 1,10$).

3.2.3.4 Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev in vodstvenih delavcev vrtcev glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov

Tabela 42

Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev in vodstvenih delavcev vrtcev glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
Krajši programi so pomembni.	Vzgojitelji	1794	3,74	0,83	1056,70	
	Svetovalni delavci	143	3,89	0,78	1145,41	3,604
	Vodstveni delavci	193	3,78	0,92	1088,09	
Obseg izvedbe (240 do 720 ur) krajših programov v zakonodaji je ustrezen.	Vzgojitelji	1794	3,43	0,77	1071,58	
	Svetovalni delavci	143	3,45	0,70	1059,25	1,856
	Vodstveni delavci	193	3,34	0,88	1013,61	
Strnjena izvedba programa (npr. 3 mesece pred vstopom v šolo) je ustrenejša od razpršene (npr. enkrat tedensko čez celo šolsko leto).	Vzgojitelji	1794	3,39	1794	1056,40	
	Svetovalni delavci	143	3,41	143	1077,56	3,655
	Vodstveni delavci	193	3,53	193	1141,14	
Krajši program je ustrezen, kadar je dostopen vsem otrokom, ki ga potrebujejo.	Vzgojitelji	1793	3,92	1793	1039,45	
	Svetovalni delavci	143	4,16	143	1202,34	24,036**
	Vodstveni delavci	193	4,12	193	1200,62	
Normativ (8–12) za število otrok v krajših programih je ustrezen.	Vzgojitelji	1794	3,84	1794	1065,35	
	Svetovalni delavci	143	3,87	143	1079,04	0,131
	Vodstveni delavci	193	3,83	193	1056,86	
Krajši programi naj se v celoti financirajo iz državnega proračuna.	Vzgojitelji	1794	3,83	1794	1023,58	
	Svetovalni delavci	143	4,21	143	1251,86	59,263**

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
	Vodstveni delavci	193	4,28	193	1317,11	
V krajših programih je ustrezno poskrbljeno za varno in zdravo okolje.	Vzgojitelji	1794	4,01	1794	1057,62	
	Svetovalni delavci	143	3,98	143	1024,65	7,454*
	Vodstveni delavci	193	4,17	193	1169,03	
Pri izvedbi krajšega programa je pomembna enakomerna zastopanost vseh področij dejavnosti Kurikuluma.	Vzgojitelji	1794	4,20	1794	1037,69	
	Svetovalni delavci	143	4,30	143	1127,16	33,953**
	Vodstveni delavci	193	4,49	193	1278,31	
Pri izvedbi krajšega programa je pomembno načrtno opazovanje in spremljanje vključenih otrok.	Vzgojitelji	1794	4,20	1794	1030,16	
	Svetovalni delavci	143	4,30	143	1196,42	48,815**
	Vodstveni delavci	193	4,49	193	1296,96	
Pri izvedbi krajšega programa je pomembna evalvacija vzgojno-izobraževalnega procesa.	Vzgojitelji	1794	4,20	1794	1021,72	
	Svetovalni delavci	143	4,30	143	1224,55	75,696**
	Vodstveni delavci	193	4,49	193	1354,59	
Pri izvedbi krajšega programa je pomembno delo s starši.	Vzgojitelji	1794	4,19	1794	1030,58	
	Svetovalni delavci	143	4,38	143	1186,31	48,707**
	Vodstveni delavci	193	4,52	193	1300,61	
V krajše programe se vključujejo predvsem otroci iz ranljivih skupin.	Vzgojitelji	1794	3,17	0,99	1056,79	
	Svetovalni delavci	143	3,24	0,94	1088,44	2,940
	Vodstveni delavci	193	3,31	1,04	1129,47	
Pripravljen/a sem sodelovati pri izvedbi krajših programov v našem vrtcu.	Vzgojitelji	1794	3,63	0,94	1025,88	
	Svetovalni delavci	143	4,00	0,86	1263,50	53,487**
	Vodstveni delavci	193	4,04	0,83	1287,06	
Krajši programi bi morali biti obvezni za otroke, ki niso vključeni v druge programe predšolske vzgoje.	Vzgojitelji	1794	3,91	0,98	1039,32	
	Svetovalni delavci	143	4,07	1,00	1149,91	25,374**
	Vodstveni delavci	193	4,22	0,97	1246,28	

Opomba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Za analizo temeljnih značilnosti krajših programov smo uporabili 14 trditev. Razlike med skupinami smo analizirali z neparametričnim preizkusom Kruskal-Wallis. Do statistično značilnih razlik med skupinami zaposlenih v vrtcih prihaja pri 9 od 14 trditev. Porazdelitve odvisnih spremenljivk so bile podobne v vseh skupinah, kar smo ocenili z vizualnim pregledom grafikonov kvantilov (ang. boxplot). Naredili smo še dodatne parne primerjave med skupinami za posamezne trditve z uporabo Dunnettovega preizkusa z Bonferronijevim popravkom za

večkratne primerjave. V interpretaciji spodaj se osredotočamo na trditve, pri katerih so se pokazale statistično pomembne razlike.

Podatki kažejo, da se med vodstvenimi in svetovalnimi delavci vrtcev v primerjavi z vzgojitelji kažejo statistično značilne razlike v strinjanju s tem:

- da je krajši program ustrezen, kadar je dostopen vsem otrokom, ki ga potrebujejo;
- da se naj krajši programi v celoti financirajo iz državnega proračuna;
- da je pri izvedbi krajšega programa pomembno načrtno opazovanje in spremljanje vključenih otrok;
- da je pri izvedbi krajšega programa pomembna evalvacija vzgojno-izobraževalnega procesa;
- da je pri izvedbi krajšega programa pomembno delo s starši;
- da so pripravljeni sodelovati pri izvedbi krajših programov.

Za vse zgoraj navedene trditve velja, da se vodstveni in svetovalni delavci vrtcev v večji meri strinjajo z njimi kot vzgojitelji. Med vodstveni in svetovalnimi delavci parne primerjave niso pokazale statistično značilnih razlik.

Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vodstvenimi delavci in vzgojitelji v stopnji strinjanja s tem:

- da je v krajših programih ustrezno poskrbljeno za varno in zdravo okolje,
- da bi krajši programi morali biti obvezni za otroke, ki niso vključeni v druge programe predšolske vzgoje.

Vodstveni delavci se s tema trditvama strinjajo v večji meri kot vzgojitelji. V stopnji strinjanja vzgojiteljev in svetovalnih delavcev oziroma svetovalnih in vodstvenih delavcev se niso pokazale statistično značilne razlike.

Podatki kažejo, da se med vodstvenimi delavci v primerjavi s svetovalnimi delavci in vzgojitelji kažejo statistično značilne razlike v strinjanju s tem:

- da je pri izvedbi krajših programov pomembna enakomerna zastopanost vseh področij dejavnosti Kurikuluma.

Za zgoraj navedeno trditev velja, da se vodstveni delavci vrtcev v večji meri strinjajo z njo kot svetovalni delavci in vzgojitelji. Med svetovalnimi delavci in vzgojitelji parna primerjava ni pokazala statistično značilnih razlik.

Glede na to, da pri tretjini trditev ni razlik med skupinami, predvidevamo, da so **mnenja** med vzgojitelji, svetovalnimi in vodstvenimi delavci do neke mere **enotna, zlasti pri splošnih trditvah vezanih na značilnosti krajših programov** (npr. obseg izvedbe in način izvedbe (strnjeno ali razpršeno), normativi in populacija otrok v krajših programih). **Pri trditvah, ki so bolj vezane na vsebinsko izvedbo krajših programov** (npr. zastopanost področij kurikuluma, opazovanje in spremljanje otrok, evalvacija, delo s starši, pripravljenost sodelovanja v krajših programih) **pa prihaja do razlik**, kjer vodstveni in svetovalni delavci izražajo večjo stopnjo strinjanja o pomembnosti s posameznimi vidiki značilnosti krajših programov.

3.2.4 Rezultati iz fokusnih skupin glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov

V tem poglavju predstavljamo rezultate vseh fokusnih skupin, ki so bile izvedene na temo temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov. Najprej predstavljamo rezultate iz fokusnih skupin vrtcev, sledijo rezultati iz občin in iz fokusnih skupin s starši. V fokusnih skupinah osnovnih šol smo to temo opustili.

3.2.4.1 Rezultati fokusnih skupin z vrtci glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov

Tabela 43

Analiza fokusnih skupin predstavnikov vrtcev glede značilnosti izvajanja krajših programov

Tema	Kategorija	Koda
Značilnosti izvajanja krajših programov (17)	Dobre prakse (3)	Ključno je sodelovanje med občino in vrtcem (1)
		Način dela v skupini (4)
		Ustrezna logistika poveča prisotnost otrok v KP (1)
	Izzivi (10)	240 ur ni dovolj (2)
		Dodatna obremenitev za kadre (4)
		Izziv prisotnosti otrok v KP (3)
		Izzivi glede vpisa (1)
		Izzivi s financami (1)
		Izzivi staršev, ki imajo otroke v KP (1)
		Izzivi z lokacijo (6)

Tema	Kategorija	Koda
		Kadrovski izzivi (4)
		Potrebne dodatne kompetence vzgojiteljev za delo v KP (1)
		Vzgojitelji ne želijo delati v KP (1)
		Izvedba v popoldanskem času (1)
	Organizacija (4)	Način dela v skupini (4)
		Organizacija ur (8)
		Vzgojiteljice se izmenjujejo (1)

Udeleženci fokusnih skupin so med značilnostmi izvajanja krajših programov navedli največ izzivov, sledijo značilnosti, vezane na organizacijo in nekaj dobrih praks.

Pri izzivih se najpogosteje pojavljajo izzivi z lokacijo, ki odražajo prostorske stiske vrtcev, ki izvajajo krajše programe (npr. navajajo da ni dovolj prostora, ni posebnega oddelka, ena izvedba je potekala v namestitvenem centru). Temu sledijo kadrovski izzivi, bodisi ni kadrov ali pa izvedba krajših programov predstavlja dodatno obremenitev za kadre, ki izvajajo krajši program po opravljenem urniku v celodnevem programu. Glede kadrovskih izzivov navajajo tudi, da manjkajo romski pomočniki, ni namenskega kadra za krajše programe in si zato delo delijo. Vzgojitelji, ki sodelujejo pri izvedbi krajšega programa izpostavljajo, da imajo težave pri pridobivanju podatkov o otrocih, ki pred vstopom v šolo še niso bili vključeni v vrtec, in katerim je krajši program namenjen. Kljub temu, da so v program vključeni predvsem tuje govoreči otroci, dejavnosti potekajo v slovenskem jeziku, kar otrokom in vzgojiteljem predstavlja še dodatni izziv. Vzgojitelji in drugi strokovni delavci menijo, da je 240 ur za te otroke premalo, da bi si pridobili dovolj jezikovnih kompetenc in za doseganje razvojnih in pedagoških ciljev v zgodnjem obdobju. Velik izziv predstavlja vzgojiteljem tudi neredna prisotnost teh otrok v krajšem programu (30,0 % - 40,0 %).

Pri opisu značilnosti krajšega programa, vezanimi na organizacijo, so udeleženske v fokusnih skupinah vrtcev povedale, da si organizirajo ure tako, da vsi vrtci razen enega izvajajo krajši program v popoldanskem času in sicer 2 do 4 krat tedensko po 4 ure. Način dela v skupini poteka tako, da si pri načrtovanju in izvedbi dejavnosti z otroki pomagajo z različnimi prevajalniki, slovarji tujih besed in s pripravo različnih jezikovnih gradiv, saj otroci ne poznajo jezika in imajo težave z grafomotoriko. V skupine krajšega programa so vključeni predvsem otroci priseljenci, Romi, begunci in le malo slovenskih otrok. Vzgojitelji se trudijo izvajati vsa

področja po kurikulumu. V enem vrtcu se pri izvedbi krajšega programa izmenjuje več vzgojiteljic, ki se med sabo uskladijo.

Med dobrimi praksami načinov dela v skupini izpostavljajo, da uporabljajo različne pripomočke, spletne vire in knjižnico, dobra praksa je tudi delo po Kurikulumu in izvedba krajših programov na šoli, da se otroci že seznanijo s šolskim okoljem pred vpisov v osnovno šolo ter organizacija izvedbe ur krajšega programa dvakrat na teden po 4 ure. Izjemno pomembno pri izvedbi krajšega programa je dobro sodelovanje s šolo, kar lahko razberemo iz naslednje izjave:

»Za vključevanje otrok v krajši program vsako leto kontaktiramo vse osnovne šole v občini in jim pošljemo dopis, ki ga predstavijo staršem pri vpisu v osnovno šolo. Takšno sodelovanje med vrtcem in šolo je ključno, da pridobimo kandidate oz. podatke o otrocih, ki ustrezajo razpisanemu krajšemu programu.«

Da bi zagotovili prisotnost otrok, so v enem vrtcu, ki je izvajal krajši program, uredili organiziran prevoz in tako dosegli 90,0 % prisotnost otrok.

3.2.4.2 Rezultati fokusnih skupin z občinami glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov

Tabela 44

Analiza fokusnih skupin predstavnikov občin glede zmanjševanja značilnosti izvajanja krajših programov

Tema	Kategorija	Koda (občine, ki izvajajo KP)	Koda (občine, ki ne izvajajo KP)
Značilnosti izvajanja krajših programov (50)	Organizacija (10, 5)	Občine so seznanjene z razpisi KP (1)	Občine so seznanjene z razpisi KP (1)
		Geografsko demografske specifikke vpisa v KP (2)	Geografsko demografske specifikke vpisa v KP (2)
		MO LJ specifika (5)	Občine so pomemben vezni člen za KP (1)
		Vsi programi so 240 ur (2)	Potrebna je sistemska promocija KP (1)
	Izzivi (22, 11)	Občine nimajo podatkov o otrocih, ki niso vključeni v PV (4)	Občine nimajo podatkov o otrocih, ki niso vključeni v PV (4)
		Izzivi glede vpisa v KP (1)	Izzivi glede vpisa v KP (1)
		Ni interesa staršev za KP (1)	Ni interesa staršev za KP (2)
		Izziv prostorskih kapacitet za KP (2)	Izziv prostorskih kapacitet za KP (1)
		Ni sistematičnega pristopa občin za vpis v KP (2)	Ni sistematičnega pristopa občin za vpis v KP (1)

Tema	Kategorija	Koda (občine, ki izvajajo KP)	Koda (občine, ki ne izvajajo KP)
		Nizka je vključenost otrok v PV iz ranljivih skupin (1)	Nizka je vključenost otrok v PV iz ranljivih skupin (1)
		Finančni izzivi za izvedbo KP (1)	Finančni izzivi za izvedbo KP (1)
		KP v sodelovanju z OŠ - neustrezno razumevanje KP (1)	
		Malo vrtcev izvaja KP (1)	
		Trenuten razpis dovoljuje samo eno skupino KP na vrtec (1)	
		Problem je nepoznavanje slovenskega jezika (1)	
		Problem uvajanja vrtec/OŠ (1)	
		Trenutni KP 240 ur je prekratek (1)	
		V občinah ni poenoteno seznanjanje staršev o KP (1)	
		Velik delež otrok ni v KP (1)	
		Kadrovske težave za izvedbo KP (1)	
		Za vpis v KP potrebno veliko individualnega dela s starši in OŠ (1)	
	Predlogi za izboljšave (0, 3)		KP bi morali biti obvezni (1) KP so pomembni (1) Potrebna je sistemska promocija KP (1)

Udeleženci fokusnih skupin so med značilnostmi izvajanja krajših programov navedli največ izzivov, sledijo značilnosti vezane na organizacijo in nekaj predlogov za izboljšave.

Strokovni delavci občin poročajo, da le redki vrtci izvajajo krajše programe, praviloma zgolj v enem vrtcu v občini. Problematično se jim zdi dejstvo, da trenuten razpis omejuje izvedbo zgolj ene skupine krajšega programa na vrtec. Tisti vrtci, ki izvajajo krajše programe, se odločajo za izvedbo v obsegu 240 ur, kolikor je financirano s strani ministrstva. Tako strokovni delavci iz občin, ki izvajajo krajše programe, kot tudi strokovni delavci iz občin, ki ne izvajajo krajših programov, menijo, da so občine seznanjene o razpisih krajših programov predšolske vzgoje. Menijo, da največ otrok, ki ni vključenih v nobeno obliko predšolske vzgoje, prihaja iz ranljivih skupin ali iz ruralnih okolij. Strokovni delavci občin, ki izvajajo krajše programe, menijo, da se na območjih Slovenije, kjer je prisotna romska populacija, v krajše programe vključujejo predvsem romski otroci. Eden izmed strokovnih delavcev občin, ki izvajajo krajši program, poroča o specifikah svoje občine, kjer imajo delež otrok, ki obiskujejo eno izmed oblik predšolske vzgoje, zelo visok in zato ocenjujejo, da nimajo potrebe po izvajanju krajših programov predšolske vzgoje v trenutni obliki. Na podlagi analize o potrebah družin, katerih otroci niso

vključeni v predšolsko vzgojo, ugotavljajo, da le-ti ne prihajajo iz družin iz ranljivih skupin, temveč iz umetniških družin in družin, katerih varstvo otrok nudijo stari starši. Menijo, da je časovni okvir krajših programov prekratek, da bi lahko odgovoril na potrebe dnevnih migrantov. Potrebo po vključitvi v program predšolske vzgoje pred vstopom v šolo zaznavajo predvsem pri priseljencih iz drugih jezikovnih okolij. Strokovni delavci iz občin, kjer ne izvajajo krajših programov svoje delo zaznavajo kot pomemben vezni člen med občinsko upravo in vrtci pri izvedbi krajših programov. So mnenja, da bi krajši programi morali biti bolj promovirani s strani lokalnih medijev ter s strani ministrstva.

Kot največji izziv, s katerim se srečujejo tako strokovni delavci iz občin, ki izvajajo krajše programe, kot tudi strokovni delavci iz občin, ki ne izvajajo krajših programov, izpostavljajo nedostopnost podatkov o otrocih, ki niso vključeni v predšolsko vzgojo. Ker so zavezani k upoštevanju Zakona o varstvu osebnih podatkov, trenutno nimajo možnosti, da bi lahko prišli do omenjenih podatkov. Velik izziv občinam predstavlja tudi nezainteresiranost staršev za vpis otrok v programe predšolske vzgoje. Po mnenju nekaterih strokovnih delavcev veliko staršev nima potrebe po varstvu svojih otrok, kot pomemben dejavnik pri tem pa izpostavljajo tudi finančni vidik in dostopnost vrtca v ruralnih okoljih, kjer lahko problem predstavlja tudi prevoz otrok do vrtca.

Strokovni delavci iz občin poročajo, da občine ne pristopajo sistematično k načrtovanju krajših programov in da po občinah seznanjanje staršev o krajših programih ni poenoteno. Po občinah se poslužujejo različnih strategij načrtovanja in spodbujanja izvedbe krajših programov. V nekaterih občinah pozovejo vrtce, naj le-ti preučijo potrebo po izvedbi krajših programov, nekatere občine pa celo zagotovijo izvedbo delavnic, v okviru katerih staršem predstavijo krajši program in družine spodbudijo k vpisu otrok. Kljub tem prizadevanjem občin in vrtcev velik delež otrok ni vključen v nobeno obliko predšolske vzgoje.

Strokovni delavci iz občin, ki izvajajo krajši program in občin, ki ne izvajajo krajšega programa poročajo o izzivih glede vpisa v krajše programe. Strokovni delavci iz občin, ki ne izvajajo krajših programov, menijo, da ciljna skupina staršev, ki bi otroke lahko vpisala v krajši program, ni seznanjena z možnostjo, da bi lahko njihovi otroci krajši program obiskovali brezplačno. Strokovni delavci iz občin, ki izvajajo krajši program, pa so mnenja, da se vrtci ne odločajo za

izvedbo krajših programov zaradi strahu, da bi se otroci, ki so vključeni v celodnevni program iz le-tega izpisali in vpisali v krajši program, ki je brezplačen.

Občine se pri izvedbi krajših programov soočajo tudi s finančnimi izzivi, saj morajo za izvedbo krajšega programa založiti sredstva, ki jih dobijo s strani države povrnjena šele po zaključku izvedbe krajšega programa. Menijo, da bi bilo bolj smiselno, da bi pokrivanje stroškov potekalo mesečno. Izziv občinam predstavlja tudi zagotovitev prostorskih kapacitet za izvedbo krajših programov. Številni vrtci nimajo dodatnih prostorov, ki bi omogočali izvedbo tovrstnih programov, problem pa predstavlja tudi zagotovitev ustreznega kadra za delo v krajših programih. V nekaterih občinah krajši program izvajajo v kombinaciji z osnovno šolo, kar nakazuje na problematiko neustreznega razumevanja krajših programov.

Strokovni delavci občin, ki izvajajo krajše programe, poročajo, da probleme povzroča tudi nepoznavanje slovenskega jezika ciljnih skupin otrok in staršev. Krajši programi se jim zdijo še posebej aktualni za otroke priseljencev, saj lahko vključitev otrok priseljencev v krajše programe pred vstopom v osnovno šolo pomembno prispeva k uspešnemu uvajanju otrok v vzgojno-izobraževalni proces.

Kljub omenjenim izzivom pa strokovni delavci občin menijo, da je izvedba krajših programov pomembna. So mnenja, da v kolikor bi bilo izvajanje krajših programov obvezno, bi vrtci v večji meri izvajali krajše programe, ker pa izvedba ni obvezna, se na razpis prijavlja malo vrtcev. Možnost za izboljšavo vidijo v promociji krajših programov v okviru lokalnih medijev, kar bi prispevalo k izboljšanju seznanjenosti staršev o možnostih vpisa njihovih otrok v krajši program predšolske vzgoje.

3.2.4.3 Rezultati fokusnih skupin s starši glede temeljnih značilnosti izvajanja krajših programov

Tabela 45

Analiza fokusnih skupin s starši glede značilnosti izvajanja krajših programov

Tema	Kategorija	Koda
Značilnosti izvajanja KP (11)	Prednosti (7)	Otroci so doma poročali o učenju slovenščine (1)
		Otroci so doma povedali o dejavnostih v vrtcu (1)
		Otroci so radi prihajali v vrtec (KP) (1)

Tema	Kategorija	Koda
		Starši so podatke o napredku otrok dobili od vzgojiteljice in otroka (1)
		Starši so se skupaj z otroki učili novih besed v slovenščini (1)
		Starši so zadovoljni z izvedbo ur v KP (1)
		Začutili so, da postajajo del nove kulture, okolja (1)
	Izzivi (4)	Starši so potrebovali pomoč pri urejanju dokumentacije za vpis (1)
		Starše so v KP napotili ŠSS v OŠ ob vpisu sorojencev (1)
		Starši sprva niso vedeli, da obstaja KP (1)
		Starši želijo, da bi otroci bili več ur v vrtcu (1)

Starši so v pogovoru na temo o značilnostih izvajanja krajših programov poročali o prednostih vključevanja otrok v program, kot so učenje slovenščine, socializacija otrok, vključevanje v novo kulturo. Starši so v pogovoru izrazili hvaležnost in zadovoljstvo z izvedbo programa. Opozorili pa so tudi na nekaj izzivov. Večina staršev ni vedela, da obstaja krajši program. Nekateri so za ta program izvedeli naključno od šolske svetovalne službe ob vpisu starejših sorojencev v osnovno šolo, pri urejanju dokumentacije so potrebovali pomoč in želijo si, da bi lahko bili otroci v krajšem programu dlje časa, kar zlasti velja za starše, ki so zaposleni in tudi za tiste, ki si iščejo zaposlitev ali pa imajo veliko dela z urejanjem statusa priseljence, begunca in podobno.

3.3 Zmanjševanje socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

3.3.1 Rezultati anketnih vprašalnikov glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti na podlagi vključevanja otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje

V tem poglavju predstavljamo rezultate anketnih vprašalnikov glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti na podlagi vključevanja otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje. Za ta sklop vprašanj smo podatke zbirali z vprašalnikom za vzgojitelje, učitelje 1. razreda, svetovalne delavce in vodstvene delavce v vrtcih in osnovnih šolah.

3.3.1.1 Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

Tabela 46

Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – kako bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala k zmanjševanju neenakosti?

Kako bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploš ne bi prispevala	Ne bi prispevala	Niti ne bi prispevala niti bi prispevala	Bi prispevala	Zelo bi prispevala		
		%	%	%	%	%		
a) k lažjemu vključevanju otroka v skupino	1983	0,8	1,5	6,1	48,1	43,6	4,32	0,72
b) k lažjemu vključevanju družin v lokalno družbeno okolje	1983	0,6	1,8	14,6	57,7	25,3	4,05	0,72
c) k vsakodnevni stiku otroka z vrstniki	1983	0,1	0,5	1,9	37,2	60,3	4,57	0,57
d) k vsakodnevnim socialnim stikom staršev	1983	0,3	1,8	14,1	54,9	29	4,11	0,72
e) k navajanju otroka na avtoriteto drugega (ne starša)	1984	0,3	0,8	5,2	50,1	43,6	4,36	0,65
f) k sodelovanju staršev v vzgojno-izobraževalnem sistemu	1984	0,6	2,3	16,3	54,8	26	4,03	0,75
g) k otrokovemu sprejemanju različnih kultur	1984	0,2	1,3	7,8	58,4	32,4	4,22	0,65
h) k sprejemanju različnih kultur s strani staršev	1984	0,6	3,9	20,4	52,8	22,3	3,92	0,79
i) k otrokovemu razvoju in učenju jezika	1984	0,2	0,3	2,7	39,1	57,8	4,54	0,59

Kako bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Spoln ne bi prispevala	Ne bi prispevala	Niti ne bi prispevala niti bi prispevala	Bi prispevala	Zelo bi prispevala		
		%	%	%	%	%		
j) k otrokovemu razvoju predbralne pismenosti	1984	0,3	0,7	3,0	44,6	51,5	4,46	0,62
k) k večjim možnostim otrok za prilagajanje aktualnim družbenim spremembam	1984	0,4	0,9	11,3	56,6	30,9	4,17	0,68
l) k večjim možnostim staršev za prilagajanje aktualnim družbenim spremembam	1984	0,6	2,4	20,6	55	21,4	3,94	0,75
m) k zmanjševanju vpliva razlik v socialno-ekonomskem statusu družine	1984	0,9	5,8	25,4	46,6	21,3	3,82	0,86
n) k zagotavljanju enakih pogojev za vzgojo in izobraževanje otrok	1984	0,4	1,7	8,7	52,5	36,8	4,24	0,71
o) k omogočanju priložnosti za otroka, ki mu sicer ne bi bile na voljo (npr. obiskovanje kulturnih dogodkov, izleti, tečaji ...)	1984	0,3	0,6	5,2	45,3	48,7	4,42	0,64
p) k zagotavljanju temeljnih potreb otrok (varnost, prehrana, nega ...)	1984	0,3	0,8	4,3	43,1	51,5	4,45	0,64

Podatki v tabeli prikazujejo trditve za socialne neenakosti (od a do f; $\alpha = 0,87$), kulturne neenakosti (od g do l; $\alpha = 0,88$) in ekonomske neenakosti (od m do p; $\alpha = 0,84$). Aritmetična sredina se za omenjene trditve giblje med 3,82 do 4,57.

Vzgojitelji ocenjujejo, da bi obvezna vključitev otrok v programe predšolske vzgoje v največji meri prispevala k vsakodnevnemu stiku otroka z vrstniki ($M = 4,57$; $SD = 0,57$), k navajanju otroka na avtoriteto drugega (ne starša) ($M = 4,36$; $SD = 0,65$) ter k lažjemu vključevanju otroka v skupino ($M = 4,32$; $SD = 0,72$). Aritmetična sredina za trditve o socialnih neenakostih je višja v primerjavi z ostalima dvema sklopoma in se giblje med 4,03 in 4,57.

Vzgojitelji prav tako menijo, da bi obvezna vključitev otrok v največji meri prispevala k otrokovemu razvoju in učenju jezika ($M = 4,54$; $SD = 0,59$), k otrokovemu razvoju predbralne pismenosti ($M = 4,46$; $SD = 0,62$), k otrokovemu sprejemanju različnih kultur ($M = 4,22$; $SD = 0,65$) ter k večjim možnostim otrok za prilagajanje aktualnim družbenim spremembam ($M = 4,17$; $SD = 0,68$).

V sklopu trditev, vezanih na ekonomskih neenakosti, vzgojitelji menijo, da bi obvezna vključitev otrok v največji meri prispevala k zagotavljanju temeljnih potreb otroka (varnost, prehrana,

nega) ($M = 4,45$; $SD = 0,64$), k omogočanju priložnosti za otroka, ki mu sicer ne bi bile na voljo ($M = 4,42$; $SD = 0,64$) ter k zagotavljanju enakih pogojev za vzgojo in izobraževanje otrok ($M = 4,24$; $SD = 0,71$).

Na drugi strani vzgojitelji menijo, da bi obvezna vključitev otrok v najmanjši meri prispevala k zmanjševanju vpliva razlik v socialno-ekonomskem statusu družine ($M = 3,82$; $SD = 0,86$) ter k sprejemanju različnih kultur s strani staršev ($M = 3,93$; $SD = 0,79$).

3.3.1.2 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

Tabela 47

Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – kako bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov PV prispevala k zmanjševanju neenakosti?

Kako bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov PV prispevala:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne bi prispevala	Ne bi prispevala	Niti ne bi prispevala niti bi prispevala	Bi prispevala	Zelo bi prispevala		
		%	%	%	%	%		
a) k lažjemu vključevanju otroka v skupino	150	2,0	1,3	5,3	42,0	49,3	4,35	0,81
b) k lažjemu vključevanju družin v lokalno družbeno okolje	150	0,7	2,7	18,0	55,3	23,3	3,98	0,76
c) k vsakodnevnemu stiku otroka z vrstniki	150	0,7	0,0	2,0	23,3	74,0	4,70	0,58
d) k vsakodnevnim socialnim stikom staršev	150	0,7	2,7	17,3	50,0	29,3	4,05	0,80
e) k navajanju otroka na avtoriteto drugega (ne starša)	150	0,7	0,7	2,7	34,7	61,3	4,55	0,65
f) k sodelovanju staršev v vzgojno-izobraževalnem sistemu	150	0,7	1,3	19,3	48,0	30,7	4,07	0,78
g) k otrokovemu sprejemanju različnih kultur	150	0,7	0,7	7,3	48,7	42,7	4,32	0,70
h) k sprejemanju različnih kultur s strani staršev	150	1,3	6,0	24,7	39,3	28,7	3,88	0,94
i) k otrokovemu razvoju in učenju jezika	150	0,7	0,0	2,0	24,7	72,7	4,69	0,58
j) k otrokovemu razvoju predbralne pismenosti	150	0,7	0,0	2,0	21,3	76,0	4,72	0,57
k) k večjim možnostim otrok za prilagajanje aktualnim družbenim spremembam	150	0,7	2,7	12,7	46,0	38,0	4,18	0,80
l) k večjim možnostim staršev za prilagajanje aktualnim družbenim spremembam	150	1,3	4,0	26,0	46,0	22,7	3,85	0,86

Kako bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov PV prispevala:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne bi prispevala	Ne bi prispevala	Niti ne bi prispevala niti bi prispevala	Bi prispevala	Zelo bi prispevala		
		%	%	%	%	%		
m) k zmanjševanju vpliva razlik v socialno-ekonomskem statusu družine	150	0,0	8,0	21,3	42,0	28,7	3,91	0,90
n) k zagotavljanju enakih pogojev za vzgojo in izobraževanje otrok	150	0,7	2,0	7,3	42,7	47,3	4,34	0,76
o) k omogočanju priložnosti za otroka, ki mu sicer ne bi bile na voljo (npr. obiskovanje kulturnih dogodkov, izleti, tečaji ...)	150	0,0	0,7	2,7	28,0	68,7	4,65	0,57
p) k zagotavljanju temeljnih potreb otrok (varnost, prehrana, nega ...)	150	0,7	0,0	6,0	37,3	56,0	4,48	0,67

Podatki v tabeli prikazujejo trditve za socialne neenakosti (od a do f; $\alpha = 0,86$), kulturne neenakosti (od g do l; $\alpha = 0,87$) in ekonomske neenakosti (od m do p; $\alpha = 0,75$). Aritmetična sredina se za omenjene trditve giblje med 3,85 do 4,72.

Ko govorimo o socialnih neenakostih, svetovalni delavci ocenjujejo, da bi obvezna vključitev otrok v predšolsko vzgojo v največji meri prispevala k vsakodnevemu stiku otroka z vrstniki ($M = 4,70$; $SD = 0,58$), k navajanju otroka na avtoriteto nekoga drugega in ne nujno starša ($M = 4,55$; $SD = 0,65$) in k lažjemu vključevanju otroka v skupino ($M = 4,35$; $SD = 0,81$).

V kontekstu kulturnih neenakosti svetovalni delavci v vrtcih poudarjajo, da bi obvezna vključitev v enega izmed programov predšolske vzgoje najbolj prispevala k razvoju predbralne pismenosti otroka ($M = 4,72$; $SD = 0,57$), k njegovemu razvoju in učenju jezika ($M = 4,69$; $SD = 0,58$), k sprejemanju različnih kultur ($M = 4,32$; $SD = 0,70$) in k večjim možnostim prilagajanja otrok aktualnim družbenim spremembam ($M = 4,18$; $SD = 0,80$).

Glede ekonomskih neenakosti svetovalni delavci menijo, da bi obvezna vključitev otrok v predšolsko vzgojo najbolj prispevala k zagotavljanju priložnosti za otroka, ki jih sicer ne bi imel ($M = 4,65$; $SD = 0,57$), k izpolnjevanju osnovnih potreb otroka, kot so varnost, prehrana in nega ($M = 4,48$; $SD = 0,67$), ter k zagotavljanju enakih pogojev za vzgojo in izobraževanje vseh otrok ($M = 4,34$; $SD = 0,76$).

Svetovalni delavci, tako kot vzgojitelji, menijo, da bi obvezna vključitev otrok v predšolsko vzgojo najmanj prispevala k omogočanju večjih možnosti staršem za prilagajanje aktualnim

družbenim spremembam ($M = 3,85$; $SD = 0,86$) in k sprejemanju različnih kultur s strani staršev ($M = 3,88$; $SD = 0,94$).

3.3.1.3 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

Tabela 48

Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – kako bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov PV prispevala k zmanjševanju neenakosti?

Kako bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov PV prispevala:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Splah ne bi prispevala	Ne bi prispevala	Niti ne bi prispevala niti bi prispevala	Bi prispevala	Zelo bi prispevala		
		%	%	%	%	%		
a) k lažjemu vključevanju otroka v skupino	202	0,0	1,0	3,0	29,2	66,8	4,62	0,60
b) k lažjemu vključevanju družin v lokalno družbeno okolje	202	0,0	2,0	10,9	55,0	32,2	4,17	0,69
c) k vsakodnevni stiku otroka z vrstniki	202	0,0	0,5	0,0	15,8	83,7	4,83	0,42
d) k vsakodnevnim socialnim stikom staršev	202	0,0	2,5	13,9	49,0	34,7	4,16	0,75
e) k navajanju otroka na avtoriteto drugega (ne starša)	202	0,0	0,5	4,5	35,1	59,9	4,54	0,61
f) k sodelovanju staršev v vzgojno-izobraževalnem sistemu	202	0,0	1,0	13,9	50,5	34,7	4,19	0,70
g) k otrokovemu sprejemanju različnih kultur	202	0,0	0,5	3,5	50,0	46,0	4,42	0,59
h) k sprejemanju različnih kultur s strani staršev	202	0,0	1,0	22,8	50,0	26,2	4,01	0,73
i) k otrokovemu razvoju in učenju jezika	202	0,0	0,5	0,0	17,8	81,7	4,81	0,43
j) k otrokovemu razvoju predbralne pismenosti	202	0,0	0,5	0,0	21,8	77,7	4,77	0,46
k) k večjim možnostim otrok za prilagajanje aktualnim družbenim spremembam	202	0,5	1,0	9,4	47,5	41,6	4,29	0,72
l) k večjim možnostim staršev za prilagajanje aktualnim družbenim spremembam	202	0,5	1,5	19,3	54,5	24,3	4,00	0,74
m) k zmanjševanju vpliva razlik v socialno-ekonomskem statusu družine	202	0,5	4,0	20,3	44,1	31,2	4,01	0,85
n) k zagotavljanju enakih pogojev za vzgojo in izobraževanje otrok	202	0,0	0,5	3,5	31,7	64,4	4,60	0,58
o) k omogočanju priložnosti za otroka, ki mu sicer ne bi bile na voljo (npr. obiskovanje kulturnih dogodkov, izleti, tečaji ...)	202	0,0	0,5	3,5	30,7	65,3	4,61	0,58

Kako bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov PV prispevala:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Spoln ne bi prispevala	Ne bi prispevala	Niti ne bi prispevala niti bi prispevala	Bi prispevala	Zelo bi prispevala		
		%	%	%	%	%		
p) k zagotavljanju temeljnih potreb otrok (varnost, prehrana, nega ...)	202	0,0	0,5	1,5	26,7	71,3	4,69	0,52

Podatki v tabeli prikazujejo trditve za socialne neenakosti (od a do f; $\alpha = 0,84$), kulturne neenakosti (od g do l; $\alpha = 0,85$) in ekonomske neenakosti (od m do p; $\alpha = 0,79$). Aritmetična sredina se za omenjene trditve gibljejo med 4,0 do 4,83.

Glede socialnih neenakosti vodstveni delavci vrtcev menijo, da bi obvezna vključitev otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje v največji meri prispevala k vsakodnevni stiku otroka z vrstniki ($M = 4,83$; $SD = 0,42$), k lažjemu vključevanju otroka v skupino ($M = 4,62$; $SD = 0,60$) in k navajanju otroka na avtoriteto druge osebe, ki ni njegov starš ($M = 4,54$; $SD = 0,61$).

Kar se tiče kulturnih neenakosti, vodstveni delavci poudarjajo, da bi obvezna vključitev otrok v predšolsko vzgojo v največji meri prispevala k razvoju in učenju jezika ($M = 4,81$; $SD = 0,42$), k razvoju predbralne pismenosti ($M = 4,77$; $SD = 0,46$), k sprejemanju različnih kultur ($M = 4,42$; $SD = 0,59$) in k prilagajanju otrok na aktualne družbene spremembe ($M = 4,29$; $SD = 0,72$).

V kontekstu ekonomskih neenakosti vodstveni delavci menijo, da bi obvezna vključitev otrok v največji meri prispevala k zagotavljanju osnovnih potreb otroka, kot so varnost, prehrana in nega ($M = 4,69$; $SD = 0,52$), k omogočanju priložnosti, ki jih otrok sicer ne bi imel ($M = 4,61$; $SD = 0,58$) in k zagotavljanju enakih pogojev za vzgojo in izobraževanje vseh otrok ($M = 4,60$; $SD = 0,58$).

Vodstveni delavci, tako kot vzgojitelji, ocenjujejo, da bi obvezna vključitev otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje najmanj prispevala k večjim možnostim staršev za prilagajanje aktualnim družbenim spremembam ($M = 4,00$; $SD = 0,74$) in k zmanjševanju vpliva razlik v socialno-ekonomskem statusu družine ($M = 4,01$; $SD = 0,85$).

3.3.1.4 Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razreda osnovnih šol⁸ glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

Tabela 49

Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov osnovnih šol glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – ocena trditve za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki so bili pred vstopom v osnovno šolo vključeni v predšolsko vzgojo

Ocenite trditve za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki so bili pred vstopom v osnovno šolo vključeni v predšolsko vzgojo:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne drži %	Ne drži %	Niti ne drži niti drži %	Drži %	Popolnoma drži %		
a) Učenci se uspešno vključujejo v skupino.	417	0,0	0,2	6,2	53,5	40	4,33	0,60
b) Učenci uspešno vzpostavljajo vsakodnevne stike z vrstniki.	421	0,0	0,5	6,9	55,3	37,3	4,29	0,61
c) Učenci se uspešno navajajo na avtoriteto drugega (ne starša).	420	0,0	1,4	10,2	54,0	34,3	4,21	0,68
d) Učenci imajo zadostno znanje slovenskega jezika.	421	0,2	5,0	22,6	53,9	18,3	3,85	0,78
e) Učenci imajo zadostno razvite veščine predbralne pismenosti.	421	0,2	10,0	32,3	48,5	9,0	3,56	0,80
f) Učenci se uspešno prilagajajo aktualnim družbenim spremembam.	421	0,2	2,9	25,7	58,2	13,1	3,81	0,70
g) Učenci uspešno sprejemajo različne kulture.	418	0,0	1,0	21,1	59,1	18,9	3,96	0,66
h) Učenci imajo ustrezne pogoje za učenje.	420	0,2	0,7	23,1	60,5	15,5	3,90	0,65
i) Učenci imajo zagotovljene temeljne potrebe (varnost, prehrana, nega ...).	420	0,5	0,0	8,6	56,2	34,8	4,25	0,64
j) Učenci iz romskih družin so ustrezno pripravljeni na šolo.	386	10,1	17,4	59,3	10,6	2,6	2,78	0,86
k) Učenci iz družin priseljencev so ustrezno pripravljeni na šolo.	408	4,2	20,8	48,3	22,5	4,2	3,02	0,88

Podatki v tabeli prikazujejo trditve za socialne neenakosti (od a do c; $\alpha = 0,84$), kulturne neenakosti (od d do g; $\alpha = 0,77$) in ekonomske neenakosti (od h do i; $\alpha = 0,76$). Trditvi j in k smo dodali zaradi preverjanja stališč učiteljev glede dveh skupin učencev, ki jih praviloma uvrščamo med ranljive skupine. Aritmetična sredina se giblje med 2,78 do 4,33.

⁸ V skupino, poimenovano učitelji 1. razredov, so vključeni tudi kadri, ki so na delovnem mestu drugega učitelja v 1. razredu in na delovnem mestu vzgojitelja v 1. razredu (v celotnem vzorcu N = 442, je 17,9 % drugih učiteljev v 1. razredu in 9,7 % vzgojiteljev 1. razredu).

Učitelji 1. razredov ocenjujejo, da za učence, ki so pred vstopom v šolo obiskovali predšolsko vzgojo, drži, da se uspešno vključujejo v skupino ($M = 4,33$; $SD = 0,60$) ter uspešno vzpostavljajo vsakodnevne stike z vrstniki ($M = 4,29$; $SD = 0,61$).

Glede kulturnih neenakosti učitelji menijo, da za učence, ki so pred vstopom v šolo obiskovali predšolsko vzgojo, drži, da so uspešni pri sprejemanju različnih kultur ($M = 3,96$; $SD = 0,66$) in imajo zadostno znanje slovenskega jezika ($M = 3,85$; $SD = 0,78$). Nekoliko nižje ocenjujejo razvitost veščin predbralne pismenosti učencev ($M = 3,56$; $SD = 0,80$).

Kar zadeva ekonomske neenakosti, učitelji 1. razredov ocenjujejo, da za učence, ki so pred vstopom v šolo obiskovali predšolsko vzgojo, drži, da imajo zagotovljene osnovne potrebe, kot so varnost, prehrana in nega ($M = 4,25$; $SD = 0,64$) ter ustrezne pogoje za učenje ($M = 3,90$; $SD = 0,65$). Najnižja stopnja strinjanja se je pokazala pri trditvah, ki so se nanašale na pripravljenost romskih učencev na šolo ($M = 2,78$; $SD = 0,86$) in na ustrezno pripravljenost učencev priseljencev na šolo ($M = 3,02$; $SD = 0,88$). Zadnji dve trditvi se nanašata na dve praviloma ranljivi skupini učencev, pri katerih se pojavljajo neenakosti. V ta sklop smo jih uvrstili, da pridobimo podatke o zaznavah učiteljev 1. razredov o najbolj ranljivih skupinah učencev.

Tabela 50

Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov osnovnih šol glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – ocena trditev za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki pred vstopom v osnovno šolo niso bili vključeni v predšolsko vzgojo

Ocenite trditve za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki pred vstopom v osnovno šolo niso bili vključeni v predšolsko vzgojo:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sloh ne drži	Ne drži	Niti ne drži niti drži	Drži	Popolnoma drži		
		%	%	%	%	%		
a) Učenci se uspešno vključujejo v skupino.	140	4,3	35,7	28,6	27,1	4,3	2,91	0,99
b) Učenci uspešno vzpostavljajo vsakodnevne stike z vrstniki.	140	6,4	35,0	28,6	26,4	3,6	2,86	1,00
c) Učenci se uspešno navajajo na avtoriteto drugega (ne starša).	138	2,2	14,5	29,0	48,6	5,8	3,41	0,89
d) Učenci imajo zadostno znanje slovenskega jezika.	139	20,9	30,2	16,5	21,6	10,8	2,71	1,31
e) Učenci imajo zadostno razvite veščine predbralne pismenosti.	140	22,9	32,9	30,0	9,3	5,0	2,41	1,09
f) Učenci se uspešno prilagajajo aktualnim družbenim spremembam.	140	10,0	20,0	42,1	22,9	5,0	2,93	1,02

Ocenite trditve za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki pred vstopom v osnovno šolo niso bili vključeni v predšolsko vzgojo:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne drži %	Ne drži %	Niti ne drži niti drži %	Drži %	Popolnoma drži %		
g) Učenci uspešno sprejemajo različne kulture.	140	4,3	10,0	43,6	34,3	7,9	3,31	0,91
h) Učenci imajo ustrezne pogoje za učenje.	140	9,3	10,7	35,7	30,0	14,3	3,29	1,13
i) Učenci imajo zagotovljene temeljne potrebe (varnost, prehrana, nega ...).	139	4,3	6,5	20,9	43,2	25,2	3,78	1,03
j) Učenci iz romskih družin so ustrezno pripravljene na šolo.	132	30,3	21,2	43,9	1,5	3,0	2,26	1,01
k) Učenci iz družin priseljencev so ustrezno pripravljene na šolo.	134	17,2	24,6	43,3	10,4	4,5	2,60	1,03

Podatki v tabeli prikazujejo trditve za socialne neenakosti (od a do c; $\alpha = 0,85$), kulturne neenakosti (od d do g; $\alpha = 0,81$) in ekonomske neenakosti (od h do i; $\alpha = 0,62$). Trditvi j in k smo dodali zaradi preverjanja stališč učiteljev glede dveh skupin učencev, ki jih praviloma uvrščamo med ranljive skupine. Aritmetična sredina se giblje med 2,26 do 3,78, pri čemer je aritmetična sredina precej nižja kot pri skupini učencev, ki so bili vključeni v programe predšolske vzgoje.

Ocene učiteljev 1. razredov pri trditvah za socialne neenakosti za učence, ki niso bili vključeni v predšolsko vzgojo, kažejo nižjo aritmetično sredino (od 2,26 do 3,41) v primerjavi z aritmetično sredino pri skupini učencev, ki so bili vključeni v predšolsko vzgojo. Uspešno navajanje na avtoriteto drugega (ne starša) je v sklopu trditev za socialne neenakostjo ocenjeno najvišje ($M = 3,41$; $SD = 0,89$, medtem ko je uspešno vzpostavljanje vsakodnevnih stikov z vrstniki ocenjeno najnižje v sklopu trditev, vezanih na socialno neenakost ($M = 2,86$; $SD = 1,00$).

Ocene učiteljev 1. razredov pri trditvah za kulturne neenakosti za učence, ki niso bili vključeni v predšolsko vzgojo, kažejo nižjo aritmetično sredino (od 2,41 do 3,31). Sprejemanje različnih kultur s strani otrok je v sklopu trditev za kulturne neenakosti ocenjeno najvišje ($M = 3,31$; $SD = 0,91$). Mnenje učiteljev o zadostno razvitih veščinah predbralne pismenosti ima najnižjo aritmetično sredino ($M = 2,41$; $SD = 1,09$). Podobno se nižja aritmetična sredina kaže tudi pri trditvi, da imajo učenci, ki niso bili vključeni v program predšolske vzgoje, zadostno znanje slovenskega jezika ($M = 2,71$; $SD = 1,31$).

Ocene učiteljev 1. razredov pri trditvah za ekonomske neenakosti za učence, ki niso bili vključeni v predšolsko vzgojo, kažejo nižjo aritmetično sredino (od 2,26 do 3,78). Trditev, da imajo učenci zagotovljene temeljne potrebe (varnost, prehrana, nega) je ocenjena v tem sklopu trditev najvišje ($M = 3,78$; $SD = 1,03$). Najnižja aritmetična sredina v tem sklopu se kaže pri trditvi, da so učenci iz romskih družin ustrezno pripravljene na šolo ($M = 2,26$; $SD = 1,01$). Prav tako se nizka aritmetična sredina kaže pri trditvi, da so učenci iz družin priseljencev ustrezno pripravljene na šolo ($M = 2,60$; $SD = 1,03$).

Tabela 51

Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – ocena trditev za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki so bili vstopom v osnovno šolo vključeni v krajši program predšolske vzgoje

Ocenite trditve za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki so bili pred vstopom v osnovno šolo vključeni v krajši program predšolske vzgoje:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne drži %	Ne drži %	Niti ne drži niti drži %	Drži %	Popolnoma drži %		
a) Učenci se uspešno vključujejo v skupino.	21	0,0	9,5	23,8	57,1	9,5	3,67	0,80
b) Učenci uspešno vzpostavljajo vsakodnevne stike z vrstniki.	21	0,0	4,8	14,3	71,4	9,5	3,86	0,65
c) Učenci se uspešno navajajo na avtoriteto drugega (ne starša).	21	0,0	4,8	4,8	71,4	19,0	4,05	0,67
d) Učenci imajo zadostno znanje slovenskega jezika.	21	0,0	19,0	14,3	61,9	4,8	3,52	0,87
e) Učenci imajo zadostno razvite veščine predbralne pismenosti.	21	0,0	14,3	33,3	52,4	0,0	3,38	0,74
f) Učenci se uspešno prilagajajo aktualnim družbenim spremembam.	21	0,0	9,5	23,8	61,9	4,8	3,62	0,74
g) Učenci uspešno sprejemajo različne kulture.	21	0,0	0,0	23,8	71,4	4,8	3,81	0,51
h) Učenci imajo ustrezne pogoje za učenje.	21	4,8	33,3	28,6	23,8	9,5	3,00	1,10
i) Učenci imajo zagotovljene temeljne potrebe (varnost, prehrana, nega ...).	21	0,0	23,8	23,8	47,6	4,8	3,33	0,91
j) Učenci iz romskih družin so ustrezno pripravljene na šolo.	21	0,0	4,8	14,3	66,7	14,3	3,90	0,70
k) Učenci iz družin priseljencev so ustrezno pripravljene na šolo.	20	10,0	25,0	50,0	15,0	0,0	2,70	0,86

Podatki v tabeli prikazujejo trditve za socialne neenakosti (od a do c), kulturne neenakosti (od d do g) in ekonomske neenakosti (od h do i). Trditvi j in k smo dodali zaradi preverjanja stališč učiteljev glede dveh skupin učencev, ki jih praviloma uvrščamo med ranljive skupine. Notranje

konsistentosti merskih lestvic pri tem vsebinskem sklopu zaradi majhnega vzorca nismo preverjali. Aritmetična sredina se giblje med 2,70 do 4,05.

Ocene učiteljev 1. razredov pri trditvah za socialne neenakosti za učence, ki so bili vključeni v krajši program predšolske vzgoje, kažejo nekoliko višjo aritmetično sredino (od 3,67 do 4,05) v primerjavi s trditvami za socialne neenakosti učencev, ki niso bili vključeni v predšolsko vzgojo. Uspešno navajanje na avtoriteto drugega (ne starša) je v tem sklopu trditev ocenjeno najvišje ($M = 4,05$; $SD = 0,67$), medtem ko je uspešno vključevanje v skupino ocenjeno najnižje ($M = 3,67$; $SD = 0,80$).

Ocene učiteljev 1. razredov pri trditvah za kulturne neenakosti za učence, ki so bili vključeni v krajši program predšolske vzgoje, kažejo aritmetično sredino od 3,38 do 3,81. Sprejemanje različnih kultur s strani otrok je v tem sklopu trditev ocenjeno najvišje ($M = 3,81$; $SD = 0,51$). Zadostno razvite veščine predbralne pismenosti so v tem sklopu ocenjene najnižje ($M = 3,38$; $SD = 0,74$). Podobno se nižja aritmetična sredina kaže tudi pri trditvi, da imajo učenci, ki so bili vključeni v krajši program predšolske vzgoje, zadostno znanje slovenskega jezika ($M = 3,52$; $SD = 0,87$).

Ocene učiteljev 1. razredov pri trditvah za ekonomske neenakosti za učence, ki so bili vključeni v krajši program, kažejo aritmetično sredino od 2,70 do 3,90. Trditev, da so učenci iz romskih družin ustrezno pripravljeni na šolo je v tem sklopu ocenjena najvišje ($M = 3,90$; $SD = 0,70$). Najnižja aritmetična sredina se kaže pri trditvi, da so učenci iz družin priseljencev ustrezno pripravljeni na šolo ($M = 2,70$; $SD = 0,86$). Prav tako se nižja aritmetična sredina kaže pri trditvi, da imajo učenci, ki so bili vključeni v krajši program ustrezne pogoje za učenje ($M = 3,00$; $SD = 1,11$).

3.3.1.5 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

Tabela 52

Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede zmanjševanja vpliva

socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – Ocenite trditve za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki so bili pred vstopom v osnovno šolo vključeni v predšolsko vzgojo

Ocenite trditve za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki so bili pred vstopom v osnovno šolo vključeni v predšolsko vzgojo:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne drži %	Ne drži %	Niti ne drži niti drži %	Drži %	Popolnoma drži %		
a) Učenci se uspešno vključujejo v skupino.	234	0,0	0,0	6,8	69,7	23,5	4,17	0,53
b) Učenci uspešno vzpostavljajo vsakodnevne stike z vrstniki.	234	0,0	0,4	7,7	66,7	25,2	4,17	0,57
c) Učenci se uspešno navajajo na avtoriteto drugega (ne starša).	234	0,0	0,4	12,4	69,2	17,9	4,05	0,57
d) Učenci imajo zadostno znanje slovenskega jezika.	234	0,9	9,8	22,2	51,3	15,8	3,71	0,88
e) Učenci imajo zadostno razvite veščine predbralne pismenosti.	234	0,0	9,8	33,3	45,7	11,1	3,58	0,82
f) Učenci se uspešno prilagajajo aktualnim družbenim spremembam.	234	0,0	3,0	38,5	47,9	10,7	3,66	0,71
g) Učenci uspešno sprejemajo različne kulture.	234	0,4	1,3	22,2	61,1	15,0	3,89	0,67
h) Učenci imajo ustrezne pogoje za učenje.	234	0,4	1,3	30,8	56,0	11,5	3,77	0,68
i) Učenci imajo zagotovljene temeljne potrebe (varnost, prehrana, nega ...).	234	0,0	0,9	10,3	60,7	28,2	4,16	0,63
j) Učenci iz romskih družin so ustrezno pripravljeni na šolo.	234	9,4	15,8	58,5	12,4	3,8	2,85	0,89
k) Učenci iz družin priseljencev so ustrezno pripravljeni na šolo.	234	4,7	23,1	44,9	23,9	3,4	2,98	0,89

Podatki v tabeli prikazujejo trditve za socialne neenakosti (od a do c; $\alpha = 0,85$), kulturne neenakosti (od d do g; $\alpha = 0,80$) in ekonomske neenakosti (od h do k; $\alpha = 0,62$). Aritmetična sredina se giblje med 2,85 do 4,17.

Svetovalni delavci osnovnih šol so pri trditvah za socialne neenakosti ocenili, da za učence, ki so bili pred vstopom v šolo vključeni v predšolsko vzgojo, v največji meri drži, da se uspešno vključujejo v skupino ($M = 4,17$; $SD = 0,53$) ter uspešno vzpostavljajo vsakodnevne stike z vrstniki ($M = 4,17$; $SD = 0,57$).

Pri trditvah za kulturne neenakosti so svetovalni delavci osnovnih šol mnenja, da za učence, ki so bili pred vstopom v šolo vključeni v predšolsko vzgojo, v največji meri drži, da so uspešni pri sprejemanju različnih kultur ($M = 3,89$; $SD = 0,67$), imajo zadostno znanje slovenskega jezika ($M = 3,71$; $SD = 0,88$). Nekoliko nižje ocenjujejo zadostno razvite veščine predbralne pismenosti učencev ($M = 3,58$; $SD = 0,82$).

Svetovalni delavci osnovnih šol so pri trditvah za ekonomske neenakosti ocenili, da za učence, ki so bili pred vstopom v šolo vključeni v predšolsko vzgojo, drži, da imajo zagotovljene temeljne potrebe po varnosti, prehrani in negi ($M = 4,16$; $SD = 0,63$), ter da imajo ustrezne pogoje za učenje ($M = 3,77$; $SD = 0,68$). Najnižje ocenjene trditve so se nanašale na pripravljenost romskih učencev na šolo ($M = 2,85$; $SD = 0,89$) in na pripravljenost učencev priseljencev na šolo ($M = 2,98$; $SD = 0,89$). Zadnji dve trditvi se nanašata na dve praviloma ranljivi skupini učencev, pri katerih se pojavljajo neenakosti. V ta sklop smo jih uvrstili, da pridobimo podatke o zaznavah učiteljev 1. razredov o najbolj ranljivih skupinah učencev.

Tabela 53

Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – Ocenite trditve za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki pred vstopov v osnovno šolo niso bili vključeni v predšolsko vzgojo

Ocenite trditve za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki pred vstopov v osnovno šolo niso bili vključeni v predšolsko vzgojo:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne drži %	Ne drži %	Niti ne drži niti drži %	Drži %	Popolnoma drži %		
a) Učenci se uspešno vključujejo v skupino.	99	6,1	24,2	36,4	31,3	2,0	2,99	0,94
b) Učenci uspešno vzpostavljajo vsakodnevne stike z vrstniki.	99	6,1	24,2	33,3	34,3	2,0	3,02	0,96
c) Učenci se uspešno navajajo na avtoriteto drugega (ne starša).	99	5,1	15,2	32,3	43,4	4,0	3,26	0,94
d) Učenci imajo zadostno znanje slovenskega jezika.	99	15,2	31,3	20,2	27,3	6,1	2,78	1,18
e) Učenci imajo zadostno razvite veščine predbralne pismenosti.	99	9,1	18,2	48,5	20,2	4,0	2,92	0,95
f) Učenci se uspešno prilagajajo aktualnim družbenim spremembam.	99	5,1	11,1	37,4	42,4	4,0	3,29	0,91
g) Učenci uspešno sprejemajo različne kulture.	99	8,1	17,2	33,3	35,4	6,1	3,14	1,04
h) Učenci imajo ustrezne pogoje za učenje.	99	6,1	1,0	28,3	47,5	17,2	3,69	0,98
i) Učenci imajo zagotovljene temeljne potrebe (varnost, prehrana, nega ...).	99	26,3	19,2	47,5	3,0	4,0	2,39	1,04
j) Učenci iz romskih družin so ustrezno pripravljeni na šolo.	99	12,1	31,3	48,5	7,1	1,0	2,54	0,84
k) Učenci iz družin priseljencev so ustrezno pripravljeni na šolo.	99	21,2	34,3	34,3	8,1	2,0	2,35	0,97

Podatki v tabeli prikazujejo trditve za socialne neenakosti (od a do c; $\alpha = 0,87$), kulturne neenakosti (od d do g; $\alpha = 0,82$) in ekonomske neenakosti (od h do i; $\alpha = 0,70$). Aritmetična sredina se giblje med 2,35 do 3,69.

Ocene svetovalnih delavcev osnovnih šol pri trditvah za socialne neenakosti za učence, ki pred vstopom v šolo niso bili vključeni v predšolsko vzgojo, kažejo nižjo aritmetično sredino (od 2,99 do 3,26) v primerjavi z aritmetično sredino pri skupini učencev, ki so bili vključeni v predšolsko vzgojo. Uspešno navajanje na avtoriteto drugega (ne starša) je v sklopu trditev, vezanih na socialno neenakost, ocenjeno najvišje ($M = 3,26$; $SD = 0,94$), medtem ko je uspešno vključevanje v skupino ocenjeno najnižje ($M = 2,99$; $SD = 0,94$).

Ocene svetovalnih delavcev osnovnih šol pri trditvah za kulturne neenakosti za učence, ki niso bili vključeni v predšolsko vzgojo, kažejo aritmetično sredino od 2,78 do 3,29. Prilagajanje aktualnim družbenim spremembam je v sklopu trditev za kulturne neenakosti ocenjeno najvišje ($M = 3,29$; $SD = 0,91$). Mnenje svetovalnih delavcev o zadostnem znanju slovenskega jezika ima najnižjo aritmetično sredino v tem sklopu trditev ($M = 2,78$; $SD = 0,95$). Podobno se nižja aritmetična sredina kaže tudi pri trditvi, da imajo učenci, ki niso bili vključeni v program predšolske vzgoje, zadostno razvite veščine predbralne pismenosti ($M = 2,92$; $SD = 0,95$).

Ocene svetovalnih delavcev osnovnih šol pri trditvah za ekonomske neenakosti za učence, ki niso bili vključeni v predšolsko vzgojo, kažejo aritmetično sredino od 2,35 do 3,69. Trditev, da imajo učenci ustrezne pogoje za učenje ima v tem sklopu trditev najvišjo aritmetično sredino ($M = 3,78$; $SD = 1,03$). Najnižja aritmetična sredina v tem sklopu se kaže pri trditvi, da so učenci iz družin priseljencev ustrezno pripravljene na šolo ($M = 2,35$; $SD = 0,97$). Prav tako se nižja aritmetična sredina kaže pri trditvi, da imajo učenci zagotovljene temeljne potrebe ($M = 2,39$; $SD = 1,04$).

Tabela 54

Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – Ocenite trditve za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki so bili pred vstopom v osnovno šolo vključeni v krajši program predšolske vzgoje

Ocenite trditve za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23), ki so bili pred vstopom v osnovno šolo vključeni v krajši program predšolske vzgoje:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne drži	Ne drži	Niti ne drži niti drži	Drži	Popolnoma drži		
		%	%	%	%	%		
a) Učenci se uspešno vključujejo v skupino.	9	0,0	11,1	33,3	33,3	22,2	3,67	1,00
b) Učenci uspešno vzpostavljajo vsakodnevne stike z vrstniki.	9	0,0	11,1	22,2	33,3	33,3	3,89	1,05

	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne drži %	Ne drži %	Niti ne drži niti drži %	Drži %	Popolnoma drži %		
c) Učenci se uspešno navajajo na avtoriteto drugega (ne starša).	9	0,0	11,1	22,2	33,3	33,3	3,89	1,05
d) Učenci imajo zadostno znanje slovenskega jezika.	9	0,0	44,4	33,3	11,1	11,1	2,89	1,05
e) Učenci imajo zadostno razvite veščine predbralne pismenosti.	9	0,0	22,2	44,4	22,2	11,1	3,22	0,97
f) Učenci se uspešno prilagajajo aktualnim družbenim spremembam.	9	0,0	0,0	55,6	22,2	22,2	3,67	0,87
g) Učenci uspešno sprejemajo različne kulture.	9	0,0	22,2	44,4	22,2	11,1	3,22	0,97
h) Učenci imajo ustrezne pogoje za učenje.	9	0,0	11,1	22,2	44,4	22,2	3,78	0,97
i) Učenci imajo zagotovljene temeljne potrebe (varnost, prehrana, nega ...).	9	33,3	11,1	44,4	11,1	0,0	2,33	1,12
j) Učenci iz romskih družin so ustrezno pripravljene na šolo.	9	22,2	22,2	33,3	11,1	11,1	2,67	1,32
k) Učenci iz družin priseljencev so ustrezno pripravljene na šolo.	9	11,1	33,3	44,4	0,0	11,1	2,67	1,12

Podatki v tabeli prikazujejo trditve za socialne neenakosti (od a do c), kulturne neenakosti (od d do g) in ekonomske neenakosti (od h do k). Notranje konsistentnosti merskih lestvic pri tem vsebinskem sklopu zaradi majhnega vzorca nismo preverjali. Aritmetična sredina se giblje med 2,33 do 3,89.

Ocene svetovalnih delavcev osnovnih šol pri trditvah za socialne neenakosti za učence, ki so bili vključeni v krajši program predšolske vzgoje, kažejo aritmetično sredino od 3,67 do 3,89. Uspešno navajanje na avtoriteto drugega (ne starša) je v tem sklopu trditev ocenjeno najvišje ($M = 3,89$; $SD = 1,05$), medtem ko je uspešno vključevanje v skupino ocenjeno najnižje ($M = 3,67$; $SD = 1,00$).

Pri trditvah za kulturne neenakosti ocene svetovalnih delavcev osnovnih šol za učence, ki so bili vključeni v krajši program predšolske vzgoje, kažejo aritmetično sredino od 2,89 do 3,67. Uspešno prilagajanje aktualnim družbenim spremembam je v tem sklopu trditev ocenjeno najvišje ($M = 3,67$; $SD = 0,87$), medtem ko je zadostno znanje slovenskega jezika ocenjene najnižje ($M = 2,89$; $SD = 1,05$).

Ocene svetovalnih delavcev osnovnih šol pri trditvah za ekonomske neenakosti za učence, ki so bili vključeni v krajši program, kažejo aritmetično sredino od 2,33 do 3,78. Trditev, da imajo

učenci ustrezne pogoje za učenje, je v tem sklopu ocenjena najvišje ($M = 3,78$; $SD = 0,97$). Nižja aritmetična sredina se kaže pri trditvi, da imajo učence zagotovljene temeljne potrebe ($M = 2,33$; $SD = 1,12$). Nižjo aritmetično sredino je mogoče opaziti pri tem, da so učenci iz družin priseljencev ustrezno pripravljeni na šolo ($M = 2,67$; $SD = 1,12$) ter da so učenci iz romskih družin ustrezno pripravljeni na šolo ($M = 2,67$; $SD = 1,32$). Ker gre za zelo majhen vzorec svetovalnih delavcev, ki so odgovarjali na vprašanja za to skupino učencev, interpretiramo te rezultate z zadržkom.

3.3.1.6 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce šol glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

Tabela 55

Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce osnovnih šol glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – kako bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala k zmanjševanju neenakosti

Kako bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne bi prispevala	Ne bi prispevala	Niti ne bi prispevala niti bi prispevala	Bi prispevala	Zelo bi prispevala		
		%	%	%	%	%		
a) k lažjemu vključevanju otroka v skupino	218	0,0	0,9	2,8	25,2	71,1	4,67	0,58
b) k lažjemu vključevanju družin v lokalno družbeno okolje	218	0,5	1,8	14,7	56,4	26,6	4,07	0,72
c) k vsakodnevni stiku otroka z vrstniki	218	0,0	0,0	1,8	16,5	81,7	4,80	0,45
d) k vsakodnevnim socialnim stikom staršev	218	0,9	1,4	18,8	56,0	22,9	3,99	0,75
e) k navajanju otroka na avtoriteto drugega (ne starša)	218	0,0	0,5	3,2	37,6	58,7	4,55	0,58
f) k sodelovanju staršev v vzgojno-izobraževalnem sistemu	218	0,9	0,9	18,8	52,8	26,6	4,03	0,76
g) k otrokovemu sprejemanju različnih kultur	218	0,5	0,0	6,0	50,5	43,1	4,36	0,64
h) k sprejemanju različnih kultur s strani staršev	218	0,5	2,8	25,7	48,2	22,9	3,90	0,79
i) k otrokovemu razvoju in učenju jezika	218	0,0	0,0	0,9	26,1	72,9	4,72	0,47
j) k otrokovemu razvoju predbralne pismenosti	218	0,0	0,5	4,1	35,8	59,6	4,55	0,60
k) k večjim možnostim otrok za prilagajanje aktualnim družbenim spremembam	218	0,5	1,4	22,0	45,0	31,2	4,05	0,79

Kako bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne bi prispevala	Ne bi prispevala	Niti ne bi prispevala niti bi prispevala	Bi prispevala	Zelo bi prispevala		
		%	%	%	%	%		
l) k večjim možnostim staršev za prilagajanje aktualnim družbenim spremembam	218	0,5	1,8	33,9	46,8	17,0	3,78	0,76
m) k zmanjševanju vpliva razlik v socialno-ekonomskem statusu družine	218	1,8	3,7	26,6	44,5	23,4	3,84	0,89
n) k zagotavljanju enakih pogojev za vzgojo in izobraževanje otrok	218	0,9	0,9	10,1	38,1	50,0	4,35	0,77
o) k omogočanju priložnosti za otroka, ki mu sicer ne bi bile na voljo (npr. obiskovanje kulturnih dogodkov, izleti, tečaji ...)	218	0,0	0,9	9,6	41,3	48,2	4,37	0,69
p) k zagotavljanju temeljnih potreb otrok (varnost, prehrana, nega ...)	218	0,5	0,0	4,6	30,3	64,7	4,59	0,63

Podatki v tabeli prikazujejo trditve za socialne neenakosti (od a do f; $\alpha = 0,84$), kulturne neenakosti (od g do l; $\alpha = 0,87$) in ekonomske neenakosti (od m do p; $\alpha = 0,81$). Aritmetična sredina se za omenjene trditve giblje med 3,78 do 4,80.

Vodstveni delavci osnovnih šol menijo, da bi obvezna vključitev otrok v predšolsko vzgojo najbolj prispevala k socialnim vidikom, kot so vsakodnevni stiki otroka z vrstniki ($M = 4,80$; $SD = 0,45$), lažjemu vključevanju otroka v skupino ($M = 4,67$; $SD = 0,58$) ter navajanje otroka na avtoriteto drugega (ne starša) ($M = 4,55$; $SD = 0,58$).

Kar zadeva kulturne neenakosti, menijo, da bi obvezna vključitev v predšolsko vzgojo v največji meri prispevala k otrokovemu razvoju in učenju jezika ($M = 4,72$; $SD = 0,47$), k otrokovemu razvoju predbralne pismenosti ($M = 4,55$; $SD = 0,60$) ter k otrokovemu sprejemanju različnih kultur ($M = 4,36$; $SD = 0,64$).

V kontekstu ekonomskih neenakosti, vodstveni delavci menijo, da bi obvezna vključitev v predšolsko vzgojo v največji meri prispevala k zagotavljanju temeljnih potreb otroka (varnost, prehrana, nega) ($M = 4,59$; $SD = 0,63$), k omogočanju priložnosti za otroka, ki mu sicer ne bi bile na voljo ($M = 4,37$; $SD = 0,69$) ter k zagotavljanju enakih pogojev za vzgojo in izobraževanje otrok ($M = 4,35$; $SD = 0,77$).

3.3.1.7 Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev, vodstvenih delavcev vrtcev in vodstvenih delavcev šol glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

Tabela 56

Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev in vodstvenih delavcev vrtcev glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
a) k lažjemu vključevanju otroka v skupino	Vzgojitelji	1983	4,32	0,72	1140,31	38,851**
	Svetovalni delavci vrtcev	150	4,35	0,81	1198,34	
	Vodstveni delavci vrtcev	202	4,62	0,60	1417,31	
b) k lažjemu vključevanju družin v lokalno družbeno okolje	Vzgojitelji	1983	4,05	0,72	1162,94	7,033*
	Svetovalni delavci vrtcev	150	3,98	0,76	1104,91	
	Vodstveni delavci vrtcev	202	4,17	0,69	1264,52	
c) k vsakodnevni stiku otroka z vrstniki	Vzgojitelji	1983	4,57	0,57	1134,26	50,448**
	Svetovalni delavci vrtcev	150	4,70	0,58	1289,49	
	Vodstveni delavci vrtcev	202	4,83	0,42	1408,96	
d) k vsakodnevnim socialnim stikom staršev	Vzgojitelji	1983	4,11	0,72	1165,71	1,999
	Svetovalni delavci vrtcev	150	4,05	0,80	1130,26	
	Vodstveni delavci vrtcev	202	4,16	0,75	1218,50	
e) k navajanju otroka na avtoriteto drugega (ne starša)	Vzgojitelji	1984	4,36	0,65	1138,88	32,159**
	Svetovalni delavci vrtcev	150	4,55	0,65	1347,48	
	Vodstveni delavci vrtcev	202	4,54	0,61	1326,54	
f) k sodelovanju staršev v vzgojno-izobraževalnem sistemu	Vzgojitelji	1984	4,03	0,75	1156,07	7,483*
	Svetovalni delavci vrtcev	150	4,07	0,78	1185,00	
	Vodstveni delavci vrtcev	202	4,19	0,70	1278,36	
g) k otrokovemu sprejemanju različnih kultur	Vzgojitelji	1984	4,22	0,65	1145,13	21,691**
	Svetovalni delavci vrtcev	150	4,32	0,70	1258,71	
	Vodstveni delavci vrtcev	202	4,42	0,59	1331,00	
h) k sprejemanju različnih kultur s strani staršev	Vzgojitelji	1984	3,92	0,79	1164,74	1,513
	Svetovalni delavci vrtcev	150	3,88	0,94	1150,94	
	Vodstveni delavci vrtcev	202	4,01	0,73	1218,45	
	Vzgojitelji	1984	4,54	0,59	1133,00	53,409**

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
i) k otrokovemu razvoju in učenju jezika	Svetovalni delavci vrtcev	150	4,69	0,58	1304,24	
	Vodstveni delavci vrtcev	202	4,81	0,43	1416,39	
j) k otrokovemu razvoju predbralne pismenosti	Vzgojitelji	1984	4,46	0,62	1123,30	
	Svetovalni delavci vrtcev	150	4,72	0,57	1405,68	77,933**
	Vodstveni delavci vrtcev	202	4,77	0,46	1436,32	
k) k večjim možnostim otrok za prilagajanje aktualnim družbenim spremembam	Vzgojitelji	1984	4,17	0,68	1155,24	
	Svetovalni delavci vrtcev	150	4,18	0,80	1197,99	7,850*
	Vodstveni delavci vrtcev	202	4,29	0,72	1276,81	
l) k večjim možnostim staršev za prilagajanje aktualnim družbenim spremembam	Vzgojitelji	1984	3,94	0,75	1168,35	
	Svetovalni delavci vrtcev	150	3,85	0,86	1105,13	2,889
	Vodstveni delavci vrtcev	202	4,00	0,74	1216,98	
m) k zmanjševanju vpliva razlik v socialno-ekonomskem statusu družine	Vzgojitelji	1984	3,82	0,86	1150,67	
	Svetovalni delavci vrtcev	150	3,91	0,90	1228,63	11,579*
	Vodstveni delavci vrtcev	202	4,01	0,85	1298,96	
n) k zagotavljanju enakih pogojev za vzgojo in izobraževanje otrok	Vzgojitelji	1984	4,24	0,71	1132,08	
	Svetovalni delavci vrtcev	150	4,34	0,76	1246,11	58,914**
	Vodstveni delavci vrtcev	202	4,60	0,58	1468,59	
o) k omogočanju priložnosti za otroka, ki mu sicer ne bi bile na voljo (npr. obiskovanje kulturnih dogodkov, izleti, tečaji ...)	Vzgojitelji	1984	4,42	0,64	1136,50	
	Svetovalni delavci vrtcev	150	4,65	0,57	1371,82	38,144**
	Vodstveni delavci vrtcev	202	4,61	0,58	1331,86	
p) k zagotavljanju temeljnih potreb otrok (varnost, prehrana, nega ...)	Vzgojitelji	1984	4,45	0,64	1145,11	
	Svetovalni delavci vrtcev	150	4,48	0,67	1188,78	29,609**
	Vodstveni delavci vrtcev	202	4,69	0,52	1383,19	

Opomba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Podatki v tabeli zgoraj prikazujejo trditve za sklope: socialna neenakost (od a do f), kulturna neenakost (od g do l) in ekonomska neenakost (od m do p). Razlike med skupinami smo analizirali z neparametričnim preizkusom Kruskal-Wallis. Porazdelitve odvisnih spremenljivk so bile podobne v vseh skupinah, kar smo ocenili z vizualnim pregledom grafikonov kvantilov (ang. boxplot). Naredili smo še dodatne parne primerjave med skupinami za posamezne trditve iz sklopov, z uporabo Dunnettovega preizkusa z Bonferronijevim popravkom za večkratne primerjave. V nadaljevanju bomo interpretirali vsak sklop ločeno, osredotočili se bomo predvsem na trditve, pri kateri prihaja do statistično značilnih razlik.

Socialna neenakost

Do statistično značilnih razlik med skupinami zaposlenih v vrtcih za sklop socialne neenakosti prihaja pri petih od šestih trditvah. Med vodstvenimi delavci v primerjavi z vzgojitelji in svetovalnimi delavci se kažejo statistično značilne razlike v mnenju o tem, ali bi vključitev otroka v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala k lažjemu vključevanju otroka v skupino. V primerjavi s svetovalnimi delavci in vzgojitelji vodstveni delavci menijo, da bi vključitev otroka v enega izmed programov predšolske vzgoje v večji meri prispevala k lažjemu vključevanju otroka v skupino. Med svetovalnimi delavci in vzgojitelji parna primerjava ni pokazala statistično značilnih razlik.

Pri trditvi, da bi vključitev v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala k lažjemu vključevanju družin v lokalno družbeno okolje, se je pokazala statistično značilna razlika med strokovnimi delavci vrtca. Parna primerjava je pokazala statistično značilno razliko v mnenju vodstvenih in svetovalnih delavcev, pri čemer so vodstveni delavci mnenja, da bi vključitev otroka v enega izmed programov predšolske vzgoje v večji meri prispevala k lažjemu vključevanju družin v lokalno družbeno okolje. Med vzgojitelji in vodstvenimi delavci ter vzgojitelji in svetovalnimi delavci niso bile odkrite statistično značilne razlike v mnenju z omenjeno trditvijo.

Med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci se kažejo razlike v mnenju s tem, da bi vključevanje v enega izmed programov predšolske vzgoje pripomoglo k vsakodnevni socialni stikom otroka z vrstniki in navajanju otroka na avtoriteto drugega. V primeru teh dveh trditvah velja, da se vodstveni in svetovalni delavci v primerjavi z vzgojitelji menijo, da bi vključitev v predšolsko vzgojo v večji meri prispevala k vsakodnevni socialni stikom otroka z vrstniki in navajanju otroka na avtoriteto drugega. Med vodstvenimi in svetovalnimi delavci s parno primerjavo niso bile odkrite statistično značilne razlike.

Pri trditvi, da bi vključitev otroka v program predšolske vzgoje pripomoglo k sodelovanju staršev v vzgojno-izobraževalnem sistemu, so se pojavile statistično značilne razlike med vzgojitelji in vodstvenimi delavci. Vodstveni delavci v primerjavi z vzgojitelji menijo, da bi vključitev otroka v program predšolske vzgoje v večji meri prispevala k sodelovanju staršev v vzgojno-izobraževalnem sistemu. Med svetovalnimi in vodstvenimi delavci in svetovalnimi delavci in vzgojitelji niso bile odkrite statistično značilne razlike.

Kulturna neenakost

Do statistično značilnih razlik med skupinami zaposlenih v vrtcih za sklop kulturne neenakosti prihaja pri štirih od šestih trditvah. Med vzgojitelji v primerjavi z vodstvenimi in svetovalnimi delavci se kažejo statistično značilne razlike v mnenju, da bi vključitev v program predšolske vzgoje prispevala k otrokovemu razvoju in učenju jezika ter k otrokovemu razvoju predbralne pismenosti. V primeru teh dveh trditvah velja, da so vodstveni delavci in svetovalni delavci v primerjavi z vzgojitelji mnenja, da bi vključitev otroka v program predšolske vzgoje v večji meri prispevala k otrokovemu razvoju in učenju jezika ter k otrokovemu razvoju predbralne pismenosti. Med vodstvenimi in svetovalnimi delavci parna primerjava ni pokazala statistično značilnih razlik.

Med vzgojitelji v primerjavi z vodstvenimi delavci se kažejo statistično značilne razlike v mnenju, da bi vključitev otroka v program pripomogla k otrokovemu sprejemanju različnih kultur in k večjim možnostim otrok za prilagajanje aktualnim družbenim spremembam, pri čemer vodstveni delavci v primerjavi z vzgojitelji menijo, da bi vključevanje v program predšolske vzgoje v večji meri prispevala k otrokovemu sprejemanju različnih kultur in k večjim možnostim otrok za prilagajanje aktualnim družbenim spremembam. Med svetovalnimi in vodstvenimi delavci ter med svetovalnimi delavci in vzgojitelji parna primerjava ni pokazala statistično značilnih razlik.

Ekonomska neenakost

Do statistično značilnih razlik med skupinami zaposlenih v vrtcih za sklop ekonomske neenakosti prihaja pri vseh štirih trditvah. Med vodstvenimi delavci v primerjavi z vzgojitelji se kažejo statistično značilne razlike v mnenju pri trditvi, da bi vključitev v program prispevala k zmanjševanju vpliva razlik v socialno ekonomskem statusu družine. Velja, da vodstveni delavci menijo, da bi vključitev v večji meri prispevala k zmanjševanju vpliva razlik v socialno ekonomskem statusu družine. Med svetovalnimi in vodstvenimi delavci ter svetovalnimi delavci in vzgojitelji niso bile odkrite statistično značilne razlike.

Med vodstveni delavci v primerjavi s svetovalnimi delavci in vzgojitelji se kažejo statistično značilne razlike v mnenju za trditvi, da bi vključitev v program prispevala k zagotavljanju enakih pogojev za vzgojo in izobraževanje otrok in k zagotavljanju temeljnih potreb otrok (varnost,

prehrana, nega ...). Pri obeh trditvah velja, da so vodstveni delavci mnenja, da bi vključitev v predšolsko vzgojo v večji meri prispevala k zagotavljanju enakih pogojev za vzgojo in izobraževanje otrok in k zagotavljanju temeljnih potreb otrok, kot to menijo svetovalni delavci in vzgojitelji. Med svetovalnimi delavci in vzgojitelji parna primerjava ni pokazala statistično značilnih razlik.

Med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci se kažejo statistično značilne razlike v mnenju pri trditvi, da bi vključitev v program prispevala k omogočanju priložnosti za otroka, ki mu sicer ne bi bile na voljo (npr. obiskovanje kulturnih dogodkov, izleti, tečaji ...). Vodstveni in svetovalni delavci so mnenja, da bi vključenost otroka v predšolsko vzgojo v večji meri prispevala k omogočanju priložnosti za otroka, ki mu sicer ne bi bile na voljo, kot to menijo vzgojitelji. Med svetovalnimi in vodstvenimi delavci parna primerjava ni pokazala statistično značilnih razlik.

Če povzamemo, je mogoče iz primerjav razbrati, da sicer **vse skupine strokovnih delavcev v vrtcu menijo, da vključevanje v program predšolske vzgoje za otroke prispeva k zmanjševanju razlik** na različnih vidikih izbranih treh sklopov (socialne, kulturne in ekonomske neenakosti). Iz analize razlik lahko razberemo, da **vodstveni delavci zaznavajo še večjo vrednost vključevanja otrok v programe predšolske vzgoje v primerjavi z vzgojitelji**, kar ocenjujemo kot dobro, saj lahko s tovrstnimi stališči vodstveni delavci pozitivno vplivajo na celoten kolektiv in vodijo vzgojno izobraževalne zavode v smeri večjega vključevanja vseh otrok v programe predšolske vzgoje.

3.3.1.8 Primerjava odgovorov učiteljev osnovnih šol in šolskih svetovalnih delavcev glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

V nadaljevanju so nas zanimalo ocene učiteljev 1. razredov in svetovalnih delavcev šol glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti na podlagi vključitve otrok v program predšolske vzgoje. Učitelji 1. razredov in šolski svetovalni delavci so podali ločene ocene za otroke, za katere imajo podatek, da so bili pred vstopom v šolo vključeni v program predšolske vzgoje, in za otroke, za katere imajo podatek, da pred vstopom v šolo niso bili vključeni v predšolsko vzgojo. Za primerjavo ocen smo uporabili neparametrični Wilcoxonov preizkus, saj je porazdelitev podatkov odstopala od normalne porazdelitve.

Tabela 57

Primerjava odgovorov učiteljev 1. razredov osnovnih šol in svetovalnih delavcev osnovnih šol glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti – ocena trditev za učence 1. razreda (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23) glede na njihovo vključenost v predšolsko vzgojo

Skupina		N	M	SD	N(poz)	N(neg)	Z
a) Učenci se uspešno vključujejo v skupino.	Vključeni v predšolsko vzgojo	238	4,29	0,56		176	-11,593**
	Niso vključeni v predšolsko vzgojo		2,94	0,96	4		
b) Učenci uspešno vzpostavljajo vsakodnevne stike z vrstniki.	Vključeni v predšolsko vzgojo	239	4,33	0,59		180	-11,732**
	Niso vključeni v predšolsko vzgojo		2,92	0,98	4		
c) Učenci se uspešno navajajo na avtoriteto drugega (ne starša).	Vključeni v predšolsko vzgojo	236	4,22	0,91		136	-9,814**
	Niso vključeni v predšolsko vzgojo		3,35	0,60	12		
d) Učenci imajo zadostno znanje slovenskega jezika.	Vključeni v predšolsko vzgojo	238	3,78	0,85		148	-9,006**
	Niso vključeni v predšolsko vzgojo		2,74	1,26	29		
e) Učenci imajo zadostno razvite veščine predbralne pismenosti.	Vključeni v predšolsko vzgojo	233	3,63	0,84		160	-9,991**
	Niso vključeni v predšolsko vzgojo		2,50	1,01	21		
f) Učenci se uspešno prilagajajo aktualnim družbenim spremembam.	Vključeni v predšolsko vzgojo	239	3,80	0,71		154	-10,493**
	Niso vključeni v predšolsko vzgojo		2,62	1,07	16		
g) Učenci uspešno sprejemajo različne kulture.	Vključeni v predšolsko vzgojo	237	3,96	0,67		137	-9,538**
	Niso vključeni v predšolsko vzgojo		3,08	0,99	16		
h) Učenci imajo ustrezne pogoje za učenje.	Vključeni v predšolsko vzgojo	239	3,85	0,70		130	-8,451**
	Niso vključeni v predšolsko vzgojo		3,06	1,09	25		
i) Učenci imajo zagotovljene temeljne potrebe (varnost, prehrana, nega ...).	Vključeni v predšolsko vzgojo	238	4,21	0,71		117	-8,453**
	Niso vključeni v predšolsko vzgojo		3,46	1,09	16		

Opomba: *N(poz)* predstavlja število strokovnih delavcev, ki so višje ocenili otroke, ki niso bili vključeni v predšolsko vzgojo; *N(neg)* predstavlja število strokovnih delavcev, ki so višje ocenili otroke, ki so bili vključeni v predšolsko vzgojo pred vstopom v šolo.

Opomba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Podatki v tabeli prikazujejo trditve za sklope: socialna neenakost (a do c), kulturna neenakost (od d do g) in ekonomska neenakost (od h do i).

Socialna neenakost

Do statistično značilnih razlik med ocenami za otroke, ki so bili vključeni v predšolsko vzgojo, in za otroke, ki niso bili pred vstopom v šolo vključeni v predšolsko vzgojo, za sklop socialne neenakosti prihaja pri vseh treh trditvah. Večina učiteljev 1. razredov in šolskih svetovalnih delavcev je pri uspešnem vključevanju otrok v skupino, pri uspešnem vzpostavljanju stikov z vrstniki in pri uspešnem navajanju na avtoriteto drugega (ne starša) višje ocenila otroke, ki so bili pred vstopom v šolo vključeni v program predšolske vzgoje.

Kulturna neenakost

Do statistično značilnih razlik med ocenami za otroke, ki so bili vključeni v predšolsko vzgojo, in za otroke, ki niso bili pred vstopom v šolo vključeni v predšolsko vzgojo, za sklop kulturne neenakosti prihaja pri vseh treh trditvah. Večina učiteljev 1. razredov in šolskih svetovalnih delavcev je pri trditvah, ki so se nanašale na zadostno znanje slovenskega jezika, na zadostno razvite veščinah predbralne pismenosti, na uspešno prilagajanje aktualnim družbenim spremembam in na uspešno sprejemanje različnih kultur, višje ocenila otroke, ki so bili pred vstopom v šolo vključeni v program predšolske vzgoje.

Ekonomsko neenakost

Tudi pri trditvah, vezanih na ekonomsko neenakost, je prišlo do statistično značilnih razlik med ocenami za otroke, ki so bili vključeni v predšolsko vzgojo, in za otroke, ki niso bili pred vstopom v šolo vključeni v predšolsko vzgojo. Večina učiteljev 1. razredov in šolskih svetovalnih delavcev je pri trditvah o ustreznih pogojih za učenje in o zagotovljenih temeljnih potrebah (varnost, prehrana, nega, ...) višje ocenila otroke, ki so bili pred vstopom v šolo vključeni v program predšolske vzgoje.

Če povzamemo, je mogoče iz primerjav razbrati, **da vključevanje v program predšolske vzgoje za otroke prispeva k zmanjševanju razlik na različnih vidikih izbranih treh sklopov (socialne, kulturne in ekonomske neenakosti).**

3.3.2 Rezultati fokusnih skupin glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

V tem poglavju predstavljamo rezultate fokusnih skupin vrtcev, sledijo rezultati fokusnih skupin osnovnih šol in občin. V fokusnih skupinah s starši smo to temo opustili.

3.3.2.1 Rezultati fokusnih skupin z vrtci glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

Tabela 58

Analiza fokusnih skupin predstavnikov vrtcev glede zmanjševanja neenakosti v krajših programih

Tema	Kategorija	Koda
Zmanjševanje neenakosti (8)	Dobre prakse (3)	Izvedba različnih dejavnosti za zmanjševanje neenakosti v KP (6)
		Sodelovanje z drugimi institucijami (1)
		V KP z otroki iz Ukrajine vedno prisoten en starš (1)
	Izzivi (5)	KP ne omogoča v celoti zmanjševanje razlik (1)
		Premalo ur za zmanjševanje neenakosti (5)
		Pri izvedbi dejavnosti v KP ne vabijo staršev (1)
		Stike s starši krepijo predvsem v rednih programih (1)
		V KP ne izvajajo srečanj s starši (3)

V fokusnih skupinah z vrtci smo pri pogovorih vezanih na zmanjševanje vpliva ekonomskih, kulturnih in socialnih neenakosti odgovore razvrstili v dve kategoriji in sicer, dobre prakse in izzivi.

Pri dobrih praksah so strokovni delavci poročali o izvajanju različnih dejavnosti za zmanjševanje vpliva neenakosti v krajših programih. Na primer, obiski raznih institucij, sodelovanje s CSD, zdravstvenim domom, obisk gasilcev, skupno ustvarjanje predstav, plesne ure, pohodi v naravo, obisk mestne knjižnice, navajanje otrok na dnevno rutino, razvijanje grafomotorike, skupna srečanja s starši in otroki, nastopi otrok, uporaba večjezičnih slikanic. Pri delu z otroki iz Ukrajine si pomagajo z besedili v ruskem jeziku. Starše priseljence vključujejo v pravljичne ure, športne dneve, pohode in pri predstavitvah držav (vodene dejavnosti v skupini). Občasno vključijo tudi starejše sorojence, ki že obiskujejo šolo, da jim pomagajo premostiti jezikovne razlike.

Največ izzivov pri premagovanju neenakosti je bilo povezanih z mnenjem strokovnih delavcev, da je 240 ur premalo časa, da bi lahko dejansko naslovili problem neenakosti. Strokovni delavci se sicer trudijo, vendar še vedno opažajo neenakosti v jezikovnem razvoju, socializaciji in drugih področjih razvoja, kot je komentirala ena od vzgojiteljic:

»Menim, da program zmanjšuje socialne, kulturne in ekonomske neenakosti, vendar bi poudarila, da je obseg programa 240 ur, ki ga MIZŠ omogoča, zelo omejen in bi ga bilo smiselno razširiti, saj bi s tem omogočili predvsem dvig jezikovnih kompetenc otrok, ki bodo všolani v osnovno šolo in bo slovenščina njihov izobraževalni jezik.«

Naslednji najpogostejši izziv, ki so ga udeleženci fokusne skupine omenili je ta, da v krajših programih pogosto ne izvajajo dodatnih dejavnosti s starši, saj se osredotočajo predvsem na delo z otroki. Strokovni delavci menijo, da krajši program le delno omogoča zmanjševanje neenakosti.

3.3.2.2 Rezultati fokusnih skupin z osnovnimi šolami glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

Tabela 59

Analiza fokusnih skupin predstavnikov osnovnih šol glede zmanjševanja neenakosti

Tema	Kategorija	Koda
Zmanjševanje neenakosti (15)	Dobre prakse (4)	Učencem omogočijo dodatne ure (1) Redni stiki s starši (1) Otroci priseljenci imajo dodatne ure slovenščine (1) OŠ izvajajo Cicibanove urice (1)
	Izzivi (11)	Opazne vrzeli pri različnih veščinah otrok (9) Otroke potrebno vključiti v KP (1) V OŠ zmanjšujejo neenakost z diferenciacijo (3) Težave z jezikom, posledično obremenjenost otroka in učitelja (1) V OŠ slabše seznanjeni s KP (1) Zaradi težav s prevozom otroci niso vključeni v vrtec (1) KP bi moral biti kontinuiran (1) V KP bi morali delati izkušeni vzgojitelji (2) Romski otroci imajo v OŠ primanjkljaje (1) Za otroke, ki niso bili v vrtcu odložijo vpis v OŠ (3) Potreba po sodelovanju s starši (1)

Tudi pri osnovnih šolah smo pri pogovoru na temo zmanjševanja neenakosti odgovore kategorizirali v dve osnovni skupini, dobre prakse in izzivi, pri čemer ugotavljamo, da prevladujejo izzivi.

Strokovni delavci v osnovni šoli so navedli nekaj primerov dobrih praks, s katerimi zmanjšujejo neenakost med učenci: učencem omogočajo dodatne ure, vzdržujejo redne stike s starši, otroci priseljenci imajo organizirane dodatne ure slovenščine. Učiteljice menijo, da bi vključitev priseljencev v krajši program poleg jezika vplivalo tudi na zmanjševanje zelo izrazitih socialnih in kulturnih razlik. Nekatere šole izvajajo tako imenovane Cicibanove urice za otroke, ki niso vključeni v predšolsko vzgojo, kjer tako otroke kot starše seznanijo z veščinami, ki naj bi jih otrok pred vstopom v šolo obvladal. Ena izmed šol ima izdelan seznam veščin po področjih, ki jih od učencev 1. razreda pričakujejo, kar navajamo kot primer dobre prakse.

Učiteljice menijo, da je vključenost v vrtec pred vstopom v šolo pomembna za zmanjševanje neenakosti, kot kaže izjava učiteljice:

»Tisti otroci, ki so vključeni v predšolsko vzgojo, imajo med 60-80% že usvojene te veščine.«

To predstavlja dober začetek za osnovnošolsko izobraževanje, podobno bi pričakovali in želeli tudi od otrok, ki v vrtec niso vključeni. Učiteljice torej menijo, da bi morali biti vsi otroci pred vstopom v šolo vsaj eno leto vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje. S tem bi dosegli zmanjševanje neenakosti med učenci, ki se kažejo predvsem v prvem letu šolanja, primanjkljaji na posameznih področjih pa se lahko poznajo tudi kasneje.

Učiteljice so glede zmanjševanja neenakosti navedle veliko več izzivov. Med njimi najbolj po številu odgovorov izstopajo opazne vrzeli pri različnih veščinah otrok, kjer je kar 9 odgovorov opozarjalo na ta izziv. Učiteljice pri učencih opažajo vrzeli pri različnih veščinah, najpogosteje pri jeziku, grafomotoriki ter na področju socialnih veščin. Ena od učiteljic je omenila tudi problem govorno jezikovnih težav, ki se pojavlja pri otrocih, ki ne obiskujejo vrtca, saj jih posledično starši tudi ne peljejo k logopedu, ker niso ustrezno opozorjeni na težave. Nekatere učiteljice so mnenja, da so opazne vrzeli predvsem pri otrocih priseljencih. Pri pogovoru o izzivih se je ponovno pojavila potreba strokovnih delavcev, da bi morali vsi otroci biti vključeni v program predšolske vzgoje, kot kaže tudi mnenje spodaj:

» ... otroku, ki je vključen v predšolsko vzgojo, dajemo enake možnosti vsaj iz tega naslova, kar se da priučiti, in ne izhaja iz neke kulturne neenakosti oziroma ekonomske socialnega razvoja posameznika.«

S krajšimi programu predšolske vzgoje so v osnovni šoli slabo seznanjeni, učiteljice v večini teh programov ne poznajo. Se pa učiteljice strinjajo, da bi krajši program moral biti kontinuiran in celotno šolsko leto, saj gre za vzpostavljanje neke rutine, ki jo otroci potrebujejo za učno kondicijo v šoli. Prav tako se strinjajo, da bi v krajšem programu morali sodelovati izkušeni vzgojitelji: *»Ker je to za krajši čas, se v takšne skupine da začetnike ali pa nekoga, ki je nekje drugje ...«*. Program torej izvaja oseba, ki je trenutno dostopna in ali na trgu (problem kadra).

V osnovni šoli sicer zmanjšujejo neenakosti z individualizacijo in diferenciacijo, a ko imajo učenci težave z jezikom to posledično pomeni dodatno obremenitev tako učenca kot učitelja. Prav na področju jezika učitelji vidijo izziv: starši velikokrat otrok, kljub priporočilu, ne peljejo k logopedu, zato težave pri govoru ostajajo. Otroci bi morali biti opolnomočeni za vstop v šolo, zato bi reden obisk vrtca prispeval k boljšemu stanju na področju jezika, saj lahko v vrtcu: *»... na spontan način odpravijo govorne težave«*. Učiteljice prav tako vidijo izziv pri Romskih otrocih, ki imajo primanjkljaje na različnih področjih. Izpostavljajo tudi, da za učence, ki niso bili vključeni v katerikoli program predšolske vzgoje, velikokrat odložijo vpis v osnovno šolo.

Vsekakor učiteljice pogrešajo več sodelovanja s starši. Šole sicer s starši sodelujejo tako, da jim svetujejo kaj naj z otroki delajo doma, a predlagajo, da bi: *»Tako kot imamo za otroke s primanjkljaji, vsaka šola morala imeti, glede na število priseljenih otrok, tudi nekoga, ki za to skrbi, ne le dve leti, ampak ves čas šolanja.«*

3.3.2.3 Rezultati fokusnih skupin z občinami glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

Tabela 60

Analiza fokusnih skupin predstavnikov občin glede zmanjševanja neenakosti

Tema	Kategorija	Koda (občine, ki izvajajo KP)	Koda (občine, ki ne izvajajo KP)
Zmanjševanje neenakosti (15)	Dobre prakse (2, 7)	Za zmanjševanje neenakosti je potrebno delo celotnega tima (1)	Enakovreden dostop do nadstandardnih dejavnosti (1)
		Potrebno je zaupanje ciljnih skupin (staršev) (1)	Multikulturni pristop kot dobra praksa za zmanjševanje neenakosti (1) Podpora medkulturnih mediatorjev (1) Podpora prevajalcev (zagotovi občina) (1) Podpora študentov ali prostovoljcev (2)

	Sodelovanje z Uradom za migracije (1)
Predlogi za izboljšave (0, 6)	Potrebne izboljšave za delo s priseljenci (sistemska raven) (2) Potrebno dodatno zaposlovanje kadrov (2) Potrebne izboljšave v izobraževanju kadrov (1) Potrebno ustrezno financiranje kadrov (1)

Udeleženci fokusnih skupin so v okviru pogovora o zmanjševanju ekonomskih, kulturnih in socialnih neenakosti, podali odgovore, ki jih lahko razvrstimo v dve kategoriji; dobre prakse in predlogi za izboljšave.

Na občinah se trudijo spodbujati multikulturni pristop. V nekaterih občinah omogočajo enak dostop do nadstandardnih dejavnosti, ki jih financira občina. Ker se v nekaterih občinah soočajo s problematiko nepoznavanja slovenskega jezika nekaterih družin, občine pogosto zagotovijo tudi medkulturne mediatorje in prevajalce, ki omogočijo komunikacijo med priseljenci in vrtcem. V nekaterih občinah v vzgojno-izobraževalno delo vključujejo tudi študente na izmenjavah ali prostovoljce. Strokovni delavci menijo, da reševanje tovrstnih situacij temelji predvsem na bazi prostovoljstva in iznajdljivosti vrtca, primanjkuje pa sistemskih rešitev.

V občinah, kjer izvajajo krajše programe opažajo, da je za uspešno izvedbo krajših programov potrebno medsektorsko povezovanje in sodelovanje (vzgojitelji, svetovalni delavci, prevajalci, urad za migracije, socialna služba, prevozniki itd.). Opažajo, da je potrebno pridobiti zaupanje ciljnih skupin staršev, da otroke vpišejo v program predšolske vzgoje.

Strokovni delavci občin, ki ne izvajajo krajših programov, so navedli tudi predloge za izboljšave na področju zmanjševanja socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti. Menijo, da so potrebne sistemske izboljšave pri delu s priseljenci. Potrebne so izboljšave v izobraževanju kadrov, dodatno zaposlovanje kadrov ter njihovo ustrezno financiranje.

3.4 Dodane vrednosti vključitve predšolskih otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje

V tem poglavju predstavljamo rezultate anketnih vprašalnikov glede dodane vrednosti vključevanja otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje. Za ta sklop vprašanj smo podatke zbirali z vprašalnikom za vzgojitelje, učitelje 1. razreda, svetovalne delavce in vodstvene delavce v vrtcih in osnovnih šolah.

3.4.1 Rezultati anketnih vprašalnikov glede dodanih vrednosti vključitve otrok v predšolsko vzgojo

3.4.1.1 Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede dodanih vrednosti vključitve otrok v celodnevni program predšolske vzgoje

Tabela 61

Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede dodanih vrednosti celodnevnega programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na področja razvoja otroka

Dodane vrednosti vključevanja otrok v programe predšolske vzgoje:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne prispeva	Ne prispeva	Niti ne prispeva niti prispeva	Prispeva	Zelo prispeva		
		%	%	%	%	%		
k moralnemu razvoju otroka	2110	0,1	0,9	4,7	49,4	44,8	4,38	0,63
h kulturnemu razvoju otroka	2110	0,2	0,8	3,3	49,2	46,4	4,41	0,62
h govornemu razvoju otroka	2110	0,2	0,5	1,8	33	64,5	4,61	0,57
k socialnemu razvoju otroka	2110	0,1	0,4	1,4	24,5	73,6	4,71	0,52
k čustvenemu razvoju otroka	2110	0,1	0,6	3,3	38,6	57,4	4,53	0,6
k spoznavnemu razvoju otroka (razvoju mišljenja, spomina, reševanja problemov itd.)	2110	0,1	0,6	2,6	40,4	56,3	4,52	0,59
k motoričnemu razvoju otroka	2110	0,1	0,6	2,2	39,1	58	4,54	0,58
k samostojnosti otroka	2110	0,1	0,5	1,8	26,3	71,2	4,68	0,55

Vzgojitelji ocenjujejo dodane vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program v obdobju enega leta pred vstopom v šolo, ki so vezane na različna področja razvoja otroka, zelo visoko, saj se aritmetična sredina giblje od 4,38 do 4,71.

Po mnenju vzgojiteljev vključevanje otrok v celodnevni program predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo v največji meri prispeva k socialnemu razvoju otroka ($M = 4,71$; $SD = 0,52$), k samostojnosti otroka ($M = 4,68$; $SD = 0,55$) ter h govornemu razvoju otroka ($M = 4,61$; $SD = 0,57$).

Tabela 62

Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede dodanih vrednosti celodnevnega programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na širše dodane vrednosti

Dodane vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program predšolske vzgoje:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne bi prispevala	Ne bi prispevala	Niti ne bi prispevala niti bi prispevala	Bi prispevala	Zelo bi prispevala		
		%	%	%	%	%		
h kontinuirani podpori ranljivih skupin (otroci priseljencev, otroci s posebnimi potrebami, nadarjeni otroci, čustveno ali fizično zanemarjeni otroci ...)	2045	0,2	0,7	5,8	47,3	46	4,38	0,65
k boljši organizaciji družinskega življenja (komunikacija, razporeditev obveznosti in prostega časa, položaj in vloga otroka ...)	2045	0,7	3,3	14	55	27	4,04	0,78
k dojetanju izobraževanja kot vrednote	2045	0,4	2,8	11,8	53,8	31,1	4,12	0,75
k povečanju socialnih povezav in pripadnosti lokalni skupnosti	2045	0,3	1,7	10,4	51,3	36,2	4,21	0,72
k stalnemu strokovnemu izpopolnjevanju zaposlenih	2045	0,8	3,2	16,9	53,2	25,9	4,00	0,79
k emancipaciji mater (možnost zaposlovanja in ustrežnejše razporeditve časa)	2045	1,2	4,4	20,9	49,9	23,5	3,90	0,85
k zmanjšanju neustreznega vpliva medijev na otroke	2045	1,1	5,6	19,9	44,4	29	3,95	0,9
k celostnemu razvoju otroka	2045	0,2	0,4	3,6	41	54,9	4,50	0,61

Aritmetična sredina širših dodanih vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo se giblje od 3,90 do 4,50.

Vzgojitelji so ocenili, da bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje v največji meri prispevala k celostnemu razvoju otroka ($M = 4,50$; $SD = 0,61$), h kontinuirani podpori ranljivih skupin otrok ($M = 4,38$; $SD = 0,65$) ter k povečanju socialnih povezav družine in pripadnosti lokalni skupnosti ($M = 4,21$; $SD = 0,72$).

3.4.1.2 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede dodanih vrednosti vključitve otrok v celodnevni program predšolske vzgoje

Tabela 63

Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede dodanih vrednosti celodnevnega programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na področja razvoja otroka

Dodane vrednosti vključevanja otrok v programe predšolske vzgoje:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne prispeva	Ne prispeva	Niti ne prispeva niti prispeva	Prispeva	Zelo prispeva		
		%	%	%	%	%		
k moralnemu razvoju otroka	152	0,0	0,7	2,0	31,6	65,8	4,62	0,56
h kulturnemu razvoju otroka	152	0,7	3,3	21,7	49,3	25,0	3,95	0,81
h govornemu razvoju otroka	152	0,7	3,9	17,8	45,4	32,2	4,05	0,85
k socialnemu razvoju otroka	152	0,7	2,6	20,4	42,1	34,2	4,07	0,84
k čustvenemu razvoju otroka	152	2,0	9,9	25,7	39,5	23,0	3,72	0,99
k spoznavnemu razvoju otroka (razvoju mišljenja, spomina, reševanja problemov itd.)	152	0,7	7,2	26,3	44,7	21,1	3,78	0,88
k motoričnemu razvoju otroka	152	2,6	7,9	20,4	40,1	28,9	3,85	1,01
k samostojnosti otroka	152	0,7	0,7	2,0	32,2	64,5	4,59	0,63

Svetovalni delavci vrtcev ocenjujejo dodane vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program v obdobju enega leta pred vstopom v šolo, ki so vezane na različna področja razvoja otroka nekoliko nižje v primerjavi z vzgojitelji. Aritmetična sredin se giblje od 3,72 do 4,62.

Po mnenju svetovalnih delavcev vrtca vključevanje otrok v celodnevni program predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo v največji meri prispeva k moralnemu razvoju otroka ($M = 4,62$; $SD = 0,56$), k samostojnosti otroka ($M = 4,59$; $SD = 0,63$), k socialnemu razvoju otroka ($M = 4,07$; $SD = 0,84$) ter govornemu razvoju otroka ($M = 4,05$; $SD = 0,85$).

Tabela 64

Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede dodanih vrednosti celodnevnega programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na širše dodane vrednosti

Dodane vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program predšolske vzgoje:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne bi prispevala	Ne bi prispevala	Niti ne bi prispevala niti bi prispevala	Bi prispevala	Zelo bi prispevala		
		%	%	%	%	%		
h kontinuirani podpori ranljivih skupin (otroci priseljencev, otroci s posebnimi potrebami, nadarjeni otroci, čustveno ali fizično zanemarjeni otroci ...)	155	0,0	0,6	2,6	43,9	52,9	4,49	0,59
k boljši organizaciji družinskega življenja (komunikacija, razporeditev obveznosti in prostega časa, položaj in vloga otroka ...)	155	0,0	0,0	1,3	40,6	58,1	4,57	0,52
k dojemanju izobraževanja kot vrednote	155	0,0	0,0	1,9	23,9	74,2	4,72	0,49
k povečanju socialnih povezov in pripadnosti lokalni skupnosti	155	0,0	0,0	0,0	15,5	84,5	4,85	0,36
k stalnemu strokovnemu izpopolnjevanju zaposlenih	155	0,0	0,0	1,3	23,9	74,8	4,74	0,47
k emancipaciji mater (možnost zaposlovanja in ustrežnejše razporeditve časa)	155	0,0	0,6	0,6	27,1	71,6	4,70	0,51
k zmanjševanju neustreznega vpliva medijev na otroke	155	0,0	0,0	1,3	38,7	60,0	4,59	0,52
k celostnemu razvoju otroka	155	0,0	0,0	0,6	18,1	81,3	4,81	0,41

Aritmetična sredina širših dodanih vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo se giblje od 4,49 do 4,85.

Svetovalni delavci vrtca so ocenili, da bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje v največji meri prispevala k povečevanju socialnih povezav in pripadnosti lokalni skupnosti ($M = 4,85$; $SD = 0,36$), k celostnemu razvoju otroka ($M = 4,81$; $SD = 0,41$) ter k stalnemu strokovnemu izpopolnjevanju zaposlenih ($M = 4,74$; $SD = 0,47$).

3.4.1.3 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede dodanih vrednosti obvezne vključitve otrok v celodnevni program predšolske vzgoje

Tabela 65

Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede dodanih vrednosti celodnevnega programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na področja razvoja otroka

Dodane vrednosti vključevanja otrok v programe predšolske vzgoje:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne prispeva	Ne prispeva	Niti ne prispeva niti prispeva	Prispeva	Zelo prispeva		
		%	%	%	%	%		
k moralnemu razvoju otroka	208	0,0	0,0	3,4	34,1	62,5	4,59	0,56
h kulturnemu razvoju otroka	208	0,0	0,0	1,0	33,7	65,4	4,64	0,50
h govornemu razvoju otroka	208	0,0	0,0	1,0	10,6	88,5	4,88	0,36
k socialnemu razvoju otroka	208	0,0	0,0	1,0	4,8	94,2	4,93	0,29
k čustvenemu razvoju otroka	208	0,0	0,5	1,4	19,2	78,8	4,76	0,49
k spoznavnemu razvoju otroka (razvoju mišljenja, spomina, reševanja problemov itd.)	208	0,0	0,5	1,4	23,6	74,5	4,72	0,51
k motoričnemu razvoju otroka	208	0,0	0,0	2,9	23,6	73,6	4,71	0,52
k samostojnosti otroka	208	0,0	0,0	0,5	11,1	88,5	4,88	0,34

Vodstveni delavci vrtcev ocenjujejo dodane vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program v obdobju enega leta pred vstopom v šolo, ki so vezane na različna področja razvoja otroka nekoliko višje v primerjavi z vzgojitelji. Aritmetična sredina se giblje od 4,59 do 4,93.

Po mnenju vodstvenih delavcev vrtca vključevanje otrok v celodnevni program predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo v največji meri prispeva k socialnemu razvoju otroka ($M = 4,93$; $SD = 0,29$), k samostojnosti otroka ($M = 4,88$; $SD = 0,34$) ter h govornemu razvoju otroka ($M = 4,88$; $SD = 0,36$).

Tabela 66

Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede dodanih vrednosti celodnevnega programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na širše dodane vrednosti

Dodane vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program predšolske vzgoje:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne bi prispevala	Ne bi prispevala	Niti ne bi prispevala niti bi prispevala	Bi prispevala	Zelo bi prispevala		
		%	%	%	%	%		
h kontinuirani podpori ranljivih skupin (otroci priseljencev, otroci s posebnimi potrebami, nadarjeni otroci, čustveno ali fizično zanemarjeni otroci ...)	204	0,0	0,5	2,5	20,6	76,5	4,73	0,53
k boljši organizaciji družinskega življenja (komunikacija, razporeditev obveznosti in prostega časa, položaj in vloga otroka ...)	204	0,0	1,5	10,3	51,5	36,8	4,24	0,69
k dojemanju izobraževanja kot vrednote	204	0,0	1,5	6,9	42,6	49,0	4,39	0,68
k povečanju socialnih povezov in pripadnosti lokalni skupnosti	204	0,5	0,5	7,8	47,1	44,1	4,34	0,69
k stalnemu strokovnemu izpopolnjevanju zaposlenih	204	1,0	3,4	26,0	43,6	26,0	3,90	0,86
k emancipaciji mater (možnost zaposlovanja in ustrežnejše razporeditve časa)	204	0,0	3,9	24,5	44,1	27,5	3,95	0,82
k zmanjševanju neustreznega vpliva medijev na otroke	204	0,0	3,9	21,6	38,2	36,3	4,07	0,86
k celostnemu razvoju otroka	204	0,0	0,5	0,0	15,7	83,8	4,83	0,42

Aritmetična sredina pri širših dodanih vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo se giblje od 3,90 do 4,83.

Vodstveni delavci vrtca so ocenili, da bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje v največji meri prispevala k celostnemu razvoju otroka ($M = 4,83$; $SD = 0,42$), h kontinuirani podpori ranljivih skupin ($M = 4,73$; $SD = 0,53$) ter k dojemanju izobraževanja kot vrednote ($M = 4,39$; $SD = 0,68$).

3.4.1.4 Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov osnovne šole glede dodanih vrednosti vključitve otrok v program predšolske vzgoje

Tabela 67

Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov glede dodanih vrednosti celodnevnega programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na področja razvoja otroka

Dodane vrednosti:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne prispeva	Ne prispeva	Niti ne prispeva niti prispeva	Prispeva	Zelo prispeva		
	%	%	%	%	%			
k moralnemu razvoju otroka	442	0	0,7	6,3	41,9	51,1	4,43	0,64
h kulturnemu razvoju otroka	442	0	0,7	3,2	36,9	59,3	4,55	0,59
h govornemu razvoju otroka	442	0	0,5	2,3	26,2	71,0	4,68	0,54
k socialnemu razvoju otroka	442	0	0	0,5	14,3	85,3	4,85	0,37
k čustvenemu razvoju otroka	442	0	0	4,5	32,6	62,9	4,58	0,58
k spoznavnemu razvoju otroka (razvoju mišljenja, spomina, reševanja problemov itd.)	442	0	0,5	4,3	34,2	61,1	4,56	0,6
k motoričnemu razvoju otroka	442	0	0,2	3,2	34,4	62,2	4,59	0,57
k samostojnosti otroka	442	0,2	0,2	1,8	24,4	73,3	4,70	0,53

Učitelji 1. razredov so ocenili dodane vrednosti celodnevnega programa v obdobju enega leta pred vstopom v šolo, ki so vezane na različna področja razvoja otroka. Aritmetična sredina se za dodane vrednosti giblje od 4,43 do 4,85.

Po mnenju učiteljev 1. razreda vključevanje otrok v celodnevni program predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo v največji meri prispeva k socialnemu razvoju otroka ($M = 4,85$; $SD = 0,37$), k samostojnosti otroka ($M = 4,70$; $SD = 0,53$) ter h govornemu razvoju otroka ($M = 4,68$; $SD = 0,54$).

Tabela 68

Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov glede dodanih vrednosti celodnevnega programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na širše dodane vrednosti

Dodane vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program predšolske vzgoje:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne bi prispevala	Ne bi prispevala	Niti ne bi prispevala niti bi prispevala	Bi prispevala	Zelo bi prispevala		
		%	%	%	%	%		
h kontinuirani podpori ranljivih skupin (otroci priseljencev, otroci s posebnimi potrebami, nadarjeni otroci, čustveno ali fizično zanemarjeni otroci ...)	436	0,2	0,5	3,2	34,4	61,7	4,57	0,6
k boljši organizaciji družinskega življenja (komunikacija, razporeditev obveznosti in prostega časa, položaj in vloga otroka ...)	436	0,7	2,1	21,1	46,1	30	4,03	0,81
k dojemanju izobraževanja kot vrednote	436	0,7	3,7	15,6	45,4	34,6	4,10	0,84
k povečanju socialnih povezav in pripadnosti lokalni skupnosti	436	0,2	2,5	9,9	47,7	39,7	4,24	0,75
k stalnemu strokovnemu izpopolnjevanju zaposlenih	436	1,1	4,4	26,8	44	23,6	3,85	0,87
k emancipaciji mater (možnost zaposlovanja in ustrežnejše razporeditve časa)	436	1,1	3,2	25	44	26,6	3,92	0,86
k zmanjševanju neustreznega vpliva medijev na otroke	436	0,9	8,7	28,7	37,4	24,3	3,75	0,95
k celostnemu razvoju otroka	436	0	0,9	2,8	37,2	59,2	4,55	0,6

Aritmetična sredina pri širših dodanih vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo se giblje od 3,75 do 4,57.

Učitelji 1. razredov vrtca so ocenili, da bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje v največji meri prispevala h kontinuirani podpori ranljivih skupin otroka ($M = 4,57$; $SD = 0,60$), k celostnemu razvoju otroka ($M = 4,55$; $SD = 0,60$) ter k povečanju socialnih povezav družin in pripadnosti lokalni skupnosti ($M = 4,24$; $SD = 0,75$).

3.4.1.5 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede dodanih vrednosti vključitve otrok v program predšolske vzgoje

Tabela 69

Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce šol glede dodanih vrednosti celodnevnega programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na področja razvoja otroka

Dodane vrednosti vključitve otrok v predšolsko vzgojo:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne prispeva	Ne prispeva	Niti ne prispeva niti prispeva	Prispeva	Zelo prispeva		
		%	%	%	%	%		
k moralnemu razvoju otroka	241	0,4	0,0	4,6	49,4	45,6	4,40	0,62
h kulturnemu razvoju otroka	241	0,0	0,4	2,5	39,4	57,7	4,54	0,57
h govornemu razvoju otroka	241	0,0	0,4	0,4	26,6	72,6	4,71	0,49
k socialnemu razvoju otroka	241	0,0	0,0	0,8	13,3	85,9	4,85	0,38
k čustvenemu razvoju otroka	241	0,0	0,0	3,7	32,0	64,3	4,61	0,56
k spoznavnemu razvoju otroka (razvoju mišljenja, spomina, reševanja problemov itd.)	241	0,0	0,4	2,9	33,6	63,1	4,59	0,57
k motoričnemu razvoju otroka	241	0,0	1,7	4,1	34,9	59,3	4,52	0,66
k samostojnosti otroka	241	0,0	0,0	2,5	24,1	73,4	4,71	0,51

Šolski svetovalni delavci so ocenili dodane vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo, pri čemer se aritmetična sredina giblje od 4,40 do 4,85.

Po mnenju šolskih svetovalnih delavcev vključevanje otrok v celodnevni program predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo v največji meri prispeva k socialnemu razvoju otroka ($M = 4,85$; $SD = 0,38$), k samostojnosti otroka ($M = 4,71$; $SD = 0,51$) ter h govornemu razvoju otroka ($M = 4,71$; $SD = 0,49$).

Tabela 70

Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce šol glede dodanih vrednosti celodnevne programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na širše dodane vrednosti

Dodane vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program predšolske vzgoje:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne bi prispevala	Ne bi prispevala	Niti ne bi prispevala niti bi prispevala	Bi prispevala	Zelo bi prispevala		
		%	%	%	%	%		
h kontinuirani podpori ranljivih skupin (otroci priseljencev, otroci s posebnimi potrebami, nadarjeni otroci, čustveno ali fizično zanemarjeni otroci ...)	240	0,0	0,0	1,7	27,5	70,8	4,69	0,50
k boljši organizaciji družinskega življenja (komunikacija, razporeditev obveznosti in prostega časa, položaj in vloga otroka ...)	240	0,0	3,8	19,6	48,8	27,9	4,01	0,79
k dojemanju izobraževanja kot vrednote	240	0,0	4,6	20,4	40,4	34,6	4,05	0,86
k povečanju socialnih povezav in pripadnosti lokalni skupnosti	240	0,0	2,9	13,3	45,8	37,9	4,19	0,77
k stalnemu strokovnemu izpopolnjevanju zaposlenih	240	2,9	7,1	31,7	37,5	20,8	3,66	0,98
k emancipaciji mater (možnost zaposlovanja in ustrežnejše razporeditve časa)	240	0,8	7,5	24,6	46,2	20,8	3,79	0,89
k zmanjševanju neustreznega vpliva medijev na otroke	240	0,8	7,9	29,6	37,9	23,8	3,76	0,93
k celostnemu razvoju otroka	240	0,0	0,0	2,9	36,7	60,4	4,58	0,55

Aritmetična sredina pri širših dodanih vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo se giblje od 3,66 do 4,69.

Šolski svetovalni delavci so ocenili, da bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje v največji meri prispevala h kontinuirani podpori ranljivih skupin otroka ($M = 4,69$; $SD = 0,50$), k celostnemu razvoju otroka ($M = 4,58$; $SD = 0,55$) ter k povečanju socialnih povezav družin in pripadnosti lokalni skupnosti ($M = 4,19$; $SD = 0,77$).

3.4.1.6 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce osnovnih šol glede dodanih vrednosti vključitve otrok v program predšolske vzgoje

Tabela 71

Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce šol glede dodanih vrednosti celodnevnega programa predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na področja razvoja otroka

Dodane vrednosti:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne prispeva	Ne prispeva	Niti ne prispeva niti prispeva	Prispeva	Zelo prispeva		
	%	%	%	%	%			
k moralnemu razvoju otroka	220	0,0	1,4	7,3	62,3	29,1	4,19	0,62
h kulturnemu razvoju otroka	220	0,0	0,5	3,6	48,2	47,7	4,43	0,59
h govornemu razvoju otroka	220	0,0	0,0	0,9	30,9	68,2	4,67	0,49
k socialnemu razvoju otroka	220	0,0	0,0	0,5	19,1	80,5	4,80	0,41
k čustvenemu razvoju otroka	220	0,0	0,0	4,1	40,0	55,9	4,52	0,58
k spoznavnemu razvoju otroka (razvoju mišljenja, spomina, reševanja problemov itd.)	220	0,0	0,0	3,2	43,2	53,6	4,50	0,56
k motoričnemu razvoju otroka	220	0,0	0,0	5,0	41,8	53,2	4,48	0,59
k samostojnosti otroka	220	0,0	0,0	0,5	28,6	70,9	4,70	0,47

Vodstveni delavci šol so ocenili dodane vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo, pri čemer se aritmetična sredina giblje od 4,19 do 4,80.

Po mnenju vodstvenih delavcev šol vključevanje otrok v celodnevni program predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo v največji meri prispeva k socialnemu razvoju otroka ($M = 4,80$; $SD = 0,41$), k samostojnosti otroka ($M = 4,70$; $SD = 0,47$) ter h govornemu razvoju otroka ($M = 4,67$; $SD = 0,49$).

Tabela 72

Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce šol glede dodanih vrednosti celodnevnega programa v obdobju enega leta pred vstopom v šolo vezane na širše dodane vrednosti

Dodane vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program predšolske vzgoje:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Splošno ne bi prispevala	Ne bi prispevala	Niti ne bi prispevala niti bi prispevala	Bi prispevala	Zelo bi prispevala		
		%	%	%	%	%		
h kontinuirani podpora ranljivih skupin (otroci priseljencev, otroci s posebnimi potrebami, nadarjeni otroci, čustveno ali fizično zanemarjeni otroci ...)	220	0,0	0,5	2,7	42,7	54,1	4,50	0,58
k boljši organizaciji družinskega življenja (komunikacija, razporeditev obveznosti in prostega časa, položaj in vloga otroka ...)	220	0,5	3,2	19,1	55,0	22,3	3,95	0,76
k dojemanju izobraževanja kot vrednote	220	0,9	1,8	17,7	50,9	28,6	4,05	0,79
k povečanju socialnih povezav in pripadnosti lokalni skupnosti	220	1,4	1,4	13,6	52,7	30,9	4,10	0,78
k stalnemu strokovnemu izpopolnjevanju zaposlenih	220	1,4	5,0	25,5	54,5	13,6	3,74	0,81
k emancipaciji mater (možnost zaposlovanja in ustrežnejše razporeditve časa)	220	1,4	7,3	31,4	42,7	17,3	3,67	0,89
k zmanjševanju neustreznega vpliva medijev na otroke	220	2,7	6,4	30,9	42,7	17,3	3,65	0,93
k celostnemu razvoju otroka	220	0,0	0,5	4,5	38,6	56,4	4,51	0,61

Aritmetična sredina se pri širših dodanih vrednosti vključevanja otrok v celodnevni program predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo giblje od 3,65 do 4,51.

Vodstveni delavci šol so ocenili, da bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje v največji meri prispevala k celostnemu razvoju otrok ($M = 4,51$; $SD = 0,61$), h kontinuirani podpora ranljivih skupin otroka ($M = 4,50$; $SD = 0,58$) ter k povečanju socialnih povezav družin in pripadnosti lokalni skupnosti ($M = 4,10$; $SD = 0,78$).

3.4.1.7 Primerjave med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev, vodstvenih delavcev vrtcev, učiteljev 1. razredov osnovnih šol, svetovalnih delavcev osnovnih šol ter vodstvenih delavcev osnovnih šol glede dodanih vrednosti vključitve otrok v program predšolske vzgoje

Tabela 73

Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev, vodstvenih delavcev vrtcev, učiteljev 1. razredov osnovnih šol, svetovalnih delavcev osnovnih šol ter vodstvenih delavcev osnovnih šol glede dodanih vrednosti vključitve otrok v predšolsko vzgojo eno leto pred vstopom v šolo vezane na področja razvoja otroka

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
k moralnemu razvoju otroka	Vzgojitelji	2110	4,38	0,63	1667,63	55,470**
	Svetovalni delavci vrtcev	155	4,49	0,59	1819,22	
	Vodstveni delavci vrtcev	208	4,59	0,56	1971,18	
	Učitelji 1. razredov	442	4,43	0,64	1757,17	
	Svetovalni delavci šol	241	4,40	0,62	1688,27	
	Vodstveni delavci šol	220	4,19	0,62	1391,57	
h kulturnemu razvoju otroka	Vzgojitelji	2110	4,41	0,62	1614,80	56,161**
	Svetovalni delavci vrtcev	155	4,57	0,52	1828,91	
	Vodstveni delavci vrtcev	208	4,64	0,50	1950,48	
	Učitelji 1. razredov	442	4,55	0,59	1827,24	
	Svetovalni delavci šol	241	4,54	0,57	1809,13	
	Vodstveni delavci šol	220	4,43	0,59	1637,83	
h govornemu razvoju otroka	Vzgojitelji	2110	4,61	0,57	1627,37	58,416**
	Svetovalni delavci vrtcev	155	4,72	0,49	1790,68	
	Vodstveni delavci vrtcev	208	4,88	0,36	2031,40	
	Učitelji 1. razredov	442	4,68	0,54	1734,33	
	Svetovalni delavci šol	241	4,71	0,49	1770,32	
	Vodstveni delavci šol	220	4,67	0,49	1696,86	
k socialnemu razvoju otroka	Vzgojitelji	2110	4,71	0,52	1609,96	83,278**
	Svetovalni delavci vrtcev	155	4,85	0,36	1797,69	
	Vodstveni delavci vrtcev	208	4,93	0,29	1955,96	

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
	Učitelji 1. razredov	442	4,85	0,37	1809,01	
	Svetovalni delavci šol	241	4,85	0,38	1817,60	
	Vodstveni delavci šol	220	4,80	0,41	1728,42	
k čustvenemu razvoju otroka	Vzgojitelji	2110	4,53	0,60	1634,48	54,746**
	Svetovalni delavci vrtcev	155	4,74	0,47	1935,91	
	Vodstveni delavci vrtcev	208	4,76	0,49	1996,53	
	Učitelji 1. razredov	442	4,58	0,58	1720,72	
	Svetovalni delavci šol	241	4,61	0,56	1748,96	
	Vodstveni delavci šol	220	4,52	0,58	1610,11	
	k spoznavnemu razvoju otroka	Vzgojitelji	2110	4,52	0,59	
Svetovalni delavci vrtcev		155	4,70	0,51	1906,94	
Vodstveni delavci vrtcev		208	4,72	0,51	1950,17	
Učitelji 1. razredov		442	4,56	0,60	1711,63	
Svetovalni delavci šol		241	4,59	0,57	1753,79	
Vodstveni delavci šol		220	4,50	0,56	1600,95	
k motoričnemu razvoju otroka		Vzgojitelji	2110	4,54	0,58	1668,29
	Svetovalni delavci vrtcev	155	4,59	0,52	1711,68	
	Vodstveni delavci vrtcev	208	4,71	0,52	1922,43	
	Učitelji 1. razredov	442	4,59	0,57	1733,57	
	Svetovalni delavci šol	241	4,52	0,66	1669,40	
	Vodstveni delavci šol	220	4,48	0,59	1575,19	
	k samostojnosti otroka	Vzgojitelji	2110	4,68	0,55	1654,92
Svetovalni delavci vrtcev		155	4,81	0,41	1829,45	
Vodstveni delavci vrtcev		208	4,88	0,34	1948,69	
Učitelji 1. razredov		442	4,70	0,53	1690,08	
Svetovalni delavci šol		241	4,71	0,51	1691,57	
Vodstveni delavci šol		220	4,70	0,47	1658,75	

Opomba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Za analizo dodanih vrednosti glede vključitve otrok v predšolsko vzgojo eno leto pred vstopom v šolo, vezane na področja razvoja otroka, smo uporabili 8 trditev. Razlike med skupinami smo

analizirali z neparametričnim preizkusom Kruskal-Wallis. Do statistično značilnih razlik med skupinami zaposlenih v vrtcih in šolah prihaja pri vseh trditvah.

Porazdelitve odvisnih spremenljivk so bile podobne v vseh skupinah, kar smo ocenili z vizualnim pregledom grafikonov kvantilov (ang. boxplot). Naredili smo še dodatne parne primerjave med skupinami za posamezne trditve, z uporabo Dunnettovega preizkusa z Bonferronijevim popravkom za večkratne primerjave.

V nadaljevanju so opisani rezultati statistično značilnih razlik za posamezna področja razvoja otroka po parnih primerjavah med vsemi šestimi skupinami strokovnih delavcev.

Moralni razvoj

Pri parnih primerjavah skupin glede razlik v mnenju o tem, v kolikšni meri vključenost otrok v program predšolske vzgoje prispeva k moralnemu razvoju, rezultati kažejo statistično značilne razlike med vodstvenimi delavci šol in vsemi ostalimi skupinami. Namreč, vodstveni delavci šol v primerjavi z drugimi strokovnimi delavci ocenjujejo, da vključenost otrok v program predšolske vzgoje v manjši meri prispeva k moralnemu razvoju otroka. Statistično značilne razlike so se pokazale tudi pri vodstvenih delavcih vrtca v primerjavi z vzgojitelji, učitelji 1. razredov in šolskimi svetovalnimi delavci. Vodstveni delavci vrtca so v primerjavi z vzgojitelji, učitelji in šolskimi svetovalnimi delavci ocenili, da ima vključenost v program predšolske vzgoje večji prispevek za otrokov moralni razvoj.

Kulturni razvoj

Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v mnenju o tem, v kolikšni meri vključenost otrok v program predšolske vzgoje prispeva h kulturnemu razvoju otroka, in sicer med vzgojitelji v primerjavi z vsemi ostalimi skupinami strokovnih delavcev z izjemo vodstvenih delavcev šol, pri čemer so vzgojitelji najnižje ovrednotili prispevek, ki ga ima vključenost v program predšolske vzgoje za kulturni razvoj otroka, in vodstveni delavci najvišje. Statistično značilne razlike v mnenju obstajajo še med vodstvenimi delavci vrtcev in vodstvenimi delavci šol, pri čemer vodstveni delavci višje ocenjujejo prispevek, ki ga ima vključenost v program predšolske vzgoje za kulturni razvoj otroka.

Govorni razvoj

Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v mnenju o tem, v kolikšni meri vključenost otrok v program predšolske vzgoje prispeva k govornemu razvoju otroka, in sicer med vodstvenimi delavci vrtca v primerjavi z vzgojitelji, učitelji 1. razredov, svetovalnimi delavci šol in vodstvenimi delavci šol. Vodstveni delavci vrtca so višje ovrednotili prispevek, ki ga ima vključenost v program predšolske vzgoje za govorni razvoj otroka, v primerjavi z drugimi omenjenimi skupinami strokovnih delavcev.

Socialni razvoj

Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v mnenju o tem, v kolikšni meri vključenost otrok v program predšolske vzgoje prispeva k socialnemu razvoju otroka. Pri parnih primerjavah so se pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi z vsemi ostalimi skupinami strokovnih delavcev (z izjemo vodstvenih delavcev šole), pri čemer so vzgojitelji nižje ovrednotili prispevek, ki ga ima vključenost v program predšolske vzgoje za socialni razvoj otroka, v primerjavi z ostalimi omenjenimi skupinami strokovnih delavcev. Statistično značilne razlike so se pokazale še med vodstvenimi delavci vrtcev in vodstvenimi delavci šol, pri čemer so vodstveni delavci vrtcev višje ovrednotili prispevek, ki ga ima vključenost v program predšolske vzgoje za socialni razvoj otroka.

Čustveni razvoj

Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v mnenju o tem, v kolikšni meri vključenost otrok v program predšolske vzgoje prispeva k čustvenemu razvoju otroka. Pri parnih primerjavah so se pokazale statistično značilne razlike med vodstvenimi delavci vrtcev v primerjavi z vodstvenimi delavci šol, šolskimi svetovalnimi delavci, učitelji in vzgojitelji. Pri vseh primerjavah so vodstveni delavci višje ovrednotili prispevek, ki ga ima vključenost otroka v program predšolske vzgoje, za čustven razvoj otroka. Ugotovljene so bile še statistično značilne razlike med svetovalnimi delavci vrtca v primerjavi z vzgojitelji in vodstvenimi delavci šol, pri čemer so svetovalni delavci vrtcev višje ovrednotili prispevek, ki ga ima vključenost v program predšolske vzgoje za čustveni razvoj otroka.

Spoznavni razvoj

Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v mnenju o tem, v kolikšni meri vključenost otrok v program predšolske vzgoje prispeva k spoznavnemu razvoju otroka. Pri parnih primerjavah so se pokazale statistično značilne razlike med vodstvenimi delavci vrtca

v primerjavi z vzgojitelji, učitelji in vodstvenimi delavci šol. Pri vseh primerjavah so vodstveni delavci vrtcev višje ovrednotili prispevek, ki ga ima vključenost v program predšolske vzgoje za spoznavni razvoj otroka. Statistično značilne razlike so se pokazale tudi med svetovalnimi delavci vrtca v primerjavi z vzgojitelji in vodstvenimi delavci šol, pri čemer so svetovalni delavci vrtcev višje ovrednotili prispevek, ki ga ima vključenost v program predšolske vzgoje za spoznavni razvoj otroka.

Motorični razvoj

Rezultati kažejo, da tudi pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v mnenju o tem, v kolikšni meri vključenost otrok v program predšolske vzgoje prispeva k motoričnemu razvoju otroka. Statistično značilne razlike se kažejo med vodstvenimi delavci vrtcev v primerjavi z vodstvenimi in svetovalnimi delavci šol ter vzgojitelji, pri čemer so vodstveni delavci vrtcev višje ovrednotili prispevek, ki ga ima vključenost v program predšolske vzgoje za motorični razvoj otroka.

Samostojnost otroka

Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v stopnji strinjanja med vodstvenimi delavci vrtcev v primerjavi z vodstvenimi in svetovalnimi delavci šol, učitelji ter vzgojitelji, pri čemer so vodstveni delavci vrtcev višje ovrednotili prispevek, ki ga ima vključenost v program predšolske vzgoje za samostojnost otroka.

Če povzamemo, je mogoče iz primerjav razbrati, da sicer **vse skupine strokovnih delavcev v vrtcu in šoli menijo, da vključevanje v program predšolske vzgoje za otroke pomembno prispeva k razvoju otroka na različnih področjih**. Iz analize razlik lahko razberemo, da **vodstveni delavci vrtcev višje vrednotijo prispevek, ki ga ima vključenost otroka v predšolsko vzgojo za njegov razvoj, kot ostale skupine strokovnih delavcev**, kar ocenjujemo kot dobro iz vidika vodenja kolektiva in spodbujanja k vključevanju otrok v programe predšolske vzgoje.

Tabela 74

Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev, vodstvenih delavcev vrtcev, učiteljev 1. razredov osnovnih šol, svetovalnih delavcev osnovnih šol ter vodstvenih delavcev osnovnih šol glede dodanih vrednosti vključitve otrok v predšolsko vzgojo eno leto pred vstopom v šolo vezane na širše dodane vrednosti

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
h kontinuirani podpora ranljivih skupin (otroci priseljencev, otroci s posebnimi potrebami, nadarjeni otroci, čustveno ali fizično zanemarjeni otroci ...)	Vzgojitelji	2045	4,38	0,65	1525,26	141,146**
	Svetovalni delavci vrtcev	152	4,63	0,56	1866,11	
	Vodstveni delavci vrtcev	204	4,73	0,53	2030,58	
	Učitelji 1. razredov	436	4,57	0,60	1792,57	
	Svetovalni delavci šol	240	4,69	0,50	1952,70	
	Vodstveni delavci šol	220	4,50	0,58	1679,55	
k boljši organizaciji družinskega življenja (komunikacija, razporeditev obveznosti in prostega časa, položaj in vloga otroka ...)	Vzgojitelji	2045	4,04	0,78	1655,53	19,148*
	Svetovalni delavci vrtcev	152	3,95	0,81	1541,88	
	Vodstveni delavci vrtcev	204	4,24	0,69	1863,49	
	Učitelji 1. razredov	436	4,03	0,81	1633,02	
	Svetovalni delavci šol	240	4,01	0,79	1607,94	
	Vodstveni delavci šol	220	3,95	0,76	1539,93	
k dojemanju izobraževanja kot vrednote	Vzgojitelji	2045	4,12	0,75	1643,49	32,121**
	Svetovalni delavci vrtcev	152	4,05	0,85	1577,81	
	Vodstveni delavci vrtcev	204	4,39	0,68	1964,51	
	Učitelji 1. razredov	436	4,10	0,84	1636,73	
	Svetovalni delavci šol	240	4,05	0,86	1582,80	
	Vodstveni delavci šol	220	4,05	0,79	1553,38	
k povečanju socialnih povezav in pripadnosti lokalni skupnosti	Vzgojitelji	2045	4,21	0,72	1649,28	15,867*
	Svetovalni delavci vrtcev	152	4,07	0,84	1504,52	
	Vodstveni delavci vrtcev	204	4,34	0,69	1800,31	
	Učitelji 1. razredov	436	4,24	0,75	1695,13	
	Svetovalni delavci šol	240	4,19	0,77	1633,17	
	Vodstveni delavci šol	220	4,10	0,78	1531,75	
	Vzgojitelji	2045	4,00	0,79	1733,30	59,490**
	Svetovalni delavci vrtcev	152	3,72	0,99	1471,74	

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskal Wallis
k stalnemu strokovnemu izpopolnjevanju zaposlenih	Vodstveni delavci vrtcev	204	3,90	0,86	1621,73	
	Učitelji 1. razredov	436	3,85	0,87	1565,72	
	Svetovalni delavci šol	240	3,66	0,98	1403,30	
	Vodstveni delavci šol	220	3,74	0,81	1446,22	
k emancipaciji mater (možnost zaposlovanja in ustrežnejše razporeditve časa)	Vzgojitelji	2045	3,90	0,85	1676,36	21,234*
	Svetovalni delavci vrtcev	152	3,78	0,88	1548,57	
	Vodstveni delavci vrtcev	204	3,95	0,82	1709,80	
	Učitelji 1. razredov	436	3,92	0,86	1685,98	
	Svetovalni delavci šol	240	3,79	0,89	1558,90	
	Vodstveni delavci šol	220	3,67	0,89	1432,66	
	Vzgojitelji	2045	3,95	0,90	1705,22	
	Svetovalni delavci vrtcev	152	3,85	1,01	1636,49	
k zmanjševanju neustreznega vpliva medijev na otroke	Vodstveni delavci vrtcev	204	4,07	0,86	1813,79	46,623**
	Učitelji 1. razredov	436	3,75	0,95	1510,28	
	Svetovalni delavci šol	240	3,76	0,93	1507,76	
	Vodstveni delavci šol	220	3,65	0,93	1411,22	
	Vzgojitelji	2045	4,50	0,61	1594,05	
	Svetovalni delavci vrtcev	152	4,59	0,63	1751,85	
k celostnemu razvoju otroka	Vodstveni delavci vrtcev	204	4,83	0,42	2078,32	68,187**
	Učitelji 1. razredov	436	4,55	0,60	1665,52	
	Svetovalni delavci šol	240	4,58	0,55	1690,89	
	Vodstveni delavci šol	220	4,51	0,61	1612,18	
	Vzgojitelji	2045	4,50	0,61	1594,05	
	Svetovalni delavci vrtcev	152	4,59	0,63	1751,85	

Opomba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Za analizo širših dodanih vrednosti, ki jih prinese vključitev otrok v predšolsko vzgojo eno leto pred vstopom v šolo, smo uporabili 8 trditvev. Razlike med skupinami smo analizirali z neparametričnim preizkusom Kruskal-Wallis. Do statistično značilnih razlik med skupinami zaposlenih v vrtcih in šolah prihaja pri vseh trditvah.

Porazdelitve odvisnih spremenljivk so bile podobne v vseh skupinah, kar smo ocenili z vizualnim pregledom grafikonov kvantilov (ang. boxplot). Naredili smo še dodatne parne primerjave med skupinami za posamezne trditve z uporabo Dunnettovega preizkusa z Bonferronijevim popravkom za večkratne primerjave.

V nadaljevanju so opisani rezultati primerjav med skupinami strokovnih delavcev, pri katerih so se pokazale statistično značilne razlike.

Kontinuirana podpora ranljivih skupin

Rezultati kažejo, da obstajajo statistično značilne razlike v mnenju o tem, v kolikšni meri bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala h kontinuirani podpori ranljivih skupin otrok. Statistično značilne razlike so se pokazale med vzgojitelji v primerjavi z vsemi ostalimi skupinami strokovnih delavcev (z izjemo vodstvenih delavcev šol). Vzgojitelji so v primerjavi z ostalimi skupinami nižje ovrednotili prispevek, ki bi ga imela morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje, za kontinuirano podporo ranljivih skupin. Statistično značilne razlike so se pokazale tudi med vodstvenimi delavci vrtca v primerjavi z vodstvenimi delavci šole in učitelji, pri čemer so vodstveni delavci vrtcev višje ocenili prispevek, ki bi ga imela morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje, za kontinuirano podporo ranljivih skupin. Še ena statistično značilna razlika se pojavila med svetovalnimi delavci šol in vodstvenimi delavci šol, pri čemer so svetovalni delavci šol višje ocenili prispevek, ki bi ga imela morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje, za kontinuirano podporo ranljivih skupin.

Boljša organizacija družinskega življenja

Rezultati kažejo, da obstajajo statistično značilne razlike v mnenju o tem, v kolikšni meri bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala k boljši organizaciji družinskega življenja. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vodstvenimi delavci vrtcev in ostalimi skupinami strokovnih delavcev, pri čemer so vodstveni delavci vrtcev višje ocenili prispevek, ki bi ga imela morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje, za boljšo organizacijo družinskega življenja.

Dojemanje izobraževanja kot vrednote

Rezultati kažejo, da obstajajo statistično značilne razlike v mnenju o tem, v kolikšni meri bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala k dojemanju izobraževanja kot vrednote. Pri parnih primerjavah so se pokazale statistično značilne razlike med vodstvenimi delavci vrtca v primerjavi z vsemi ostalimi

skupinami strokovnih delavcev, pri čemer so vodstveni delavci vrtcev višje ocenili prispevek, ki bi ga imela morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje, za dojetanje izobraževanja kot vrednote.

Socialne povezave in pripadnost lokalni skupnosti

Rezultati kažejo, da obstajajo statistično značilne razlike v mnenju o tem, v kolikšni meri bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala k socialni povezanosti in pripadnosti lokalni skupnosti. Statistično značilne razlike se kažejo med vodstvenimi delavci vrtcev v primerjavi z vodstvenimi in svetovalnimi delavci vrtcev, pri čemer so vodstveni delavci vrtcev višje ocenili prispevek, ki bi ga imela morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje, za povečanje socialnih povezav in pripadnosti lokalni skupnosti.

Strokovno izpopolnjevanje zaposlenih

Rezultati kažejo, da obstajajo statistično značilne razlike v mnenju o tem, v kolikšni meri bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala k stalnemu strokovnemu izpopolnjevanju zaposlenih. Pri parnih primerjavah so se pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi delavci vrtcev, učitelji svetovalnimi in vodstvenimi delavci šol, pri čemer so vzgojitelji višje ocenili prispevek, ki bi ga imela morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje, za stalno strokovno izpopolnjevanje zaposlenih.

Emancipacija mater (možnost zaposlovanja in ustrežnejše razporeditve časa)

Rezultati kažejo, da obstajajo statistično značilne razlike v mnenju o tem, v kolikšni meri bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala k emancipaciji mater. Statistično značilne razlike se kažejo med vodstvenimi delavci šol v primerjavi z vzgojitelji, vodstvenimi delavci vrtcev in učitelji, pri čemer so vodstveni delavci šol nižje ocenili prispevek, ki bi ga imela morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje, za emancipacijo mater.

Zmanjševanje neustreznega vpliva medijev na otroke

Rezultati kažejo, da obstajajo statistično značilne razlike v mnenju o tem, v kolikšni meri bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala k zmanjševanju neustreznega vpliva medijev na otroke. Pri parnih primerjavah so

bile ugotovljene statistično značilne razlike med vodstvenimi delavci vrtca v primerjavi z učitelji, svetovalnimi in vodstvenimi delavci šol. Vodstveni delavci vrtcev so višje ocenili prispevek, ki bi ga imela morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje, za zmanjševanje neustreznega vpliva medijev na otroke. Statistično značilne razlike obstajajo še med vzgojitelji v primerjavi z učitelji, svetovalnimi in vodstvenimi delavci šol, pri čemer so vzgojitelji višje ocenili prispevek, ki bi ga imela morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje, za zmanjševanje neustreznega vpliva medijev na otroke.

Celostni razvoj otroka

Rezultati kažejo, da obstajajo statistično značilne razlike v mnenju o tem, v kolikšni meri bi morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje prispevala k celostnem razvoju otroka. Statistično značilne razlike so se pokazale med vodstvenimi delavci vrtcev v primerjavi z vsemi ostalimi skupinami strokovnih delavcev. Vodstveni delavci vrtcev so višje ocenili prispevek, ki bi ga imela morebitna uvedba obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje, za celostni razvoj otroka.

3.4.2 Rezultati iz fokusnih skupin glede dodanih vrednosti obvezne vključitve otrok v programe predšolske vzgoje

V tem poglavju predstavljamo rezultate fokusnih skupin vrtcev, sledijo rezultati fokusnih skupin osnovnih šol in občin ter fokusnih skupin staršev.

3.4.2.1 Rezultati fokusnih skupin z vrtci glede dodanih vrednosti obvezne vključitve otrok v programe predšolske vzgoje

Tabela 75

Analiza fokusnih skupin s predstavniki vrtcev glede dodanih vrednosti obveznega programa predšolske vzgoje

Tema	Kategorija	Koda
Dodana vrednost obveznega programa (11)	Izzivi (4)	Izziv predstavlja dejstvo, da KP ni obvezen (3)
		Izziv preobremenjenost kadra (2)

Tema	Kategorija	Koda
		Potrebna organizacija na sistemski ravni (3)
		V trenutni KP usmerjamo samo Rome (1)
		KP kot obvezna oblika bi moral trajati celo leto (5)
		Obvezen KP ne bi smel biti popoldan (1)
		Opazni napredki otrok v KP (1)
	Predlogi (7)	Potrebna organizacija na sistemski ravni (3)
		Program bi moral biti več kot 240 ur (3)
		Smiselna je strnjena oblika KP (6)
		Za dodano vrednost na različnih področjih je potrebno več časa (4)

Pri analizi dodanih vrednosti morebitne uvedbe obveznega programa predšolske vzgoje smo odgovore kategorizirali v dve kategoriji, izzivi in predlogi.

Pri izzivih rezultati kažejo, da strokovnim delavcem vrtcev predstavlja velik izziv dejstvo, da trenutni krajši program za otroke ni obvezen, kar se odraža tudi na prisotnosti otrok v skupini, kot je omenila ena udeleženka: *»odgovornosti staršev ni, ni rednega obiska, ne sporočajo odsotnosti, saj ne jemljejo programa resno«.*

Prav tako izziv predstavlja potreba po organizaciji krajših programov na sistemski ravni. Vrtci se soočajo s prostorskimi stiskami, kadrovskimi stiskami in neodzivnostjo staršev ter čutijo potrebo po večji podpori na sistemski ravni, kar odraža misel ene od udeleženk fokusnih skupin: *»Pri nas smo polno zasedeni, ni prostora. Kdo bo to izvajal? Organizacije iz ministrstva pa ni. Višje instance tudi ne prispevajo k temu, razen da imajo željo, da bi mi to izvajali... Počutim se izgorelo.«*

Še en dodaten izziv, ki se pojavlja na specifičnih območjih Slovenije je ta, da vrtci v krajše programe usmerjajo samo romske otroke, kar predstavlja neke vrste segregacijo pri izvajanju krajših programov, kar je zagotovo zaskrbljujoča ugotovitev iz strokovnega in pravnega vidika.

Strokovni delavci vrtcev so podali več predlogov za oblikovanje morebitnega novega programa oz. predlogov za izboljšavo obstoječih programov. Vsi se strinjajo, da je časovni obseg krajših programov, ki jih trenutno sofinancira Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport,

prekratek, kot izhaja iz citata vzgojiteljice: »Program bi moral trajati več kot 240 ur, kontinuiteta je nujna.«

Poleg tega so predlagali, da bi moral biti krajši program obvezen za vse otroke, ki pred vstopom v šolo še niso bili vključeni v redne programe vrtca, in da bi moral trajati skozi vso šolsko leto v strnjeni obliki v dopoldanskem času: »Otroci bi se tako socializirali, pridobili potrebne izkušnje in kompetence, da bi jim bilo v šoli lažje, poleg tega bi bil tudi prehod v šolo otrokom bolj prijazen.«

Izpostavili so pozitivne učinke obvezne in daljše oblike krajšega programa, ki bi se odražali predvsem v napredku otrok na posameznih razvojnih področjih in na otrokovem znanju. Vsi udeleženci se zavedajo, da so za to potrebne spremembe in organizacija na sistemski ravni.

3.4.2.2 Rezultati fokusnih skupin z osnovnimi šolami glede dodanih vrednosti obvezne vključitve otrok v programe predšolske vzgoje

Tabela 76

Analiza fokusnih skupin s predstavniki OŠ glede dodanih vrednosti obveznega programa predšolske vzgoje

Tema	Kategorija	Koda
Dodana vrednost obveznega programa (6)	Predlogi (6)	Področja, ki predstavljajo dodano vrednost ob obveznem programu PV (7)
		Primanjkljaji otrok, ki niso v PV so opazni celo OŠ (1)
		UN za 1. razred je kompleksen in težek (1)
		1 ura dodatne pomoči v OŠ je premalo (1)
		Obvezen program PV bi pomagal tudi staršem v stiskah (1)
		Program v OŠ je zelo zahteven, če otrok ni v PV (2)

Učiteljice so podale več predlogov glede dodane vrednosti obveznega programa. Predvsem so izpostavile različna področja, ki predstavljajo dodano vrednost ob obveznem programu predšolske vzgoje, in sicer: dnevna rutina, grafomotorika, socialno-čustvene veščine, govorno področje (še posebej pri priseljencih in romskih otrocih). Učiteljice so mnenja, da bi bilo potrebno že pred vstopom v šolo tem področjem nameniti več pozornosti. Izpostavljajo tudi primanjkljaje na področju sposobnosti koncentracije, orientacije in socializacije. Poleg zgoraj naštetega učenci nimajo razvitih osnovnih veščin: brisanje rok, nosa, obuvanje, samostojno

oblačenje, pospravljanje iz in v torbo, tudi poslušanje in upoštevanje navodil: »Gre za vzpostavljanje neke rutine, v šoli temu rečemo učna kondicija. Ne gre samo za otroke, gre tudi za starše. Tudi njih je potrebno pripraviti za vstop v šolo.«

Učiteljice so tudi izpostavile, da so primanjkljaji otrok, ki niso vključeni v predšolsko vzgojo dolgotrajni in jih je težko nadomestiti. Slednje se ne kaže le v 1. razredu, ampak ima posledice za vse kasnejše razrede.

Učiteljice so mnenja, da je učni načrt za 1. razred težak in kompleksen. Posledično je za otroka, ki ni bil vključen v nobenega izmed programov predšolske vzgoje, program osnovne šole zelo zahteven. Ob tem so tudi izpostavile, da je ena ura dodatne pomoči za učence s primanjkljaji bistveno premalo. S tem se vsa odgovornost preloži na učitelja. Hkrati pa bi obvezen program predšolske vzgoje pomagal tudi staršem: »... saj se ob vstopu otroka v šolo tudi sami soočijo z nekakšno stisko, ker se jim zdi vse novo, zato je eno leto optimalno obdobje za prilagajanje.«

Učiteljice opažajo, da je program predšolske vzgoje zelo dobro zastavljen in da je zadnjih 10 let šola tista, ki veliko zahteva: »...otroci težko dosegajo cilje, ki jih pričakujemo ... učni načrt je napet ...«. Učiteljice razmišljajo, pa je morda prav to vzrok za pojav tako velikega števila otrok s primanjkljaji na določenih področjih. Izpostavile so, da je ob prenovi kurikuluma osnovne šole bil namen, da se predpriprava na šolo prenese v 1. razred, a je bil nato program devetletke ob uvedbi drugače naravnani. Predlagajo uskladitev programa predšolske vzgoje za prehod v šolo in učnega načrta za prvi razred in večjo povezanost med vrtcem in šolo v smislu pretoka informacij.

3.4.2.3 Rezultati fokusnih skupin z občinami glede dodanih vrednosti obvezne vključitve otrok v programe predšolske vzgoje

Tabela 77

Analiza fokusnih skupin predstavnikov občin glede dodane vrednosti morebitnega obveznega programa predšolske vzgoje

Tema	Kategorija	Koda (občine, ki izvajajo krajši program)	Koda (občine, ki ne izvajajo krajšega programa)
Dodana vrednost obveznega	Predlogi (2, 10)	Vključiti vse otroke (1) Obvezna oblika programov PV (1)	Vključiti vse otroke (1) Obvezen program PV bi moral biti brezplačen (2) 1 leto pred OŠ (2)

Tema	Kategorija	Koda (občine, ki izvajajo krajši program)	Koda (občine, ki ne izvajajo krajšega programa)
programa (12)			Občine podpirajo obvezno obliko PV, če to ne bo finančno breme za občine Potrebno natančno definirati, kaj pomeni vpis v vrtec (1) Potrebno zagotavljati sledljivost vpisov v PV (1) Predlogi glede prostorskih omejitev v primeru obvezne oblike PV (1) Program naj traja celo šolsko leto (1) Vključiti vse otroke (1)

Strokovni delavci občin so podali predloge glede dodane vrednosti obvezne vključitve otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje.

Tako strokovni delavci občin, v katerih izvajajo krajši program, kot tudi strokovni delavci občin, v katerih ne izvajajo krajšega programa, se strinjajo, da bi bilo potrebno vse otroke eno leto pred vstopom v osnovno šolo vključiti v enega izmed programov predšolske vzgoje. Strokovni delavci občin, v katerih ne izvajajo krajših programov, so mnenja, da bi obvezna oblika programa predšolske vzgoje morala trajati čez celotno šolsko leto in bi morala biti v celoti financirana s strani države. Pri tem izpostavljajo, da bi bilo potrebno natančno definirati, kaj pomeni vključitev v vrtec in zagotoviti sledljivost vpisov v programe predšolske vzgoje. Predlagajo, da bi bilo smiselno v razpisu za izvedbo krajših programov zaradi prostorskih omejitev številnih vrtcev dovoliti tudi odstopanje od prostorskih normativov, saj se bodo tako vrtci lahko v večji meri odločali za izvedbo krajših programov.

3.4.2.4 Rezultati fokusnih skupin s starši glede dodanih vrednosti obvezne vključitve otrok v programe predšolske vzgoje

Tabela 78

Analiza fokusnih skupin s starši glede dodanih vrednosti morebitnega obveznega programa predšolske vzgoje

Tema	Kategorija	Koda
Dodana vrednost obveznega programa (2)	Predlogi (2)	Če bi bil program obvezen in bi trajal več ur, bi starši lažje našli delo (1) Če bi program trajal več ur, bi imeli več časa za urejanje nujnih zadev glede bivanja (1)

Starši so izrazili splošno odobravanje ob pogovoru o obvezni obliki programa predšolske vzgoje. Izpostavili so, da bi to zanje pomenilo več časa za iskanje zaposlitve in za urejanje nujnih zadev glede bivanja.

3.5 Predlogi različnih deležnikov glede oblikovanja novega programa ali izboljšanja obstoječih programov predšolske vzgoje

V tem poglavju predstavljamo rezultate anketnih vprašalnikov glede predlogov oblikovanja novega programa ali izboljšanja obstoječih programov predšolske vzgoje. Za ta sklop vprašanj smo podatke zbirali z vprašalnikom za vzgojitelje, učitelje 1. razreda, svetovalne delavce in vodstvene delavce v vrtcih in osnovnih šolah.

3.5.1 Splošni predlogi za izboljšanje programov predšolske vzgoje

3.5.1.1 Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje

Tabela 79

Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo

Ocena splošnih predlogov	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
		%	%	%	%	%		
Vsi otroci bi morali biti eno leto pred vstopom v šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje.	1962	0,9	3,2	7	29,3	59,6	4,44	0,83
V programih morajo biti enakovredno vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma.	1962	0,2	1,0	5,4	36,2	57,2	4,49	0,66
Programi bi morali vsebovati sistemsko podporo glede drugojezičnosti (učenje slovenskega jezika kot drugega jezika).	1962	3,3	7,2	19,3	40	30,3	3,87	1,03
V programih bi potrebovali več prevajalcev in tolmačev.	1962	4,0	9,1	26,2	38	22,6	3,66	1,05
V programe naj se po potrebi vključi romske pomočnike.	1962	4,3	7,6	28,1	39,2	20,7	3,64	1,03
V programe, ki vključujejo otroke eno leto pred vstopom v šolo, naj se bolj intenzivno vključuje svetovalna služba.	1962	0,7	2,7	14,8	43,9	37,9	4,16	0,82
Potrebno je načrtovanje in nudenje podpore družinam pri vključevanju otrok v programe.	1962	0,8	1,3	11,8	57,3	28,8	4,12	0,72
Potrebno je načrtovanje vključevanja otrok v programe.	1962	0,7	1,3	11,8	56,9	29,4	4,13	0,71
Potrebno je načrtovanje prehodov iz programov predšolske vzgoje v osnovno šolo.	1962	0,8	2,6	14,5	49	33,1	4,11	0,8

Ocena splošnih predlogov	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
	%	%	%	%	%			
Potrebni je več različnih programov predšolske vzgoje.	1962	3,1	9,8	34,5	35,1	17,5	3,54	0,99

Stopnje strinjanja vzgojiteljev z različnimi predlogi za izboljšanje programov predšolske vzgoje, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo, se gibljejo od 3,54 do 4,49.

Vzgojitelji se najbolj strinjajo s tem, da morajo biti v programih vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma ($M = 4,49$; $SD = 0,66$), da bi morali biti vsi otroci eno leto pred vstopom v šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje ($M = 4,44$; $SD = 0,83$) ter da bi se v morala v programe, ki vključujejo otroke eno leto pred vstopom v šolo, bolj intenzivno vključevati svetovalna služba ($M = 4,16$; $SD = 0,82$).

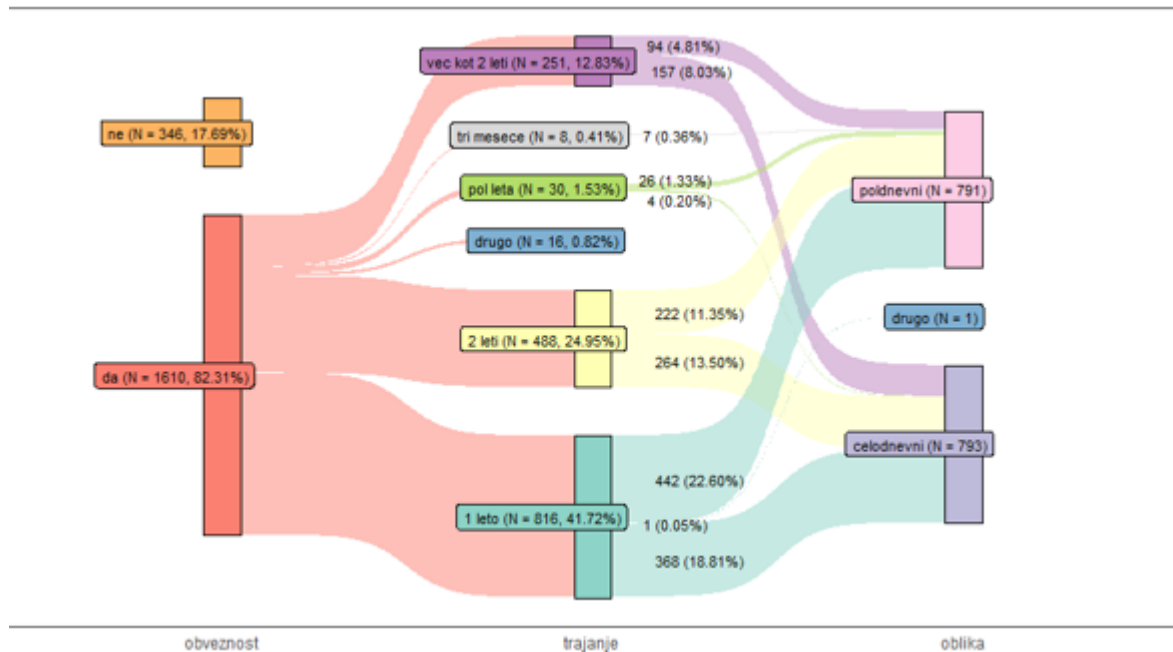
Najnižja stopnja strinjanja je mogoče opaziti pri trditvi o tem, da bi bilo potrebnih več različnih programov predšolske vzgoje ($M = 3,54$; $SD = 0,99$).

Na grafu spodaj so prikazani odgovori vzgojiteljev na vprašanji:

- Ali bi program predšolske vzgoje moral biti obvezen za vse otroke pred vstopom v šolo?
- Koliko časa naj bi trajal obvezni program predšolske vzgoje?

Graf 1

Mnenja vzgojiteljev glede obveznega programa predšolske vzgoje

Podatki kažejo, da se 82,3 % vzgojiteljev strinja, da bi moral biti program predšolske vzgoje obvezen za vse otroke pred vstopom v šolo, od teh jih je največ (41,7 %) za to, da bi obvezen program trajal 1 leto, 24,9 % vzgojiteljev meni, da bi naj program trajal 2 leti, 12,8 % pa meni, da bi naj program trajal več kot 2 leti, pri čemer se mnenja delijo približno na polovico glede tega koliko ur na dan bi naj trajal obvezni program (celodnevni, 6-9 ur (50,0 %)/poldnevni, 4-6 ur (49,9%), drugo (0,01%).

3.5.1.2 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje

Tabela 80

Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede predlogov, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo

	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
		%	%	%	%	%		
Vsi otroci bi morali biti eno leto pred vstopom v šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje.	149	1,3	1,3	6,0	28,9	62,4	4,50	0,79
V programih predšolske vzgoje morajo biti enakovredno vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma.	149	0,7	0,7	2,0	30,2	66,4	4,61	0,63
Programi bi morali vsebovati sistemsko podporo glede drugojezičnosti (učenje slovenskega jezika kot drugega jezika).	149	0,0	2,0	8,1	36,2	53,7	4,42	0,73
V programih bi potrebovali več prevajalcev in tolmačev.	149	0,0	6,7	21,5	38,9	32,9	3,98	0,90
V programe naj se po potrebi vključi romske pomočnike.	149	0,0	6,0	10,7	36,9	46,3	4,23	0,87
V programe, ki vključujejo otroke eno leto pred vstopom v šolo, naj se bolj intenzivno vključuje svetovalna služba.	149	0,0	1,3	11,4	43,0	44,3	4,30	0,72
Potrebno je načrtovanje in nudenje podpore družinam pri vključevanju otrok v programe.	149	0,0	0,0	6,7	51,7	41,6	4,35	0,60
Potrebno je načrtovanje vključevanja otrok v programe.	149	0,0	0,0	10,1	49,7	40,3	4,30	0,64
Potrebno je načrtovanje prehodov iz programov predšolske vzgoje v osnovno šolo.	149	0,0	1,3	4,7	36,9	57,0	4,50	0,65
Potrebno je več različnih programov predšolske vzgoje.	149	0,7	7,4	34,2	29,5	28,2	3,77	0,97

Stopnje strinjanja svetovalnih delavcev vrtcev z različnimi predlogi za izboljšanje programov predšolske vzgoje, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo, se gibljejo od 3,77 do 4,61.

Svetovalni delavci vrtcev se najbolj strinjajo s tem, da morajo biti v programih vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma ($M = 4,61$; $SD = 0,63$), da je potrebno načrtovati prehode iz programov predšolske vzgoje v osnovno šolo ($M = 4,50$; $SD = 0,65$) ter da bi morali biti vsi otroci

eno leto pred vstopom v šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje ($M = 4,50$; $SD = 0,79$).

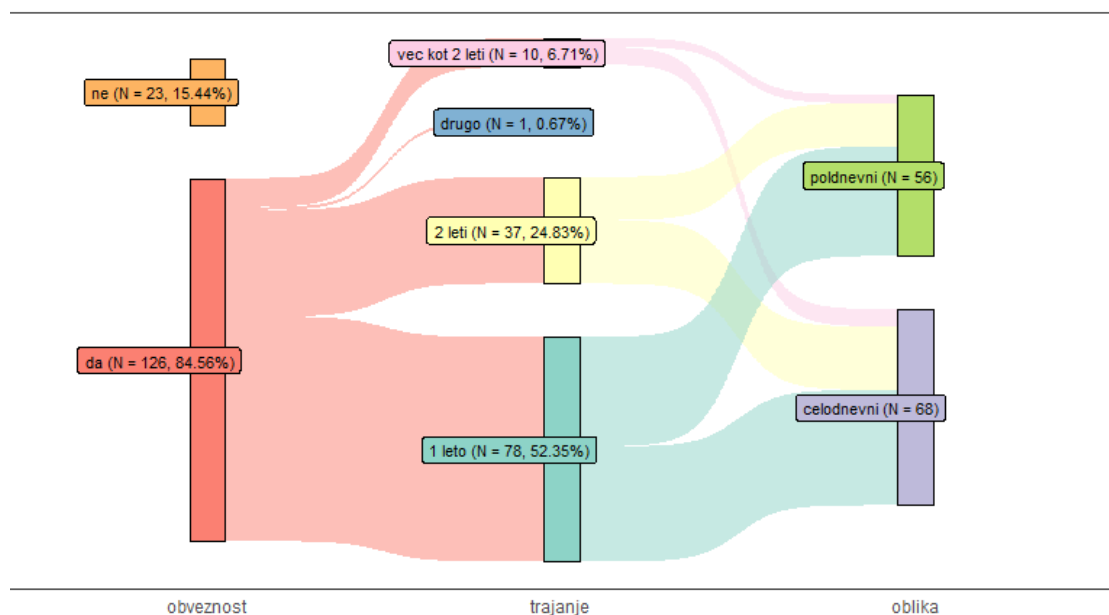
Tudi pri svetovalnih delavcih vrtcev je mogoče opaziti najnižjo stopnjo strinjanja pri trditvi o tem, da je potrebnih več različnih programov predšolske vzgoje ($M = 3,77$; $SD = 0,97$).

Na grafu spodaj so prikazani odgovori svetovalnih delavcev vrtcev na vprašnji:

- Ali bi program predšolske vzgoje moral biti obvezen za vse otroke pred vstopom v šolo?
- Koliko časa naj bi trajal obvezni program predšolske vzgoje?

Graf 2

Mnenja svetovalnih delavcev vrtcev glede obveznega programa predšolske vzgoje

Podatki kažejo, da se 84,6 % svetovalnih delavcev strinja, da bi moral biti program predšolske vzgoje obvezen za vse otroke pred vstopom v šolo, od teh jih je največ (52,4 %) za to, da bi obvezen program trajal 1 leto, 24,8 % svetovalnih delavcev meni, da bi naj program trajal 2 leti, 6,7 % pa meni, da bi naj program trajal več kot 2 leti, pri čemer je več svetovalnih delavcev za to, da bi program bil celodnevni (6-9 ur) (54,8 %) v primerjavi s tistimi, ki predlagajo poldnevni program (4-6 ur) (45,2%).

3.5.1.3 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede splošnih predlogov, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo

Tabela 81

Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede predlogov, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo

	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
	%	%	%	%	%			
Vsi otroci bi morali biti eno leto pred vstopom v šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje.	200	0,5	1,5	2,5	13,5	82,0	4,75	0,62
V programih predšolske vzgoje morajo biti enakovredno vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma.	200	0,0	0,5	2,0	21,0	76,5	4,74	0,52
Programi bi morali vsebovati sistemsko podporo glede drugojezičnosti (učenje slovenskega jezika kot drugega jezika).	200	0,5	3,0	13,5	29,5	53,5	4,32	0,86
V programih bi potrebovali več prevajalcev in tolmačev.	200	2,0	3,0	15,0	42,0	38,0	4,11	0,91
V programe naj se po potrebi vključi romske pomočnike.	200	0,5	2,0	12,0	44,0	41,5	4,24	0,78
V programe, ki vključujejo otroke eno leto pred vstopom v šolo, naj se bolj intenzivno vključuje svetovalna služba.	200	0,0	3,0	7,0	37,0	53,0	4,40	0,75
Potrebno je načrtovanje in nudenje podpore družinam pri vključevanju otrok v programe.	200	0,5	0,0	6,5	45,0	48,0	4,40	0,66
Potrebno je načrtovanje vključevanja otrok v programe.	200	0,5	0,5	4,5	45,0	49,5	4,42	0,65
Potrebno je načrtovanje prehodov iz programov predšolske vzgoje v osnovno šolo.	200	0,5	0,0	4,0	37,5	58,0	4,53	0,63
Potrebno je več različnih programov predšolske vzgoje.	200	1,5	7,5	37,0	34,0	20,0	3,63	0,94

Stopnje strinjanja vodstvenih delavcev vrtcev z različnimi predlogi za izboljšanje programov predšolske vzgoje, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo, se gibljejo od 3,63 do 4,75.

Vodstveni delavci vrtcev se najbolj strinjajo s tem, da da bi morali biti vsi otroci eno leto pred vstopom v šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje ($M = 4,75$; $SD = 0,62$), da morajo biti v programih enakovredno vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma ($M = 4,74$;

$SD = 0,52$), in da je potrebno načrtovati prehode iz programov predšolske vzgoje v osnovno šolo ($M = 4,53$; $SD = 0,63$).

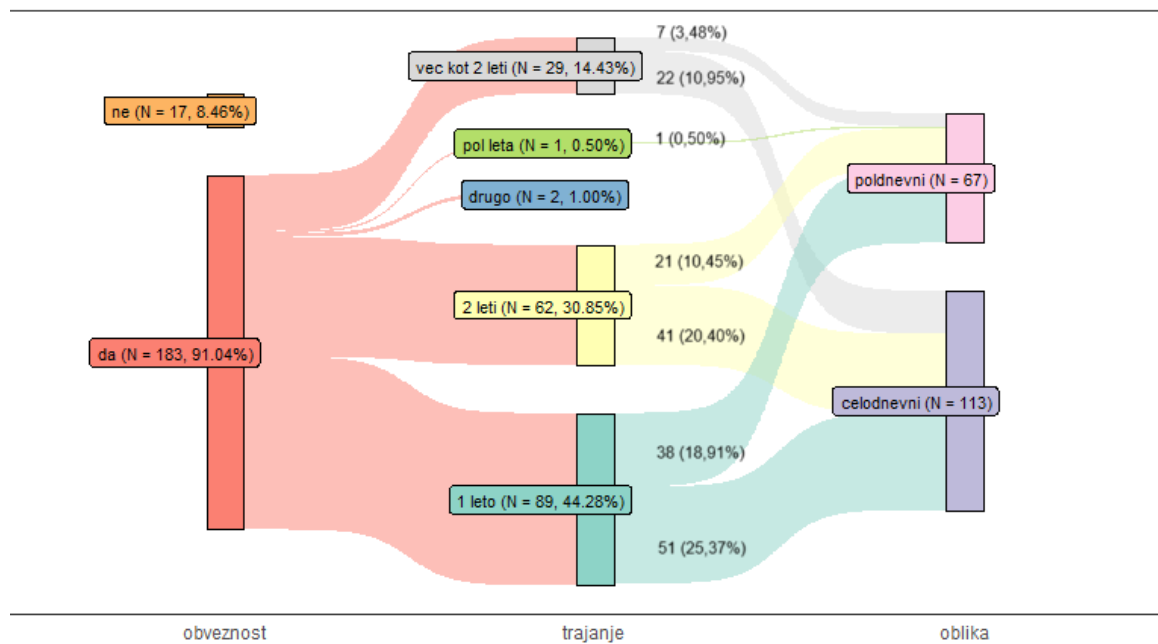
Tudi vodstveni delavci vrtcev so izkazali najnižjo stopnjo strinjanja pri trditvi o tem, da je potrebnih več različnih programov predšolske vzgoje ($M = 3,63$; $SD = 0,94$).

Na grafu spodaj so prikazani odgovori vodstvenih delavcev vrtcev na vprašanji:

- Ali bi program predšolske vzgoje moral biti obvezen za vse otroke pred vstopom v šolo?
- Koliko časa naj bi trajal obvezni program predšolske vzgoje?

Graf 3

Mnenja vodstvenih delavcev vrtcev glede obveznega programa predšolske vzgoje

Podatki kažejo, da se 91 % vodstvenih delavcev vrtcev strinja, da bi moral biti program predšolske vzgoje obvezen za vse otroke pred vstopom v šolo, od teh jih je največ (44,3 %) za to, da bi obvezen program trajal 1 leto, 30,9 % jih meni, da bi naj program trajal 2 leti, 14,4 % pa meni, da bi naj program trajal več kot 2 leti. Približno dve tretjini vodstvenih delavcev je za to, da bi program bil celodnevni (6-9 ur) (62,8 %), približno tretjina pa, da bi program bil poldnevni (37,2 %).

3.5.1.4 Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov osnovnih šol glede splošnih predlogov, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo

Tabela 82

Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov osnovnih šol glede predlogov, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo

	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
	%	%	%	%	%			
Vsi otroci bi morali biti eno leto pred vstopom v osnovno šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje.	420	0,5	2,1	6,9	20,2	70,2	4,58	0,75
Da bi bil otrok ustrezno pripravljen za vstop v osnovno šolo, mora biti predhodno vključen v program predšolske vzgoje.	420	1,2	4,8	12,4	31,9	49,8	4,24	0,93
Odlogi vpisov v 1. razred so povezani s tem, da otroci niso vpisani v programe predšolske vzgoje ali jih obiskujejo prekratek čas.	420	13,6	32,1	36,4	12,6	5,2	2,64	1,04
Starše predšolskih otrok je treba seznanjati s tem, katere veščine otrok potrebuje ob vstopu v šolo.	420	0,0	1,9	4,3	34,5	59,3	4,51	0,67
V programih predšolske vzgoje morajo biti enakovredno vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma.	420	0,0	1,2	9,3	38,1	51,4	4,40	0,71
Programi predšolske vzgoje bi morali vsebovati sistemsko podporo glede drugojezičnosti (učenje slovenskega jezika kot drugega jezika).	420	1,2	3,8	14,3	43,6	37,1	4,12	0,87
V programih predšolske vzgoje bi potrebovali več prevajalcev in tolmačev.	420	3,3	10,2	44,3	26,9	15,2	3,40	0,98
V programe predšolske vzgoje naj se po potrebi vključi romske pomočnike.	420	3,1	6,2	30,5	37,6	22,6	3,70	0,99
V programe predšolske vzgoje, ki vključujejo otroke eno leto pred vstopom v šolo, naj se bolj intenzivno vključuje šolska svetovalna služba.	420	1,0	3,3	16,9	41,9	36,9	4,10	0,86
Potrebno je načrtovanje vključevanja otrok v programe predšolske vzgoje.	420	0,5	1,4	12,4	46,9	38,8	4,22	0,75
Potrebno je načrtovanje prehodov iz programov predšolske vzgoje v osnovno šolo.	420	0,5	1,4	9,8	43,6	44,8	4,31	0,74
Potrebni je več različnih programov predšolske vzgoje.	420	1,7	7,4	48,1	28,8	14,0	3,46	0,88

Stopnje strinjanja učiteljev 1. razredov z različnimi predlogi za izboljšanje programov predšolske vzgoje, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo, se gibljejo od 2,64 do 4,58.

Učitelji 1. razredov se najbolj strinjajo s tem, da bi morali biti vsi otroci eno leto pred vstopom v šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje ($M = 4,58$; $SD = 0,75$), da je treba starše predšolskih otrok seznanjati s tem, katere veščine otrok potrebuje ob vstopu v šolo ($M = 4,51$; $SD = 0,67$) ter da morajo biti v programih enakovredno vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma ($M = 4,40$; $SD = 0,71$).

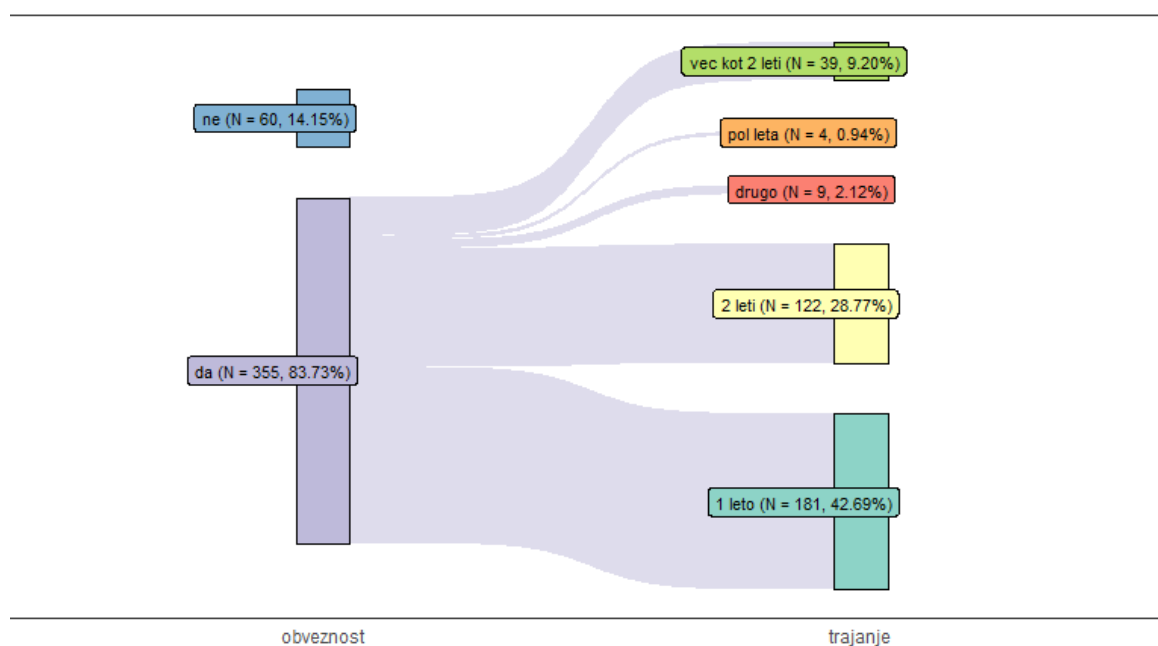
V najmanjši meri so se strinjali s tem, da so odlogi vpisov v 1. razred OŠ povezani s tem, da otroci niso vpisani v programe predšolske vzgoje ali jih obiskujejo prekratek čas ($M = 2,64$; $SD = 1,04$).

Na grafu spodaj so prikazani odgovori učiteljev 1. razredov OŠ na vprašanji:

- Ali bi program predšolske vzgoje moral biti obvezen za vse otroke pred vstopom v šolo?
- Koliko časa naj bi trajal obvezni program predšolske vzgoje?

Graf 4

Predlogi učiteljev 1. razredov glede oblikovanja novega programa predšolske vzgoje

Podatki kažejo, da se 83,7 % učiteljev 1. razredov OŠ strinja, da bi moral biti program predšolske vzgoje obvezen za vse otroke pred vstopom v šolo, od teh jih je največ (42,7 %) za to, da bi obvezen program trajal 1 leto, 28,8 % jih meni, da bi naj program trajal 2 leti, 9,2 % učiteljev pa meni, da bi naj program trajal več kot 2 leti.

3.5.1.5 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede splošnih predlogov, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo

Tabela 83

Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede predlogov, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo

	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
	%	%	%	%	%			
Vsi otroci bi morali biti eno leto pred vstopom v osnovno šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje.	229	0,0	2,6	4,8	24,5	68,1	4,58	0,71
Da bi bil otrok ustrezno pripravljen za vstop v osnovno šolo, mora biti predhodno vključen v program predšolske vzgoje.	229	0,4	5,2	10,9	39,7	43,7	4,21	0,87
Odlogi vpisov v 1. razred so povezani s tem, da otroci niso vpisani v programe predšolske vzgoje ali jih obiskujejo prekratek čas.	229	17,9	36,2	27,9	13,1	4,8	2,51	1,08
Starše predšolskih otrok je treba seznanjati s tem, katere veščine potrebuje otrok ob vstopu v osnovno šolo.	229	0,0	0,4	8,3	38,4	52,8	4,44	0,66
V programih predšolske vzgoje morajo biti enakovredno vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma predšolske vzgoje.	229	0,4	0,9	7,0	39,3	52,4	4,42	0,70
Programi predšolske vzgoje bi morali vsebovati sistemsko podporo glede drugojezičnosti (učenje slovenskega jezika kot drugega jezika).	229	0,4	2,6	9,6	33,6	53,7	4,38	0,80
V programih predšolske vzgoje bi potrebovali več prevajalcev in tolmačev.	229	2,2	9,2	34,9	34,5	19,2	3,59	0,97
V programe predšolske vzgoje naj se po potrebi vključi romske pomočnike.	229	2,2	3,1	16,6	37,6	40,6	4,11	0,94
V programe predšolske vzgoje, ki vključujejo otroke eno leto pred vstopom	229	0,4	2,2	20,5	45,0	31,9	4,06	0,81

	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
		%	%	%	%	%		
v OŠ, naj se bolj intenzivno vključuje šolska svetovalna služba.								
Potrebno je načrtovanje vključevanja otrok v programe predšolske vzgoje.	229	0,4	0,4	11,4	52,4	35,4	4,22	0,69
Potrebno je načrtovanje prehodov iz programov predšolske vzgoje v osnovno šolo.	229	0,0	0,9	11,8	47,2	40,2	4,27	0,70
Potrebno je več različnih programov predšolske vzgoje.	229	2,2	9,2	34,1	35,8	18,8	3,60	0,97

Stopnje strinjanja šolskih svetovalnih delavcev z različnimi predlogi za izboljšanje programov predšolske vzgoje, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo, se gibljejo od 2,51 do 4,58.

Šolski svetovalni delavci se najbolj strinjajo s tem, da bi morali biti vsi otroci eno leto pred vstopom v šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje ($M = 4,58$; $SD = 0,71$), da je treba starše predšolskih otrok seznanjati s tem, katere veščine otrok potrebuje ob vstopu v šolo ($M = 4,44$; $SD = 0,66$), ter da morajo biti v programih enakovredno vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma ($M = 4,42$; $SD = 0,70$).

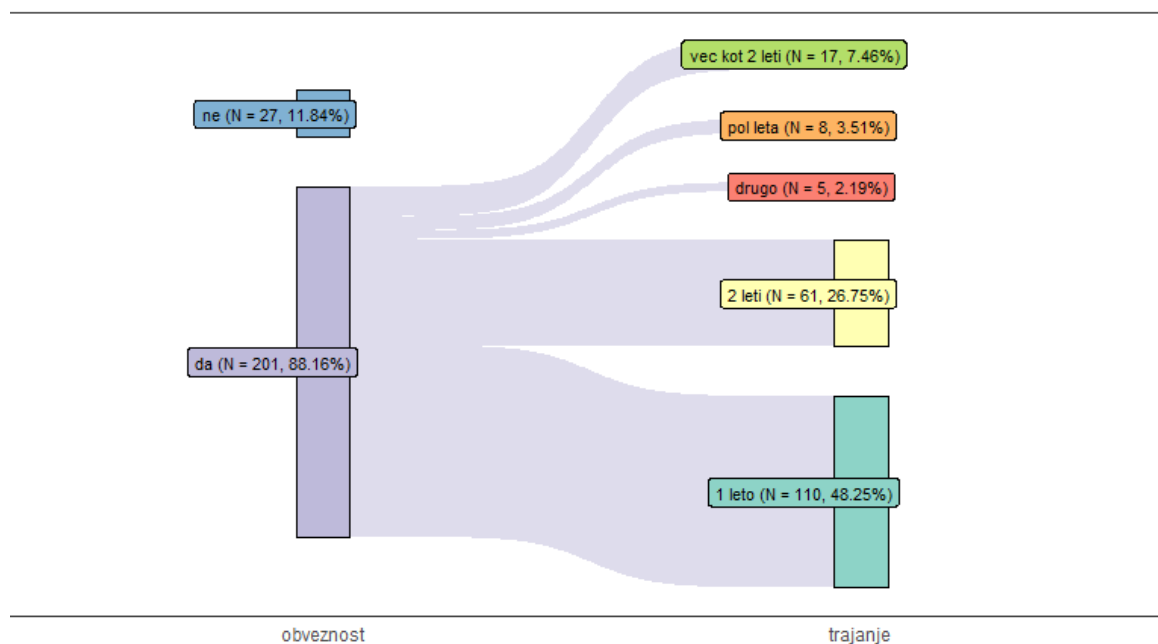
V najmanjši meri so se strinjali s tem, da so odlogi vpisov v 1. razred OŠ povezani s tem, da otroci niso vpisani v programe predšolske vzgoje ali jih obiskujejo prekratek čas ($M = 2,51$; $SD = 1,08$).

Na grafu spodaj so prikazani odgovori svetovalnih delavcev OŠ na vprašanji:

- Ali bi program predšolske vzgoje moral biti obvezen za vse otroke pred vstopom v šolo?
- Koliko časa naj bi trajal obvezni program predšolske vzgoje?

Graf 5

Mnenja svetovalnih delavcev OŠ glede obveznega programa predšolske vzgoje

Podatki kažejo, da se 88,1 % svetovalnih delavcev OŠ strinja, da bi moral biti program predšolske vzgoje obvezen za vse otroke pred vstopom v šolo, od teh jih je največ (48,3 %) za to, da bi obvezen program trajal 1 leto, 26,7 % jih meni, da bi naj program trajal 2 leti, 7,5 % učiteljev pa meni, da bi naj program trajal več kot 2 leti.

3.5.1.6 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce osnovnih šol glede splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje

Tabela 84

Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce osnovnih šol glede predlogov, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo

	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
		%	%	%	%	%		
Vsi otroci bi morali biti eno leto pred vstopom v osnovno šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje.	217	1,4	1,4	6,5	24,4	66,4	4,53	0,79

	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
	%	%	%	%	%			
Da bi bil otrok ustrezno pripravljen za vstop v osnovno šolo, mora biti predhodno vključen v program predšolske vzgoje.	217	1,4	5,1	12,9	30,4	50,2	4,23	0,95
Odlogi vpisov v 1. razred so povezani s tem, da otroci niso vpisani v programe predšolske vzgoje ali jih obiskujejo prekratek čas.	217	4,6	27,6	37,8	19,4	10,6	3,04	1,04
Starše predšolskih otrok je treba seznanjati s tem, katere veščine potrebuje otrok ob vstopu v osnovno šolo	217	0,9	1,4	7,8	44,7	45,2	4,32	0,75
V programih predšolske vzgoje morajo biti enakovredno vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma.	217	0,5	2,3	6,0	46,5	44,7	4,33	0,73
Programi predšolske vzgoje bi morali vsebovati sistemsko podporo glede drugojezičnih (učenje slovenskega jezika kot drugega jezika).	217	1,4	4,6	12,0	40,6	41,5	4,16	0,91
V programih predšolske vzgoje bi potrebovali več prevajalcev in tolmačev.	217	4,6	9,7	40,6	32,7	12,4	3,39	0,98
V programe predšolske vzgoje naj se po potrebi vključi romske pomočnike.	217	1,8	5,1	25,3	43,8	24,0	3,83	0,91
V programe predšolske vzgoje, ki vključujejo otroke eno leto pred vstopom v OŠ, naj se bolj intenzivno vključuje šolska svetovalna služba.	217	0,9	2,3	19,8	45,6	31,3	4,04	0,83
Potrebno je načrtovanje vključevanja otrok v programe predšolske vzgoje.	217	1,4	1,4	8,8	50,7	37,8	4,22	0,77
Potrebno je načrtovanje prehodov iz programov predšolske vzgoje v osnovno šolo.	217	0,9	0,9	10,6	43,3	44,2	4,29	0,77
Potrebni je več različnih programov predšolske vzgoje.	217	1,8	8,8	47,0	29,0	13,4	3,43	0,90

Stopnje strinjanja vodstvenih delavcev šol z različnimi predlogi za izboljšanje programov predšolske vzgoje, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo, se gibljejo od 3,04 do 4,53.

Vodstveni delavci šol se najbolj strinjajo s tem, da bi morali biti vsi otroci eno leto pred vstopom v šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje ($M = 4,53$; $SD = 0,79$), da morajo biti v programih enakovredno vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma ($M = 4,43$; $SD = 0,73$), ter da je treba starše predšolskih otrok seznanjati s tem, katere veščine otrok potrebuje ob vstopu v šolo ($M = 4,32$; $SD = 0,75$).

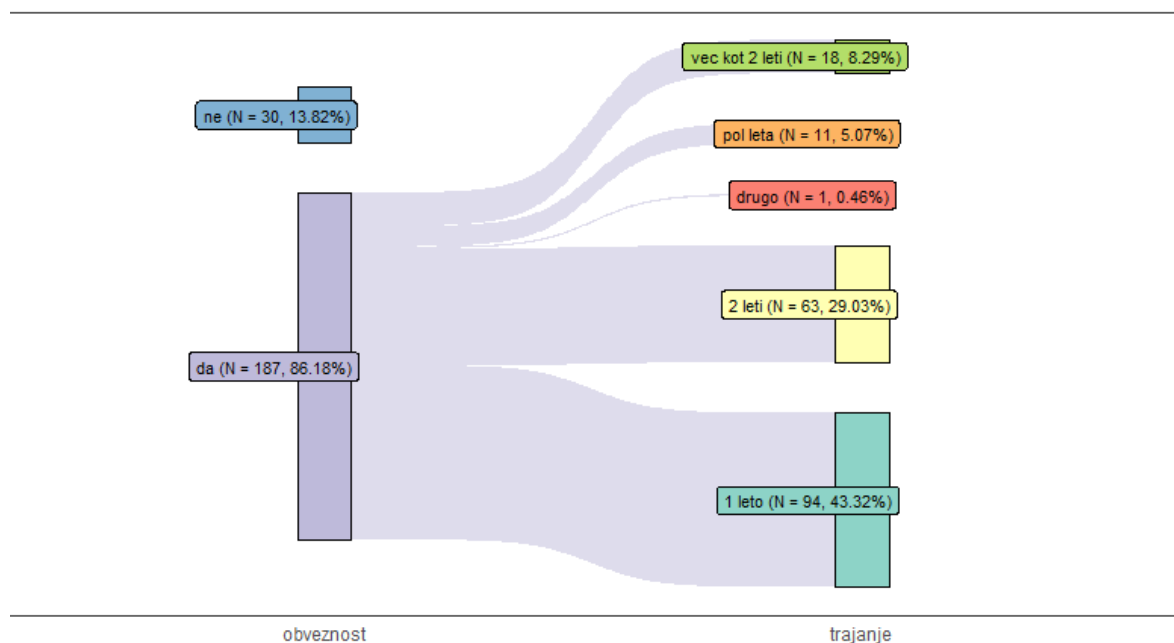
Tudi vodstveni delavci se v najmanjši meri strinjajo s tem, da so odlogi vpisov v 1. razred OŠ povezani s tem, da otroci niso vpisani v programe predšolske vzgoje ali jih obiskujejo prekratek čas ($M = 3,04$; $SD = 1,04$).

Na grafu spodaj so prikazani odgovori vodstvenih delavcev OŠ na vprašanji:

- Ali bi program predšolske vzgoje moral biti obvezen za vse otroke pred vstopom v šolo?
- Koliko časa naj bi trajal obvezeni program predšolske vzgoje?

Graf 6

Predlogi vodstvenih delavcev OŠ glede oblikovanja novega programa predšolske vzgoje

Podatki kažejo, da se 86,2 % vodstvenih delavcev OŠ strinja, da bi moral biti program predšolske vzgoje obvezen za vse otroke pred vstopom v šolo, od teh jih je največ (43,3 %) za to, da bi obvezeni program trajal 1 leto, 29 % jih meni, da bi naj program trajal 2 leti, 8,3 % učiteljev pa meni, da bi naj program trajal več kot 2 leti.

3.5.1.7 *Primerjava odgovorov vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev, vodstvenih delavcev vrtcev, učiteljev 1. razredov osnovnih šol, svetovalnih delavcev osnovnih šol ter vodstvenih delavcev osnovnih šol glede splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje*

Tabela 85

Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev, vodstvenih delavcev vrtcev, učiteljev 1. razredov osnovnih šol, svetovalnih delavcev osnovnih šol ter vodstvenih delavcev osnovnih šol glede splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
	Vzgojitelji	1962	4,44	0,83	1524,82	
a) Vsi otroci bi morali biti eno leto pred vstopom v šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje.	Svetovalni delavci vrtcev	149	4,50	0,79	1578,84	51,251**
	Vodstveni delavci vrtcev	200	4,75	0,62	1882,41	
	Učitelji 1. razredov	420	4,58	0,75	1687,10	
	Svetovalni delavci šol	229	4,58	0,71	1668,07	
	Vodstveni delavci šol	217	4,53	0,79	1632,53	
	Vzgojitelji	1962	4,49	0,66	1596,20	
b) V programih morajo biti enakovredno vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma.	Svetovalni delavci vrtcev	149	4,61	0,63	1754,13	59,800**
	Vodstveni delavci vrtcev	200	4,74	0,52	1909,51	
	Učitelji 1. razredov	420	4,40	0,71	1485,17	
	Svetovalni delavci šol	229	4,42	0,70	1513,83	
	Vodstveni delavci šol	217	4,33	0,73	1395,38	
	Vzgojitelji	1962	3,87	1,03	1463,22	
c) Programi bi morali vsebovati sistemsko podporo glede drugojezičnosti (učenje slovenskega jezika kot drugega jezika).	Svetovalni delavci vrtcev	149	4,42	0,73	1951,01	132,705**
	Vodstveni delavci vrtcev	200	4,33	0,86	1881,47	
	Učitelji 1. razredov	420	4,12	0,87	1659,09	
	Svetovalni delavci šol	229	4,38	0,80	1924,03	
	Vodstveni delavci šol	217	4,16	0,91	1718,86	
	Vzgojitelji	1962	3,66	1,05	1611,20	
d) V programih bi potrebovali več prevajalcev in tolmačev.	Svetovalni delavci vrtcev	149	3,98	0,90	1868,94	111,425**
	Vodstveni delavci vrtcev	200	4,11	0,91	2008,07	
	Učitelji 1. razredov	420	3,40	0,98	1348,35	

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
	Svetovalni delavci šol	229	3,59	0,97	1521,33	
	Vodstveni delavci šol	217	3,39	0,98	1347,02	
	Vzgojitelji	1962	3,64	1,03	1484,43	
e) V programe naj se po potrebi vključi romske pomočnike.	Svetovalni delavci vrtcev	149	4,23	0,87	2024,12	147,555**
	Vodstveni delavci vrtcev	200	4,24	0,78	2015,63	
	Učitelji 1. razredov	420	3,70	0,99	1522,59	
	Svetovalni delavci šol	229	4,11	0,94	1914,18	
	Vodstveni delavci šol	217	3,83	0,91	1627,91	
	Vzgojitelji	1962	4,16	0,82	1589,00	
f) V programe, ki vključujejo otroke eno leto pred vstopom v šolo, naj se bolj intenzivno vključuje svetovalna služba.	Svetovalni delavci vrtcev	149	4,30	0,72	1727,66	35,513**
	Vodstveni delavci vrtcev	200	4,40	0,75	1861,30	
	Učitelji 1. razredov	420	4,10	0,86	1544,59	
	Svetovalni delavci šol	229	4,06	0,81	1466,31	
	Vodstveni delavci šol	217	4,04	0,83	1458,28	
	Vzgojitelji	1962	4,13	0,71	1523,58	
g) Potrebno je načrtovanje vključevanja otrok v programe.	Svetovalni delavci vrtcev	149	4,30	0,64	1716,67	46,921**
	Vodstveni delavci vrtcev	200	4,43	0,65	1889,37	
	Učitelji 1. razredov	420	4,22	0,75	1649,21	
	Svetovalni delavci šol	229	4,22	0,69	1624,84	
	Vodstveni delavci šol	217	4,22	0,77	1661,61	
	Vzgojitelji	1962	4,11	0,80	1485,01	
h) Potrebno je načrtovanje prehodov iz programov predšolske vzgoje v osnovno šolo.	Svetovalni delavci vrtcev	149	4,50	0,65	1924,53	103,098**
	Vodstveni delavci vrtcev	200	4,53	0,63	1953,50	
	Učitelji 1. razredov	420	4,31	0,74	1704,47	
	Svetovalni delavci šol	229	4,27	0,70	1635,70	
	Vodstveni delavci šol	217	4,29	0,77	1690,12	
	Vzgojitelji	1962	3,54	0,99	1595,65	
i) Potrebni je več različnih programov predšolske vzgoje.	Svetovalni delavci vrtcev	149	3,77	0,97	1780,31	19,349*
	Vodstveni delavci vrtcev	200	3,64	0,94	1663,51	
	Učitelji 1. razredov	420	3,46	0,88	1489,13	
	Svetovalni delavci šol	229	3,60	0,97	1641,57	
	Vodstveni delavci šol	217	3,43	0,90	1466,65	
	Vzgojitelji	1962	3,54	0,99	1595,65	

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
j) Potrebno je načrtovanje in nudenje podpore družinam pri vključevanju otrok v programe.	Vzgojitelji	1962	4,12	0,72	1122,46	
	Svetovalni delavci vrtcev	149	4,35	0,60	1309,38	46,956**
	Vodstveni delavci vrtcev	200	4,40	0,66	1370,72	
k) Da bi bil otrok ustrezno pripravljen za vstop v OŠ, mora biti predhodno vključen v program predšolske vzgoje.	Učitelji 1. razredov	420	4,24	0,93	438,39	
	Svetovalni delavci šol	229	4,21	0,87	420,63	0,973
	Vodstveni delavci šol	217	4,23	0,95	437,61	
l) Odlogi vpisov v 1. razred OŠ so povezani s tem, da otroci niso vpisani v programe predšolske vzgoje ali jih obiskujejo prekratek čas.	Učitelji 1. razredov	420	2,64	1,04	420,52	
	Svetovalni delavci šol	229	2,51	1,08	387,53	30,059**
	Vodstveni delavci šol	217	3,04	1,04	507,14	
m) Starše predšolskih otrok je treba seznanjati s tem, katere večšine otrok potrebuje ob vstopu v šolo.	Učitelji 1. razredov	420	4,51	0,67	457,54	
	Svetovalni delavci šol	229	4,44	0,66	427,41	12,191*
	Vodstveni delavci šol	217	4,32	0,75	393,40	

Opomba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Za analizo splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje smo uporabili 13 trditvev. Razlike med skupinami smo analizirali z neparametričnim preizkusom Kruskal-Wallis. Do statistično značilnih razlik med skupinami zaposlenih v vrtcih in šolah prihaja pri vseh trditvah z izjemo ene.

Porazdelitve odvisnih spremenljivk so bile podobne v vseh skupinah, kar smo ocenili z vizualnim pregledom grafikonov kvantilov (ang. boxplot). Naredili smo še dodatne parne primerjave med skupinami za posamezne trditve z uporabo Dunnettovega preizkusa z Bonferronijevim popravkom za večkratne primerjave. Pri devetih trditvah so parne primerjave narejene za vseh šest skupin strokovnih delavcev, pri zadnjih 4 trditvah so narejene za tri skupine.

V nadaljevanju predstavljamo interpretacije parnih primerjavah za vse uporabljene trditve glede splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje.

a) Vsi otroci bi morali biti eno leto pred vstopom v šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje.

Pri parnih primerjavah skupin v razlikah v stopnji strinjanja s tem, da bi morali biti vsi otroci vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje eno leto pred vstopom v šolo, rezultati

kažejo statistično značilne razlike med vodstvenimi delavci vrtcev v primerjavi z vzgojitelji, svetovalnimi delavci vrtcev in vodstvenimi delavci šol. Pri teh primerjavah vodstveni delavci vrtcev izkazujejo višjo stopnjo strinjanja s tem, da bi morali biti vsi otroci vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje eno leto pred vstopom v šolo. Statistično značilne razlike so se pokazale še med vzgojitelji in učitelji, pri čemer so se učitelji bolj strinjali z omenjenim predlogom.

b) V programih morajo biti enakovredno vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma.

Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v stopnji strinjanja med vodstvenimi delavci vrtcev v primerjavi z vzgojitelji, učitelji, šolskimi svetovalnimi delavci in vodstvenimi delavci šole. V primerjavi z drugimi skupinami vodstveni delavci vrtcev izkazujejo višjo stopnjo strinjanja s tem, da morajo biti v program enakovredno vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma. Statistično značilne razlike so se pokazale tudi pri vodstvenih delavcih šol v primerjavi z vzgojitelji in svetovalnimi delavci vrtcev, pri čemer je mogoče pri vodstvenih delavcih šol opaziti nižjo stopnjo strinjanja. Parna primerjava je pokazala statistično značilne razlike še med svetovalnimi delavci vrtcev in učitelji, pri čemer so se svetovalnimi delavci vrtcev bolj strinjali z omenjenim predlogom.

c) Programi bi morali vsebovati sistemsko podporo glede drugojezičnosti (učenje slovenskega jezika kot drugega jezika).

Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v stopnji strinjanja med vzgojitelji v primerjavi z vsemi drugimi skupinami strokovnih delavcev. Pri vseh primerjavah so vzgojitelji izkazovali nižjo stopnjo strinjanja s tem, da bi morali programi vsebovati sistemsko podporo glede drugojezičnosti (učenje slovenskega jezika kot drugega jezika). Parna primerjava je pokazala statistično značilne razlike še med učitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtca ter šolskimi svetovalnimi delavci. Pri vseh primerjavah so učitelji izkazovali nižjo stopnjo strinjanja z omenjenim predlogom.

d) V programih bi potrebovali več prevajalcev in tolmačev.

Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v stopnji strinjanja med vodstvenimi delavci šol v primerjavi z vzgojitelji, svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtca. Pri vseh primerjavah so vodstveni delavci šol izkazovali nižjo stopnjo strinjanja s tem, da bi v programih potrebovali več prevajalcev in tolmačev. Parna primerjava je pokazala tudi

statistično značilne razlike med učitelji v primerjavi z vzgojitelji, svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtca, pri čemer so se učitelji v manjši meri strinjali z omenjenim predlogom. Statistično značilne razlike so bile ugotovljene tudi med šolskimi svetovalnimi delavci v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev. Svetovalni delavci šol so izkazovali nižjo stopnjo strinjanja s tem, da bi v programih potrebovali več prevajalcev in tolmačev. Nadalje obstajajo statistično značilne razlike še med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer so se vzgojitelji v manjši meri strinjali z omenjenim predlogom.

e) V programe naj se po potrebi vključi romske pomočnike.

Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v stopnji strinjanja med vzgojitelji v primerjavi z svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtca ter šolskimi svetovalnimi delavci. Vzgojitelji se pri vseh primerjavah v manjši meri strinjajo s tem, da se naj v programe po potrebi vključi romske pomočnike. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med učitelji v primerjavi z svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev in šolskimi svetovalnimi delavci, pri čemer učitelji v vseh primerjavah izkazujejo nižjo stopnjo strinjanja z omenjenim predlogom. Nadalje obstajajo statistično značilne razlike še med vodstvenimi delavci šol v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev ter šolskimi svetovalnimi delavci, pri čemer je v vseh primerjavah stopnja strinjanja z omenjenim predlogom nižja pri vodstvenih delavcih šol.

f) V programe, ki vključujejo otroke eno leto pred vstopom v šolo, naj se bolj intenzivno vključuje svetovalna služba.

Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v stopnji strinjanja med vodstvenimi delavci vrtcev v primerjavi z vzgojitelji, učitelji, svetovalnimi delavci šol in vodstvenimi delavci šol, pri čemer je stopnja strinjanja s tem, da se naj v programe, ki vključujejo otroke eno leto pred vstopom v šolo, bolj intenzivno vključuje svetovalna služba, pri vseh primerjavah višja pri vodstvenih delavcih vrtcev. Statistično značilne razlike v stopnji strinjanja za to trditev obstajajo še med svetovalnimi delavci vrtcev in vodstvenimi delavci šol, pri čemer višjo stopnjo strinjanja z omenjenim predlogom izkazujejo svetovalni delavci vrtcev.

g) Potrebno je načrtovanje vključevanja otrok v programe.

Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v stopnji strinjanja med vodstvenimi delavci vrtcev v primerjavi z vzgojitelji, učitelji in svetovalnimi delavci šol. Pri vseh

primerjavah so vodstveni delavci vrtcev izkazovali višjo stopnjo strinjanja s tem, da je potrebno načrtovanje vključevanja otrok v programe.

h) Potrebno je načrtovanje prehodov iz programov predšolske vzgoje v osnovno šolo.

Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v stopnji strinjanja med vzgojitelji v primerjavi z vsemi ostalimi skupinami strokovnih delavcev (z izjemo svetovalnih delavcev šol), pri čemer je stopnja strinjanja s tem, da je potrebno načrtovanje prehodov iz programov predšolske vzgoje v osnovno šolo, pri vseh primerjavah nižja pri vzgojiteljih. Parna primerjava je pokazala tudi statistično značilne razlike med svetovalnimi delavci šol v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev. Pri obeh primerjavah je bila pri šolskih svetovalnih delavcih ugotovljena nižja stopnja strinjanja z omenjenim predlogom. Statistično značilne razlike v stopnji strinjanja obstajajo še med vodstvenimi delavci vrtcev v primerjavi z učitelji in vodstvenimi delavci šol, pri čemer je stopnja strinjanja z omenjenim predlogom višja pri vodstvenih delavcih vrtcev.

i) Potrebni je več različnih programov predšolske vzgoje.

Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v stopnji strinjanja med vodstvenimi delavci šol v primerjavi s svetovalnimi delavci vrtcev, pri čemer je stopnja strinjanja s tem, da je potrebnih več različnih programov predšolske vzgoje, nižja pri vodstvenih delavcih šol. Statistično značilne razlike v stopnji strinjanja za to trditev obstajajo še med učitelji v primerjavi s svetovalnimi delavci vrtcev, pri čemer je stopnja strinjanja z omenjenim predlogom višja pri svetovalnih delavcih vrtcev.

j) Potrebno je načrtovanje in nudenje podpore družinam pri vključevanju otrok v programe.

Trditev o tem, da je potrebno načrtovanje in nudenje podpore družinam pri vključevanju otrok v programe, je bila vključena le v vprašalnike za strokovne delavce vrtcev. Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v stopnji strinjanja med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer je stopnja strinjanja z omenjenim predlogom nižja pri vzgojiteljih.

Trditve, ki sledijo, so bile vključene le v vprašalnike za strokovne delavce šol.

l) Odlogi vpisov v 1. razred osnovne šole so povezani s tem, da otroci niso vpisani v programe predšolske vzgoje ali jih obiskujejo prekratek čas.

Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v stopnji strinjanja med vodstvenimi delavci šol v primerjavi s svetovalnimi delavci šol in učitelji, pri čemer je bila pri obeh primerjavah stopnja strinjanja s tem, da so odlogi vpisov v 1. razred povezani s tem, da otroci niso vpisani v programe predšolske vzgoje ali jih obiskujejo prekratek čas, višja pri vodstvenih delavcih šol.

m) *Starše predšolskih otrok je treba seznanjati s tem, katere veščine otrok potrebuje ob vstopu v šolo.*

Rezultati kažejo, da pri tej trditvi obstajajo statistično značilne razlike v stopnji strinjanja med vodstvenimi delavci šol v primerjavi z učitelji, pri čemer je stopnja strinjanja s tem, da je starše predšolskih otrok treba seznanjati s tem, katere veščine otrok potrebuje ob vstopu v šolo, višja pri učiteljih.

3.5.2 Predlogi za izboljšanje obstoječih krajših programov predšolske vzgoje

3.5.2.1 Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede predlogov za izboljšanje obstoječih krajših programov predšolske vzgoje

Tabela 86

Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede predlogov za izboljšanje krajših programov predšolske vzgoje

Ocena predlogov	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
		%	%	%	%	%		
Krajši program bi moral biti obvezen za vse otroke, ki niso vključeni v druge oblike predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo.	1762	2,2	5,5	12,9	45,9	33,5	4,03	0,94
V krajši program morajo biti vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma.	1761	0,4	0,7	6,6	50,3	42	4,33	0,66
Krajši program bi moral vsebovati sistemsko podporo glede drugojezičnosti.	1762	1,2	4,4	21,1	49,8	23,4	3,90	0,85
V krajšem programu bi potrebovali več prevajalcev in tolmačev.	1761	1,9	7,5	29,8	44,3	16,5	3,66	0,91
V krajši program naj se po potrebi vključi romske pomočnike.	1762	2,6	6,9	28,5	44,2	17,8	3,68	0,93
V krajši program naj se bolj intenzivno vključuje svetovalna služba.	1762	0,5	2,4	15,3	52,6	29,3	4,08	0,76

Ocena predlogov	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
	%	%	%	%	%			
Potrebno je načrtovanje in nudenje podpore družinam pri vključevanju otrok v krajši program.	1762	0,6	1,2	15,1	61,4	21,8	4,03	0,68
Potrebno je načrtovanje vključevanja otrok v krajši program.	1762	0,6	1,1	13,6	60,5	24,2	4,06	0,69
Potrebno je načrtovanje prehoda iz krajšega programa v druge programe predšolske vzgoje.	1762	0,6	2,9	20,6	57,3	18,6	3,91	0,74
Potrebno je načrtovanje prehoda iz krajšega programa v osnovno šolo.	1762	0,6	2,1	15,1	59,3	22,9	4,02	0,72
Potrebni je več različnih krajših programov (npr. za romske otroke, za priseljence, za otroke iz drugih ranljivih skupin).	1762	3,0	9	28,3	44,1	15,7	3,61	0,95
Skupine v krajšem programu bi morale biti starostno homogene.	1762	1,0	6,1	24,4	47,7	20,8	3,81	0,87
Vzgojitelj, ki izvaja krajši program, naj bi otroke spremljal od začetka do konca izvedbe krajšega programa.	1762	0,8	3,2	14,1	49,6	32,3	4,10	0,81
Krajši program naj po potrebi sočasno izvajata dva vzgojitelja.	1762	0,7	1,7	11,1	51,8	34,7	4,18	0,75
Otroci v krajšem programu naj se družijo z otroki drugih programov v času dnevne rutine in drugih dejavnosti v vrtcu.	1762	1,0	1,5	11,4	54	32,1	4,15	0,75
Otroci v krajšem programu naj bodo deležni dodatnih dejavnosti (npr. obisk predstav, muzejev).	1762	0,8	2,2	10,3	50,8	35,9	4,19	0,77
Evalvacijska poročila krajših programov bi morala biti poenotena v vseh vrtcih.	1762	1,0	2,8	17,3	51,1	27,8	4,02	0,81
Načrtovanje dela v krajših programih bi moralo biti poenoteno v vseh vrtcih (priprava za izvedbo programa).	1762	1,4	4,1	18,4	49,8	26,2	3,95	0,86

Stopnje strinjanja vzgojiteljev z različnimi predlogi za izboljšanje krajših programov predšolske vzgoje se gibljejo od 3,61 do 4,33.

Vzgojitelji se najbolj strinjajo s tem, da morajo biti v krajši program vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma ($M = 4,33$; $SD = 0,66$), da naj bodo otroci v krajšem programu deležni dodatnih dejavnosti (npr. obisk predstav, muzejev) ($M = 4,19$; $SD = 0,77$), da naj krajši program po potrebi izvajata dva vzgojitelja ($M = 4,18$; $SD = 0,75$) ter da naj se otroci, ki so vključeni v krajši program, družijo z otroki drugih programov v času dnevne rutine in drugih dejavnosti v vrtcu ($M = 4,15$; $SD = 0,75$).

Najmanj se strinjajo s tem, da je potrebnih več različnih krajših programov ($M = 3,61$; $SD = 0,95$).

3.5.2.2 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede predlogov za izboljšanje obstoječih krajših programov predšolske vzgoje

Tabela 87

Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede predlogov za izboljšanje krajših programov predšolske vzgoje

Ocena predlogov	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
	%	%	%	%	%			
Krajši program bi moral biti obvezen za vse otroke, ki niso vključeni v druge oblike predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo.	141	2,8	4,3	5,7	42,6	44,7	4,22	0,94
V krajši program morajo biti vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma.	141	0,0	1,4	3,5	42,6	52,5	4,46	0,64
Krajši program bi moral vsebovati sistemsko podporo glede drugojezičnosti (učenje slovenskega jezika kot drugega jezika).	141	0,0	2,1	8,5	46,1	43,3	4,30	0,72
V krajšem programu bi potrebovali več prevajalcev in tolmačev.	141	0,0	5,0	26,2	44,7	24,1	3,88	0,83
V krajši program naj se po potrebi vključi romske pomočnike.	141	0,7	4,3	14,9	47,5	32,6	4,07	0,84
V krajši program naj se bolj intenzivno vključuje svetovalna služba.	141	0,0	0,0	14,9	49,6	35,5	4,21	0,68
Potrebno je načrtovanje in nudenje podpore družinam pri vključevanju otrok v krajši program.	141	0,0	0,0	13,5	56,0	30,5	4,17	0,64
Potrebno je načrtovanje vključevanja otrok v krajši program.	141	0,7	1,4	10,6	60,3	27,0	4,11	0,70
Potrebno je načrtovanje prehodov iz krajšega programa v druge programe predšolske vzgoje.	141	0,0	1,4	12,8	60,3	25,5	4,10	0,66
Potrebno je načrtovanje prehoda iz krajšega programa v osnovno šolo.	141	0,0	0,7	7,8	56,7	34,8	4,26	0,63
Potrebni je več različnih krajših programov predšolske vzgoje (npr. za romske otroke, za priseljence, za otroke iz drugih ranljivih skupin).	141	1,4	12,1	29,8	33,3	23,4	3,65	1,01
Skupine v krajšem programu bi morale biti starostno homogene.	141	0,0	6,4	24,1	43,3	26,2	3,89	0,87
Vzgojitelj, ki izvaja krajši program, naj bi otroke spremljal od začetka do konca izvedbe krajšega programa.	141	0,0	0,7	7,8	47,5	44,0	4,35	0,65

Ocena predlogov	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
	%	%	%	%	%			
Krajši program naj po potrebi sočasno izvajata dva vzgojitelja.	141	0,0	0,7	10,6	48,9	39,7	4,28	0,68
Otroci v krajšem programu naj se družijo z otroki iz drugih programov v času dnevne rutine in drugih dejavnosti v vrtcu.	141	0,0	1,4	9,2	37,6	51,8	4,40	0,72
Otroci v krajšem programu naj bodo deležni dodatnih dejavnosti (npr. obisk predstav, muzejev).	141	0,0	2,1	11,3	37,6	48,9	4,33	0,76
Evalvacijska poročila krajših programov bi morala biti poenotena v vseh vrtcih.	141	0,0	4,3	15,6	48,9	31,2	4,07	0,80
Načrtovanje dela v krajših programih bi moralo biti poenoteno v vseh vrtcih (priprava za izvedbo krajšega programa).	141	2,1	3,5	19,1	41,8	33,3	4,01	0,93

Stopnje strinjanja svetovalnih delavcev vrtcev z različnimi predlogi za izboljšanje krajših programov predšolske vzgoje se gibljejo od 3,65 do 4,46.

Svetovalni delavci vrtcev se najbolj strinjajo s tem, da morajo biti v krajši program vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma ($M = 4,46$; $SD = 0,64$), da naj se otroci, ki so vključeni v krajši program, družijo z otroki drugih programov v času dnevne rutine in drugih dejavnosti v vrtcu ($M = 4,40$; $SD = 0,72$), da naj vzgojitelj, ki izvaja krajši program, spremlja otroke od začetka do konca izvedbe krajšega programa ($M = 4,46$; $SD = 0,64$) ter da naj bodo otroci v krajšem programu deležni dodatnih dejavnosti (npr. obisk predstav, muzejev) ($M = 4,33$; $SD = 0,76$).

Najmanj se strinjajo s tem, da je potrebnih več različnih krajših programov ($M = 3,65$; $SD = 1,01$).

3.5.2.3 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede predlogov za izboljšanje obstoječih krajših programov predšolske vzgoje

Tabela 88

Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede predlogov za izboljšanje krajših programov predšolske vzgoje

Ocena predlogov	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
	%	%	%	%	%			
Krajši program bi moral biti obvezen za vse otroke, ki niso vključeni v druge oblike predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo.	191	2,6	3,7	8,9	26,7	58,1	4,34	0,97
V krajši program morajo biti vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma.	191	0,5	0,5	3,1	27,7	68,1	4,62	0,63
Krajši program bi moral vsebovati sistemsko podporo glede drugojezičnosti (učenje slovenskega jezika kot drugega jezika).	191	1,6	2,1	10,5	40,3	45,5	4,26	0,85
V krajšem programu bi potrebovali več prevajalcev in tolmačev.	191	2,6	1,6	29,3	39,3	27,2	3,87	0,92
V krajši program naj se po potrebi vključi romske pomočnike.	191	1,6	2,6	13,6	48,2	34,0	4,10	0,85
V krajši program naj se bolj intenzivno vključuje svetovalna služba.	191	1,6	1,0	12,0	44,5	40,8	4,22	0,82
Potrebno je načrtovanje in nudenje podpore družinam pri vključevanju otrok v krajši program.	191	1,0	0,5	8,4	51,3	38,7	4,26	0,72
Potrebno je načrtovanje vključevanja otrok v krajši program.	191	0,5	1,0	5,8	48,2	44,5	4,35	0,69
Potrebno je načrtovanje prehoda iz krajšega programa v druge programe predšolske vzgoje.	191	0,5	2,1	16,2	42,4	38,7	4,17	0,81
Potrebno je načrtovanje prehoda iz krajšega programa v osnovno šolo.	191	0,5	1,0	6,3	49,2	42,9	4,33	0,69
Potrebni je več različnih krajših programov (npr. za romske otroke, za priseljence, za otroke iz drugih ranljivih skupin).	191	3,1	8,9	28,8	35,6	23,6	3,68	1,03
Skupine v krajšem programu bi morale biti starostno homogene.	191	0,5	14,1	27,7	33,5	24,1	3,66	1,01
Vzgojitelj, ki izvaja krajši program, naj bi otroke spremljal od začetka do konca izvedbe krajšega programa.	191	0,5	5,8	14,7	36,1	42,9	4,15	0,91
Krajši program naj po potrebi sočasno izvajata dva vzgojitelja.	191	0,5	2,1	11,0	40,8	45,5	4,29	0,79
Otroci v krajšem programu naj se družijo z otroki iz drugih programov v času	191	0,5	1,0	8,4	40,8	49,2	4,37	0,73

Ocena predlogov	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
	%	%	%	%	%			
dnevne rutine in drugih dejavnosti v vrtcu.								
Otroci v krajšem programu naj bodo deležni dodatnih dejavnosti (npr. obisk predstav, muzejev).	191	0,5	1,0	5,8	36,1	56,5	4,47	0,70
Evalvacijska poročila krajših programov bi morala biti poenotena v vseh vrtcih.	191	2,1	4,2	17,3	36,1	40,3	4,08	0,96
Načrtovanje dela v krajših programih bi moralo biti poenoteno v vseh vrtcih (priprava za izvedbo programa).	191	1,6	6,3	21,5	35,1	35,6	3,97	0,98

Stopnje strinjanja vodstvenih delavcev vrtcev z različnimi predlogi za izboljšanje krajših programov predšolske vzgoje se gibljejo od 3,66 do 4,62.

Vodstveni delavci se najbolj strinjajo s tem, da morajo biti v krajši program vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma ($M = 4,62$; $SD = 0,63$), da naj bodo otroci v krajšem programu deležni dodatnih dejavnosti (npr. obisk predstav, muzejev) ($M = 4,47$; $SD = 0,70$), da naj se otroci, ki so vključeni v krajši program, družijo z otroki drugih programov v času dnevne rutine in drugih dejavnosti v vrtcu ($M = 4,37$; $SD = 0,73$) ter da je potrebno načrtovanje vključevanja otrok v krajši program ($M = 4,35$; $SD = 0,69$).

Najmanj se strinjajo s tem, da je potrebnih več različnih krajših programov ($M = 3,68$; $SD = 1,03$) ter da morajo biti skupine v krajšem programu starostno homogene ($M = 3,66$; $SD = 1,01$).

3.5.2.4 Primerjava odgovorov vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev in vodstvenih delavcev vrtcev glede predlogov za izboljšanje obstoječih krajših programov predšolske vzgoje

Tabela 89

Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev in vodstvenih delavcev vrtcev glede predlogov za izboljšanje obstoječih krajših programov

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
a) Krajši program bi moral biti obvezen za vse otroke, ki niso vključeni v druge oblike predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo.	Vzgojitelji	1762	4,03	0,94	1015,96	37,558**
	Svetovalni delavci	141	4,22	0,94	1157,07	
	Vodstveni delavci	191	4,34	0,97	1257,59	

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
b) V krajši program morajo biti vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma.	Vzgojitelji	1761	4,33	0,66	1014,23	47,564**
	Svetovalni delavci	141	4,46	0,64	1131,14	
	Vodstveni delavci	191	4,62	0,63	1287,00	
c) Krajši program bi moral vsebovati sistemsko podporo glede drugojezičnosti (učenje slovenskega jezika kot drugega jezika).	Vzgojitelji	1762	3,90	0,85	1003,93	67,289**
	Svetovalni delavci	141	4,30	0,72	1285,33	
	Vodstveni delavci	191	4,26	0,85	1273,87	
d) V krajšem programu bi potrebovali več prevajalcev in tolmačev.	Vzgojitelji	1761	3,66	0,91	1026,12	14,992**
	Svetovalni delavci	141	3,88	0,83	1155,99	
	Vodstveni delavci	191	3,87	0,92	1159,02	
e) V krajši program naj se po potrebi vključi romske pomočnike.	Vzgojitelji	1762	3,68	0,93	1004,93	62,512**
	Svetovalni delavci	141	4,07	0,84	1258,05	
	Vodstveni delavci	191	4,10	0,85	1284,77	
f) V krajši program naj se bolj intenzivno vključuje svetovalna služba.	Vzgojitelji	1762	4,08	0,76	1030,69	10,842*
	Svetovalni delavci	141	4,21	0,68	1112,04	
	Vodstveni delavci	191	4,22	0,82	1154,93	
g) Potrebno je načrtovanje in nudenje podpore družinam pri vključevanju otrok v krajši program.	Vzgojitelji	1762	4,03	0,68	1021,84	28,847**
	Svetovalni delavci	141	4,17	0,64	1127,68	
	Vodstveni delavci	191	4,26	0,72	1224,99	
h) Potrebno je načrtovanje vključevanja otrok v krajši program.	Vzgojitelji	1762	4,06	0,69	1022,43	36,200**
	Svetovalni delavci	141	4,11	0,70	1066,01	
	Vodstveni delavci	191	4,35	0,69	1265,11	
i) Potrebno je načrtovanje prehoda iz krajšega programa v druge programe predšolske vzgoje.	Vzgojitelji	1762	3,91	0,74	1019,35	31,108**
	Svetovalni delavci	141	4,10	0,66	1158,59	
	Vodstveni delavci	191	4,17	0,81	1225,19	
j) Potrebno je načrtovanje prehoda iz krajšega programa v osnovno šolo.	Vzgojitelji	1762	4,02	0,72	1012,55	48,977**
	Svetovalni delavci	141	4,26	0,63	1189,80	
	Vodstveni delavci	191	4,33	0,69	1264,90	
k) Potrebno je več različnih krajših programov (npr. za romske otroke, za priseljenke, za otroke iz drugih ranljivih skupin).	Vzgojitelji	1762	3,61	0,95	1042,15	1,098
	Svetovalni delavci	141	3,65	1,01	1062,96	
	Vodstveni delavci	191	3,68	1,03	1085,43	
l) Skupine v krajšem programu bi morale biti starostno homogene.	Vzgojitelji	1762	3,81	0,87	1051,57	4,936
	Svetovalni delavci	141	3,89	0,87	1101,45	

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
	Vodstveni delavci	191	3,66	1,01	970,15	
m) Vzgojitelj, ki izvaja krajši program, naj bi otroke spremljal od začetka do konca izvedbe krajšega programa.	Vzgojitelji	1762	4,10	0,81	1029,93	
	Svetovalni delavci	141	4,35	0,65	1198,09	13,703*
	Vodstveni delavci	191	4,15	0,91	1098,39	
n) Krajši program naj po potrebi sočasno izvajata dva vzgojitelja.	Vzgojitelji	1762	4,18	0,75	1034,49	
	Svetovalni delavci	141	4,28	0,68	1096,03	6,594*
	Vodstveni delavci	191	4,29	0,79	1131,65	
o) Otroci v krajšem programu naj se družijo z otroki iz drugih programov v času dnevne rutine in drugih dejavnosti v vrtcu.	Vzgojitelji	1762	4,15	0,75	1017,30	
	Svetovalni delavci	141	4,40	0,72	1218,71	33,997**
	Vodstveni delavci	191	4,37	0,73	1199,70	
p) Otroci v krajšem programu naj bodo deležni dodatnih dejavnosti (npr. obisk predstav, muzejev).	Vzgojitelji	1762	4,19	0,77	1018,68	
	Svetovalni delavci	141	4,33	0,76	1138,49	33,648**
	Vodstveni delavci	191	4,47	0,70	1246,18	
r) Evalvacijska poročila krajših programov bi morala biti poenotena v vseh vrtcih.	Vzgojitelji	1762	4,02	0,81	1037,79	
	Svetovalni delavci	141	4,07	0,80	1073,66	3,889
	Vodstveni delavci	191	4,08	0,96	1117,76	
s) Načrtovanje dela v krajših programih bi moralo biti poenoteno v vseh vrtcih (priprava za izvedbo programa).	Vzgojitelji	1762	3,95	0,86	1041,34	
	Svetovalni delavci	141	4,01	0,93	1090,78	1,426
	Vodstveni delavci	191	3,97	0,98	1072,41	

Opomba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Podatki v tabeli prikazujejo trditve, vezane na predloge izboljšanja krajših programov. Razlike med skupinami smo analizirali z neparametričnim preizkusom Kruskal-Wallis. Porazdelitve odvisnih spremenljivk so bile podobne v vseh skupinah, kar smo ocenili z vizualnim pregledom grafikonov kvantilov (ang. boxplot). Naredili smo še dodatne parne primerjave med skupinami za posamezne trditve iz sklopov z uporabo Dunnettovega preizkusa z Bonferronijevim popravkom za večkratne primerjave. V nadaljevanju bomo interpretirali vsako trditev ločeno, osredotočili se bomo predvsem na rezultate parnih primerjav, pri kateri prihaja do statistično značilnih razlik.

a) Krajši program bi moral biti obvezen za vse otroke, ki niso vključeni v druge oblike predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo.

Med skupinami strokovnih delavcev so se pokazale statistično značilne razlike v stopnji strinjanja s predlogom o tem, da bi moral biti krajši program obvezen za vse otroke, ki niso vključeni v druge oblike predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer so se pri obeh primerjavah vzgojitelji v manjši meri strinjali z omenjenim predlogom.

b) V krajši program morajo biti vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma.

Med skupinami strokovnih delavcev so se pokazale statistično značilne razlike v stopnji strinjanja s predlogom o tem, da morajo biti v krajši program vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev. Pri obeh primerjavah so vzgojitelji izkazovali nižjo stopnjo strinjanja z omenjenim predlogom. Statistično značilne razlike so se pokazale še med svetovalnimi delavci v primerjavi z vodstvenimi delavci, pri čemer so višjo stopnjo strinjanja z omenjenim predlogom izkazovali vodstveni delavci.

c) Krajši program bi moral vsebovati sistemsko podporo glede drugojezičnosti (učenje slovenskega jezika kot drugega jezika).

Med skupinami strokovnih delavcev so se pokazale statistično značilne razlike v stopnji strinjanja s predlogom o tem, da bi moral krajši program vsebovati sistemsko podporo glede drugojezičnosti. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer so se pri obeh primerjavah vzgojitelji v manjši meri strinjali z omenjenim predlogom.

d) V krajšem programu bi potrebovali več prevajalcev in tolmačev.

Med skupinami strokovnih delavcev so se pokazale statistično značilne razlike v stopnji strinjanja s predlogom o tem, da bi v krajšem programu potrebovali več prevajalcev in tolmačev. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer so se pri obeh primerjavah vzgojitelji v manjši meri strinjali z omenjenim predlogom.

e) V krajši program naj se po potrebi vključi romske pomočnike.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v stopnji strinjanja s predlogom o tem, da se naj v krajši program po potrebi vključi romske

pomočnike. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer so se pri obeh primerjavah vzgojitelji v manjši meri strinjali z omenjenim predlogom.

f) V krajši program naj se bolj intenzivno vključuje svetovalna služba.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v stopnji strinjanja s predlogom o tem, da se naj v krajši program bolj intenzivno vključuje svetovalna služba. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike le med vzgojitelji v primerjavi z vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer so vodstveni delavci izkazovali višjo stopnjo strinjanja z omenjenim predlogom.

g) Potrebno je načrtovanje in nudenje podpore družinam pri vključevanju otrok v krajši program.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v stopnji strinjanja s predlogom o tem, da je potrebno načrtovanje in nudenje podpore družinam pri vključevanju otrok v krajši program. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike le med vzgojitelji v primerjavi z vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer so vodstveni delavci izkazovali višjo stopnjo strinjanja z omenjenim predlogom.

h) Potrebno je načrtovanje vključevanja otrok v krajši program.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v stopnji strinjanja s predlogom o tem, da je potrebno načrtovanje vključevanja otrok v krajši program. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike vodstvenimi delavci vrtcev v primerjavi z vzgojitelji in svetovalnimi delavci vrtcev, pri čemer so vodstveni delavci izkazovali višjo stopnjo strinjanja z omenjenim predlogom.

i) Potrebno je načrtovanje prehoda iz krajšega programa v druge programe predšolske vzgoje.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v stopnji strinjanja s predlogom o tem, da je potrebno načrtovanje prehoda iz krajšega programa v druge programe predšolske vzgoje. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer so se pri obeh primerjavah vzgojitelji v manjši meri strinjali z omenjenim predlogom.

j) Potrebno je načrtovanje prehoda iz krajšega programa v osnovno šolo.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v stopnji strinjanja s predlogom o tem, da je potrebno načrtovanje prehoda iz krajšega programa v osnovno šolo. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer so se pri obeh primerjavah vzgojitelji v manjši meri strinjali z omenjenim predlogom.

m) Vzgojitelj, ki izvaja krajši program, naj bi otroke spremljal od začetka do konca izvedbe krajšega programa.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v stopnji strinjanja s predlogom o tem, da naj bi vzgojitelj, ki izvaja krajši program, otroke spremljal od začetka do konca izvedbe krajšega programa. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike le med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi delavci vrtcev, pri čemer so svetovalni delavci izkazovali višjo stopnjo strinjanja z omenjenim predlogom.

n) Krajši program naj po potrebi sočasno izvajata dva vzgojitelja.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v stopnji strinjanja s predlogom o tem, da naj krajši program po potrebi sočasno izvajata dva vzgojitelja. Parne primerjave niso pokazale statistično značilnih razlik.

o) Otroci v krajšem programu naj se družijo z otroki iz drugih programov v času dnevne rutine in drugih dejavnosti v vrtcu.

Med skupinami strokovnih delavcev so se pokazale statistično značilne razlike v stopnji strinjanja s predlogom o tem, da se naj otroci v krajšem programu družijo z otroki iz drugih programov v času dnevne rutine in drugih dejavnosti v vrtcu. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer so se pri obeh primerjavah vzgojitelji v manjši meri strinjali z omenjenim predlogom.

p) Otroci v krajšem programu naj bodo deležni dodatnih dejavnosti (npr. obisk predstav, muzejev).

Med skupinami strokovnih delavcev so se pokazale statistično značilne razlike v stopnji strinjanja s predlogom o tem, da naj bodo otroci v krajšem programu deležni dodatnih dejavnosti. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi

s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer so se pri obeh primerjavah vzgojitelji v manjši meri strinjali z omenjenim predlogom.

3.5.3 Rezultati iz fokusnih skupin glede predlogov za oblikovanje novega programa predšolske vzgoje

V tem poglavju predstavljamo rezultate fokusnih skupin vrtcev, sledijo rezultati fokusnih skupin osnovnih šol in občin ter fokusnih skupin staršev.

3.5.3.1 Rezultati fokusnih skupin z vrtci glede predlogov za oblikovanje novega programa

Tabela 90

Analiza fokusnih skupin s predstavniki vrtcev glede predlogov za oblikovanje novega programa

Tema	Kategorija	Koda
Predlogi za oblikovanje novega programa (14)	Potrebe (5)	Potreba po romskih prevajalcih in drugih kadrih (1)
		Potreba po romskih vzgojiteljih (1)
		Potreba po več različnih KP (4)
		Potrebno načrtovanje prehodov iz KP v redne programe (3)
		Potreba po večjezičnih gradivih za KP (1)
	Predlogi (9)	KP naj bo celo leto pred vstopom v šolo (4 ure) (1)
		KP naj bo obvezen (4)
		KP naj bo za otroke od 3-6 (2)
		Oddelki naj bodo homogeni (2)
		Pomembno je vključevanje mlajših sorojencev v KP(1)
		Potrebni več različnih KP (4)
		Program naj bo brezplačen (2)
		Program naj traja več kot 240 ur (1)
		Z vključevanjem mlajših sorojencev so izzivi (2)

Odgovore udeležencev fokusnih skupin vrtcev vezanih na predloge za oblikovanje novega programa smo razvrstili v dve kategoriji, potrebe in predlogi.

Pri potrebah za oblikovanje novega programa najbolj izstopa potreba po več različnih krajših programih. Nekateri strokovni delavci so mnenja, da bi bilo dobro ločiti krajše programe za otroke iz Ukrajine, Rome, begunce in slovenske otroke. Podali so predlog, da bi šlo v tem primeru za specializirane krajše programe za specifične skupine, v katerih bi se zaposlovali tudi specifični kadri (romski pomočniki, prevajalci, tolmači).

Naslednja izstopajoča potreba je načrtovanje prehodov iz krajših programov v redne programe. Vrtci si želijo, da bi se otroci po zaključenem krajšem programu vključili v redni program (če to čas dopušča) in da bi bil krajši program namenjen tudi mlajšim otrokom, ki bi se kasneje vključili v redni program. Kot potreba pri novih programih je tudi želja vzgojiteljic, da bi se pripravile večjezične zloženke, ki bi pojasnjevale sistem predšolske vzgoje in bi jih lahko ponudili staršem.

Od devetih različnih predlogov za nov program najbolj izstopa ideja, da bi bil nov program oz. neka oblika krajšega programa obvezna, ponovno med predlogi izstopa tudi želja po tem, da se ponudi več vrst krajših programov, ki bi bili namenjeni specifičnim populacijam otrok. Nadaljnji predlogi za nov program so naj bodo oddelki homogeni, naj bo program namenjen otrokom v drugem starostnem obdobju, naj trajal več kot 240 ur, naj bo celo leto pred vstopom v šolo. Glede vključevanja mlajših otrok (sorojencev) imajo vzgojitelji deljena mnenja, nekateri menijo, da se u vključevanjem mlajših sorojencev poveča zaupanje staršev, ki posledično mlajše otroke vključijo kasneje v redne programe, drugi pa so mnenja, da to otežuje delo in da mlajši otroci ne zmorejo slediti dejavnostim.

3.5.3.2 Rezultati fokusnih skupin z osnovnimi šolami glede predlogov za oblikovanje novega programa

Tabela 91

Analiza fokusnih skupin predstavnikov osnovnih šol glede predlogov za oblikovanje novega programa

Tema	Kategorija	Koda
Predlogi za oblikovanje novega programa (13)	Potrebe (10)	240 ur je premalo (2)
		Potrebna dodatna pomoč za učenje slovenskega jezika (1)
		Potrebne kadrovska podpora za učenje slovenskega jezika v vrtcu in OŠ (1)
		Potrebno več ur (ne skrajšana izvedba) (1)
		Predšolsko obdobje se ne sme zamuditi (1)
		Skupine otrok bi morale biti mešane glede na sposobnosti (2)
		Starše treba seznanjati o tem, katere veščine otrok potrebuje v OŠ (1)
		Starši sami v večini primerov ne zmorejo zapolniti vrzeli (2)
		V dodatno učenje jezika treba vključiti tudi starše (1)
		Vsi otroci bi morali biti v vrtcu 1 leto pred OŠ (3)
	Predlogi (3)	KP bi moral biti obvezen (7)
		KP bi se moral izvajati od 3. leta (2)
		KP naj bo celo leto pred vstopom v šolo (2)

Odgovore udeležencev fokusnih skupin vrtcev vezanih na predloge za oblikovanje novega programa smo razvrstili v dve kategoriji, potrebe in predlogi.

Pri potrebah strokovni delavci v šolah izpostavljajo, da bi morali biti vsi otroci v vrtcu 1 leto pred vstopom v šolo. Učiteljice 1. razredov in šolske svetovalne delavke se v večji meri strinjajo, da bi izvedba krajšega programa predšolske vzgoje morala biti obvezna; izvaja naj se celo leto pred vstopom v osnovno šolo ali od 3. leta naprej. Vključene udeleženke fokusnih skupin se strinjajo, da je trenutno razpoložljivih 240 ur premalo za doseganje razvojnih in pedagoških ciljev v zgodnjem obdobju. Velike težave se pojavljajo tudi na področju kadra, kjer ostajajo nejasnosti v zvezi s tem kdo bo učil otroke slovenščino kot drugi jezik.

Pri otrocih priseljencih opažajo pomanjkljivo znanje slovenskega jezika, kar vodi v obremenjenost učiteljev in obremenjenost otroka. Strinjajo se, da je to največja težava, ki prinaša posledice za otroke (npr. otrok doživlja višjo raven stresa, ker ne razume slovenskega jezika, posledično se težje vključuje v vrstniško družbo in sledi navodilom učitelja).

Na osnovi slednjega predlagajo predvsem uvedbo usvajanja osnov slovenskega jezika in uvedbo dodatne strokovne pomoči. Udeleženke razmišljajo tudi v smeri možne sistematizacije delovnega mesta za učitelja slovenščine v krajšem programu. Nadalje poročajo o težjem sodelovanju s starši, saj slednji pogosto odklonijo tečaj slovenskega jezika, čeprav je to aktivnost, ki bi lahko pripomogla k boljšemu vključevanju njihovih otrok. Z ustreznim prenosom informacij in sodelovanjem med starši ter vzgojno-izobraževalnimi delavci bi se lahko zapolnile vrzeli, ki jih posamezni akterji sami ne zmorejo realizirati (sploh na področju jezikovnega in socialno-čustvenega razvoja otrok).

Eden od pomembnejših predlogov za oblikovanje novega programa ali izboljšanja obstoječih se nanaša na boljši prenos informacij o potrebah otrok, še posebej, kadar sta vrtec in osnovna šola ločena. Prenos informacij najpogosteje onemogoča GDPR, učiteljice pa pogrešajo predvsem informacije o zdravstvenem stanju otrok in posebnih potrebah. Vključene se v večini strinjajo, da bi informacije o posameznem otroku morale biti dostopne.

Ena od vključenih učiteljic poroča o primeru dobre prakse, ki vključuje srečanje vzgojiteljice, učiteljice 1. razreda in svetovalne delavke pred začetkom šolskega leta. Skupina vključenih na srečanju razpravlja in načrtuje delo z otrokom/otroki glede na njihove značilnosti ter

predhodno vključenost v sistem predšolske vzgoje. Vključene udeleženske opisujejo tudi izkušnje o nejasnosti kurikulumu; kaj konkretno obsega dela vzgojiteljice in kaj delo učiteljice, pogosto se pojavi tudi odklonilen odnos (npr. vzgojiteljica odklanja poučevanje določenih vsebin, saj meni, da je to delo učiteljev). Na tej točki predlagajo, da se pripravi seznam oz. lista o doseženih ciljih pred vstopom v 1. razred (npr. grafomotorika, oblačenje, dnevna rutina), kar bi bilo posebej dobrodošlo pri otrocih ranljivih skupin.

3.5.3.3 Rezultati fokusnih skupin z občinami glede predlogov za oblikovanje novega programa

Tabela 92

Analiza fokusnih skupin predstavnikov občin glede predlogov za oblikovanje novega programa

Tema	Kategorija	Koda (občine, ki izvajajo KP)	Koda (občine, ki ne KP)
Nov program (9)	Predlogi (5, 4)	Obvezen program mora biti brezplačen (1)	Celo šolsko leto (1)
		Potrebno bo reševati problem prisotnosti (1)	Obvezen program mora biti brezplačen (1)
		Potrebno oblikovati strategije za vpis (1)	Predlog enotne cene PV programov na ravni države (1)
		Potrebno ozaveščati starše o pomenu PV (1)	Izjeme za izvedbo v nenamenskih prostorih (1)
		Vključiti vse otroke stare 5 let (1)	

Strokovni delavci občin so podali več predlogov za oblikovanje morebitnega novega programa oz. predlogov za izboljšavo obstoječih programov. Tako strokovni delavci iz občin, ki izvajajo krajše programe, kot tudi strokovni delavci iz občin, ki ne izvajajo krajših programov, se strinjajo, da bi morali biti vsi otroci eno leto pred vstopom v osnovno šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje, kot je razvodno iz tega citata: *»Koristno bi bilo, če bi bili otroci vključeni eno leto pred začetkom šole v obvezen program vrtca.«*

Prav tako se strinjajo, da bi ob morebitni obvezni uvedbi programa, ta moral biti brezplačen. Menijo, da bi občinski svet takšno odločitev podpiral, še posebej *»če ne bi šlo na stroške občine in bi to sofinancirala država«*. Strokovni delavci iz občin, ki ne izvajajo krajših programov so mnenja, da bi morali biti vsi programi predšolske vzgoje zadnje leto pred vstopom v osnovno šolo brezplačni. Nekateri predlagajo, da se na ravni države oblikuje enotna cena vrtčevskih programov, saj želijo, da bi imeli *»vsii otroci enake možnosti«* in da *»med občinami ne bi prihajalo do razlik v ekonomskih cenah programov«*. Kot prednost slednjega izpostavljajo tudi v obdelavi podatkov, ki jim zdaj povzroča veliko težav, kar pomeni, če bi se na ravni države

oblikovala enotna cena vrtčevskih programov, bi to pomenilo manj računovodskih in drugih delovnih obremenitev za občine. S tem tudi ne bi bilo pogajanj o ceni programov med občino in vrtci, saj bi bile osnovne cene vpisa otroka za posamezne predšolske programe povsod enake, ne glede na to, v katero občino ali kateri javni vrtec vpišejo svojega otroka.

Strokovni delavci občin, ki ne izvajajo krajših programov, menijo, da je časovni obseg programov, ki jih trenutno sofinancira Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, prekratek. Predlagajo, da bi tudi krajši program predšolske vzgoje moral trajati čez celotno šolsko leto.

Strokovni delavci občin, ki izvajajo krajši program, izpostavljajo, da bi bilo ob oblikovanju morebitnega novega programa oz. izboljšavi obstoječih programov potrebno *»analizirati ciljne skupine, /.../ razmisliti, na kakšen način do njih pristopiti in jim ponuditi tako kakovosten vrtec, da si otroke želijo vpisati vanj, ne pa da imajo otroke doma«*. So mnenja, da je potrebno oblikovati strategije, ki pripomorejo k vpisu ter pridobiti čim več podatkov o dejavnikih, ki družinam onemogočajo vključitev v različne oblike predšolske vzgoje kot so *»dostop za starše brez avtomobila, dodatni stroški prevoza in podobno«*. Prav tako se jim zdi pomembno ozaveščanje staršev, da je *»vrtec dobrina, ki je starši ne smejo izpustiti za dobrobit razvoja svojih otrok«*

Strokovni delavci občin so mnenja, da, v kolikor vrtcem izvedbo krajših programov onemogočajo prostorske kapacitete, bi bilo smiselno razmisliti o spremembi in dopolnitvi Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, v katerih opredelili dovoljene izjeme, ki omogočajo izvedbo krajših programov tudi v prostorih, ki niso namenjeni opravljanju dejavnosti vzgoje in izobraževanja, npr. *»pri zasebnikih ali v prostorih krajevnih skupnosti«*.

3.5.3.4 Rezultati fokusnih skupin s starši glede predlogov za oblikovanje novega programa

Tabela 93

Analiza fokusnih skupin s starši glede predlogov za oblikovanje novega programa

Tema	Kategorija	Koda
Predlogi za nov program (2)	Predlogi (2)	Starši želijo, da bi otroci lahko bili več ur v vrtcu (1)
		Starši želijo, da bi njihovi otroci bili skupaj s slovenskimi otroci (1)

Starši so pri predlogih za nov program povedali, da si želijo, da bi nov program potekal več ur na dan in daljše časovno obdobje, ne le dva ali tri mesece. Ob tem so izrazili zadovoljstvo s trenutnim programom, hkrati so izrazili željo po še več učnih priložnosti za njihove otroke. Menijo, da bi se njihovi otroci naučili hitreje in več slovenskega jezika, če bi bili v skupini skupaj s slovenskimi otroki. V vrtcu, kjer smo izvajali to fokusno skupino, je bilo v skupini otrok v krajših programih več otrok iz Ukrajine, ki so se med sabo pogovarjali v materinem jeziku in so bili v naravni situaciji za učenje slovenskega jezika z vrstniki le občasno v dejavnostih, ki so potekale skupaj s slovenskimi otroki (npr. obiski gledališča, prosta igra na igrišču).

3.6 Pogoji in možnosti vrtcev v primeru obvezne vključitve otrok v posamezne programe predšolske vzgoje

3.6.1 Rezultati anketnih vprašalnikov glede pogojev in možnosti za obvezni program predšolske vzgoje

V tem poglavju predstavljamo rezultate anketnih vprašalnikov glede pogojev in možnosti vrtcev v primeru obvezne vključitve otrok v posamezne programe predšolske vzgoje. Za ta sklop vprašanj predstavljamo podatke zbrane z vprašalnikom za vodstvene delavce v vrtcih.

3.6.1.1 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede pogojev in možnosti za obvezni program predšolske vzgoje

Tabela 94

Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede pogojev in možnosti za obvezni program predšolske vzgoje

Pogoji in možnosti za obvezni program	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Nikakor se ne strinjam	Se ne strinjam	Se niti ne strinjam, niti strinjam	Se strinjam	Se popolnoma strinjam		
		%	%	%	%	%		
Lahko bi zagotovili zadostne prostorske kapacitete.	200	9,0	21,0	18,5	29,0	22,5	3,35	1,28
Lahko bi zagotovili dovolj veliko število vpisnih mest.	200	5,0	20,0	20,5	33,5	21,0	3,46	1,17
Lahko bi zagotovili zadostno število ustreznega kadra.	200	4,5	14,0	20,0	38,5	23,0	3,62	1,12
Lahko bi zagotovili zadostno financiranje.	200	5,5	12,0	40,0	28,5	14,0	3,34	1,04

Stopnje strinjanja vodstvenih delavcev vrtcev s trditvami, ki se nanašajo na pogoje in možnosti za obvezni program predšolske vzgoje, se gibljejo med 3,34 in 3,62. Najbolj se strinjajo s tem, da bi lahko zagotovili zadostno število ustreznega kadra ($M = 3,62$; $SD = 1,12$), najmanj pa s tem, da bi lahko zagotovili zadostno financiranje ($M = 3,34$; $SD = 1,04$). Vrednost standardnega odklona pri vseh postavkah nakazuje na večjo razpršenost odgovorov, zato aritmetične sredine interpretiramo z zadržkom.

3.7 Vertikalna povezanost med predšolskim in osnovnošolskim sistemom vzgoje in izobraževanja

3.7.1 Rezultati anketnih vprašalnikov glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami

V tem poglavju predstavljamo rezultate anketnih vprašalnikov glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami. Za ta sklop vprašanj smo podatke zbirali z vprašalnikom za vzgojitelje, učitelje 1. razredov, svetovalne delavce in vodstvene delavce v vrtcih ter osnovnih šolah.

3.7.1.1 Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami

Tabela 95

Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami

Ocena vertikalne povezanosti	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		zelo slabo	slabo	niti slabo niti dobro	dobro	zelo dobro		
		%	%	%	%	%		
Timsko delo med našim vrtcem in osnovno šolo poteka:	1906	4,5	13,4	17,8	37,6	18,2	3,77	1,26
Prenos informacij o otroku med našim vrtcem in šolo poteka:	1905	4,7	13,3	19,7	35,1	17,2	3,77	1,29
V 1. razredu osnovne šole se kontinuirano sledi pedagoškemu pristopom iz vrtca:	1905	9,8	14,8	25,6	22,1	7,5	3,64	1,58
Prehodi otrok iz vrtca v šolo so s strani vrtca organizirani:	1905	1,9	5,8	16,7	36,8	30,2	4,13	1,1
Prehodi otrok iz vrtca v šolo so s strani šole organizirani:	1906	3,9	10,2	21,1	32,9	18,3	3,93	1,3
Vertikalna povezanost med vrtcem in šolo pri spremljanju otrok ranljivih skupin (otroci s posebnimi potrebami, priseljenci, otroci iz družin nižjega družbeno-ekonomskega položaja ...) poteka:	1906	3,8	10,7	21,9	32,4	16,8	3,91	1,31
Učitelji v 1. razredih osnovne šole so seznanjeni z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu:	1906	8,1	13,5	20,8	25,6	15,9	3,76	1,49

Ocene vzgojiteljev o vertikalni povezanosti med vrtcem in šolo se gibljejo od 3,64 do 4,13.

Vzgojitelji so najvišje ocenili organizacijo prehodov otrok iz vrtca v šolo, ki jih organizira vrtec ($M = 4,13$; $SD = 1,1$), nato organizacijo prehodov otrok iz vrtca v šolo, ki jih organizira šola (M

= 3,93; $SD = 1,3$) ter povezanost med vrtcem in šolo pri spremljanju otrok iz ranljivih skupin ($M = 3,91$; $SD = 1,13$).

Najnižje so ocenili kontinuirano sledenje pedagoškim pristopom iz vrtca v šolah ($M = 3,64$; $SD = 1,58$).

3.7.1.2 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami

Tabela 96

Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami

Ocena vertikalne povezanosti	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		zelo slabo	slabo	niti slabo niti dobro	dobro	zelo dobro		
		%	%	%	%	%		
Timsko delo med našim vrtcem in osnovno šolo poteka:	146	1,4	10,3	18,5	45,9	24,0	3,81	0,96
Prenos informacij o otroku med našim vrtcem in šolo poteka:	146	2,1	11,0	18,5	40,4	28,1	3,82	1,03
V 1. razredu osnovne šole se kontinuirano sledi pedagoškim pristopom iz vrtca:	146	8,9	25,3	34,9	23,3	7,5	2,95	1,07
Prehodi otrok iz vrtca v šolo so s strani vrtca organizirani:	146	0,7	7,5	19,9	50,0	21,9	3,85	0,87
Prehodi otrok iz vrtca v šolo so s strani šole organizirani:	146	2,1	12,3	21,9	45,2	18,5	3,66	0,99
Vertikalna povezanost med vrtcem in šolo pri spremljanju otrok ranljivih skupin (otroci s posebnimi potrebami, priseljenci, otroci iz družin nižjega družbeno-ekonomskega položaja ...) poteka:	146	2,7	12,3	19,9	39,7	25,3	3,73	1,06
Učitelji v 1. razredih osnovne šole so seznanjeni z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu:	146	6,8	20,5	27,4	32,2	13,0	3,24	1,13

Ocene svetovalnih delavcev o vertikalni povezanosti med vrtcem in šolo se gibljejo od 2,95 do 3,85.

Svetovalni delavci so najvišje ocenili naslednje vidike vertikalne povezanosti med vrtcem in šolo: organizacija prehodov otrok iz vrtca v šolo, ki jih organizira vrtec ($M = 4,85$; $SD = 0,87$),

prenos informacij med njihovim vrtcem in šolo ($M = 3,82$; $SD = 1,03$) ter timsko delo med vrtcem in osnovno šolo ($M = 3,81$; $SD = 0,96$).

Svetovalni delavci so glede vertikalne povezanosti najbolj kritični pri kontinuiranem sledenju pedagoškemu pristopu iz vrtca v šoli, saj so ta vidik vertikalne povezanosti najslabše ocenili ($M = 2,95$; $SD = 1,07$).

3.7.1.3 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami

Tabela 97

Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami

Ocena vertikalne povezanosti	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		zelo slabo	slabo	ni slabo ni dobro	dobro	zelo dobro		
		%	%	%	%	%		
Timsko delo med našim vrtcem in osnovno šolo poteka:	196	5,1	5,1	23,0	47,4	19,4	3,71	1,00
Prenos informacij o otroku med našim vrtcem in šolo poteka:	196	4,1	7,1	21,4	41,3	26,0	3,78	1,04
V 1. razredu osnovne šole se kontinuirano sledi pedagoškemu pristopu iz vrtca:	196	13,8	21,4	32,1	26,5	6,1	2,90	1,13
Prehodi otrok iz vrtca v šolo so s strani vrtca organizirani:	196	1,0	3,6	13,8	55,6	26,0	4,02	0,80
Prehodi otrok iz vrtca v šolo so s strani šole organizirani:	196	4,6	11,2	25,0	39,3	19,9	3,59	1,07
Vertikalna povezanost med vrtcem in šolo pri spremljanju otrok ranljivih skupin (otroci s posebnimi potrebami, priseljenci, otroci iz družin nižjega družbeno-ekonomskega položaja ...) poteka:	196	3,6	11,7	19,4	46,4	18,9	3,65	1,03
Učitelji v 1. razredih osnovne šole so seznanjeni z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu:	196	9,2	16,8	24,0	35,2	14,8	3,30	1,18

Ocene vodstvenih delavcev vrtcev o vertikalni povezanosti med vrtcem in šolo se gibljejo od 2,90 do 4,02.

Vodstveni delavci vrtcev so najvišje ocenili naslednje vidike vertikalne povezanosti: organizacija prehodov otrok iz vrtca v šolo, ki jih organizira vrtec ($M = 4,02$; $SD = 0,80$), prenos informacij

med njihovim vrtcem in šolo ($M = 3,87$; $SD = 1,04$) ter timsko delo med vrtcem in osnovno šolo ($M = 3,71$; $SD = 1,00$).

Vodstveni delavci vrtca so glede vertikalne povezanosti najbolj kritični pri kontinuiranem sledenju pedagoškim pristopom iz vrtca v šoli, saj so ta vidik vertikalne povezanosti najslabše ocenili ($M = 2,90$; $SD = 1,13$).

3.7.1.4 Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov osnovne šole glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami

Tabela 98

Rezultati anketnih vprašalnikov za učitelje 1. razredov osnovnih šol glede vertikalne povezanosti med šolami in vrtci

Ocena vertikalne povezanosti	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		zelo slabo	slabo	ni slabo ni dobro	dobro	zelo dobro		
		%	%	%	%	%		
Timsko delo med vrtcem in našo osnovno šolo poteka:	417	12,5	18,0	28,1	30,7	10,8	3,09	1,19
Prenos informacij o otroku med vrtcem in našo osnovno šolo poteka:	417	15,6	19,4	25,2	28,5	11,3	3,00	1,25
V 1. razredu osnovne šole kontinuirano sledimo pedagoškimi pristopom iz vrtca:	417	6,7	12,2	40,8	33,1	7,2	3,22	0,98
Prehodi otrok iz vrtca v osnovno šolo so s strani vrtcev organizirani:	417	6,7	11,5	31,4	37,9	12,5	3,38	1,06
Prehodi otrok iz vrtca v osnovno šolo so s strani šole organizirani:	417	4,8	6,5	27,6	44,6	16,5	3,62	0,99
Vertikalna povezanost med vrtcem in osnovno šolo pri spremljanju otrok ranljivih skupin (otroci s posebnimi potrebami, priseljenci, otroci iz družin nižjega družbenoekonomskega položaja ...) poteka:	417	12,2	17,3	32,6	28,3	9,6	3,06	1,15
Učitelji v 1. razredih osnovne šole smo seznanjeni z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu:	417	20,1	19,7	26,9	26,1	7,2	2,81	1,23

Ocene učiteljev 1. razredov o vertikalni povezanosti med šolo in vrtcem se gibljejo od 2,81 do 3,62.

Učitelji 1. razredov so najvišje ocenili organizacijo prehodov otrok iz vrtca v šolo, ki jih organizira šola ($M = 3,62$; $SD = 0,99$), nato prehodi iz vrtca v OŠ, ki jih organizira vrtec ($M = 3,38$; $SD = 1,06$) ter kontinuiranost pedagoških pristopov iz vrtca v šole ($M = 3,22$; $SD = 0,98$).

Učitelji 1. razredov so bili najbolj kritični pri seznanjenosti z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu, saj so ta vidik vertikalne povezanosti najslabše ocenili ($M = 2,81$; $SD = 1,23$).

3.7.1.5 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede vertikalne povezanosti med šolami in vrtci

Tabela 99

Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce osnovnih šol glede vertikalne povezanosti med šolami in vrtci

Ocena vertikalne povezanosti	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		zelo slabo	slabo	ni slabo ni dobro	dobro	zelo dobro		
		%	%	%	%	%		
Timsko delo med vrtcem in našo osnovno šolo poteka:	227	5,7	11,5	27,8	39,6	15,4	3,48	1,07
Prenos informacij o otroku med vrtcem in našo osnovno šolo poteka:	227	9,7	12,3	19,8	37,9	20,3	3,47	1,22
V 1. razredu osnovne šole kontinuirano sledimo pedagoškimi pristopom iz vrtca:	227	7,5	15,9	39,6	30,0	7,0	3,13	1,01
Prehodi otrok iz vrtca v osnovno šolo so s strani vrtcev organizirani:	227	4,0	10,6	36,6	38,3	10,6	3,41	0,95
Prehodi otrok iz vrtca v osnovno šolo so s strani šole organizirani:	227	1,8	8,8	29,1	43,6	16,7	3,65	0,92
Vertikalna povezanost med vrtcem in osnovno šolo pri spremljanju otrok ranljivih skupin (otroci s posebnimi potrebami, priseljenci, otroci iz družin nižjega družbenoekonomskega položaja ...) poteka:	227	6,6	12,3	29,1	35,7	16,3	3,43	1,10
Učitelji v 1. razredih osnovne šole so seznanjeni z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu:	227	12,8	20,3	27,8	27,3	11,9	3,05	1,21

Ocene svetovalnih delavcev šol o vertikalni povezanosti med šolo in vrtcem se gibljejo od 3,05 do 3,65.

Svetovalni delavci šol so najvišje ocenili naslednje vidike vertikalne povezanosti: organizacija prehodov otrok iz vrtca v šolo, ki jih organizira šola ($M = 3,65$; $SD = 0,92$), temu sledi timsko

delo med vrtci in šolo ($M = 3,48$; $SD = 1,07$) ter prenos informacij o otroku med vrtci in šolo ($M = 3,47$; $SD = 1,22$).

Svetovalni delavci šol so najbolj kritični pri seznanjenosti učiteljev 1. razredov z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu ($M = 3,05$; $SD = 1,21$).

3.7.1.6 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce šol glede vertikalne povezanosti med šolami in vrtci

Tabela 100

Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce osnovnih šol glede vertikalne povezanosti med šolami in vrtci

Ocena vertikalne povezanosti	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		zelo slabo	slabo	niti slabo niti dobro	dobro	zelo dobro		
		%	%	%	%	%		
Timsko delo med vrtci in našo OŠ poteka:	217	0,9	8,8	21,2	45,6	23,5	3,82	0,92
Prenos informacij o otroku med vrtci in našo OŠ poteka:	217	3,2	9,7	16,6	43,3	27,2	3,82	1,04
V 1. razredu OŠ kontinuirano sledimo pedagoškimi pristopom iz vrtca:	217	2,8	8,3	28,6	47,5	12,9	3,59	0,91
Prehodi otrok iz vrtca v OŠ so s strani vrtca organizirani:	217	0,5	8,8	23,5	47,9	19,4	3,77	0,88
Prehodi otrok iz vrtca v OŠ so s strani šole organizirani:	217	0,0	5,5	18,4	53,5	22,6	3,93	0,79
Vertikalna povezanost med vrtcem in OŠ pri spremljanju otrok ranljivih skupin (otroci s posebnimi potrebami, priseljenci, otroci iz družin nižjega družbenoekonomskega statusa ...) poteka:	217	4,6	10,1	19,8	44,2	21,2	3,67	1,06
Učitelji v 1. razredih OŠ so seznanjeni z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu:	217	5,5	12,0	23,5	40,6	18,4	3,54	1,09

Ocene vodstvenih delavcev šol o vertikalni povezanosti med šolo in vrtcem, se gibljejo v povprečnih vrednostih od 3,54 do 3,93.

Vodstveni delavci šol so najvišje ocenili organizacijo prehodov otrok iz vrtca v šolo, ki jih organizira šola ($M = 3,93$; $SD = 0,79$), temu sledi prenos informacij o otroku med vrtci in šolo ($M = 3,82$; $SD = 1,04$) ter timsko delo med vrtci in šolo ($M = 3,82$; $SD = 0,92$).

Vodstveni delavci šol so najbolj kritični pri seznanjenosti učiteljev 1. razredov z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu, saj so ta vidik vertikalne povezanosti najslabše ocenili ($M = 3,54$; $SD = 1,09$).

3.7.1.7 Primerjava odgovorov vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev, vodstvenih delavcev vrtcev, učiteljev 1. razredov osnovnih šol, svetovalnih delavcev osnovnih šol ter vodstvenih delavcev osnovnih šol glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami

Tabela 101

Primerjava med odgovori vzgojiteljev, svetovalnih delavcev vrtcev, vodstvenih delavcev vrtcev, učiteljev 1. razredov osnovnih šol, svetovalnih delavcev osnovnih šol ter vodstvenih delavcev osnovnih šol glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
Timsko delo med vrtcem in osnovno šolo poteka:	Vzgojitelji	1906	3,77	1,26	1631,02	112,445**
	Svetovalni delavci vrtcev	146	3,81	0,96	1667,87	
	Vodstveni delavci vrtcev	196	3,71	1,00	1597,15	
	Učitelji 1. razredov	417	3,09	1,19	1164,36	
	Svetovalni delavci šol	227	3,48	1,07	1416,88	
	Vodstveni delavci šol	217	3,82	0,92	1668,48	
Prenos informacij o otroku med vrtcem in šolo poteka:	Vzgojitelji	1905	3,77	1,29	1623,25	123,491**
	Svetovalni delavci vrtcev	146	3,82	1,03	1680,28	
	Vodstveni delavci vrtcev	196	3,78	1,04	1656,19	
	Učitelji 1. razredov	417	3,00	1,25	1133,90	
	Svetovalni delavci šol	227	3,47	1,22	1454,50	
	Vodstveni delavci šol	217	3,82	1,04	1687,29	
V 1. razredu OŠ se kontinuirano sledi pedagoškemu pristopu iz vrtca:	Vzgojitelji	1905	3,64	1,58	1642,32	90,176**
	Svetovalni delavci vrtcev	146	2,95	1,07	1241,03	
	Vodstveni delavci vrtcev	196	2,90	1,13	1224,79	
	Učitelji 1. razredov	417	3,22	0,98	1435,86	
	Svetovalni delavci šol	227	3,13	1,01	1373,11	
	Vodstveni delavci šol	217	3,59	0,91	1709,96	
Prehodi otrok iz vrtca v šolo so s strani vrtca organizirani:	Vzgojitelji	1905	4,13	1,10	1717,52	242,513**
	Svetovalni delavci vrtcev	146	3,85	0,87	1474,52	

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
	Vodstveni delavci vrtcev	196	4,02	0,80	1621,68	
	Učitelji 1. razredov	417	3,38	1,06	1126,03	
	Svetovalni delavci šol	227	3,41	0,95	1113,25	
	Vodstveni delavci šol	217	3,77	0,88	1401,47	
	Vzgojitelji	1906	3,93	1,30	1620,57	
	Svetovalni delavci vrtcev	146	3,66	0,99	1437,82	
Prehodi otrok iz vrtca v šolo so s strani šole organizirani:	Vodstveni delavci vrtcev	196	3,59	1,07	1395,46	40,843**
	Učitelji 1. razredov	417	3,62	0,99	1406,98	
	Svetovalni delavci šol	227	3,65	0,92	1410,77	
	Vodstveni delavci šol	217	3,93	0,79	1637,34	
	Vzgojitelji	1906	3,91	1,31	1675,76	
	Svetovalni delavci vrtcev	146	3,73	1,06	1583,08	
Vertikalna povezanost med vrtcem in šolo pri spremljanju otrok ranljivih skupin poteka:	Vodstveni delavci vrtcev	196	3,65	1,03	1530,68	156,331**
	Učitelji 1. razredov	417	3,06	1,15	1111,44	
	Svetovalni delavci šol	227	3,43	1,10	1363,13	
	Vodstveni delavci šol	217	3,67	1,06	1550,52	
	Vzgojitelji	1906	3,76	1,49	1700,83	
	Svetovalni delavci vrtcev	146	3,24	1,13	1388,65	
Učitelji v 1. razredih OŠ so seznanjeni z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu:	Vodstveni delavci vrtcev	196	3,30	1,18	1437,04	181,119**
	Učitelji 1. razredov	417	2,81	1,23	1131,73	
	Svetovalni delavci šol	227	3,05	1,21	1277,59	
	Vodstveni delavci šol	217	3,54	1,09	1596,17	

Opomba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Za analizo primerjav med skupinami glede vertikalne povezanosti smo izbrali 7 trditvev. Razlike med skupinami smo analizirali z neparametričnim preizkusom Kruskal-Wallis. Do statistično značilnih razlik med skupinami zaposlenih v vrtcih in šolah prihaja pri vseh trditvah.

Porazdelitve odvisnih spremenljivk so bile podobne v vseh skupinah, kar smo ocenili z vizualnim pregledom grafikonov kvantilov (ang. boxplot). Naredili smo še dodatne parne primerjave med skupinami za posamezne trditve z uporabo Dunnettovega preizkusa z Bonferronijevim popravkom za večkratne primerjave. V nadaljevanju so opisani rezultati primerjav pri katerih prihaja do statistično značilnih razlik.

Timsko delo med vrtcem in osnovno šolo

Med skupinami strokovnih delavcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni poteka timskega dela med vrtcem in osnovno šolo. Pri parnih primerjavah so se pokazale statistično značilne razlike med učitelji 1. razredov v primerjavi z vsemi ostalimi skupinami strokovnih delavcev. Pri vseh primerjavah so učitelji 1. razredov slabše ocenili potek timskega dela med vrtcem in osnovno šolo. Pokazale so se še statistično značilne razlike med šolskimi svetovalnimi delavci v primerjavi z vzgojitelji in vodstvenimi delavci šol, pri čemer so potek timskega dela slabše ocenili svetovalni delavci šol.

Prenos informacij o otroku med vrtcem in šolo

Med skupinami strokovnih delavcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni prenosa informacij o otroku med vrtcem in šolo. Pri parnih primerjavah so se pokazale statistično značilne razlike med učitelji 1. razredov v primerjavi z vsemi ostalimi skupinami strokovnih delavcev. Pri vseh primerjavah so učitelji 1. razredov slabše ocenili prenos informacij o otroku med vrtcem in šolo.

Kontinuirano sledenje pedagoškimi pristopom iz vrtca v šoli

Med skupinami strokovnih delavcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni kontinuiranosti pedagoških pristopov iz vrtca v šoli. Pri parnih primerjavah so se pokazale statistično značilne razlike med vodstvenimi delavci vrtcev v primerjavi z vzgojitelji in vodstvenimi delavci šol. Pri obeh primerjavah so vodstveni delavci slabše ocenili kontinuiranost sledenja pedagoških pristopov iz vrtca v šoli. Statistično značilne razlike so se pokazale tudi med svetovalnimi delavci vrtcev v primerjavi z vzgojitelji in vodstvenimi delavci šol, pri čemer so pri obeh primerjavah omenjeni vidik vertikalne povezanosti slabše ocenili svetovalni delavci vrtcev. Statistično značilne razlike so se pokazale tudi med šolskimi svetovalnimi delavci v primerjavi z vzgojitelji in vodstvenimi delavci šol. Tudi pri teh primerjavah so kontinuiranost pedagoških pristopov slabše ocenili šolski svetovalni delavci. Ugotovljene so bile še statistično značilne razlike med učitelji v primerjavi z vzgojitelji in vodstvenimi delavci šol, pri čemer so omenjeni vidik vertikalne povezanosti slabše ocenili učitelji 1. razredov.

Prehodi otrok iz vrtca v šolo, organizirani s strani vrtca

Med skupinami strokovnih delavcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni prehodov otrok iz vrtca v šolo, ki so organizirani s strani vrtca. Pri parnih primerjavah so se pokazale

statistično značilne razlike med šolskimi svetovalnimi delavci v primerjavi z vzgojitelji, svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev ter vodstvenimi delavci šol. Pri vseh primerjavah so šolski svetovalni delavci slabše ocenili prehod otrok iz vrtca v šolo, ki je organiziran s strani vrtca. Ugotovljene so bile tudi statistično značilne razlike med učitelji v primerjavi z vzgojitelji, svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev ter vodstvenimi delavci šol. Tudi v teh primerjavah se je pokazalo, da učitelji slabše ocenjujejo omenjeni vidik vertikalne povezanosti. Statistično značilne razlike so se pokazale še med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi delavci vrtcev in vodstvenimi delavci šol, pri čemer so vzgojitelji pri obeh primerjavah boljše ocenili prehode otrok iz vrtca v šolo, organizirane s strani vrtcev.

Prehodi otrok iz vrtca v šolo, organizirani s strani šole

Med skupinami strokovnih delavcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni prehodov otrok iz vrtca v šolo, ki so organizirani s strani šol. Pri parnih primerjavah so se pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi z vodstvenimi delavci vrtcev, učitelji 1. razredov in šolskimi svetovalnimi delavci. Pri vseh primerjavah so vzgojitelji boljše ocenili prehod otrok iz vrtca v šolo, ki ga organizira šola. Pokazale so se še statistične značilne razlike med učitelji v primerjavi z vodstvenimi delavci šol, pri čemer so omenjeni vidik vertikalne povezanosti slabše ocenili učitelji 1. razredov.

Spremljanje otrok iz ranljivih skupin

Med skupinami strokovnih delavcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni spremljanja otrok iz ranljivih skupin med vrtcem in šolo. Pri parnih primerjavah so se pokazale statistično značilne razlike med učitelji 1. razredov v primerjavi z vsemi ostalimi skupinami strokovnih delavcev. Pri vseh primerjavah so učitelji 1. razredov slabše ocenili potek spremljanja otrok iz ranljivih skupin. Pokazale so se še statistično značilne razlike med šolskimi svetovalnimi delavci v primerjavi z vzgojitelji, pri čemer so omenjeni vidik vertikalne povezanosti slabše ocenili svetovalni delavci šol.

Seznanjenost učiteljev 1. razredov z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu

Med skupinami strokovnih delavcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni seznanjenosti učiteljev 1. razredov z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu. Pri parnih primerjavah so se pokazale statistično značilne razlike med učitelji v primerjavi z vzgojitelji, svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev ter vodstvenimi delavci šol. Pri vseh primerjavah so

učitelji 1. razredov slabše ocenili seznanjenost z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu. Statistično značilne razlike so se pokazale tudi med vzgojitelji v primerjavi z svetovalnimi delavci in vodstvenimi delavci vrtca ter vodstvenimi delavci šole. Pri vseh primerjavah so vzgojitelji boljše ocenili omenjeni vidik vertikalne povezanosti. Ugotovljene so bile še statistično značilne razlike med svetovalnimi in vodstvenimi delavci šol, pri čemer so svetovalni delavci šol nižje ocenili seznanjenosti učiteljev 1. razredov z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu.

3.7.2 Rezultati iz fokusnih skupin glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami

V tem poglavju predstavljamo rezultate fokusnih skupin vrtcev in rezultate fokusnih skupin osnovnih šol. V fokusnih skupinah občin ter fokusnih skupinah staršev te tematike nismo obravnavali.

3.7.2.1 Rezultati fokusnih skupin z vrtci glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami

Tabela 102

Analiza fokusnih skupin vrtcev glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami

Tema	Kategorija	Koda
Vertikalna povezanost (9)	Izzivi (4)	Omejitve zaradi GDPR (1)
		Prenos informacij je samo za otroke s PP (1)
		Vrtec nima podatkov o otrocih, ki niso vključeni v PV (1)
		Vrtec nima podatkov o uspešnosti otrok iz KP (1)
	Značilnosti (5)	Ni vertikalne povezanosti med vrtcem in OŠ (4)
		Prenos informacij poteka neformalno (1)
		Šibka povezanost vrtca z OŠ (2)
		Vertikalna povezanost z vrtcem in OŠ je dobra (3)
		Vertikalno povezanost v vrtcih pri OŠ je lažje vzpostaviti (1)

Eno pomembnejših načel Kurikuluma za vrtce je načelo vertikalne povezanosti oz. kontinuitete, ki izpostavlja tudi pomen prehoda iz vrtca v šolo. Rezultati fokusnih skupin s predstavniki vrtcev kažejo, da pri povezovanju in sodelovanju obeh ravni vzgoje in izobraževanja obstajajo različne prakse.

Odgovore udeležencev smo razvrstili v dve kategoriji, izzivi in značilnosti.

Pri izzivih je razvidno, da se vrtci soočajo z omejitvami in hkrati zavezami glede varovanja osebnih podatkov, ki izhajajo iz zakonodaje. Prenos informacij o otrocih iz vrtca v osnovno šolo v nekaterih vrtcih poteka, vendar samo v primeru otrok s posebnimi potrebami. Vrtci šolam ne

posredujejo informacij o otrocih, ki niso bili vključeni v vrtec, ker jih nimajo. Prav tako vrtci ne dobijo povratnih informacij iz osnovnih šol o uspešnosti otrok, ki so bili vključeni v programe, ki jih izvajajo vrtci. Vrtci so izpostavili predvsem, da se na različne načine spopadajo z izzivom, kako pridobiti »podatke o otrocih, ki niso vključeni v predšolsko vzgojo«, saj do teh podatkov ne dostopajo: *“Z osnovno šolo sodelujemo na način, da jim posredujemo dopis za izvajanje krajšega programa, nekatere šole nam nato posredujejo podatke otrok, ki bi morebiti ustrezali pogojem razpisa za vpis v krajši program, saj si želijo, da bi otroci imeli izkušnjo institucionalizirane oblike vzgoje in usvojili osnovne komunikacijske vzorce v slovenščini, saj se tako precej hitreje in lažje vključijo v šolsko okolje.”*

Značilnosti vertikalne povezanosti po mnenjih strokovnih delavcev vrtca kažejo na skladnost z izzivi. Največkrat izstopa mnenje, da vertikalne povezanosti med vrtci in osnovno šolo preprosto ni ali je šibka, takoj za tem pa mnenje, da vertikalna povezanost je. Ta rezultat nakazuje, da imajo vrtci različne prakse glede vertikalne povezanosti ter da le-te niso poenotene. Ena vzgojiteljica je povedala, da se s šolo povezujejo neformalno, da večkrat obiščejo okoliške osnovne šole, kjer imajo srečanja ali delavnice z učiteljicami, na katerih si izmenjujejo informacije o otrocih in delu ter se medsebojno posvetujejo. Še ena značilnost je ta, da vertikalno povezanost lažje vzpostavljajo v vrtcih, ki so organizacijsko del osnovnih šol.

3.7.2.2 Rezultati fokusnih skupin z osnovnimi šolami glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami

Tabela 103

Analiza fokusnih skupin osnovnih šol glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami

Tema	Kategorija	Koda
Vertikalna povezanost (13)	Dobre prakse in predlogi (4)	Dobra praksa vertikalne povezanosti (10)
		Predlogi za izboljšanje vertikalne povezanosti med OŠ in vrtci (8) ŠSS poroča, da ni vertikalne povezanosti (1)
	Izzivi (7)	Omejitve zaradi GDPR (4) ŠSS poroča, da ni vertikalne povezanosti (1) Prenos informacij poteka neformalno (1) Šibka povezanost OŠ z vrtci (5) Vertikalne povezanosti ni (2) Vertikalno povezanost je treba vzpostaviti in krepiti (1) Vzgojiteljice odklonilne do sugestij iz OŠ (1)
Značilnosti (2)		Vertikalna povezanost obstaja (1) Vertikalno povezanost v vrtcih pri OŠ je lažje vzpostaviti (1)

Odgovore udeležencev fokusnih skupin osnovnih šol smo razvrstili v tri kategorije: dobre prakse in predlogi, izzivi ter značilnosti.

Med dobrimi praksami in predlogi glede vertikalne povezanosti je največ odgovorov bilo povezanih z dobrimi praksami, kjer so strokovni delavci navajali različne dobre prakse:

- Osnovna šola otroke iz vrtca povabi na učno uro v šolo, tako otroci dobijo izkušnjo šole in dogajanja v razredu.
- Svetovalna delavka v osnovni šoli vodi otroke iz vrtca po celotni osnovni šoli od 1. do 9. razreda in jih seznani z delom na šoli.
- Na osnovni šoli naredijo dogodek zamenjave, 1. razred gre v vrtec, skupina iz vrtca pa v 1. razred za en dan.
- Na eni od osnovnih šol učiteljice in vzgojiteljice sodelujejo tako, da imajo skupna izobraževanja, izmenjujejo si informacije o delu, razmišljajo o tem kako izboljšati napredek otrok.
- Svetovalna delavka je ob vpisu otroka iz drugega okoliša sama stopila v kontakt z vrtcem in pridobila informacije o otroku.
- Na eni osnovni šoli izvedejo obisk otrok iz vrtca tako, da otroci iz 1. razreda uvajajo otroke iz vrtca, pripravijo jim vodene aktivnosti in se skupaj igrajo.

Med predlogi za izboljšanje vertikalne povezanosti so strokovni delavci osnovne šole navedli naslednje:

- Potrebno je sodelovanje in izmenjava informacij o tem, kaj je potrebno narediti v programih predšolske vzgoje pred vstopom v osnovno šolo na področju grafomotorike, razvoja samostojnosti, dnevne rutine in drugih veščin.
- Potrebno je poskrbeti za prenos informacij iz vrtca v osnovno šolo o tem, katera področja so slabše razvita pri otrocih (zlasti pri otrocih iz ranljivih skupin).
- Izvajati dejavnosti za otroke ter za strokovni kader iz vrtca in osnovne šole z namenom medsebojnega povezovanja.
- Oblikovati študijske skupine, ki bi vključevale vzgojiteljice in učitelje 1. razredov.
- Menjava vzgojiteljic in učiteljic 1. razredov, da vzgojiteljice krožijo iz vrtca v šolo in nazaj.

- Poskrbeti za prenos informacij o otroku, zlasti kadar gre za specifična zdravstvena stanja.
- V program dela v 1. razredu vključiti uvajanje otrok iz vrtca in sodelovanje med prvošolci in vrtčevskimi otroki.

Pri izzivih glede vertikalne povezanosti so izpostavili šibko povezanost med osnovnimi šolami in vrtci, pogosto pridobijo le informacije o otrocih, ki imajo odlog šolanja. Če sta vrtec in šola ločena pogosto ni prenosa informacij. Sodelujejo z vrtci samo, kadar gre za kakšne probleme, sicer ne.

Pri izzivih glede GDPR v šolah izpostavljajo, da jim zakonodaja preprečuje prenos informacij in to zaznavajo kot problem, ki se odraža v tem citatu: *»Uradno se informacij o otroku ne sme prenašati, od vrtca se ne sme zahtevati podatkov, razen na neformalni bazi. To izpostavljamo kot problem. Imamo primer, ko smo neuradno izvedeli, da je v vrtcu imel otrok odločbo, v šoli pa je nima – starši zanj niso zaprosili. Učenec ima tudi v šoli še vedno iste težave. Menimo, da bi tovrstne informacije morale biti dostopne in da bi moral biti pretok informacij med svetovalnimi delavci. To ni urejeno.«* Učitelji predlagajo spremembo zakonodaje za tovrstne primere.

Med izzive smo uvrstili tudi mnenja strokovnih delavcev, ki menijo, da vertikalne povezanosti sploh ni, pri tem opozarjajo na vertikalno povezanost z vrtci in srednjimi šolami in da bi le-ta morala obstajati vsaj v primeru otrok iz ranljivih skupin. Prenos informacij poteka pogosto neformalno (učitelji se o otroku pozanimajo sami).

Med značilnosti pa smo uvrstili dva mnenja, da vertikalna povezanost obstaja ter da jo je lažje vzpostaviti, kadar vrtec in osnovna šola delujeta kot ena institucija.

V fokusnih skupinah osnovnih šol se pojavljajo podobna mnenja glede vertikalne povezanosti, kot v fokusnih skupinah vrtcev, prakse so odvisne od vodstev in angažiranosti posameznih strokovnih delavcev (učiteljev, vzgojiteljev ali svetovalnih delavcev) in niso poenotene.

3.8 Potrebe po nadaljnem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev v vrtcih v kontekstu novega programa predšolske vzgoje

3.8.1 Rezultati anketnih vprašalnikov glede potreb o nadaljnem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev v kontekstu novega programa predšolske vzgoje

V tem poglavju predstavljamo rezultate anketnih vprašalnikov glede potrebe po nadaljnem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev v vrtcih v kontekstu novega programa predšolske vzgoje. Za ta sklop vprašanj smo podatke zbirali z vprašalnikom za vzgojitelje, svetovalne delavce in vodstvene delavce v vrtcih.

3.8.1.1 Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede potreb po nadaljnem usposabljanju

Tabela 104

Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede potreb o nadaljnem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev, če bi v vrtcu izvajali krajši program

Potrebe po nadaljnem usposabljanju:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne potrebujem	Ne potrebujem	Niti ne potrebujem niti potrebujem	Potrebujem	Zelo potrebujem		
	%	%	%	%	%			
Jezikovno usposabljanje za delo v krajših programih.	1737	3,7	22,6	30,4	36,6	6,7	3,20	0,98
Usposabljanje za medkulturno vzgojo.	1737	2,0	14,2	24,8	52,5	6,6	3,48	0,88
Usposabljanje na področju zgodnje pismenosti.	1737	2,9	25,6	29,2	38,7	3,7	3,15	0,94
Usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok.	1736	1,4	10,5	19,4	58,6	10,1	3,65	0,85
Usposabljanje za delo s starši.	1737	2,7	23	31,2	37,6	5,5	3,20	0,95
Usposabljanje za delo z nevladnimi organizacijami (tolmači, društva).	1737	2,3	13,4	31,3	46,5	6,5	3,41	0,88
Usposabljanje za načrtovanje in izvajanje področij dejavnosti Kurikuluma.	1737	2,7	21,5	30	40	5,8	3,25	0,95
Usposabljanje za spremljanje otrokovih kompetenc.	1737	2,2	23,5	29,3	40,6	4,4	3,22	0,93
Usposabljanje za pedagoške pristope (didaktične metode in strategije).	1737	2,8	25,4	28,6	38,6	4,6	3,17	0,95
Usposabljanje za premagovanje izzivov vzgojiteljev (stres ipd.).	1737	1,6	15,9	22,2	48,3	12	3,53	0,95
Splošno usposabljanje za delo v krajših programih.	1737	1,9	16,4	24,6	49,5	7,7	3,45	0,92

Potrebe po nadaljnem usposabljanju:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne potrebujem	Ne potrebujem	Niti ne potrebujem niti potrebujem	Potrebujem	Zelo potrebujem		
	%	%	%	%	%			
Usposabljanje o dobrih praksah pred, med in po izvedbi krajših programov.	1737	1,4	10	24,4	55,5	8,8	3,60	0,84

Ocene vzgojiteljev o tem, v kakšni meri bi potrebovali nadaljnja usposabljanja, če bi v vrtcu izvajali krajši program, se gibljejo od 3,15 do 3,65.

Vzgojitelji so ocenili, da bi v največji meri potrebovali usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok ($M = 3,65$; $SD = 0,85$), temu sledi usposabljanje o dobrih praksah pred, med in po izvedbi krajših programov ($M = 3,60$; $SD = 0,84$), usposabljanje za premagovanje izzivov vzgojiteljev, ki delajo v krajših programih ($M = 3,53$; $SD = 0,95$) ter usposabljanje za medkulturno vzgojo ($M = 3,48$; $SD = 0,88$).

Tabela 105

Rezultati anketnih vprašalnikov za vzgojitelje glede potreb o nadaljnem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev, če bi v vrtcu izvajali eno izmed obveznih oblik programa predšolske vzgoje

Potrebe po nadaljnem usposabljanju:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne potrebujem	Ne potrebujem	Niti ne potrebujem niti potrebujem	Potrebujem	Zelo potrebujem		
	%	%	%	%	%			
Jezikovno usposabljanje za delo v krajših programih.	1737	3,7	22,6	30,4	36,6	6,7	3,20	0,98
Usposabljanje za medkulturno vzgojo.	1737	2,0	14,2	24,8	52,5	6,6	3,48	0,88
Usposabljanje na področju digitalne pismenosti.	1737	2,9	25,6	29,2	38,7	3,7	3,15	0,94
Usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok.	1736	1,4	10,5	19,4	58,6	10,1	3,65	0,85
Usposabljanje za delo s starši.	1737	2,7	23,0	31,2	37,6	5,5	3,20	0,95
Usposabljanje za delo z nevladnimi organizacijami (tolmači, društva).	1737	2,3	13,4	31,3	46,5	6,5	3,41	0,88
Usposabljanje za načrtovanje in izvajanje področij dejavnosti Kurikuluma.	1737	2,7	21,5	30,0	40,0	5,8	3,25	0,95
Usposabljanje za spremljanje otrokovih kompetenc.	1737	2,2	23,5	29,3	40,6	4,4	3,22	0,93
Usposabljanje za pedagoške pristope (didaktične metode in strategije).	1737	2,8	25,4	28,6	38,6	4,6	3,17	0,95

Potrebe po nadaljnem usposabljanju:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne potrebujem	Ne potrebujem	Niti ne potrebujem niti potrebujem	Potrebujem	Zelo potrebujem		
	%	%	%	%	%			
Usposabljanje za premagovanje izzivov vzgojiteljev (stres ipd.).	1737	1,6	15,9	22,2	48,3	12,0	3,53	0,95
Splošno usposabljanje za delo v krajših programih.	1737	1,9	16,4	24,6	49,5	7,7	3,45	0,92
Usposabljanje za boljšo vertikalno povezanost med vrtcem in šolo.	1737	1,4	10,0	24,4	55,5	8,8	3,60	0,84

Ocene vzgojiteljev o tem, v kakšni meri bi potrebovali nadaljnja usposabljanja, če bi v vrtcu izvajali eno izmed morebitnih obveznih oblik programa, se gibljejo od 3,15 do 3,65.

Vzgojitelji so ocenili, da bi v največji meri potrebovali usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok ($M = 3,65$; $SD = 0,85$), temu sledi usposabljanje za boljšo vertikalno povezanost med vrtcem in šolo ($M = 3,60$; $SD = 0,44$), usposabljanje za premagovanje izzivov vzgojiteljev ($M = 3,53$; $SD = 0,95$) ter usposabljanje za medkulturno vzgojo ($M = 3,48$; $SD = 0,88$).

3.8.1.2 Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede potreb po nadaljnem usposabljanju

Tabela 106

Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede potreb o nadaljnem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev, če bi v vrtcu izvajali krajši program.

Potrebe po nadaljnem usposabljanju:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne potrebujem	Ne potrebujem	Niti ne potrebujem niti potrebujem	Potrebujem	Zelo potrebujem		
	%	%	%	%	%			
Jezikovno usposabljanje za delo v krajših programih.	141	0,7	18,4	26,2	45,4	9,2	3,44	0,92
Usposabljanje za medkulturno vzgojo.	141	1,4	12,8	18,4	52,5	14,9	3,67	0,93
Usposabljanje na področju zgodnje pismenosti.	141	1,4	18,4	20,6	48,9	10,6	3,49	0,96
Usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok.	141	1,4	15,6	8,5	59,6	14,9	3,71	0,95
Usposabljanje za delo s starši.	141	1,4	20,6	19,9	48,2	9,9	3,45	0,97
Usposabljanje za delo z nevladnimi organizacijami (tolmači, društva).	141	1,4	20,6	24,1	42,6	11,3	3,42	0,99

Potrebe po nadaljnem usposabljanju:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne potrebujem	Ne potrebujem	Niti ne potrebujem niti potrebujem	Potrebujem	Zelo potrebujem		
		%	%	%	%	%		
Usposabljanje za načrtovanje in izvajanje področij dejavnosti Kurikuluma.	141	0,7	13,5	20,6	50,4	14,9	3,65	0,92
Usposabljanje za spremljanje otrokovih kompetenc.	141	0,7	14,2	18,4	57,4	9,2	3,60	0,87
Usposabljanje za pedagoške pristope (didaktične metode in strategije).	141	2,1	14,2	25,5	46,1	12,1	3,52	0,95
Usposabljanje za premagovanje izzivov vzgojiteljev, ki delajo v krajših programih.	141	0,7	12,8	17,0	49,6	19,9	3,75	0,94
Splošno usposabljanje za delo v krajših programih.	141	0,7	9,2	16,3	55,3	18,4	3,82	0,87
Usposabljanje o dobrih praksah pred, med in po izvedbi krajših programov.	141	0,7	2,8	11,3	60,3	24,8	4,06	0,73

Ocene svetovalnih delavcev vrtcev o tem, v kakšni meri bi potrebovali nadaljnja usposabljanja, če bi se v njihovem vrtcu izvajal krajši program, se gibljejo od 3,42 do 4,06.

Svetovalni delavci so ocenili, da bi v največji meri potrebovali usposabljanje o dobrih praksah pred, med in po izvedbi krajših programov ($M = 4,06$; $SD = 0,73$), temu sledi usposabljanje za delo v krajših programih ($M = 3,82$; $SD = 0,87$), usposabljanje za premagovanje izzivov vzgojiteljev, ki delajo v krajših programih ($M = 3,75$; $SD = 0,94$) ter usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok ($M = 3,71$; $SD = 0,95$).

Tabela 107

Rezultati anketnih vprašalnikov za svetovalne delavce vrtcev glede potreb o nadaljnem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev, če bi v vrtcu izvajali eno izmed obveznih oblik programa predšolske vzgoje

Potrebe po nadaljnem usposabljanju:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne potrebujem	Ne potrebujem	Niti ne potrebujem niti potrebujem	Potrebujem	Zelo potrebujem		
		%	%	%	%	%		
Jezikovno usposabljanje.	141	0,7	18,4	26,2	45,4	9,2	3,44	0,92
Usposabljanje za medkulturno vzgojo.	141	1,4	12,8	18,4	52,5	14,9	3,67	0,93
Usposabljanje na področju digitalne pismenosti.	141	1,4	18,4	20,6	48,9	10,6	3,49	0,96
Usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok.	141	1,4	15,6	8,5	59,6	14,9	3,71	0,95

Potrebe po nadaljnem usposabljanju:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne potrebujem	Ne potrebujem	Niti ne potrebujem niti potrebujem	Potrebujem	Zelo potrebujem		
		%	%	%	%	%		
Usposabljanje za delo s starši.	141	1,4	20,6	19,9	48,2	9,9	3,45	0,97
Usposabljanje za delo z nevladnimi organizacijami (tolmači, društva).	141	1,4	20,6	24,1	42,6	11,3	3,42	0,99
Usposabljanje za načrtovanje in izvajanje področij dejavnosti Kurikuluma.	141	0,7	13,5	20,6	50,4	14,9	3,65	0,92
Usposabljanje za spremljanje otrokovih kompetenc.	141	0,7	14,2	18,4	57,4	9,2	3,60	0,87
Usposabljanje za pedagoške pristope (didaktične metode in strategije).	141	2,1	14,2	25,5	46,1	12,1	3,52	0,95
Usposabljanje za boljšo vertikalno povezanost med vrtcem in šolo.	141	0,7	12,8	17,0	49,6	19,9	3,75	0,94

Ocene svetovalnih delavcev vrtcev o tem, v kakšni meri bi potrebovali nadaljnja usposabljanja, če bi v vrtcu izvajali eno izmed morebitnih obveznih oblik programa, se gibljejo od 3,42 do 3,75.

Svetovalni delavci so ocenili, da bi v največji meri potrebovali usposabljanje za boljšo vertikalno povezanost med vrtcem in šolo ($M = 3,75$; $SD = 0,94$), temu sledi usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok ($M = 3,71$; $SD = 0,95$) ter usposabljanje za medkulturno vzgojo ($M = 3,67$; $SD = 0,93$).

3.8.1.3 Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede potreb po nadaljnem usposabljanju

Tabela 108

Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede potreb o nadaljnem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev, če bi v vrtcu izvajali krajši program predšolske vzgoje

Potrebe po nadaljnem usposabljanju:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne potrebujem	Ne potrebujem	Niti ne potrebujem niti potrebujem	Potrebujem	Zelo potrebujem		
		%	%	%	%	%		
Jezikovno usposabljanje za delo v krajših programih.	189	3,2	19,0	29,1	37,6	11,1	3,34	1,01
Usposabljanje za medkulturno vzgojo.	189	2,6	12,2	21,7	53,4	10,1	3,56	0,92
Usposabljanje na področju zgodnje pismenosti.	189	3,2	20,1	30,2	41,3	5,3	3,25	0,94

Potrebe po nadaljnem usposabljanju:	N	Lestvica					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne potrebujem	Ne potrebujem	Niti ne potrebujem niti potrebujem	Potrebujem	Zelo potrebujem		
		%	%	%	%	%		
Usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok.	189	0,5	6,9	16,9	57,1	18,5	3,86	0,81
Usposabljanje za delo s starši.	189	2,1	16,9	31,2	39,7	10,1	3,39	0,95
Usposabljanje za delo z nevladnimi organizacijami (tolmači, društva).	189	3,2	11,1	25,9	48,1	11,6	3,54	0,95
Usposabljanje za načrtovanje in izvajanje področij dejavnosti Kurikuluma v krajših programih (240 ur).	189	2,6	17,5	22,2	43,9	13,8	3,49	1,02
Usposabljanje za spremljanje otrokovih kompetenc.	189	2,1	16,4	31,7	40,7	9,0	3,38	0,94
Usposabljanje za pedagoške pristope (didaktične metode in strategije).	189	2,6	19,6	32,8	35,4	9,5	3,30	0,98
Usposabljanje za premagovanje izzivov vzgojiteljev, ki delajo v krajših programih.	189	1,1	6,3	22,8	47,6	22,2	3,84	0,88
Splošno usposabljanje za delo v zvezi s krajšimi programi.	189	0,5	3,2	16,4	57,1	22,8	3,98	0,75
Usposabljanje o dobrih praksah pred, med in po izvedbi krajših programov.	189	0,0	2,6	12,7	56,1	28,6	4,11	0,71

Ocene vodstvenih delavcev vrtcev o tem, v kakšni meri bi potrebovali nadaljnja usposabljanja, če bi se v njihovem vrtcu izvajal krajši program, se gibljejo od 3,25 do 4,11.

Vodstveni delavci so ocenili, da bi v največji meri potrebovali usposabljanje o dobrih praksah pred, med in po izvedbi krajših programov ($M = 4,11$; $SD = 0,71$), temu sledi splošno usposabljanje za delo v krajših programih ($M = 3,98$; $SD = 0,75$) ter usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok ($M = 3,86$; $SD = 0,81$).

Tabela 109

Rezultati anketnih vprašalnikov za vodstvene delavce vrtcev glede potreb o nadaljnem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev, če bi v vrtcu izvajali eno izmed obveznih oblik programa predšolske vzgoje

Potrebe po nadaljnem usposabljanju:	N	Lestvica strinjanja					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne potrebujem	Ne potrebujem	Niti ne potrebujem niti potrebujem	Potrebujem	Zelo potrebujem		
		%	%	%	%	%		
Jezikovno usposabljanje.	197	3	21,3	28,4	35	12,2	3,32	1,04
Usposabljanje za medkulturno vzgojo.	197	1	11,2	18,8	56,9	12,2	3,68	0,87

Potrebe po nadaljnem usposabljanju:	N	Lestvica strinjanja					M	SD
		1	2	3	4	5		
		Sploh ne potrebujem	Ne potrebujem	Niti ne potrebujem niti potrebujem	Potrebujem	Zelo potrebujem		
		%	%	%	%	%		
Usposabljanje na področju digitalne pismenosti.	197	2	19,3	27,4	42,6	8,6	3,37	0,96
Usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok.	197	0	5,1	13,2	57,4	24,4	4,01	0,76
Usposabljanje za delo s starši.	197	1	17,3	24,9	46,2	10,7	3,48	0,93
Usposabljanje za delo z nevladnimi organizacijami (tolmači, društva).	197	1,5	11,7	21,8	53,3	11,7	3,62	0,89
Usposabljanje za načrtovanje in izvajanje področij dejavnosti Kurikuluma.	197	5,6	37,6	28,9	25,4	2,5	2,82	0,96
Usposabljanje za spremljanje otrokovih kompetenc.	197	3,6	24,4	24,9	42,6	4,6	3,20	0,98
Usposabljanje za pedagoške pristope (didaktične metode in strategije).	197	2,5	25,9	25,4	41,6	4,6	3,20	0,96
Usposabljanje za boljšo vertikalno povezanost med vrtcem in šolo.	197	3	10,2	21,8	52,8	12,2	3,61	0,93

Ocene vodstvenih delavcev vrtcev o tem, v kakšni meri bi potrebovali nadaljnja usposabljanja, če bi v vrtcu izvajali eno izmed morebitnih obveznih oblik programa, se gibljejo od 2,82 do 4,01.

Vodstveni delavci so ocenili, da bi v največji meri potrebovali usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok ($M = 4,01$; $SD = 0,76$), temu sledi usposabljanje za medkulturno vzgojo ($M = 3,68$; $SD = 0,87$) ter usposabljanje za delo z nevladnimi organizacijami ($M = 3,62$; $SD = 0,89$).

3.8.1.4 Primerjava odgovorov vzgojiteljev, svetovalne delavce vrtcev in vodstvenih delavcev vrtcev glede potreb po nadaljnem usposabljanju, če bi v vrtcu izvajali krajši program predšolske vzgoje

Tabela 110

Primerjava odgovorov vzgojiteljev, svetovalne delavce vrtcev in vodstvenih delavcev vrtcev glede potreb po nadaljnem usposabljanju, če bi v vrtcu izvajali krajši program predšolske vzgoje

Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
Vzgojitelji	1737	3,20	0,98	1017,12	
Jezikovno usposabljanje za delo v krajših programih.					
Svetovalni delavci	141	3,44	0,92	1154,66	10,328*
Vodstveni delavci	189	3,34	1,01	1099,11	

	Skupina	N	M	SD	\bar{R}	Kruskall Wallis
Usposabljanje za medkulturno vzgojo.	Vzgojitelji	1737	3,48	0,88	1019,85	8,454*
	Svetovalni delavci	141	3,67	0,93	1145,87	
	Vodstveni delavci	189	3,56	0,92	1080,57	
Usposabljanje na področju zgodnje pismenosti.	Vzgojitelji	1737	3,15	0,94	1014,17	18,301**
	Svetovalni delavci	141	3,49	0,96	1218,56	
	Vodstveni delavci	189	3,25	0,94	1078,60	
Usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok.	Vzgojitelji	1736	3,65	0,85	1017,12	11,600*
	Svetovalni delavci	141	3,71	0,95	1082,20	
	Vodstveni delavci	189	3,86	0,81	1147,64	
Usposabljanje za delo s starši.	Vzgojitelji	1737	3,20	0,95	1014,04	13,976*
	Svetovalni delavci	141	3,45	0,97	1164,93	
	Vodstveni delavci	189	3,39	0,95	1119,72	
Usposabljanje za delo z nevladnimi organizacijami (tolmači, društva).	Vzgojitelji	1737	3,41	0,88	1025,50	4,225
	Svetovalni delavci	141	3,42	0,99	1032,70	
	Vodstveni delavci	189	3,54	0,95	1113,11	
Usposabljanje za načrtovanje in izvajanje področij dejavnosti Kurikuluma v krajših programih (240 ur).	Vzgojitelji	1737	3,25	0,95	1004,14	32,587**
	Svetovalni delavci	141	3,65	0,92	1245,56	
	Vodstveni delavci	189	3,49	1,02	1150,57	
Usposabljanje za spremljanje otrokovih kompetenc.	Vzgojitelji	1737	3,22	0,93	1008,84	27,191**
	Svetovalni delavci	141	3,60	0,87	1250,78	
	Vodstveni delavci	189	3,38	0,94	1103,54	
Usposabljanje za pedagoške pristope (didaktične metode in strategije).	Vzgojitelji	1737	3,17	0,95	1013,79	18,550**
	Svetovalni delavci	141	3,52	0,95	1219,09	
	Vodstveni delavci	189	3,30	0,98	1081,68	
Usposabljanje za premagovanje izzivov vzgojiteljev, ki delajo v krajših programih.	Vzgojitelji	1737	3,53	0,95	1009,06	22,226**
	Svetovalni delavci	141	3,75	0,94	1142,38	
	Vodstveni delavci	189	3,84	0,88	1182,34	
Splošno usposabljanje za delo v zvezi s krajšimi programi.	Vzgojitelji	1737	3,45	0,92	988,50	76,632**
	Svetovalni delavci	141	3,82	0,87	1217,09	
	Vodstveni delavci	189	3,98	0,75	1315,55	
Usposabljanje o dobrih praksah pred, med in po izvedbi krajših programov.	Vzgojitelji	1737	3,60	0,84	982,59	99,591**
	Svetovalni delavci	141	4,06	0,73	1289,60	

Skupina	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	\bar{R}	Kruskall Wallis
Vodstveni delavci	189	4,11	0,71	1315,76	

Opomba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Za analizo primerjav med skupinami strokovnih delavcev vrtcev glede potreb po nadaljnjem usposabljanju v primeru izvedbe krajšega programa predšolske vzgoje smo analizirali 12 trditvev. Razlike med skupinami smo analizirali z neparametričnim preizkusom Kruskal-Wallis. Do statistično značilnih razlik med skupinami zaposlenih v vrtcih in šolah prihaja pri 11 trditvah.

Porazdelitve odvisnih spremenljivk so bile podobne v vseh skupinah, kar smo ocenili z vizualnim pregledom grafikonov kvantilov (ang. boxplot). Naredili smo še dodatne parne primerjave med skupinami za posamezne trditve z uporabo Dunnettovega preizkusa z Bonferronijevim popravkom za večkratne primerjave. V nadaljevanju bomo interpretirali vsako trditev ločeno glede parnih primerjav.

Jezikovno usposabljanje za delo v krajših programih.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni potrebe po jezikovem usposabljanju za delo v krajših programih. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji in svetovalnimi delavci vrtcev, pri čemer so svetovalni delavci višje ocenili potrebo po jezikovnem usposabljanju.

Usposabljanje za medkulturno vzgojo.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni potrebe po usposabljanju za medkulturno vzgojo. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji in svetovalnimi delavci vrtcev, pri čemer so svetovalni delavci višje ocenili potrebo po usposabljanju za medkulturno vzgojo.

Usposabljanje na področju zgodnje pismenosti.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni potrebe po usposabljanju na področju zgodnje pismenosti. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji in svetovalnimi delavci vrtcev, pri čemer so svetovalni delavci višje ocenili potrebo po usposabljanju na področju zgodnje pismenosti.

Usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni potrebe po usposabljanju za delo z ranljivimi skupinami otrok. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji in svetovalnimi delavci vrtcev, pri čemer so svetovalni delavci višje ocenili potrebo po usposabljanju za delo z ranljivimi skupinami otrok.

Usposabljanje za delo s starši.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni potrebe po usposabljanju za delo s starši. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer so svetovalni in vodstveni delavci višje ocenili potrebo po usposabljanju za delo s starši.

Usposabljanje za načrtovanje in izvajanje področij dejavnosti Kurikuluma v krajših programih.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni potrebe po usposabljanju za načrtovanje in izvajanje področij dejavnosti Kurikuluma v krajših programih. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer so svetovalni in vodstveni delavci višje ocenili potrebo po usposabljanju za načrtovanje in izvajanje področij dejavnosti Kurikuluma v krajših programih.

Usposabljanje za spremljanje otrokovih kompetenc.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni potrebe po usposabljanju za spremljanje otrokovih kompetenc. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji in svetovalnimi delavci vrtcev, pri čemer so svetovalni delavci višje ocenili potrebo po usposabljanju za spremljanje otrokovih kompetenc.

Usposabljanje za pedagoške pristope (didaktične metode in strategije).

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni potrebe po usposabljanju za pedagoške pristope. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji in svetovalnimi delavci vrtcev, pri čemer so svetovalni delavci višje ocenili potrebo po usposabljanju za pedagoške pristope.

Usposabljanje za premagovanje izzivov vzgojiteljev, ki delajo v krajših programih.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni potrebe po usposabljanju za premagovanje izzivov vzgojiteljev, ki delajo v krajših programih. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer so svetovalni in vodstveni delavci višje ocenili potrebo po usposabljanju za premagovanje izzivov vzgojiteljev, ki delajo v krajših programih.

Splošno usposabljanje za delo v zvezi s krajšimi programi.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni potrebe po splošnem usposabljanju za delo v zvezi s krajšimi programi. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer so svetovalni in vodstveni delavci višje ocenili potrebo po splošnem usposabljanju za delo v zvezi s krajšimi programi.

Usposabljanje o dobrih praksah pred, med in po izvedbi krajših programov.

Med skupinami strokovnih delavcev vrtcev so se pokazale statistično značilne razlike v oceni potrebe po usposabljanju o dobrih praksah pred, med in po izvedbi krajših programov. Parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med vzgojitelji v primerjavi s svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev, pri čemer so svetovalni in vodstveni delavci višje ocenili potrebo po usposabljanju o dobrih praksah pred, med in po izvedbi krajših programov.

3.8.2 Rezultati fokusnih skupin glede potreb o nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev v kontekstu novega programa predšolske vzgoje

3.8.2.1 Rezultati fokusnih skupin z vrtci glede potreb o nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju

Tabela 111

Analiza fokusnih skupin s predstavniki vrtcev glede nadaljnega izobraževanja in usposabljanja

Tema	Kategorija	Koda
Nadaljnje izobraževanje in usposabljanje (8)	Potrebe (5)	Potrebe po mreženju izvajalcev KP (1)
		Predlog razvoja kompetenc kadrov v KP (1)
		Potrebne izmenjave dobrih praks v KP (1)

Tema	Kategorija	Koda
		Premalo je izvajalcev izobraževanj (1)
		Vrtec sam organizira izobraževanje (1)
	Predlogi (3)	Potreba po več informacijah o KP (1)
		Predlagane vsebine za dodatno usposabljanje (6)
		Primeri dobrih didaktičnih gradiv za učenje slovenščine (1)

V vrtcih izražajo različne potrebe po nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju. Najpogosteje so bile predlagane potrebe po dodatnem izobraževanju *»slovenščine kot drugega ali tujega jezika«* in usposabljanja za načrtovanje in izvajanje jezikovnih dejavnosti v oddelkih krajšega programa, v katere so vključeni otroci, ki govorijo različne jezike, kot je povedala ena od strokovnih delavk: *»Menim, da bi bila dodatna usposabljanja zelo dobrodošla, posebej jezikovna usposabljanja za načrtovanje in izvajanje jezikovnih dejavnosti v oddelkih z večjim številom priseljencev.«*

Izražena je bila tudi potreba strokovnih delavcev po razvoju kompetenc na področju *»pristopov za poučevanje priseljencev, Romov«* in *»sodelovanja s starši«*, predvsem zaradi (pre)poznavanja družinskih vrednot in kultur, iz katerih se vključujejo otroci v krajše programe (medkulturna vzgoja, načelo multikulturalizma).

Za premagovanje poklicnih izzivov v krajših programih sta bili izpostavljeni: *»potreba po mreženju izvajalcev krajših programih«* v Sloveniji in *»izmenjava dobrih praks«* (npr. lastna praksa in primeri iz tujine). Izvajalci krajših programov so izražali tudi potrebo po večjezičnih didaktičnih gradivih za predšolske otroke, ki jih je v našem prostoru zelo malo. Izpostavljena so bila: *»... pripravljena gradiva za razvoj pismenosti in učenje jezika za mlajše otroke v jezikovno manj ugodnih okoliščinah – Erasmus + DEAL Project in večjezične slikanice. Izbrane slikanice so odličen vir za širjenje besedišča, povedi so enostavne in spodbujajo začetno komunikacijo, hkrati pa smo jih ponudili tudi staršem, ki so jih lahko brali otrokom v maternem in/ali tujem jeziku (slovenščini) in na ta način zagotavljali njihovo vključenost v program. Vse slikanice so opremljene tudi s slikovnim slovarjem besed v več jezikih.«*

3.8.2.2 Rezultati fokusnih skupin z občinami glede potreb o nadaljnem izobraževanju in usposabljanju

Tabela 112

Analiza fokusnih skupin s predstavniki občin glede nadaljnega izobraževanja in usposabljanja

Tema	Kategorija	Koda (občine, ki izvajajo KP)	Koda (občine, ki ne izvajajo KP)
Nadaljnje izobraževanje in usposabljanje (10)	Dobre prakse (5)	Pomembna je vloga občine (1)	Pomembna je vloga občine (1)
		Kadri so dovolj usposobljeni (1)	Občine sofinancirajo izobraževanja (1)
		Dobro sodelovanje s PI (1)	
	Potrebe (5)	Potrebe po različnih kadrih (1)	Potreba po projektih (1)
		Potreben razvoj različnih kompetenc zaposlenih (1)	Potrebno sofinanciranje več izobraževanj (1)
		Upoštevati demografske specifikke (1)	

Strokovni delavci občin so v okviru pogovora o nadaljnem izobraževanju in usposabljanju navedli nekaj dobrih praks vrtcev iz njihovih občin in poročali o potrebah, s katerimi se na tem področju srečujejo.

Strokovni delavci občin se strinjajo, da ima pri zagotavljanju nadaljnega izobraževanja in usposabljanja pomembno vlogo občine, ki večkrat financirajo različna izobraževanja in usposabljanja. Nekateri strokovni delavci občin, ki izvajajo krajši program, menijo, da so kadri v vrtcih iz njihovih občin dovolj usposobljeni. Strokovni delavec iz ene izmed občin izpostavlja, da v njihovi občini z namenom zagotavljanja nadaljnega izobraževanja in usposabljanja sodelujejo tudi z drugimi institucijami, ki se s tem ukvarjajo.

Strokovni delavci občin poročajo o različnih potrebah, ki jih zaznavajo v njihovih občinah. Strokovni delavci občin, ki izvajajo krajši program menijo, da je potreben razvoj različnih kompetenc zaposlenih v predšolski vzgoji in izpostavlja potrebe po različnih kadrih (npr. specialni pedagogi, logopedi). Menijo, da je v občinah z romsko populacijo je potrebno upoštevati demografske specifikke. Strokovni delavci občin, ki ne izvajajo krajših programov so mnenja, da je potrebno sofinanciranje več izobraževanj ali projektov, ki bi pripomogle k izboljšanju stanja na področju vključenosti otrok v programe predšolske vzgoje.

3.9 Primerjava mnenj⁹ vzgojiteljev o kompetencah otrok v različnih programih predšolske vzgoje pred vstopom v osnovno šolo

3.9.1 Rezultati primerjave mnenj vzgojiteljev o kompetencah otrok ob začetku in koncu izvedbe krajših programov

Za analizo razlik med posameznimi postavkami za posamezne sklope ob začetku in koncu izvajanja krajšega programa smo uporabili neparametrični Wilcoxonov test, saj spremenljivke niso ustrezale predpogojem za parametrični parni t-test. Sklope smo opredelili tako, da smo teoretično oblikovali predvidene postavke za posamezni sklop, ki so jih vsebinsko predlagali strokovnjaki za vsako posamezno področje, prav tako smo pri vsakem sklopu analizirali tudi mero zanesljivosti (Cronbachof koeficient alfa) na vzorcu podatkov za krajše programe.

Tabela 113

Razlike v mnenjih vzgojiteljev za kompetence otrok v krajšem programu na začetku in ob koncu izvajanja krajšega programa, za socialno in emocionalno področje

	Socialno in emocionalno področje	N	Mz	SDz	Vsota poz rankov	Mk	SDk	Vsota neg rankov	Z	P
SE1	Prepoznavna lastna občutja.	34	4,71	2,22	385,0	5,59	1,33	74,0	-4,64	0,008
SE2	Zaupna znanim odraslim osebam.	35	5,14	1,97	258,5	5,49	1,38	181,5	-4,37	0,307
SE3	Prepoznavna in razlaga čustva drugih otrok.	34	4,38	2,27	291,0	4,79	1,81	168,0	-4,13	0,189
SE4	Pomaga otroku, ki je žalosten, vznemirjen ali se slabo počuti.	32	4,12	2,32	323,5	4,78	1,79	99,5	-4,12	0,065
SE5	Je samostojen v osebni higieni, oblačenju, obujanju ter drugih rutinah.	35	5,91	1,4	323,5	6,51	0,82	116,5	-4,81	0,014
SE6	Uporabi sprejemljive načine za doživljanje jeze ali frustracije.	34	4,09	2,17	370,5	4,68	1,7	158,5	-3,69	0,080
SE7	Po čustveno obremenjujočem dogodku si hitro opomore.	34	4,24	1,92	333,0	4,56	1,65	126,0	-4,3	0,068
SE8	Zmore odložiti zadovoljevanje potrebe.	33	4,58	2,05	307,5	4,94	1,56	117,5	-4,34	0,048
SE9	V različnih dejavnostih (igra, delo v skupini) je premišljen in previden.	35	4,17	2,32	408,5	4,91	1,63	116,5	-4,4	0,015
SE10	Razume, kaj je prav in kaj narobe.	35	4,23	2,3	406,5	5,14	1,75	70,5	-4,84	0,004
SE11	Prosi za pomoč, kadar jo potrebuje.	35	4,37	2,2	409,5	5,31	1,51	49,5	-4,94	0,003
SE12	V konfliktni situaciji oblikuje rešitev.	33	3,82	2,56	356,5	4,06	1,87	149,5	-3,41	0,127
SE13	Na konflikt se odzove prilagojeno glede na situacijo.	34	3,74	2,19	368,5	4,24	1,71	160,5	-3,47	0,182
SE14	Uspešno se vključuje v skupino otrok.	35	4,91	1,95	323,5	5,26	1,6	153,5	-4,32	0,130
SE15	Oblikuje prijateljstva z drugimi otroki.	35	4,94	1,95	335,5	5,4	1,65	104,5	-4,69	0,035

⁹ V tem poglavju uporabljamo termin mnenje, ker želimo poudariti, da ne gre za ocenjevanje otrokovih kompetenc na podlagi nalog ali testiranja (skladno s sprotno opombo 1).

Socialno in emocionalno področje	N	Mz	SDz	Vsota poz rankov	Mk	SDk	Vsota neg rankov	Z	P
SE16 Izkazuje zmožnost sodelovalne igre.	35	4,86	1,97	282,0	5,17	1,65	138,0	-4,54	0,204
SE17 Pripravljen je deliti.	35	4,2	1,88	447,5	4,91	1,6	77,5	-4,58	0,004
SE18 Izkazuje zmožnost prevzemanja vlog.	34	4,29	2,15	355,0	4,91	1,6	69,0	-4,83	0,005

Rezultati glede razlik ob začetku in koncu izvajanja krajšega programa za sklop socialno in emocionalno področje ($\alpha = 0,96$) kažejo, da se pri 9 od 18 trditev kažejo statistično značilne razlike, ki nakazujejo višje ocene vzgojiteljev glede kompetenc otrok ob koncu krajšega programa pri samostojnosti v prepoznavanju lastnega občutja ($z = -4,64$; $p = 0,008$), samostojnosti pri osebni higieni, oblačenju, obujanju in drugih rutinah ($z = -4,81$; $p = 0,014$), v zmožnosti odložitve zadovoljevanja potreb ($z = -4,43$; $p = 0,048$), v višji premišljenosti otrok pri različnih dejavnostih ($z = -4,40$; $p = 0,015$), v boljšem razumevanju kaj je prav in narobe ($z = -4,84$; $p = 0,004$), v tem, da otrok prosi za pomoč, kadar jo potrebuje ($z = -4,94$; $p = 0,003$), v oblikovanju prijateljstva z drugimi otroki ($z = -4,69$; $p = 0,035$), v pripravljenosti deliti ($z = -4,58$; $p = 0,004$) ter v izkazovanju zmožnosti prevzemanja vlog ($z = -4,83$; $p = 0,005$).

Pri ostalih trditvah je prav tako videti, da so povprečne vrednosti večinoma višje, vendar ni statistično značilnih razlik. Tendence razlik v smeri povečanja kompetenc se nakazujejo še pri trditvi, da otrok bolj pomaga drugemu otroku, ki je žalosten, vznemirjen ali se slabo počuti ter glede uporabe sprejemljivih načinov za doživljanje jeze ali frustracije.

Tabela 114

Razlike v mnenjih vzgojiteljev za kompetence otrok v krajšem programu na začetku in ob koncu izvajanja krajšega programa, za področje kognicije

Kognicija	N	Mz	SDz	Vsota poz rankov	Mk	SDk	Vsota neg rankov	Z	P
K1 Zmore 10 minut ali več ohranjati pozornost.	35	5,03	1,93	269,5	5,46	1,69	60,5	-4,95	0,063
K2 Ustrezno predvideva.	31	4,19	2,14	301,0	4,97	1,66	42,0	-4,7	0,004
K3 Sposoben je osredotočiti pozornost le na en vidik problema oz. situacije.	34	4,5	2,08	314,5	5,29	1,68	70,5	-4,91	0,008
K4 Uporablja simbole in znake za reprezentacijo nečesa, kar ni prisotno.	31	4,26	2,13	328,5	5,45	1,61	62,5	-4,46	0,007
K5 Pozitivno pristopa k učenju.	34	4,56	2,23	369,0	5,41	1,5	90,0	-4,64	0,009
K6 Nadaljuje z delom, tudi kadar naleti na oviro ali izziv.	35	3,74	2,17	479,0	4,86	1,67	60,0	-4,82	0,001
K7 Izraža svoje mnenje.	28	3,61	2,38	259,5	4,43	1,87	41,5	-4,32	0,013
K8 Uporablja različne vire za pridobivanje informacij.	26	3,15	2,05	257,0	4,08	1,72	39,0	-3,97	0,010
K9 Je radoveden.	35	4,97	2,02	237,0	5,26	1,77	117,0	-4,75	0,249

Rezultati glede razlik ob začetku in koncu izvajanja krajšega programa za sklop kognitivne kompetence ($\alpha = 0,97$) kažejo, da se pri 7 od 9 trditev kažejo statistično značilne razlike, ki nakazujejo višje ocene vzgojiteljev glede otrokovega ustreznega predvidevanje ($z = -4,70$; $p = 0,004$), sposobnosti osredotočanja pozornosti le na en vidik problema oz. situacije ($z = -4,91$; $p = 0,008$), uporabe simbolov in znakov za reprezentacijo nečesa, kar ni prisotno ($z = -4,46$; $p = 0,007$), otrokovega pozitivnega pristopa k učenju ($z = -4,64$; $p = 0,009$), vztrajnosti pri delu, tudi če otrok naleti na oviro ali izziv ($z = -4,82$; $p = 0,001$), pri izražanju lastnih mnenj ($z = -4,32$; $p = 0,013$), ter uporabe različnih virov za pridobivanje informacij ($z = -3,97$; $p = 0,010$). Tendenca razlik se kaže tudi pri trditvi da otrok zmore 10 ali več minut ohranjati pozornost ($z = -4,95$; $p = 0,063$).

Tabela 115

Razlike v mnenjih vzgojiteljev za kompetence otrok v krajšem programu na začetku in ob koncu izvajanja krajšega programa, za področje jezika

	Področje jezika	N	Mz	SDz	Vsota poz rankov	Mk	SDk	Vsota neg rankov	Z	P
J1	Uporablja daljše enostavčne in večstavčne povedi.	34	3,29	2,42	360,5	4,21	2,47	24,5	-5,01	0,002
J2	Pripoveduje.	34	3,35	2,32	266,0	4,0	2,4	53,0	-4,97	0,019
J3	Ustrezno uporablja govor v različnih situacijah.	29	3,17	2,27	201,5	3,62	2,44	23,5	-4,63	0,020
J4	Pozorno posluša branje.	29	3,34	2,5	179,5	3,76	2,28	24,5	-4,63	0,034
J5	Pozna smer branja in pisanja.	26	4,42	6,11	154,0	3,73	2,43	26,0	-4,25	0,151
J6	Ločuje med črko, števk in besedo.	27	3,85	2,27	188,0	4,33	2,08	0,0	-4,54	0,010
J7	Prepoznavna glasove.	19	2,89	1,85	85,0	3,26	1,91	0,0	-3,82	0,038
J8	Zloguje.	20	2,85	1,95	55,0	3,0	1,86	19,0	-3,81	0,450
J9	Ustrezno uporablja večino besed iz vsakdanjih situacij.	35	3,69	2,31	405,5	4,63	2,07	53,5	-4,87	0,004
J10	Izkazuje visoko sposobnost razumevanja besedil.	29	2,83	2,21	182,0	3,21	2,27	0,0	-4,70	0,014
J11	Smiselno izraža mnenje o besedilu.	25	2,32	1,89	112,0	2,6	2,06	23,0	-4,26	0,167

Rezultati glede razlik ob začetku in koncu izvajanja krajšega programa za sklop jezikovne kompetence ($\alpha = 0,93$) kažejo, da se pri 8 od 11 trditev kažejo statistično značilne razlike, ki nakazujejo višje ocene vzgojiteljev in sicer glede uporabe daljših enostavnih in večstavčnih povedi ($z = -5,01$; $p = 0,002$), sposobnosti pripovedovanja ($z = -4,97$; $p = 0,019$), sposobnosti ustrezne uporabe govora v različnih situacijah ($z = -4,63$; $p = 0,020$), pozornega poslušanja branja ($z = -4,63$; $p = 0,034$), ločevanja med črko, števk in besedo ($z = -4,54$; $p = 0,010$),

prepoznavanja glasov ($z = -3,82$; $p = 0,038$), ustrezne uporabe večine besed iz vsakdanjih situacij ($z = -4,87$; $p = 0,004$) ter izkazovanja visoke sposobnosti razumevanja besedil ($z = -4,70$; $p = 0,014$).

Tabela 116

Razlike v mnenjih vzgojiteljev za kompetence otrok v krajšem programu na začetku in ob koncu izvajanja krajšega programa, za področje matematike

	Področje matematike	N	Mz	SDz	Vsota poz rankov	Mk	SDk	Vsota neg rankov	Z	P
M1	Šteje.	29	4,31	1,89	238,5	4,72	2,0	91,5	-3,94	0,150
M2	Uporablja imena za števila.	30	4,07	2,24	253,5	4,53	2,18	75,5	-4,22	0,105
M3	Razvršča.	35	4,49	1,98	365,5	5,17	1,72	128,5	-4,37	0,054
M4	Sešteva.	23	2,78	1,98	200,0	3,7	2,24	21,0	-3,86	0,013
M5	Odšteva.	23	2,57	1,85	177,5	3,43	2,23	20,5	-3,94	0,026
M6	Meri.	18	3,0	1,81	110,0	3,89	2,17	16,0	-3,42	0,064
M7	Poimenuje osnovne geometrijske like in telesa.	24	3,67	1,95	214,5	4,58	1,84	19,5	-4,04	0,009
M8	Razume grafične prikaze.	17	2,82	2,3	75,0	3,41	2,32	0,0	-3,62	0,039
M9	Uporablja izraze za orientacijo in lokacijo.	26	3,62	2,12	264,0	4,42	1,98	32,0	-4,15	0,003
M10	Ustrezno uporablja izraze za količine.	20	3,65	2,28	87,0	4,0	2,15	32,0	-3,70	0,161
M11	Ustrezno nadaljuje vzorec.	27	4,81	1,92	266,0	5,67	1,24	34,0	-4,30	0,004

Rezultati glede vzgojiteljeve ocene razlik kompetenc otrok ob začetku in koncu izvajanja krajšega programa za sklop matematične kompetence ($\alpha = 0,99$) kažejo, da so pri 7 od 11 trditev statistično značilne razlike, ki nakazujejo višje ocene vzgojiteljev ob koncu izvajanja krajših programov in sicer pri razvrščanju ($z = -4,37$; $p = 0,054$), seštevanju ($z = -3,86$; $p = 0,013$), odštevanju ($z = -3,94$; $p = 0,026$), poimenovanju osnovnih geometrijskih likov in teles ($z = -4,04$; $p = 0,009$), razumevanju grafičnih prikazov ($z = -3,62$; $p = 0,039$), uporabi izrazov za orientacijo in lokacijo ($z = -4,15$; $p = 0,003$) ter pri ustreznem nadaljevanju vzorca ($z = -4,30$; $p = 0,004$). Tendanca razlik se kaže tudi pri merjenju ($z = -3,42$; $p = 0,064$).

Tabela 117

Razlike v mnenjih vzgojiteljev za kompetence otrok v krajšem programu na začetku in ob koncu izvajanja krajšega programa, za področje družbe

	Področje družba	N	Mz	SDz	Vsota poz rankov	Mk	SDk	Vsota neg rankov	Z	P
D1	Pozna bližnjo in širšo okolico.	21	3,9	2,32	176,0	5,57	1,43	0,0	-4,01	0,003
D2	Pozna in upošteva osnovna prometna pravila.	15	3,8	1,9	92,0	4,87	1,25	0,0	-3,41	0,011

	Področje družba	N	Mz	SDz	Vsota poz rankov	Mk	SDk	Vsota neg rankov	Z	P
D3	Pozna javne ustanove, poklice in delovna okolja.	16	3,38	1,86	115,0	5,31	1,25	0,0	-3,52	0,005
D4	Se zna orientirati.	15	4,13	1,92	89,5	4,8	1,57	9,5	-3,21	0,020
D5	Pozna časovno prostorske kategorije.	15	3,27	1,67	75,0	4,27	1,33	0,0	-3,41	0,026
D6	Samostojno se prehranjuje.	35	5,46	1,72	346,5	6,23	1,03	52,5	-4,99	0,008
D7	Samostojno izkazuje skrb za druge in okolje.	35	4,74	1,87	424,5	5,6	1,42	114,5	-4,35	0,011
D8	Izkazuje skrb zase.	35	5,26	1,77	316,0	5,91	1,25	104,0	-4,77	0,039
D9	Izkazuje pozitivne vrednote.	34	4,76	2,09	381,0	5,44	1,64	24,0	-5,0	0,001
D10	Sprejema različne kulture.	31	5,35	1,92	243,0	5,97	1,45	0,0	-4,86	0,005

Rezultati glede razlik ob začetku in koncu izvajanja krajšega programa za sklop družba ($\alpha = 0,92$) kažejo, da se pri 10 od 10 trditev kažejo statistično značilne razlike, ki nakazujejo višje ocene vzgojiteljev glede otrokovega poznavanja bližnje in širše okolice ($z = -4,01$; $p = 0,003$), poznavanja in upoštevanja osnovnih prometnih pravil ($z = -3,41$; $p = 0,011$), poznavanja javnih ustanov, poklicev in delovnih okolij ($z = -3,52$; $p = 0,005$), poznavanja časovno prostorskih kategorij ($z = -3,41$; $p = 0,026$), samostojnega prehranjevanja ($z = -4,99$; $p = 0,008$), samostojnega izkazovanja skrbi za druge in okolje ($z = -4,35$; $p = 0,011$), izkazovanja skrbi zase ($z = -4,77$; $p = 0,039$), izkazovanja pozitivnih vrednot ($z = -5,00$; $p = 0,001$) ter sprejemanja različnih kultur ($z = -4,86$; $p = 0,005$).

Tabela 118

Razlike v mnenjih vzgojiteljev za kompetence otrok v krajšem programu na začetku in ob koncu izvajanja krajšega programa, za področje narave

	Področje narava	N	Mz	SDz	Vsota poz rankov	Mk	SDk	Vsota neg rankov	Z	P
N1	Ustrezno loči med živo in neživo naravo.	21	4,62	1,43	189,5	5,33	1,02	13,5	-3,79	0,002
N2	Ustrezno poimenuje pojave in spremembe v naravi, napoveduje.	27	3,89	2,08	287,0	4,63	2,08	0,0	-4,54	0,001
N3	Pozna osnovne dele svojega telesa in funkcije.	31	4,77	1,75	321,0	5,45	1,39	22,0	-4,76	0,002
N4	Pozna življenjske spremembe pri sebi in drugih.	24	4,17	1,97	222,0	4,92	1,77	0,0	-4,29	0,002
N5	Pozna dele rastlin in živali iz vsakdanjega okolja.	25	3,4	1,91	218,0	4,48	1,71	16,0	-4,29	0,004
N6	Izkazuje zanimanje za naravoslovje in tehniko.	8	3,38	1,41	15,0	4,25	1,67	0,0	-2,52	0,180
N7	Pozna snovi iz vsakdanjega okolja.	28	4,04	1,99	235,0	4,64	1,81	0,0	-4,62	0,004
N8	Uporablja naravoslovne pojme iz vsakdanjega okolja.	25	3,48	2,08	200,5	3,88	2,15	19,5	-4,22	0,008
N9	Ugotovitve opazovanja oz. preproste naravoslovne raziskave razloži na njemu lasten način.	16	2,38	1,45	31,0	2,56	1,71	0,0	-3,52	0,180
N10	Ima razvite osnovne spretnosti na področju tehnike in tehnologije.	25	4,64	1,68	167,5	5,32	1,77	21,5	-4,22	0,042

Rezultati glede razlik ob začetku in koncu izvajanja krajšega programa za področje narave ($\alpha = 0,93$) kažejo, da se pri 8 od 10 trditev kažejo statistično značilne razlike, ki nakazujejo višje ocene vzgojiteljev glede otrokovega ustreznega ločevanja med živo in neživo naravo ($z = -3,79$; $p = 0,002$), ustreznega napovedovanja pojavov in sprememb v naravi ($z = -4,54$; $p = 0,001$), poznavanja osnovnih delov in funkcij svojega telesa ($z = -4,76$; $p = 0,002$), poznavanja življenjskih sprememb pri sebi in drugih ($z = -4,29$; $p = 0,004$), poznavanja snovi iz vsakdanjega okolja ($z = -4,62$; $p = 0,004$), uporabe naravoslovnih pojmov iz vsakdanjega okolja ($z = -4,22$; $p = 0,008$) ter razvitih spretnosti na področju tehnike in tehnologije ($z = -4,22$; $p = 0,042$).

Tabela 119

Razlike v mnenjih vzgojiteljev za kompetence otrok v krajšem programu na začetku in ob koncu izvajanja krajšega programa, za področje telesnega razvoja in gibanja

Področje telesnega razvoja in gibanja	N	Mz	SDz	Vsota poz rankov	Mk	SDk	Vsota neg rankov	Z	P
T1 Se rad giba.	34	6,38	0,82	98,0	6,47	0,79	32,0	-5,05	0,257
T2 Nadzoruje lastno gibanje.	34	6,06	1,28	186,0	6,41	0,82	58,0	-4,98	0,085
T3 Učinkovito premika svoje telo.	34	6,09	1,08	213,0	6,38	0,89	57,0	-4,97	0,058
T4 Ob zaznavi okolice se ustrezno orientira v prostoru.	33	5,94	1,5	155,0	6,39	0,9	0,0	-5,01	0,041
T5 Učinkovito uporablja majhne predmete in orodja.	29	5,14	1,85	225,0	6,07	1,13	0,0	-4,7	0,007
T6 Učinkovito ravna z večjimi predmeti in pripomočki.	34	6,0	1,56	390,0	6,41	0,89	34,0	-4,81	0,005
T7 Razume pomen izrazov za načine premikanja.	23	5,57	1,59	137,5	5,91	1,41	18,5	-4,09	0,033
T8 Smiselno sodeluje v gibalnih dejavnostih z drugimi.	34	5,0	2,03	270,0	5,56	1,46	0,0	-5,09	0,007
T9 Upošteva osnovne varnostne ukrepe.	33	4,82	2,01	376,5	5,33	1,63	31,5	-4,75	0,003
T10 Upošteva pomen gibanja za zdravje.	31	4,61	2,26	325,0	5,81	1,54	0,0	-4,86	0,001

Rezultati glede razlik ob začetku in koncu izvajanja krajšega programa za sklop telesni razvoj in gibanje ($\alpha = 0,97$) kažejo, da se pri 7 od 10 trditev kažejo statistično značilne razlike, ki nakazujejo višje ocene vzgojiteljev glede otrokove ustrezne orientacije v prostoru ($z = -5,01$; $p = 0,041$), učinkovite uporabe majhnih predmetov in orodij ($z = -4,70$; $p = 0,007$), učinkovitega ravnanja z večjimi predmeti in pripomočki ($z = -4,81$; $p = 0,005$), razumevanja pomena izrazov za načine premikanja ($z = -4,09$; $p = 0,033$), smiselnega sodelovanja v gibalnih dejavnostih z drugimi ($z = -5,09$; $p = 0,007$), upoštevanja osnovnih varnostnih ukrepov ($z = -4,75$; $p = 0,003$) ter upoštevanja pomena gibanja za zdravje ($z = -4,86$; $p = 0,001$).

Tabela 120

Razlike v mnenjih vzgojiteljev za kompetence otrok v krajšem programu na začetku in ob koncu izvajanja krajšega programa, za področje umetnosti

	Področje umetnosti	N	Mz	SDz	Vsota poz rankov	Mk	SDk	Vsota neg rankov	Z	P
UU1	Z veseljem sodeluje v umetniških dejavnostih.	34	5,09	1,78	438,0	6,07	1,08	37,0	-4,97	0,001
UG2	Pravilno zapoje znano pesem.	24	4,0	1,98	164,0	4,46	2,0	0,0	-4,29	0,009
UG3	Spontano vokalno ustvarja.	23	3,26	2,26	169,0	4,04	2,12	16,0	-4,11	0,011
UG4	Spontano instrumentalno ustvarja.	24	3,21	1,86	202,5	4,0	2,0	19,5	-4,07	0,012
UG5	Je spreten pri igranju na glasbila.	26	3,88	1,8	248,5	4,85	1,67	24,5	-4,14	0,011
UG6	Glasbena dela doživlja in jih izraža.	14	3,36	1,39	90,0	4,21	1,53	0,0	-3,3	0,006
UP7	Ustvarjalno gibalno ponazarja živali, predmete in pojme.	28	5,54	1,67	130,0	5,79	1,45	0,0	-4,62	0,034
UP8	Se igra preproste rajalno-gibalne igre.	23	4,96	1,97	171,0	5,48	1,5	0,0	-4,20	0,005
UP9	Pleše s celim telesom.	27	4,19	2,08	312,0	5,41	1,22	0,0	-4,54	0,001
UP10	Pri plesu uporablja prostor (smeri, nivoji).	15	3,87	1,81	82,0	4,67	1,11	10,0	-3,24	0,031
UP11	Skladno se giba v ritmu glasbe.	23	3,7	2,18	218,5	5,09	1,44	12,5	-4,09	0,002
UP12	Gibalno ustvarja.	23	4,04	2,01	198,0	4,74	1,74	0,0	-4,20	0,002
UD13	Se vživlja in posnema.	27	4,93	1,59	254,0	5,52	1,45	19,0	-4,42	0,003
UD14	Ustvarjalno izdeluje različne vrste lutk.	13	3,31	1,49	44,5	3,77	1,36	25,5	-2,66	0,262
UD15	Izvaja animacije s predmeti/lutkami.	24	3,96	1,88	206,0	4,83	1,76	16,0	-4,17	0,005
UL16	Ustvarjalno uporablja primerno število različnih barv.	30	4,3	2,04	298,0	5,33	1,56	76,0	-4,29	0,012
UL17	Ustvarjalno uporablja osnovne oblike.	28	4,0	1,96	301,0	5,11	1,34	0,0	-4,62	0,001
UL18	Ustvarjalno uporablja likovna sredstva.	29	4,21	1,93	315,0	5,21	1,45	0,0	-4,70	0,001
UL19	Obvlada rokovanje z osnovnimi likovnimi orodji.	31	4,58	2,13	386,5	6,06	1,15	18,5	-4,75	0,001
UL20	Pri likovnih dejavnostih vztraja primerno dolgo.	32	4,97	2,18	349,0	6,19	1,15	26,0	-4,77	0,003

Sklop umetnost ($\alpha = 0,96$) vključuje trditve, ki se nanašajo na glasbeno, plesno, dramsko in likovno umetnost ter eno trditev, ki zajema vse vrste umetnosti, ki se nanaša na motivacijo otroka za sodelovanje v umetniških dejavnostih na splošno. Razlike se kažejo pri skupno 19 od 20 trditev. V nadaljevanju predstavljamo posamezne trditve po podsklopih.

Rezultati glede razlik ob začetku in koncu izvajanja krajšega programa kažejo, da glede na oceno vzgojiteljev otroci z večjim veseljem sodelujejo v umetniških dejavnostih ($z = -4,97$; $p = 0,001$).

Pri trditvah vezanih na glasbene dejavnosti se kažejo razlike v 5 od 5 trditev, in sicer ob koncu krajšega programa otroci po oceni vzgojiteljev kažejo napredek pri pravilnem petju znane pesmi ($z = -4,29$; $p = 0,009$), pri spontanem vokalnem ustvarjanju ($z = -4,11$; $p = 0,011$), pri spontanem instrumentalnem ustvarjanju ($z = -4,07$; $p = 0,012$), so bolj spretni pri igranju na glasbila ($z = -4,14$; $p = 0,011$) ter pri doživljanju in izražanju glasbenih del ($z = -3,30$; $p = 0,006$).

Pri trditvah vezanih na plesne dejavnosti se kažejo razlike v 5 od 5 trditev, otroci ob koncu krajšega programa bolj ustvarjalno gibalno ponazarjajo živali, predmete in pojme ($z = -4,62$; $p = 0,034$), se igrajo preproste rajalno-gibalne igre ($z = -4,20$; $p = 0,005$), plešejo s celim telesom ($z = -4,54$; $p = 0,001$), pri plesu bolj uporabljajo prostor (smer, nivoji) ($z = -3,24$; $p = 0,031$), se bolj skladno gibajo v ritmu glasbe ($z = -4,09$; $p = 0,002$) ter več gibalno ustvarjajo ($z = -4,20$; $p = 0,002$).

Pri trditvah vezanih na dramske dejavnosti se kažejo razlike v pri 2 od 3 trditev, in sicer ocene vzgojiteljev so višje glede sposobnosti otroka za vživljanje in posnemanje ($z = -4,42$; $p = 0,003$) ter pri izvajanju animacij s predmeti/lutkami ($z = -4,17$; $p = 0,005$).

Pri trditvah vezanih na likovne dejavnosti se kažejo razlike v pri 5 od 5 trditev, in sicer ocene vzgojiteljev so višje glede ustvarjalne uporabe primernega števila različnih barv ($z = -4,29$; $p = 0,012$), ustvarjalne uporabe osnovnih oblik ($z = -4,62$; $p = 0,001$), ustvarjalne uporabe likovnih sredstev ($z = -4,70$; $p = 0,001$), obvladovanje ravnanja z osnovnimi likovnimi orodji ($z = -4,75$; $p = 0,001$) ter primernega vztrajanja pri likovnih dejavnosti ($z = -4,77$; $p = 0,003$).

3.9.2 Rezultati primerjave mnenj vzgojiteljev o kompetencah otrok v celodnevem, poldnevem in krajšem programu

V primerjavi kompetenc otrok v celodnevem, poldnevem in krajšem programu smo primerjali podatke, ki smo jih pridobili z vprašalnikom KOM5, vprašalnik so izpolnjevali vzgojitelji, za otroke v skupinah z naključnim vzorčenjem. Podatki za celodnevne in poldnevne programe so bili zbrani v aprilu, maju in juniju 2023, podatki za otroke v krajšem programu pa so se zbirali ob koncu izvajanja krajših programov (med marcem in avgustom 2023).

Tabela 121

Razlike v mnenjih vzgojiteljev za otroke v celodnevnem, poldnevem in krajšem programu, za socialno in emocionalno področje.

Socialno in emocionalno področje	Program	N	M	SD	\bar{R}	Kruskal-Wallis U
Prepoznavna lastna občutja.	celodnevni	896	6,45	0,92	483,13	28,79**
	poldnevni	24	6,79	0,41	565,77	
	krajši	34	5,50	1,33	275,76	
Zaupaj znanim odraslim osebam.	celodnevni	896	6,41	0,93	484,22	20,02**
	poldnevni	24	6,58	0,65	515,21	
	krajši	34	5,50	1,40	299,18	
Prepoznavna in razlaga čustva drugih otrok.	celodnevni	895	6,23	1,08	482,99	27,71**
	poldnevni	24	6,54	0,83	564,21	
	krajši	33	4,79	1,83	261,59	
Pomaga otroku, ki je žalosten, vznemirjen ali se slabo počuti.	celodnevni	896	5,95	1,27	481,97	16,58**
	poldnevni	24	6,29	0,86	539,46	
	krajši	32	4,78	1,79	299,61	
Je samostojen v osebni higieni, oblačenju, obujanju ter drugih rutinah.	celodnevni	892	6,77	0,66	479,12	7,56
	poldnevni	23	6,78	0,52	468,09	
	krajši	34	6,53	0,83	396,71	
Uporabi sprejemljive načine za doživljanje jeze ali frustracije.	celodnevni	887	5,84	1,36	479,42	19,65*
	poldnevni	23	6,04	1,26	519,15	
	krajši	34	4,65	1,70	281,63	
Po čustveno obremenjujočem dogodku si hitro opomore.	celodnevni	892	5,76	1,29	480,57	25,81*
	poldnevni	23	6,26	1,10	597,35	
	krajši	34	4,53	1,67	270,68	
Zmore odložiti zadovoljevanje potrebe.	celodnevni	877	6,20	1,16	475,99	31,86*
	poldnevni	24	6,38	1,06	528,06	
	krajši	34	4,76	1,63	237,79	
V različnih dejavnostih (igra, delo v skupini) je preiščljen in previden.	celodnevni	893	6,15	1,15	484,40	25,28**
	poldnevni	24	6,00	1,44	476,27	
	krajši	34	4,85	1,62	262,32	
Razume, kaj je prav in kaj narobe.	celodnevni	891	6,50	0,95	482,45	34,98**
	poldnevni	24	6,62	0,92	523,56	
	krajši	34	5,09	1,75	255,24	
Prosi za pomoč, kadar jo potrebuje.	celodnevni	889	6,48	0,97	479,89	32,51*
	poldnevni	23	6,83	0,49	567,50	
	krajši	34	5,35	1,52	269,59	
V konfliktni situaciji oblikuje rešitev.	celodnevni	889	5,71	1,31	483,38	29,82**
	poldnevni	24	5,79	1,38	503,04	
	krajši	34	4,00	1,87	232,72	
Na konflikt se odzove prilagojeno glede na situacijo.	celodnevni	897	5,81	1,35	487,50	36,20**
	poldnevni	24	5,96	1,30	519,88	
	krajši	34	4,18	1,68	212,71	
Uspešno se vključuje v skupino otrok.	celodnevni	896	6,31	1,10	482,84	21,73**
	poldnevni	24	6,67	0,64	560,50	

Socialno in emocionalno področje	Program	N	M	SD	\bar{R}	Kruskal-Wallis U
Oblikuje prijateljstva z drugimi otroki.	krajši	34	5,24	1,62	298,03	20,99**
	celodnevni	895	6,48	1,00	483,90	
	poldnevni	24	6,62	0,65	496,12	
Izkazuje zmožnost sodelovalne igre.	krajši	34	5,38	1,67	303,76	23,54**
	celodnevni	895	6,35	1,12	484,53	
	poldnevni	24	6,33	1,31	500,12	
Pripravljen je deliti.	krajši	34	5,15	1,67	282,93	50,54**
	celodnevni	892	6,39	1,00	483,87	
	poldnevni	24	6,50	1,38	570,31	
Izkazuje zmožnost prevzemanja vlog.	krajši	34	4,85	1,58	197,31	29,64**
	celodnevni	893	6,30	1,12	485,37	
	poldnevni	24	6,29	0,95	471,73	
	krajši	34	4,91	1,60	252,56	

Opomba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Rezultati kažejo, da prihaja do statistično značilnih razlik glede mnenj vzgojiteljev na vseh postavkah za socialno in emocionalno področje ($\alpha = 0,94$).

Parne primerjave med posameznimi programi za posamezne postavke so pokazale, da prihaja do statistično značilnih razlik na vseh postavkah med otroki v krajših programih in otroki v celodnevni programih, pri čemer otroci iz krajših programov dosegajo nižje vrednosti v primerjavi z otroki v celodnevni programu.

Zelo podobno je tudi pri parnih primerjavah med otroki v krajšem programu in otroki v poldnevni programu, do statistično značilnih razlik prihaja na vseh postavkah, razen pri oceni samostojnosti v osebni higieni, oblačenju, obujanju in drugih rutinah.

Parne primerjave med otroki v celodnevni programu in poldnevni programu so na vseh postavkah pokazale, da ne prihaja do statistično značilnih razlik med skupinama.

Tabela 122

Razlike v mnenjih vzgojiteljev za otroke v celodnevni, poldnevni in krajšem programu, za področje kognicija.

Kognicija	Program	N	M	SD	\bar{R}	Kruskal-Wallis U
Zmore 10 minut ali več ohranjati pozornost.	celodnevni	896	6,45	1,09	485,50	24,64**
	poldnevni	24	6,42	1,02	455,33	
	krajši	34	5,41	1,69	292,03	
Ustrezno predvideva.	celodnevni	895	6,39	0,98	483,32	32,57**
	poldnevni	24	6,38	1,17	508,12	
	krajši	30	4,97	1,69	228,92	

Kognicija	Program	N	M	SD	\bar{R}	Kruskal-Wallis U
Sposoben je osredotočiti pozornost le na en vidik problema oz. situacije.	celodnevni	893	6,33	1,14	481,43	21,80**
	poldnevni	24	6,71	0,46	541,12	
	krajši	33	5,30	1,70	292,71	
Uporablja simbole in znake za reprezentacijo nečesa, kar ni prisotno.	celodnevni	889	6,32	1,04	476,60	9,96*
	poldnevni	24	6,50	0,93	520,40	
	krajši	32	5,50	1,61	346,12	
Pozitivno pristopa k učenju.	celodnevni	897	6,30	1,18	485,16	18,62**
	poldnevni	24	6,21	1,35	483,02	
	krajši	34	5,38	1,50	305,78	
Nadaljuje z delom, tudi kadar naleti na oviro ali izziv.	celodnevni	898	5,94	1,25	486,64	15,97**
	poldnevni	24	5,67	1,61	451,31	
	krajši	34	4,85	1,69	305,28	
Izraža svoje mnenje.	celodnevni	894	6,16	1,23	481,77	29,33**
	poldnevni	24	6,33	1,05	515,81	
	krajši	29	4,41	1,84	229,86	
Uporablja različne vire za pridobivanje informacij.	celodnevni	889	5,96	1,26	478,46	30,94**
	poldnevni	23	5,87	1,55	486,41	
	krajši	28	4,14	1,76	204,75	
Je radoveden.	celodnevni	897	6,26	1,19	485,24	13,49**
	poldnevni	24	6,08	1,35	450,56	
	krajši	34	5,26	1,80	330,47	

Opomba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Rezultati kažejo, da prihaja do statistično značilnih razlik glede mnenj vzgojiteljev na vseh postavkah za področje kognicije ($\alpha = 0,93$).

Parne primerjave med posameznimi programi za posamezne postavke so pokazale, da prihaja do statistično značilnih razlik na vseh postavkah med otroki v krajših programih in otroki v celodnevni programih, pri čemer otroci iz krajših programov dosegajo nižje vrednosti v primerjavi z otroki v celodnevni programu.

Parne primerjave med otroki v krajšem programu in otroki v poldnevni programu, so pokazale, da prihaja do statistično značilnih razlik na 7 od 9 postavk, in sicer otroci v krajšem programu po mnenju vzgojiteljev pomembno statistično pomembno slabše:

- zmorejo 10 min ali več ohranjati pozornost,
- ustrezno predvidevajo,
- osredotočajo pozornost le na en vidik problema oz. situacije,
- uporabljajo simbole in znake za reprezentacijo nečesa, kar ni prisotno,
- pozitivno pristopajo k učenju,

- izražajo svoje mnenje,
- uporabljajo različne vire za pridobivanje informacij.

Parne primerjave med otroki v celodnevem programu in poldnevem programu so na vseh postavkah za kognicijo pokazale, da ne prihaja do statistično značilnih razlik med skupinama.

Tabela 123

Razlike v mnenjih vzgojiteljev za otroke v celodnevem, poldnevem in krajšem programu, za področje jezika.

Jezik	Program	N	M	SD	\bar{R}	Kruskal-Wallis U
Uporablja daljše enostavčne in večstavčne povedi.	celodnevni	898	6,48	1,08	486,37	40,13**
	poldnevni	24	6,67	0,76	523,77	
	krajši	33	4,15	2,49	239,79	
Pripoveduje.	celodnevni	896	6,43	1,16	487,81	50,47**
	poldnevni	24	6,54	0,78	479,04	
	krajši	33	3,94	2,41	204,42	
Ustrezno uporablja govor v različnih situacijah.	celodnevni	883	6,10	1,30	475,24	32,83**
	poldnevni	24	6,50	0,88	552,46	
	krajši	29	3,62	2,44	220,00	
Pozorno posluša branje.	celodnevni	898	6,19	1,27	484,09	34,25**
	poldnevni	24	6,42	0,93	521,33	
	krajši	29	3,83	2,35	215,52	
Pozna smer branja in pisanja.	celodnevni	885	6,35	1,14	475,77	41,21**
	poldnevni	23	6,70	0,56	533,87	
	krajši	28	3,79	2,44	195,43	
Ločuje med črko, števkno in besedo.	celodnevni	889	6,52	0,97	480,17	45,34**
	poldnevni	24	6,62	0,82	511,54	
	krajši	29	4,52	2,11	203,48	
Prepoznava glasove.	celodnevni	889	6,09	1,41	473,07	46,43**
	poldnevni	24	6,67	0,82	591,23	
	krajši	21	3,43	1,91	133,60	
Zloguje.	celodnevni	863	5,88	1,52	460,92	41,23**
	poldnevni	22	6,32	0,89	510,14	
	krajši	22	3,05	1,84	126,34	
Ustrezno uporablja večino besed iz vsakdanjih situacij.	celodnevni	894	6,60	0,91	485,81	54,13**
	poldnevni	24	6,83	0,38	529,67	
	krajši	34	4,59	2,09	217,13	
Izkazuje visoko sposobnost razumevanja besedil.	celodnevni	894	6,15	1,24	485,72	38,72**
	poldnevni	24	6,12	1,15	463,44	
	krajši	31	3,45	2,39	200,23	
Smiselno izraža mnenje o besedilu.	celodnevni	893	6,08	1,29	482,76	47,50**
	poldnevni	24	6,08	1,47	496,44	
	krajši	27	2,78	2,26	143,30	

Rezultati kažejo, da prihaja do statistično značilnih razlik glede mnenj vzgojiteljev na vseh postavkah za področje jezika ($\alpha = 0,95$).

Parne primerjave med posameznimi programi za posamezne postavke so pokazale, da prihaja do statistično značilnih razlik na vseh postavkah za področje jezika med otroki v krajših programih in otroki v celodnevni programih, pri čemer otroci iz krajših programov dosegajo nižje vrednosti v primerjavi z otroki v celodnevni programu.

Parne primerjave med otroki v krajšem programu in otroki v poldnevni programu, so prav tako pokazale, da prihaja do statistično značilnih razlik za področje jezika, pri čemer otroci iz krajših programov dosegajo pomembno nižje vrednosti v primerjavi z otroki v poldnevni programu.

Parne primerjave med otroki v celodnevni programu in poldnevni programu so na vseh postavkah za področje jezika pokazale, da ne prihaja do statistično značilnih razlik med skupinama.

Tabela 124

Razlike v mnenjih vzgojiteljev za otroke v celodnevni, poldnevni in krajšem programu, za področje matematike.

Matematika	Program	N	M	SD	\bar{R}	Kruskal-Wallis U
Šteje.	celodnevni	897	6,64	0,94	485,83	65,10**
	poldnevni	24	6,83	0,48	516,38	
	krajši	31	4,74	2,00	205,82	
Uporablja imena za števila.	celodnevni	891	6,24	1,33	479,54	29,25**
	poldnevni	24	6,58	1,18	558,88	
	krajši	31	4,61	2,19	264,10	
Razvršča.	celodnevni	896	6,66	0,80	486,26	51,61**
	poldnevni	24	6,83	0,48	531,50	
	krajši	34	5,18	1,75	234,66	
Sešteva.	celodnevni	870	5,93	1,54	463,94	21,09**
	poldnevni	23	6,35	0,88	504,41	
	krajši	24	3,83	2,30	236,58	
Odšteva.	celodnevni	863	5,61	1,73	459,57	19,24**
	poldnevni	23	6,13	1,22	524,26	
	krajši	24	3,58	2,30	243,31	
Meri.	celodnevni	812	5,56	1,59	428,56	11,99*
	poldnevni	23	6,17	1,07	520,78	

Matematika	Program	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	\bar{R}	<i>Kruskal-Wallis U</i>
	krajši	19	4,05	2,22	269,45	
Poimenuje osnovne geometrijske like in telesa.	celodnevni	889	6,06	1,17	477,78	19,44**
	poldnevni	22	6,14	0,83	460,07	
	krajši	28	4,57	1,97	263,05	
Razume grafične prikaze.	celodnevni	835	5,72	1,44	445,49	23,43**
	poldnevni	22	5,95	0,95	453,93	
	krajši	21	3,43	2,23	186,10	
Uporablja izraze za orientacijo in lokacijo.	celodnevni	887	6,05	1,27	476,64	25,96**
	poldnevni	23	6,13	1,42	517,22	
	krajši	28	4,29	1,98	234,07	
Ustrezno uporablja izraze za količine.	celodnevni	879	5,94	1,25	471,38	30,60**
	poldnevni	23	6,17	0,98	506,54	
	krajši	26	3,92	1,98	194,83	
Ustrezno nadaljuje vzorec.	celodnevni	894	6,50	0,93	485,10	26,68**
	poldnevni	24	6,46	0,78	446,40	
	krajši	33	5,52	1,37	277,41	

Opomba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Rezultati kažejo, da prihaja do statistično značilnih razlik glede mnenj vzgojiteljev na vseh postavkah za področje matematike ($\alpha = 0,94$).

Parne primerjave med posameznimi programi za posamezne postavke so pokazale, da prihaja do statistično značilnih razlik na vseh postavkah za področje matematike med otroki v krajših programih in otroki v celodnevni programih, pri čemer otroci iz krajših programov dosegajo nižje vrednosti v primerjavi z otroki v celodnevni programu.

Parne primerjave med otroki v krajšem programu in otroki v poldnevni programu, so prav tako pokazale, da prihaja do statistično značilnih razlik za področje matematike, pri čemer otroci iz krajših programov dosegajo pomembno nižje vrednosti v primerjavi z otroki v poldnevni programu.

Parne primerjave med otroki v celodnevni programu in poldnevni programu so na vseh postavkah za področje matematike pokazale, da ne prihaja do statistično značilnih razlik med skupinama.

Tabela 125

Razlike v mnenjih vzgojiteljev za otroke v celodnevem, poldnevem in krajšem programu, za področje družba.

Družba	Program	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	\bar{R}	<i>Kruskal-Wallis U</i>
Pozna bližnjo in širšo okolico.	celodnevni	893	6,56	0,81	476,27	20,87**
	poldnevni	24	6,88	0,34	563,56	
	krajši	28	5,46	1,75	302,88	
Pozna in upošteva osnovna prometna pravila.	celodnevni	895	6,50	0,94	475,40	29,52**
	poldnevni	23	6,78	0,42	529,07	
	krajši	21	4,95	1,50	215,62	
Pozna javne ustanove, poklice in delovna okolja.	celodnevni	893	6,58	0,77	477,08	41,03**
	poldnevni	23	6,83	0,39	544,80	
	krajši	24	5,17	1,34	192,60	
Se zna orientirati.	celodnevni	882	5,92	1,22	469,95	19,72**
	poldnevni	22	6,27	0,77	527,05	
	krajši	24	4,58	1,59	243,88	
Pozna časovno prostorske kategorije.	celodnevni	885	5,89	1,27	473,08	40,01**
	poldnevni	22	6,32	0,95	554,77	
	krajši	25	3,60	1,80	155,80	
Samostojno se prehranjuje.	celodnevni	897	6,77	0,60	484,64	25,31**
	poldnevni	24	6,75	0,53	467,48	
	krajši	34	6,21	1,04	321,66	
Samostojno izkazuje skrb za druge in okolje.	celodnevni	897	6,55	0,85	485,96	26,74**
	poldnevni	24	6,50	0,93	469,33	
	krajši	34	5,56	1,42	283,75	
Izkazuje skrb zase.	celodnevni	898	6,82	0,53	486,65	54,85**
	poldnevni	24	6,83	0,48	488,77	
	krajši	34	5,88	1,25	267,88	
Izkazuje pozitivne vrednote.	celodnevni	896	6,49	0,87	483,99	30,18**
	poldnevni	24	6,67	0,76	545,62	
	krajši	34	5,32	1,66	267,49	
Sprejema različne kulture.	celodnevni	845	6,65	0,70	453,11	10,80*
	poldnevni	24	6,67	1,05	494,98	
	krajši	30	5,93	1,46	337,28	

Opomba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Rezultati kažejo, da prihaja do statistično značilnih razlik glede mnenj vzgojiteljev na vseh postavkah za področje družba ($\alpha = 0,88$).

Parne primerjave med posameznimi programi za posamezne postavke so pokazale, da prihaja do statistično značilnih razlik na vseh postavkah za področje družba med otroki v krajših programih in otroki v celodnevni programih, pri čemer otroci iz krajših programov dosegajo nižje vrednosti v primerjavi z otroki v celodnevni programu.

Parne primerjave med otroki v krajšem programu in otroki v poldnevem programu, so prav tako pokazale, da prihaja do statistično značilnih razlik za področje družba, pri čemer otroci iz krajših programov dosegajo pomembno nižje vrednosti v primerjavi z otroki v poldnevem programu.

Parne primerjave med otroki v celodnevem programu in poldnevem programu so na vseh postavkah za področje družba pokazale, da ne prihaja do statistično značilnih razlik med skupinama.

Tabela 126

Razlike v mnenjih vzgojiteljev za otroke v celodnevem, poldnevem in krajšem programu, za področje narava.

Narava	Program	N	M	SD	\bar{R}	Kruskal-Wallis U
Ustrezno loči med živo in neživo naravo.	celodnevni	891	6,60	0,77	484,54	80,22**
	poldnevni	22	6,82	0,39	536,23	
	krajši	32	4,62	1,56	135,53	
Ustrezno poimenuje pojave in spremembe v naravi, napoveduje.	celodnevni	896	6,49	0,83	484,17	43,98**
	poldnevni	24	6,75	0,68	572,54	
	krajši	32	4,62	2,00	217,05	
Pozna osnovne dele svojega telesa in funkcije.	celodnevni	897	6,66	0,66	485,21	37,71**
	poldnevni	24	6,71	0,86	527,50	
	krajši	33	5,42	1,52	255,50	
Pozna življenjske spremembe pri sebi in drugih.	celodnevni	886	6,57	0,76	480,61	44,79**
	poldnevni	24	6,46	0,98	465,90	
	krajši	30	4,57	1,96	200,42	
Pozna dele rastlin in živali iz vsakdanjega okolja.	celodnevni	893	6,39	0,88	481,30	41,69**
	poldnevni	24	6,50	0,72	504,62	
	krajši	28	4,43	1,69	181,27	
Izkazuje zanimanje za naravoslovje in tehniko.	celodnevni	872	5,89	1,33	459,62	9,85*
	poldnevni	23	5,91	0,95	427,24	
	krajši	15	4,60	1,72	259,13	
Pozna snovi iz vsakdanjega okolja.	celodnevni	894	6,49	0,85	484,59	35,60**
	poldnevni	24	6,58	0,58	483,42	
	krajši	33	4,82	1,83	237,92	
Uporablja naravoslovne pojme iz vsakdanjega okolja.	celodnevni	892	6,06	1,07	480,18	35,00**
	poldnevni	23	6,26	0,62	498,24	
	krajši	28	3,64	2,16	189,75	
Ugotovitve opazovanja oz. preproste naravoslovne raziskave razloži na njemu lasten način.	celodnevni	872	5,83	1,32	465,48	37,60*
	poldnevni	24	6,08	0,88	489,54	
	krajši	20	2,75	1,83	116,82	
Ima razvite osnovne spretnosti na področju tehnike in tehnologije.	celodnevni	875	6,20	1,07	471,61	7,58*
	poldnevni	24	6,00	0,88	388,38	

Narava	Program	N	M	SD	\bar{R}	Kruskal-Wallis U
	krajši	32	5,53	1,65	370,86	

Opomba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Rezultati kažejo, da prihaja do statistično značilnih razlik glede mnenj vzgojiteljev na vseh postavkah za področje narava ($\alpha = 0,94$).

Parne primerjave med posameznimi programi za posamezne postavke so pokazale, da prihaja do statistično značilnih razlik na vseh postavkah za področje narava med otroki v krajših programih in otroki v celodnevni programih, pri čemer otroci iz krajših programov dosegajo nižje vrednosti v primerjavi z otroki v celodnevni programu.

Parne primerjave med otroki v krajšem programu in otroki v poldnevni programu so pokazale, da prihaja do statistično značilnih razlik za področje narava pri 8 od 10 postavk, pri čemer otroci iz krajših programov dosegajo pomembno nižje vrednosti v primerjavi z otroki v poldnevni programu. Statistično pomembnih razlik med skupinama ni le pri postavki vezani na izkazovanje zanimanja za naravoslovje in tehniko ter razvitih osnovnih spretnosti na področju tehnike in tehnologije.

Parne primerjave med otroki v celodnevni programu in poldnevni programu so na vseh postavkah za področje narava pokazale, da ne prihaja do statistično značilnih razlik med skupinama.

Tabela 127

Razlike v mnenjih vzgojiteljev za otroke v celodnevni, poldnevni in krajšem programu, za področje telesni razvoj in gibanje

Telesni razvoj in gibanje	Program	N	M	SD	\bar{R}	Kruskal-Wallis U
Se rad giba.	celodnevni	898	6,50	0,92	478,47	1,11
	poldnevni	24	6,54	1,14	519,96	
	krajši	33	6,48	0,80	457,35	
Nadzoruje lastno gibanje.	celodnevni	898	6,44	0,94	479,64	0,25
	poldnevni	24	6,46	0,83	471,17	
	krajši	33	6,42	0,83	460,15	
Učinkovito premika svoje telo.	celodnevni	898	6,53	0,87	478,63	3,60
	poldnevni	24	6,79	0,51	547,15	
	krajši	33	6,39	0,90	433,59	
Ob zaznavi okolice se ustrezno orientira v prostoru.	celodnevni	896	6,57	0,80	479,54	3,19
	poldnevni	24	6,67	0,56	488,08	
	krajši	33	6,33	0,92	410,02	

Telesni razvoj in gibanje	Program	N	M	SD	\bar{R}	Kruskal-Wallis U
Učinkovito uporablja majhne predmete in orodja.	celodnevni	896	6,58	0,79	483,24	16,87**
	poldnevni	24	6,62	0,58	471,33	
	krajši	33	5,88	1,22	321,70	
Učinkovito ravna z večjimi predmeti in pripomočki.	celodnevni	898	6,57	0,78	480,43	1,71
	poldnevni	24	6,58	0,65	467,46	
	krajši	33	6,39	0,90	429,62	
Razume pomen izrazov za načine premikanja.	celodnevni	891	6,55	0,78	477,01	9,84*
	poldnevni	24	6,62	0,65	490,25	
	krajši	29	5,79	1,47	345,00	
Smiselno sodeluje v gibalnih dejavnostih z drugimi.	celodnevni	898	6,46	0,92	484,87	20,23**
	poldnevni	24	6,33	1,17	483,44	
	krajši	33	5,52	1,46	296,26	
Upošteva osnovne varnostne ukrepe.	celodnevni	898	6,40	0,98	486,17	25,95**
	poldnevni	24	6,38	0,97	468,83	
	krajši	33	5,27	1,61	271,27	
Upošteva pomen gibanja za zdravje.	celodnevni	896	6,50	0,95	481,76	11,92**
	poldnevni	24	6,58	0,78	488,96	
	krajši	32	5,66	1,73	343,30	

Opomba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Rezultati kažejo, da prihaja do statistično značilnih razlik glede mnenj vzgojiteljev na petih od desetih postavkah za področje telesni razvoj in gibanje ($\alpha = 0,93$).

Parne primerjave so pokazale, da prihaja do statistično značilnih razlik med otroki v krajših programih in otroki v celodnevni programih, pri čemer otroci iz krajših programov statistično značilno slabše:

- učinkovito uporabljajo majhne predmete in orodja,
- razumejo pomen izrazov za načine premikanja,
- smiselno sodelujejo v gibalnih dejavnostih z drugimi,
- upoštevajo osnovne varnostne ukrepe,
- upoštevajo pomen gibanja za zdravje.

Parne primerjave med otroki v krajšem programu in otroki v poldnevni programu so pokazale, da prihaja do statistično značilnih razlik, pri čemer otroci iz krajših programov statistično značilno slabše:

- učinkovito uporabljajo majhne predmete in orodja
- smiselno sodelujejo v gibalnih dejavnostih z drugimi,

- upoštevaj osnovne varnostne ukrepe,
- upoštevajo pomen gibanja za zdravje.

Parne primerjave med otroki v poldnevnom programu in otroki v celodnevnom programu so pokazale, da ne prihaja do statistično značilnih razlik med skupinama.

Tabela 128

Razlike v mnenjih vzgojiteljev za otroke v celodnevnom, poldnevnom in krajšem programu, za področje umetnost

Umetnost	Program	N	M	SD	\bar{R}	Kruskal-Wallis U
Z veseljem sodeluje v umetniških dejavnostih.	celodnevni	898	6,25	1,08	481,49	2,52
	poldnevni	24	5,79	1,77	431,58	
	krajši	33	6,06	1,09	424,88	
Pravilno zapoje znano pesem.	celodnevni	893	6,15	1,17	478,32	26,69**
	poldnevni	23	6,35	1,19	533,13	
	krajši	27	4,33	2,06	233,41	
Spontano vokalno ustvarja.	celodnevni	859	5,21	1,68	459,89	9,09
	poldnevni	22	5,05	1,84	438,02	
	krajši	27	3,96	2,14	309,44	
Spontano instrumentalno ustvarja.	celodnevni	860	5,35	1,58	459,53	10,48*
	poldnevni	23	5,39	1,64	466,63	
	krajši	26	4,12	2,01	295,02	
Je spreten pri igranju na glasbila.	celodnevni	855	5,50	1,44	455,87	3,89
	poldnevni	23	5,48	1,78	476,59	
	krajši	28	4,89	1,66	362,25	
Glasbena dela doživlja in jih izraža.	celodnevni	883	5,70	1,41	465,94	8,28*
	poldnevni	23	5,65	1,80	487,28	
	krajši	19	4,63	1,67	296,79	
Ustvarjalno gibalno ponazarja živali, predmete in pojme.	celodnevni	896	6,23	1,10	478,85	3,51
	poldnevni	24	5,96	1,57	457,17	
	krajši	29	5,69	1,51	392,72	
Se igra preproste rajalno-gibalne igre.	celodnevni	897	6,65	0,79	483,21	28,92**
	poldnevni	24	6,46	1,10	465,25	
	krajši	29	5,62	1,42	272,83	
Pleše s celim telesom.	celodnevni	898	6,18	1,15	481,53	9,50*
	poldnevni	24	5,88	1,73	471,83	
	krajši	30	5,57	1,25	338,08	
Pri plesu uporablja prostor (smeri, nivoji).	celodnevni	893	6,08	1,23	474,45	9,74*
	poldnevni	24	5,62	1,66	406,44	
	krajši	20	5,25	1,41	312,62	
Skladno se giba v ritmu glasbe.	celodnevni	886	6,17	1,20	474,63	7,77*
	poldnevni	24	5,83	1,61	432,27	
	krajši	28	5,43	1,50	348,09	

Umetnost	Program	N	M	SD	\bar{R}	Kruskal-Wallis U
Gibalno ustvarja.	celodnevni	873	5,66	1,51	466,74	5,59*
	poldnevni	23	5,30	1,74	410,87	
	krajši	27	4,96	1,76	358,78	
Se vživlja in posnema.	celodnevni	889	5,96	1,33	474,89	2,98
	poldnevni	24	5,75	1,48	431,46	
	krajši	29	5,55	1,43	400,84	
Ustvarjalno izdeluje različne vrste lutk.	celodnevni	860	5,68	1,55	454,28	19,60**
	poldnevni	24	5,62	1,61	448,00	
	krajši	14	3,79	1,31	158,21	
Izvaja animacije s predmeti/lutkami.	celodnevni	877	5,69	1,48	468,20	5,68*
	poldnevni	23	5,17	1,77	392,09	
	krajši	26	5,00	1,79	368,06	
Ustvarjalno uporablja primerno število različnih barv.	celodnevni	894	6,29	1,17	481,57	17,15**
	poldnevni	24	5,88	1,60	423,02	
	krajši	30	5,33	1,56	304,90	
Ustvarjalno uporablja osnovne oblike.	celodnevni	893	6,30	1,07	483,91	36,35**
	poldnevni	24	6,00	1,38	432,50	
	krajši	30	4,93	1,46	212,07	
Ustvarjalno uporablja likovna sredstva.	celodnevni	893	6,36	1,05	482,31	29,34**
	poldnevni	24	6,12	1,39	455,52	
	krajši	30	5,13	1,48	241,42	
Ovlada rokovanje z osnovnimi likovnimi orodji.	celodnevni	895	6,66	0,76	483,50	16,41**
	poldnevni	24	6,58	0,65	439,21	
	krajši	33	6,06	1,20	337,98	
Pri likovnih dejavnostih vztraja primerno dolgo.	celodnevni	895	6,48	1,07	482,34	9,48*
	poldnevni	24	5,96	1,71	405,65	
	krajši	33	6,18	1,13	379,91	

Opomba: * $p < 0,05$; ** $p < 0,001$

Rezultati kažejo, da prihaja do statistično značilnih razlik glede mnenj vzgojiteljev na 15 od 20 postavk za področje umetnosti ($\alpha = 0,96$).

Parne primerjave so pokazale, da prihaja do statistično značilnih razlik med otroki v krajših programih in otroki v celodnevni programih, pri čemer otroci iz krajših programov statistično značilno slabše:

- pravilno zapojejo znano pesem,
- spontano vokalno ustvarjajo,
- spontano instrumentalno ustvarjajo,
- glasbeno delo doživljajo in izražajo,
- se igrajo preproste rajalno-gibalne igre,

- plešejo s celim telesom,
- pri plesu uporabljajo prostor,
- se skladno gibajo v ritmu glasbe,
- gibalno ustvarjajo,
- ustvarjalno izdelujejo različne vrste lutk,
- ustvarjalno uporabljajo primerno število različnih barv,
- ustvarjalno uporabljajo osnovne oblike,
- ustvarjalno uporabljajo likovna sredstva,
- obvladujejo rokovanje z osnovnimi likovnimi orodji,
- pri likovnih dejavnostih vztrajajo primerno dolgo.

Parne primerjave med otroki v krajšem programu in otroki v poldnevnem programu so pokazale, da prihaja do statistično značilnih razlik pri 5 od 20 postavk, pri čemer otroci iz krajših programov statistično značilno slabše:

- pravilno zapojejo znano pesem,
- se igrajo preproste rajalno-gibalne igre,
- ustvarjalno izdelujejo različne vrste lutk,
- ustvarjalno uporabljajo osnovne oblike,
- ustvarjalno uporabljajo likovna sredstva.

Parne primerjave med otroki v poldnevnem programu in otroki v celodnevem programu so pokazale, da ne prihaja do statistično značilnih razlik med skupinama.

Če povzamemo, lahko iz parnih primerjav zaključimo, da po mnenju vzgojiteljev najvišje kompetence izkazujejo otroci, ki so vključeni v celodnevne programe, sledijo otroci v poldnevni programih in njim sledijo otroci iz krajših programov, kar je pričakovano.

Med otroki iz celodnevni programov in krajših programov se kažejo statistično značilne razlike na vseh posameznih postavkah znotraj sklopov, med otroki iz poldnevni programov in krajših programov so te razlike prav tako zelo pogoste, vendar ne na vseh postavkah. Statistično značilnih razlik pa ni med otroki iz poldnevni in celodnevni programov, kar nakazuje na to, da je pomembno, da je otrok vključen v program in da ga obiskuje dlje časa.

4 Ključne ugotovitve po tematskih sklopih raziskave

4.1.1 Izvajanje krajših programov na podlagi podatkov iz uradnih baz

4.1.1.1 Mednarodne primerjave

Krajši program ali krajšemu programu podobno obliko predšolske vzgoje izvaja 11 od 17 držav, in sicer: Avstrija, Belgija, Češka, Finska, Grčija, Hrvaška, Italija, Nemčija, Švedska, Švica, Velika Britanija, kar pomeni približno 60 % vseh v mednarodni primerjavi zajetih držav.

Državi, v katerih se krajši program izvaja največ ur, kar pomeni na letni ravni približno 900 ali več ur (več kot 26 ur na teden), sta Ciper in Češka. Države, v katerih se krajši program izvaja v obsegu do 875 ur (med 20 in 25 ur na teden) na letni ravni, so Avstrija, Belgija, Finska, Švica, Italija, Grčija teh je tudi največ (6 od 17 držav). Pri preostalih državah ni točnega podatka, v kolikšnem obsegu se izvaja krajši program, praviloma gre za države, v katerih predšolska vzgoja ni obvezna.

Države, ki izvajajo krajše programe, v večini primerov izvajajo tudi podporo pri učenju jezika, in sicer pri učenju učnega jezika oz. jezika države (Avstrija, Belgija, Ciper, Danska, Finska, Francija, Grčija, Hrvaška, Italija, Nemčija, Španija, Švedska, Škotska) ter pri učenju angleščine kot tujega jezika (Portugalska, Finska, Ciper). Nekatere države omogočajo tudi podporo pri težavah z učenjem maternega jezika (Švedska).

Ugotavljamo, da se evropske države vedno bolj odločajo za obvezno obiskovanje programa predšolske vzgoje v letu pred šolo (Avstrija, Češka, Hrvaška, Slovaška, Švica, Anglija, Madžarska, Škotska, Wales), nekatere tudi dve leti pred vstopom v šolo (Ciper, Grčija,) ali od tretjega leta (Madžarska, Francija), kar nakazuje, da potreba po izvajanju t. i. krajših programov izginja.

V državah, v katerih predšolska vzgoja ni obvezna (Španija, Portugalska), prav tako pa ne izvajajo krajšega programa, gre za nekoliko skrb zbujujoče stanje, saj so na ta način v predšolskem obdobju na sistemski ravni spregledani otroci iz ranljivih skupin, ki nimajo enakih možnosti izobraževanja, teh otrok starši pogosto ne vključijo v predšolsko vzgojo zaradi finančnih ali drugih razlogov. Sklepamo lahko, da se podobno dogaja tudi v državah, za katere nam ni uspelo pridobiti podatkov o izvajanju krajših programov (Slovaška, Španija). Pozitivno

izstopa Danska, ki skrajšanega programa ne izvaja, izvaja pa se obvezna predšolska vzgoja za otroke od prvega leta, ki živijo v marginalnih stanovanjskih območjih.

Primeri dobrih praks iz tujine, ki bi bili lahko uporabni tudi za slovenski prostor, oziroma so primerljivi našemu sistemu glede celostne izvedbe neke oblike krajšega programa, so:

1. večje število ur v krajših programih na letni ravni (npr. v obsegu do 875 ali več),
2. izvajanje podpore pri učenju uradnega jezika v državi,
3. vključevanje otrok v program predšolske vzgoje pred petim letom,
4. obstoj regulacijskih mehanizmov za spodbujanje vključevanja otrok v programe predšolske vzgoje,
5. ustrezna zakonodaja, ki starše obvezuje k vključevanju otrok v krajše programe,
6. ustrezno financiranje predšolske vzgoje s strani države v celoti,
7. zagotavljanje vpisnih mest za vse otroke v programih predšolske vzgoje,
8. logistična podpora za družine pri vključevanju otrok v vrtec, ki jo financira država,
9. sistemska podpora za družine iz ranljivih skupin (priseljenci, begunci, Romi ipd.),
10. obvezna predšolska vzgoja vsaj eno leto pred vstopom v šolo,
11. spremljanje kompetenc otrok v predšolskih programih in pred vstopom v šolo,
12. povezovanje šol in vrtcev, zlasti glede otrok, ki se v naslednjem letu vpišejo v šolo,
13. država ima nadzor nad načini financiranja, ki niso podrejeni lokalnim razmeram (posameznih občin) z namenom zagotavljanja enakih možnosti za vse otroke v državi,
14. vsebina in cilji izvedbe programov predšolske vzgoje so regulirani na nacionalni ravni s kurikulumi za vrtce.

Države iz naše mednarodne primerjave, ki zagotavljajo krajše programe ali temu primerljive programe, z njihovim izvajanjem omogočajo otrokom kakovostni in celostni razvoj v zgodnjem otroštvu. Slednje je še posebej pomembno za otroke iz manj spodbudnih okolij ter otroke iz priseljenjskih družin. Vključevanje v krajše programe otrokom ponudi podporne sisteme, ki jih gradijo z dejavnostmi v manjših skupinah pod strokovnim vodstvom vzgojitelja.

Če primerjamo izvajanje krajših programov v RS v primerjavi z dobrimi praksami, ki smo jih prepoznali, lahko ugotovimo, da pri nas obstajajo le nekateri vidiki dobrih praks (npr. dokaj visok delež otrok, ki so vključeni v program predšolske vzgoje eno leto pred vstopom v šolo, pristojnost ministrstva za vzgojo in izobraževanje za celotno predšolsko obdobje, enoten

nacionalni kurikulum – vzgojno-izobraževalni program za prvo in drugo starostno obdobje, enaka izobrazba zaposlenih v prvem in drugem starostnem obdobju, regulirani normativi, centralizirana zakonodaja).

Vrtec s programsko ponudbo ustvarja pomemben socialni prostor in možnost za vključevanje v družbeno in institucionalno okolje. V državah, ki izvajajo več zgoraj naštetih dobrih praks, lahko opazimo preišljene in ciljne pristope k vpeljevanju v vzgojo in izobraževanje, ki omogoča lažji prehod iz vrtca v šolo, in k sami kakovosti otrokovega optimalnega razvoja. V sklepah podajamo smernice za izboljšanje na podlagi mednarodnih primerjav.

Več podatkov o mednarodnih primerjavah je v poglavju 3.1.1.

4.1.1.2 Izvajanje krajših programov na podlagi analize uradnih baz podatkov v RS

Iz dostopnih uradnih baz smo ugotovili, da so v obdobju med letoma 2010 in 2015 skoraj vsi oddelki, ki so bili v posameznem šolskem letu oblikovani, izvajali dnevni program predšolske vzgoje. Tudi večina (> 96 %) otrok v tem obdobju je bila vključena v dnevni program, le nekaj oddelkov v posameznem šolskem letu je izvajalo krajši program predšolske vzgoje, ki se je izvajal pred letom 2018/19. Tudi število otrok, ki so bili v tem obdobju vključeni v krajši program, je bilo zelo majhno (od 31 do največ 74 v posameznem letu v celotni RS).

Skrb zbujajoče je, da v zadnjih treh šolskih letih približno po 1000 petletnikov pred vstopom v šolo ni bilo vključenih v noben program predšolske vzgoje. Predvidevamo, da je največji problem ne vključenosti v predšolsko vzgojo pri otrocih Romov in priseljencih.

Iz podatkov uradnih baz v RS smo ugotovili naslednje:

- V RS nimamo javno dostopnih podatkov o udeleženiosti otrok v programih predšolske vzgoje.
- Potrebna je sistemska ureditev zbiranja in dostopa glede podatkov o otrocih, ki obiskujejo programe predšolske vzgoje, in otrocih, ki teh programov ne obiskujejo. Sistemska ureditev razumemo kot natančno, enotno bazo, ki jo lahko uporabljajo pomembne institucije in organi v RS (MIZŠ, ZRSŠ, SURS) ter strokovna javnost.

- Po naši oceni približno 1000 petletnikov vsako leto ni vključenih v programe predšolske vzgoje. Zato je treba načrtovati in izvesti sistemske spremembe za večjo vključenost in izenačevanje možnosti vseh otrok v sistemu vzgoje in izobraževanja ter si prizadevati za doseg cilja EU, da bi do leta 2030 morale biti vključenih v predšolsko vzgojo vsaj 96 % otrok med tretjim letom starosti in šoloobvezno starostjo (Svet Evropske unije, 2021).
- V posameznih regijah RS (obalno-kraška, JV Slovenija, primorsko-notranjska) je vključenost otrok nižja (pod 90 %). Treba bi bilo preučiti, zakaj je tako in načrtovati ukrepe, ki bi prispevali k večji vključenosti otrok v predšolsko vzgojo v teh regijah.

Več informacij o podatkih iz uradnih baz RS je v poglavju 3.1.2.

4.1.2 Temeljne značilnosti izvajanja krajših programov

4.1.2.1 Izvajanje krajših programov na podlagi analize dokumentacije

Iz analize dokumentacije iz šestih vrtcev je razvidno, da so se krajši programi večinoma izvajali med šolskim letom. Večinoma so bili programi izvajani po 4 ure na dan oz. 16 ur na teden, največkrat v popoldanskem času, od 15. ure dalje. Število vključenih otrok je bilo v razponu od 5 do 11, prisotnost otrok v programu je od 27 do 83 %, kar nakazuje na različne težave glede prisotnosti otrok (možnost prevoza, zaupanje staršev, materialna podpora ipd.). Za večino (90 %) otrok, ki so vključeni v KP, materni jezik ni slovenščina. Gre za otroke priseljencev, Romov in otroke iz azilnih domov. Otroci, vključeni v krajši program, so imeli velike težave s sporazumevanjem (nepoznavanje jezika, slabše razvite jezikovne sposobnosti). Pogosto so se pojavljale tudi težave s koncentracijo in pozornostjo, finomotoriko, slabo razvite socialne spretnosti idr. Veliko težavo in izziv je vzgojiteljem predstavljalo sporazumevanje z otroki, ki so v večini razumeli slovenski jezik, a se v njem niso znali sporazumevati. Vzgojitelji so tudi zato veliko pozornosti namenili medkulturnosti, spodbujanju jezikovne zmožnosti ter razvijanju predbralnih in predpisalnih spretnosti.

Organizacijska izvedba glede kadrov kaže, da je KP izvajalo več vzgojiteljev sočasno ali izmenično, le v enem vrtcu je KP vodila ena vzgojiteljica, pri preostalih izvedbah so se vzgojitelji izmenjevali. Kot strokovna podlaga za delo v KP je bil Kurikulum za vrtce in Dodatek h Kurikulu

za vrtce za delo z otroki Romov. Vzgojitelji so aktivno vključevali tudi starše, veliko truda so vložili v komunikacijo s starši, podporo jim je poudila svetovalna služba, večkrat je bil izziv nezaupanje staršev v vrtec in delo v skupini. Starši so potrebovali tudi pomoč pri izpolnjevanju dokumentacije. V evalvacijah izvedbe KP so vzgojitelji opozarjali na potrebo po večjem povezovanju s šolo, potrebo po prilagojenih navodilih, zloženkah za starše in potrebo po podpori svetovalne službe.

Ključne ugotovitve na podlagi analize dokumentacije izvedbe krajših programov:

- V krajših programih za večino otrok slovenščina ni materni jezik, zato je treba vzgojiteljem omogočiti ustrezno podporo pri delu v skupini, da bodo zmogli dovolj kakovostno izvajati pedagoško delo. Ustrezna podpora vključuje: prevajalce ali tolmače, otroško literaturo v več jezikih, romske pomočnike, romski koordinatorji na občini, profesionalno usposabljanje vzgojiteljev za medkulturno vzgojo, razvoj jezikovnih zmožnosti, ustrezne didaktične materiale, ustrezne pripomočke za spremljanje kompetenc otrok, ki bi jih uporabljali vsi vzgojitelji, ipd.
- Vsak vrtec, ki izvaja krajši program, bi moral pripraviti delovni načrt krajšega programa in tedenske priprave za vzgojno-izobraževalno delo.
- Krajši programi naj se ne izvajajo med poletnimi počitnicami, ker je zaradi dopustov osip otrok v krajšem programu.
- Izvedba ur na tedenski ravni je lahko fleksibilna in se prilagaja potrebam otrok in staršev. Večina krajših programov se je izvajala popoldan, po tem ko so vzgojiteljice že opravile delo v svojih rednih skupinah, kar ni najbolj ustrezno z vidika delovnih obremenitev vzgojiteljev ter z vidika prilagajanja urnika krajšega programa potrebam staršev in otrok. Čas izvedbe krajšega programa bi se moral prilagoditi predvsem potrebam staršev in družin (ne pa kadrovskim razmeram v vrtcu).
- V krajšem programu je bolje, če pedagoško delo izvaja en vzgojitelj, saj je trebazagotavljati kontinuiteto načrtovanja ciljev in dejavnosti. Tudi zaradi otrokove navezanosti in vzpostavljanja primernih odnosov med vzgojiteljem in otroki je bolje, če z njimi dela en vzgojitelj ves čas (da se v skupini ne menjujejo različni vzgojitelji).

- V krajšem programu je treba veliko pozornosti nameniti uvajalnemu obdobju, v katerem se otroke navaja na odsotnost od doma, pravila vedenja v skupini in vrtcu ter druge vseživljenjske veščine (socialne veščine, prometna vzgoja, razvijanje samostojnosti ipd.).
- V krajše programe je treba usmeriti čim več otrok, saj vzgojitelji prepoznavajo opazne pozitivne učinke vključenosti otrok v krajše programe, predvsem pri razvoju sporazumevalnih zmožnosti in lažjega prehoda v šolo.
- Pri spodbujanju vključevanja romskih otrok v krajše programe je opaziti, da je vključenost večja, če se poskrbi za prevoz otrok in spodbuja pripadnost vrtcu. Na ta način se zmanjša tudi odsotnost otrok na dnevni ravni. Prav tako k večji vključenosti pripomore priprava vrtca pred izvajanjem krajšega programa, npr. pošiljanje vabil, komuniciranje v lokalni skupnosti, organizacija delavnic dni odprtih vrat, priprava zloženek v maternem jeziku družin ipd.
- Delo s starši otrok v krajšem programu mora potekati aktivno, s formalnimi in neformalnimi srečanji. Pri delu s starši naj se redno vključuje tudi svetovalna služba. S starši je treba vzdrževati vsakodnevno komunikacijo, preverjati vzroke za odsotnost otrok, ponuditi pomoč pri pridobivanju zdravniških potrdil ipd.

Več informacij o izvajanju krajših programov na podlagi analize dokumentacije je v poglavju 3.2.1.

4.1.2.2 Kakovost izvajanja krajših programov na podlagi opazovanj

Kakovost izvajanj krajših programov smo preverjali z obiski skupin v krajših programih v devetih vrtcih, ki so v povprečju trajali 3 do 4 ure, pri čemer smo uporabili instrumentarij ECERS-3 (Harms, Clifford in Cryer, 2015).

Rezultati so bili analizirani po posameznih sklopih opazovanj, v tabeli spodaj je povzetek ocen strukturne in procesne kakovosti, ki temelji na povprečni oceni posameznih podlestitvic.

Tabela 129

Rezultati analize ocen izvajanja krajših programov na podlagi opazovanj

Podlestvice	Število ocenjenih elementov	Povprečna ocena
Prostor in oprema	7	3,33
Rutina osebne nege	4	5,39
Jezik	5	3,34
Učne dejavnosti	11	1,90
Interakcija	5	4,87
Struktura programa	3	4,84
SKUPNO	35	3,94

Iz podatkov je razvidno, da je ocena kakovosti izvedbe v krajših programih najboljša na podlestvici rutina osebne nege ($M = 5,39$), temu sledi interakcija med vzgojitelji in otroki ($M = 4,87$) ter struktura programa ($M = 4,84$).

Najnižja povprečja so se pokazala pri učnih dejavnostih ($M = 1,90$), prostorih in opremi ($M = 3,33$) ter spodbujanju jezikovnih zmožnosti otrok ($M = 3,34$). Ni zanemarljiv tudi podatek, da so pri večini kazalnikov, natančneje pri 24 od 35, v posameznih vrtcih bile podane najnižje ocene (1 ali 2) in najvišje ocene (6 ali 7), ki nakazujejo, da je praksa v vrtcih zelo različna, to ugotovitev dodatno dokazujejo tudi vrednosti standardnega odklona.

Ključne ugotovitve na podlagi analize strukturne in procesne kakovosti izvedbe krajših programov, ki jih sicer ne moremo posplošiti na celotno izvajanje krajših programov, vendar pa dajejo uvid v dnevno dogajanje procesov v vrtcih, ki so izvajali krajše programe v letu 2022/23:

- Potrebne so izboljšave v vseh opazovanih vidikih kakovosti izvedbe programa.
- Potrebno je večje poenotenje vrtcev pri izvajanju krajših programov, pri izvedbi programa se pojavljajo večje razlike v posameznih vrtcih.
- Glede prostorov in opreme je treba zagotoviti ločen prostor, igralnico za izvedbo krajšega programa, kjer bo mogoče uporabljati prikaze povezane z otroki in v katerih bo zagotovljena oprema za nego, igro in učenje, zasebni prostor za otroke ter prostor za razvoj grobe motorike.
- Glede rutin in osebne nege bi bilo dobro zagotoviti enakovredne razmere v vseh vrtcih, saj se med vrtci pojavljajo večje razlike.
- Pri dejavnostih, povezanih z jezikom in spodbujanjem predopismenjevalnih veščin, je treba otroke bolj seznanjati s tiskano otroško literaturo, spodbujati uporabo knjig pri

otročih, spodbujati vgojitelje pri uporabi knjig ter še bolj intenzivno in enakovredno izvajati dejavnosti, povezane z jezikom in predopismenjevalnimi veščinami v vseh vrtcih.

- Pri učnih dejavnostih je treba izboljšati izvajanje dejavnosti, povezanih z razumevanjem zapisanih števil, spodbujanje sprejemanja različnosti, uporabo tehnologije (razpon ocen pri teh dejavnostih je bil od 1 do 3). Podobno velja za dejavnosti, povezane z glasbo, gibanjem, likovno umetnostjo, funkcionalno igro s kockami, naravoslovjem in matematiko (razpon ocen pri teh dejavnostih je bil od 1 do 4).
- Interakcije med vzgojitelji in otroki v opazovanih krajših programih so dokaj ustrezne, večje razlike med vrtci se pojavljajo v individualizaciji učenja in poučevanja, medvrstniški interakciji ter nadzorovanju grobe motorike.
- Struktura programa glede na opazovane lestvice je dokaj ustrezna, dobro bi bilo poenotiti delo vzgojiteljev med prehodi, v času proste igre ter pri dejavnostih igre in učenja za celotno skupino.

Več informacij o analizi izvajanja krajših programov z opazovanji je v poglavju 3.2.2.

4.1.2.3 Temeljne značilnosti krajših programov glede na ugotovitve iz anketnih vprašalnikov

Vzgojitelji se kar najbolj strinjajo, da je pri izvedbi krajšega programa pomembno načrtno opazovanje in spremljanje vključenih otrok, enakomerna zastopanost vseh področij kurikulumov, delo s starši, evalvacija vzgojo-izobraževalnega procesa ter da je v krajših programih ustrezno poskrbljeno za varno in zdravo okolje. Najmanj se strinjajo s tem, da se v krajše programe vključujejo predvsem otroci iz ranljivih skupin, kar nakazuje na slabše poznavanje populacije otrok v krajših programih, saj podatki kažejo, da v teh programih prevladujejo otroci iz ranljivih skupin. Polovica vzgojiteljev se strinja s strnjeno obliko izvedbe krajšega programa v primerjavi z razpršeno, prav tako menijo, da je obseg izvedbe krajšega programa (240 ur) manj ustrezen.

Svetovalni delavci vrtcev imajo zelo podobna mnenja kot vzgojitelji, tudi pri njih se kaže manjše poznavanje populacije otrok v krajših programih, saj menijo, da se v krajše programe manj vključujejo otroci iz ranljivih skupin.

Vodstveni delavci vrtcev se najbolj strinjajo, da je pri izvedbi krajšega programa pomembna evalvacija vzgojno-izobraževalnega procesa, načrtno opazovanje in spremljanje vključenih otrok, delo s starši ter enakomerna zastopanost vseh področij kurikulumu, kar je zelo skladno z mnenji vzgojiteljev in svetovalnih delavcev. Manj se strinjajo tudi s tem, da je obseg izvedbe krajših programov, opredeljen v zakonodaji, ustrezen.

Če povzamemo; mnenja med vzgojitelji, svetovalnimi in vodstvenimi delavci vrtcev so do neke mere enotna, zlasti pri splošnih trditvah, povezanih z značilnostmi krajših programov (npr. obseg izvedbe in način izvedbe (strnjeno ali razpršeno), normativi in populacija otrok v krajših programih). Pri trditvah, ki so bolj povezane z vsebinsko izvedbo krajših programov (npr. zastopanost področij kurikulumu, opazovanje in spremljanje otrok, evalvacija, delo s starši, pripravljenost sodelovanja v krajših programih), pa nastajajo razlike, kjer vodstveni in svetovalni delavci izražajo večjo stopnjo strinjanja o pomembnosti s posameznimi značilnostmi krajših programov.

Več informacij o temeljnih značilnostih krajših programov na podlagi analize vprašalnikov za strokovne delavce v vrtcih je v poglavju 3.2.3.

4.1.2.4 Temeljne značilnosti krajših programov glede na ugotovitve fokusnih skupin

Vzgojitelji in svetovalni delavci v fokusnih skupinah vrtcev so med značilnostmi izvajanja krajših programov navedli največ izzivov, sledijo značilnosti, vezane na organizacijo in nekaj dobrih praks.

Izzivi, ki jih posebej navajajo, so:

- prostorska stiska vrtcev
- kadrovske izzivi
- preobremenitev kadrov, ki delajo v krajših programih
- premalo romskih pomočnikov
- izziv pridobivanja podatkov o otrocih, ki niso vključeni v vrtec
- jezikovni izzivi, pri večini otrok v KP materni jezik ni slovenščina
- neredna prisotnost otrok v KP

Značilnosti izvedbe krajših programov, ki so jih v fokusnih skupinah navedli strokovni delavci vrtcev, so:

- Ure organizirajo tako, da večina vrtcev izvaja krajši program v popoldanskem času in sicer 2- do 4- krat na teden po 4 ure.
- Način dela v skupini poteka tako, da si pri načrtovanju in izvedbi dejavnosti z otroki pomagajo z različnimi prevajalniki, slovarji tujih besed in s pripravo različnih jezikovnih gradiv, saj otroci ne poznajo jezika.
- V skupine krajšega programa so vključeni predvsem otroci priseljenci, Romi, begunci in le malo slovenskih otrok.
- Vzgojitelji si prizadevajo izvajati vsa področja po kurikulumu.

Dobre prakse izvedbe krajših programov, ki so jih navedli strokovni delavci vrtcev, so:

- uporaba različnih pripomočkov, spletnih virov in knjižnice
- delo v skladu s Kurikulumom za vrtce
- kjer krajši program poteka v vrtcu ob šoli, se otroci lahko seznanijo s šolskim okoljem pred vpisom v 1. razred
- dobro sodelovanje s šolo
- organizacija prevoza za otroke, ki obiskujejo krajši program

Strokovni delavci občin so med značilnostmi izvajanja krajših programov navedli največ izzivov, sledijo značilnosti, povezane z organizacijo, in nekaj predlogov za izboljšave.

Izzivi, ki jih navajajo, so:

- Nedostopnost podatkov o otrocih, ki niso vključeni v predšolsko vzgojo.
- Nezainteresiranost staršev za vpis otrok v programe predšolske vzgoje.
- Starši, ki ne vključujejo otrok v predšolsko vzgojo, imajo finančne izzive pri plačilu vrtca ali težave s prevozom.
- Občine ne pristopajo sistematično k načrtovanju krajših programov, po občinah seznanjanje staršev o krajših programih ni poenoteno.
- Vrtci, ki izvajajo krajše programe, so redki.

- Trenuten razpis omejuje izvedbo zgolj ene skupine krajšega programa na vrtec.
- Največ otrok, ki ni vključenih v nobeno obliko predšolske vzgoje, prihaja iz ranljivih skupin ali iz ruralnih okolij.
- Na območjih Slovenije, kjer je prisotna romska populacija, se v krajše programe vključujejo predvsem romski otroci.
- Potrebo po vključitvi v program predšolske vzgoje pred vstopom v šolo zaznavajo predvsem pri priseljencih iz drugih jezikovnih okolij.
- Ciljna skupina staršev, ki bi otroke lahko vpisala v krajši program, ni seznanjena z možnostjo, da bi lahko njihovi otroci krajši program obiskovali brezplačno.
- Občine se pri izvedbi krajših programov spoprijemajo tudi s finančnimi izzivi, saj morajo za izvedbo krajšega programa založiti sredstva, ki jih dobijo od države povrnjena šele po zaključku izvedbe krajšega programa.
- Zagotovitev prostorskih kapacitet za izvedbo krajših programov je občinam izziv.
- Zagotovitev ustreznega kadra za delo v krajših programih je problem.
- Probleme povzroča tudi nepoznavanje slovenskega jezika ciljnih skupin otrok in staršev.

Dobre prakse:

V nekaterih občinah pozovejo vrtce, naj preučijo potrebo po izvedbi krajših programov, nekatere občine zagotovijo izvedbo delavnic, v okviru katerih staršem predstavijo krajši program in družine spodbudijo k vpisu otrok.

Predlogi za izboljšave:

- Če bilo izvajanje krajših programov obvezno, bi vrtci v večji meri izvajali krajše programe.
- Promocija krajših programov v okviru lokalnih medijev, bi pripomogla k izboljšanju seznanjenosti staršev o možnostih vpisa njihovih otrok v krajši program predšolske vzgoje.

Starši so v pogovoru na temo o značilnostih izvajanja krajših programov poročali o prednostih vključevanja otrok v program, kot so učenje slovenščine, socializacija otrok, vključevanje v novo kulturo. Opozorili pa so tudi na nekaj izzivov. Večina staršev ni vedela, da obstaja krajši

program. Nekateri so za ta program izvedeli naključno od šolske svetovalne službe ob vpisu starejših sorojencev v osnovno šolo, pri urejanju dokumentacije so potrebovali pomoč in želijo si, da bi lahko bili otroci v krajšem programu dlje časa, kar zlasti velja za starše, ki so zaposleni, in tudi za tiste, ki si iščejo zaposlitev ali pa imajo veliko dela z urejanjem statusa priseljenca, begunca in podobno.

Več informacij o temeljnih značilnostih krajših programov na podlagi analize podatkov iz fokusnih skupin je v poglavju 3.2.4.

4.1.3 Zmanjševanje socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

4.1.3.1 Zmanjševanje vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti glede na ugotovitve iz anketnih vprašalnikov za strokovne delavce v vrtcih

Vzgojitelji menijo, da vključevanje otrok v različne programe vrtcev kar najbolj pripomore k zmanjševanju vpliva socialnih neenakosti. Vzgojitelji ocenjujejo, da bi obvezna vključitev otrok v programe predšolske vzgoje v najbolj pripomogla k vsakodnevnemu stiku otroka z vrstniki, k navajanju otroka na avtoriteto drugega ter k lažjemu vključevanju otroka v skupino.

Glede zmanjševanja vpliva kulturnih neenakosti menijo, da bi obvezna vključitev otrok v programe predšolske vzgoje najbolj pripomogla k otrokovemu razvoju in učenju jezika, k otrokovemu razvoju predbralne pismenosti, k otrokovemu sprejemanju različnih kultur ter k večjim možnostim otrok za prilagajanje aktualnim družbenim spremembam.

V sklopu trditev, povezanih z ekonomsko neenakostjo, vzgojitelji menijo, da bi obvezna vključitev otrok kar najbolj pripomogla k zagotavljanju temeljnih potreb otroka (varnost, prehrana, nega), k omogočanju priložnosti za otroka, ki mu sicer ne bi bile na voljo, ter k zagotavljanju enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje otrok. Na drugi strani vzgojitelji menijo, da bi obvezna vključitev otrok v najmanjši meri najmanj pripomogla k zmanjševanju vpliva razlik v socialno-ekonomskem statusu družine ter k sprejemanju različnih kultur s strani staršev.

Svetovalni delavci vrtcev imajo glede socialnih neenakosti zelo podobna mnenja kot vzgojitelji, torej da bi obvezna vključitev otrok v predšolsko vzgojo najbolj pripomogla k vsakodnevnemu

stiku otroka z vrstniki, k navajanju otroka na avtoriteto nekoga drugega in k lažjemu vključevanju otroka v skupino.

V kontekstu kulturnih neenakosti svetovalni delavci v vrtcih poudarjajo, da bi obvezna vključitev v enega izmed programov predšolske vzgoje najbolj pripomogla k razvoju predbralne pismenosti otroka, k njegovemu razvoju in učenju jezika, k sprejemanju različnih kultur in k večjim možnostim prilagajanja otrok aktualnim družbenim spremembam.

Pri oceni doprinosa vključevanja otrok v vrtce na zmanjševanje vpliva ekonomske neenakosti, pa svetovalni delavci menijo, da bi obvezna vključitev otrok v predšolsko vzgojo najbolj pripomogla k zagotavljanju priložnosti za otroka, ki jih sicer ne bi imel, k izpolnjevanju osnovnih potreb otroka, kot so varnost, prehrana in nega, ter k zagotavljanju enakih pogojev za vzgojo in izobraževanje vseh otrok.

Vodstveni delavci vrtcev menijo, da bi obvezna vključitev otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje v najbolj pripomogla k vsakodnevni stiku otroka z vrstniki, k lažjemu vključevanju otroka v skupino in k navajanju otroka na avtoriteto druge osebe, ki ni njegov starš, kar je zelo podobno kot vzgojitelji in svetovalni delavci.

Glede kulturnih neenakosti, vodstveni delavci menijo, da bi obvezna vključitev otrok v predšolsko vzgojo v najbolj pripomogla k razvoju in učenju jezika, k razvoju predbralne pismenosti, k sprejemanju različnih kultur in k prilagajanju otrok na aktualne družbene spremembe.

V kontekstu ekonomskih neenakosti vodstveni delavci menijo, da bi obvezna vključitev otrok v najbolj pripomogla k zagotavljanju osnovnih potreb otroka, kot so varnost, prehrana in nega, k omogočanju priložnosti, ki jih otrok sicer ne bi imel, in k zagotavljanju enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje vseh otrok.

Iz primerjav med vsemi tremi zgoraj navedenimi skupinami strokovnih delavcev v vrtcih ugotavljamo, da sicer vse skupine strokovnih delavcev v vrtcu menijo, da vključevanje v program predšolske vzgoje za otroke pripomore k zmanjševanju razlik na različnih vidikih izbranih treh sklopov (socialne, kulturne in ekonomske neenakosti). Iz analize razlik lahko razberemo, da vodstveni delavci zaznavajo še večjo vrednost vključevanja otrok v programe

predšolske vzgoje v primerjavi z vzgojitelji, kar ocenjujemo kot dobro, saj lahko s tovrstnimi stališči vodstveni delavci pozitivno vplivajo na celoten kolektiv in vodijo vzgojno-izobraževalne zavode v smeri večjega vključevanja vseh otrok v programe predšolske vzgoje. Več informacij o teh vsebinah na podlagi analize vprašalnikov je v poglavju 4.1.3.

4.1.3.2 Zmanjševanje vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti glede na ugotovitve iz anketnih vprašalnikov za strokovne delavce v osnovni šoli

Učitelji 1. razredov ocenjujejo, da za učence, ki so pred vstopom v šolo obiskovali predšolsko vzgojo, drži, da se uspešno vključujejo v skupino ter uspešno vzpostavljajo vsakodnevne stike z vrstniki, kar je rezultat, ki priča o zmanjševanju vpliva socialnih neenakosti pri otrocih, ki so vključeni v programe predšolske vzgoje.

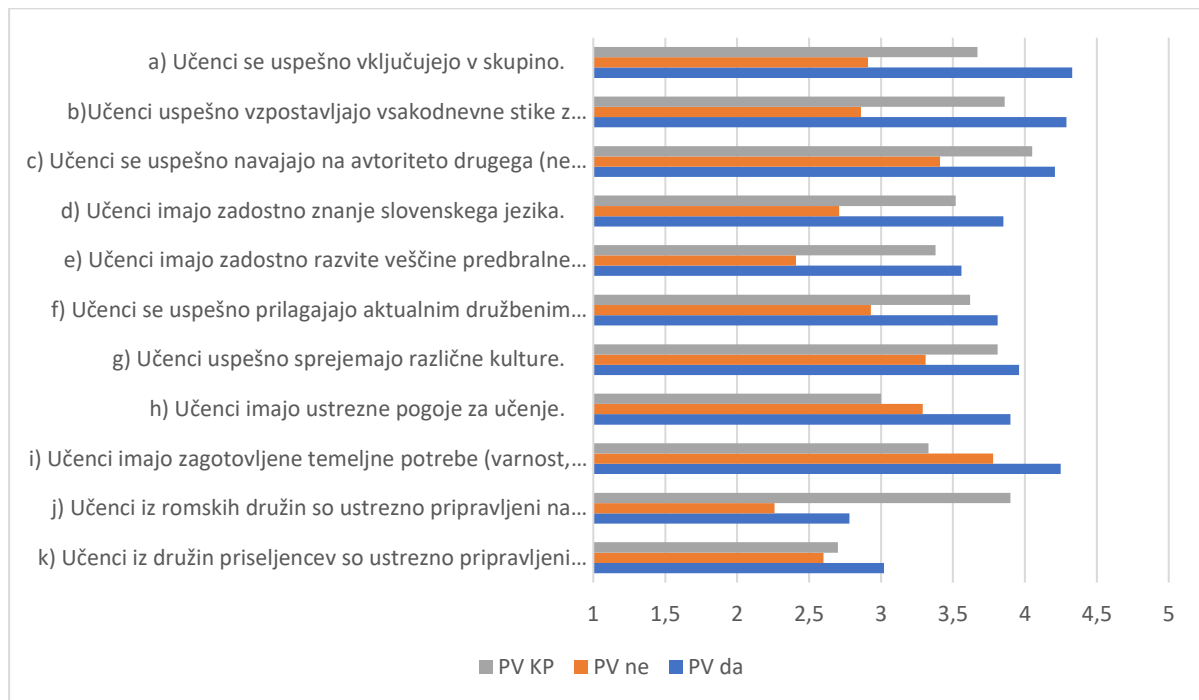
Glede kulturnih neenakosti učitelji menijo, da za učence, ki so pred vstopom v šolo obiskovali predšolsko vzgojo, drži, da so uspešni pri sprejemanju različnih kultur in imajo zadostno znanje slovenskega jezika.

Kar zadeva ekonomske neenakosti, učitelji 1. razredov ocenjujejo, da za učence, ki so pred vstopom v šolo obiskovali predšolsko vzgojo, drži, da imajo zagotovljene osnovne potrebe, kot so varnost, prehrana in nega, ter ustrezne pogoje za učenje. Najnižja stopnja strinjanja se je pokazala pri trditvah, ki so se nanašale na pripravljenost romskih učencev na šolo in na ustrezno pripravljenost učencev priseljencev na šolo, pri čemer gre za praviloma dve ranljivi skupini učencev, pri katerih se pojavljajo neenakosti.

Od učiteljev 1. razredov OŠ smo pridobili tudi podatke o ocenah trditev za učence 1. razredov (za prve tri mesece šolskega leta 2022/23) iz treh različnih skupin in sicer a) za učence, ki so pred vstopom v šolo bili vključeni v predšolsko vzgojo, b) za učence, ki so pred vstopom v šolo bili vključeni v predšolsko vzgojo in c) za učence, ki so pred vstopom v šolo bili vključeni v krajši program.

Graf 7

Povprečne ocene učiteljev prvih razredov za trditve treh skupin učencev glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

Podatki v grafu prikazujejo trditve za socialne neenakosti (od a do c), kulturne neenakosti (od d do g) in ekonomske neenakosti (od h do i). Trditvi j in k smo dodali zaradi preverjanja stališč učiteljev glede dveh skupin učencev, ki jih praviloma uvrščamo med ranljive skupine.

Podatki kažejo, da so učitelji trditve glede učencev, ki niso bili vključeni v predšolsko vzgojo ocenili najnižje na vseh treh sklopih trditvev. Povprečna vrednosti so višje v primerjavi z učenci, ki so obiskovali krajši program pri vseh trditvah, razen pri trditvah, da imajo ti učenci boljše razmere za učenje ter zagotovljene temeljne potrebe.

Iz podatkov lahko tudi sklepamo, da so učenci, ki so obiskovali predšolsko vzgojo v prednosti pred učenci, ki so obiskovali krajši program in pred učenci, ki niso obiskovali predšolske vzgoje, kar nakazuje, da vključitev otrok v predšolsko vzgojo pripomore k zmanjševanju vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti.

Svetovalni delavci osnovnih šol so pri trditvah za socialne neenakosti ocenili, da za učence, ki so bili pred vstopom v šolo vključeni v predšolsko vzgojo, kar najbolj drži, da se uspešno vključujejo v skupino ter uspešno vzpostavljajo vsakodnevne stike z vrstniki.

Pri trditvah za kulturne neenakosti so svetovalni delavci osnovnih šol mnenja, da za učence, ki so bili pred vstopom v šolo vključeni v predšolsko vzgojo, drži, da so uspešni pri sprejemanju različnih kultur, imajo zadostno znanje slovenskega jezika.

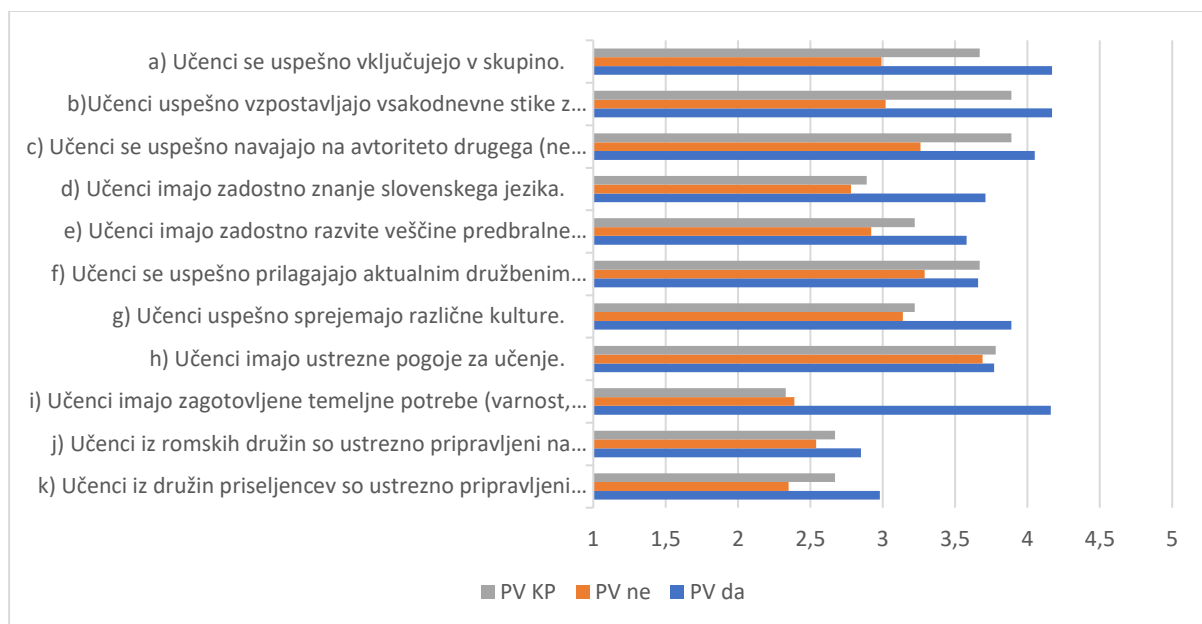
Pri trditvah za ekonomske neenakosti so ocenili, da za učence, ki so bili pred vstopom v šolo vključeni v predšolsko vzgojo, kar najbolj drži, da imajo zagotovljene temeljne potrebe po varnosti, prehrani in negi ter da imajo ustrezne pogoje za učenje. Najnižje ocenjene trditve so se nanašale na pripravljenost romskih učencev na šolo in na pripravljenost učencev priseljencev na šolo.

Podrobnejši rezultati in interpretacije za razlike med skupinami so v poglavju 3.3.1.

Podobno kot pri učiteljih 1. razredov smo tudi od svetovalnih delavcev pridobili podatke, ki omogočajo primerjavo treh različnih skupin učencev, in sicer primerjavo a) učencev, ki so pred vstopom v šolo bili vključeni v predšolsko vzgojo, b) učencev, ki pred vstopom v šolo niso bili vključeni v predšolsko vzgojo in c) učencev, ki so pred vstopom v šolo bili vključeni v krajši program.

Graf 8

Povprečne ocene svetovalnih delavcev za trditve treh skupin učencev glede zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti

Podatki v grafu prikazujejo povprečne vrednosti trditve za socialne neenakosti (od a do c), kulturne neenakosti (od d do g) in ekonomske neenakosti (od h do i). Trditvi j in k smo dodali

zaradi preverjanja ocen svetovalnih delavcev šol glede dveh skupin učencev, ki jih praviloma uvrščamo med ranljive skupine.

Podatki kažejo, da so svetovalni delavci ocenili trditve glede učencev, ki niso bili vključeni v predšolsko vzgojo najnižje na vseh treh sklopih trditev. Edina izjema je trditev, da imajo učenci, ki niso bili vključeni v PV nekoliko boljše zagotovljene temeljne potrebe, razlike v ocenah trditev so v tem primeru zanemarljive.

Iz podatkov lahko tudi sklepamo, da so po ocenah svetovalnih delavcev učenci, ki so obiskovali predšolsko vzgojo v prednosti pred učenci, ki so obiskovali krajši program in pred učenci, ki niso obiskovali predšolske vzgoje, kar nakazuje tudi na dejstvo, da vključitev otrok v predšolsko vzgojo pripomore k zmanjševanju vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti. To je zelo podobno kot pri ocenah učiteljev za vse tri skupine učencev.

Tudi vodstveni delavci osnovnih šol menijo, da bi obvezna vključitev otrok v predšolsko vzgojo najbolj pripomogla k socialnim vidikom, kot so vsakodnevni stiki otroka z vrstniki, lažjemu vključevanju otroka v skupino ter navajanju otroka na avtoriteto.

Kar zadeva kulturne neenakosti, vodstveni delavci menijo, da bi obvezna vključitev v predšolsko vzgojo v največji meri prispevala k otrokovemu razvoju in učenju jezika, k otrokovemu razvoju predbralne pismenosti ter k otrokovemu sprejemanju različnih kultur.

V kontekstu ekonomskih neenakosti, vodstveni delavci menijo, da bi obvezna vključitev v predšolsko vzgojo najbolj pripomogla k zagotavljanju temeljnih potreb otroka (varnost, prehrana, nega), k omogočanju priložnosti za otroka, ki mu sicer ne bi bile na voljo ter k zagotavljanju enakih pogojev za vzgojo in izobraževanje otrok.

Primerjave rezultatov ocen med učitelji 1. razredov in svetovalnimi delavci glede otrok, ki so vključeni v predšolsko vzgojo in tistimi, ki niso, se kažejo statistične razlike na vseh ocenjenih postavkah v prid otrokom, ki so vključeni v predšolsko vzgojo.

Podrobnejši rezultati in interpretacije za razlike med skupinami so v poglavju 3.3.1.

Iz vseh podatkov, ki so povezani z zmanjševanjem vpliva socialne, kulturne in ekonomske neenakosti, ki smo jih pridobili od strokovnih delavcev vrtcev in šol, lahko ugotovimo, da je

vključevanje otrok v predšolsko vzgojo izjemnega pomena za zmanjševanje neenakosti oz. zagotavljanje enakih možnosti.

4.1.3.3 Zmanjševanje vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti glede na ugotovitve iz fokusnih skupin

V fokusnih skupinah vrtcev so strokovni delavci vrtcev poročali o izvajanju različnih dejavnosti za zmanjševanje vpliva neenakosti v krajših programih. Največ izzivov pri premagovanju vpliva neenakosti je bilo povezanih z mnenjem strokovnih delavcev, da je 240 ur premalo časa, da bi lahko dejansko naslovili problem neenakosti. Strokovni delavci se sicer trudijo, vendar še vedno opažajo neenakosti v jezikovnem razvoju, socializaciji in drugih področjih razvoja.

V fokusnih skupinah osnovnih šol so poročali, da prav tako izvajajo različne dejavnosti za zmanjševanje vpliva neenakosti (npr. učencem omogočijo dodatne ure, redni stiki s starši, otroci priseljenci imajo dodatne ure slovenščine). Vsi učitelji so bili mnenja, da je vključenost v vrtec pred vstopom v šolo pomembna za zmanjševanje vpliva neenakosti ter da bi vključitev priseljencev v KP poleg jezika vplivala tudi na zmanjševanje zelo izrazitih socialnih in kulturnih razlik, opaženih pri otrocih, ki sicer niso bili vključeni v predšolsko vzgojo. Učiteljice so glede zmanjševanja vpliva neenakosti navedle veliko več izzivov. Med njimi po številu odgovorov najbolj izstopajo opazne vrzeli pri različnih veščinah otrok, kjer je kar 9 odgovorov opozarjalo na ta izziv. Pri učencih opažajo vrzeli pri različnih veščinah, najpogosteje pri jeziku, grafomotoriki ter pri socialnih veščinah. S krajšimi programi predšolske vzgoje so v osnovnih šolah slabo seznanjeni, učiteljice večinoma teh programov ne poznajo. Se pa učiteljice strinjajo, da bi krajši program moral biti kontinuiran in trajati celo šolsko leto, saj gre za vzpostavljanje neke rutine, ki jo otroci potrebujejo za učno kondicijo v šoli.

V fokusnih skupinah občin so poročali, da se tudi na občinah trudijo spodbujati multikulturni pristop v smislu zagotavljanja enakih možnosti. Ker v nekaterih občinah obstaja problematika nepoznavanja slovenskega jezika nekaterih družin, občine pogosto zagotovijo tudi medkulturne mediatorje in prevajalce, ki omogočijo komunikacijo med priseljenci in vrtcem. Strokovni delavci občin, ki ne izvajajo krajših programov, so navedli tudi predloge za izboljšave na področju zmanjševanja vpliva socialnih, kulturnih in ekonomskih neenakosti. Menijo, da so potrebne sistemske izboljšave pri delu s priseljenci. Potrebne so izboljšave v izobraževanju kadrov, dodatno zaposlovanje kadrov ter njihovo ustrezno financiranje.

Več informacij o teh vsebinah je v poglavju 3.3.2.

4.1.4 Dodane vrednosti vključitve predšolskih otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje

4.1.4.1 Dodane vrednosti vključitve predšolskih otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje na podlagi anketnih vprašalnikov za strokovne delavce v vrtcih in šolah

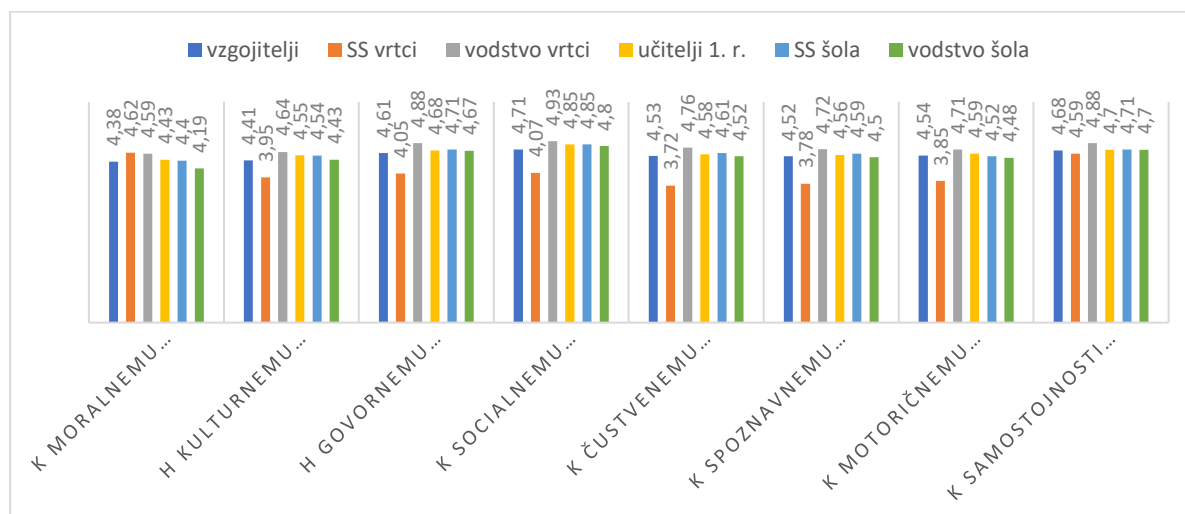
Dodane vrednosti smo preverjali po dveh različnih sklopih, in sicer:

- področja razvoja otroka
- širše dodane vrednosti

V nadaljevanju predstavljamo povzetek ugotovitev in prikaz povprečnih vrednosti po skupinah strokovnih delavcev v vrtcih in osnovnih šolah glede dodanih vrednosti na področjih razvoja otroka.

Graf 9

Povprečne ocene strokovnih delavcev vrtcev in šol glede dodanih vrednosti vključenosti otrok v programe predšolske vzgoje na razvojnih področjih otroka

Vse skupine so približno enotne v tem, da vključevanje otrok v vrtec v najbolj pripomore k samostojnosti otrok ter k socialnemu in govornemu razvoju otrok, sicer pa so ocene na vseh področjih razvoja precej visoke.

Rezultati nakazujejo, da dodano vrednost glede moralnega razvoja otroka najvišje ocenjujejo svetovalni delavci vrtcev in vodstveni delavci vrtcev, vodstveni delavci šol pa v primerjavi z drugimi strokovnimi delavci ocenjujejo, da vključenost otrok v program predšolske vzgoje v manj pripomore k moralnemu razvoju otroka. Vodstveni delavci vrtca so v primerjavi z vzgojitelji, učitelji in šolskimi svetovalnimi delavci ocenili, da ima vključenost v program predšolske vzgoje večji prispevek k otrokovemu moralnemu razvoju.

Dodano vrednost glede kulturnega razvoja so najvišje ocenili vodstveni delavci vrtcev. Statistično značilne razlike se pojavljajo v oceni med vodstvenimi delavci vrtcev in vodstvenimi delavci šol, pri čemer vodstveni delavci vrtcev višje ocenjujejo prispevek, ki ga ima vključenost v program predšolske vzgoje za kulturni razvoj otroka.

Tudi pri govornem, socialnem, čustvenem, spoznavnem in motoričnem razvoju otroka so povprečne vrednosti pri vodstvenih delavcih vrtcev najvišje v primerjavi z drugimi skupinami strokovnih delavcev, temu sledijo vzgojitelji, svetovalni delavci vrtcev pa so ta področja ocenili najnižje v primerjavi z drugimi skupinami.

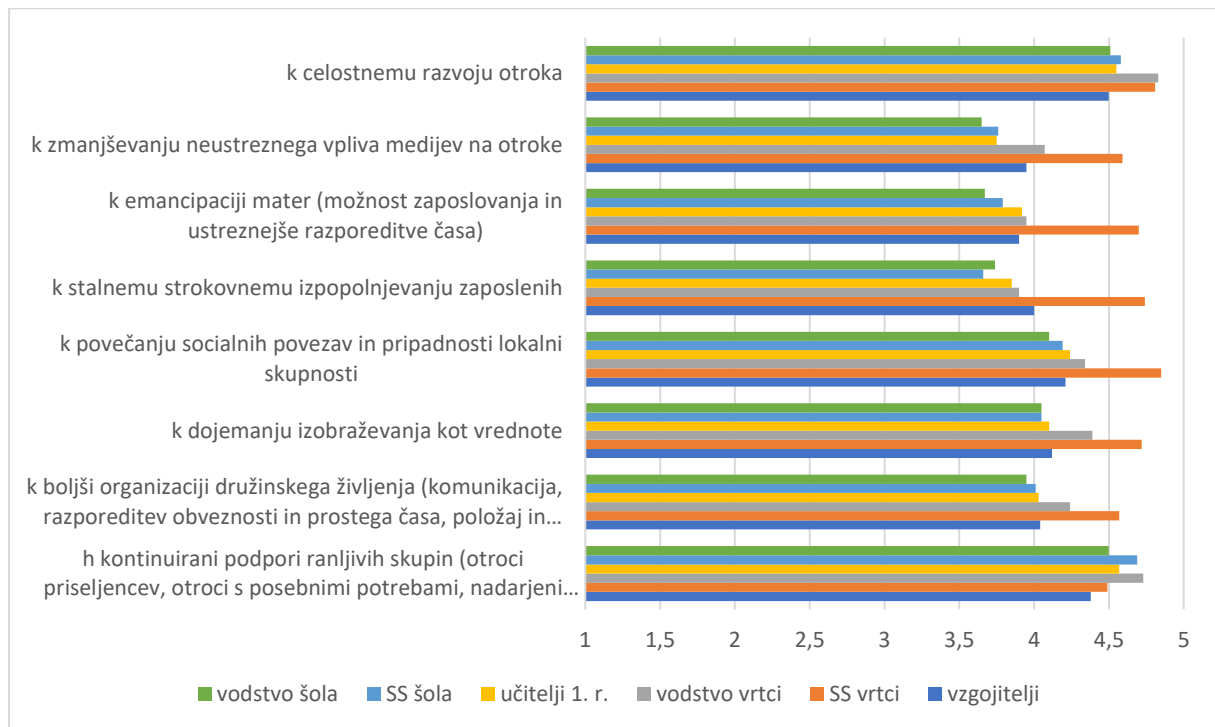
Sklenemo lahko, da so povprečne ocene glede dodanih vrednosti pri vseh skupinah zelo visoke, kar nakazuje, da vsi prepoznavajo dodano vrednost vključenosti otrok v predšolsko vzgojo na posameznih področjih razvoja otroka. Iz analize razlik lahko razberemo, da vodstveni delavci vrtcev višje vrednotijo prispevek, ki ga ima vključenost otroka v predšolsko vzgojo za njegov razvoj, kot ostale skupine strokovnih delavcev, kar ocenjujemo kot dobro z vidika vodenja kolektiva in spodbujanja k vključevanju otrok v programe predšolske vzgoje. Manjše razlike med skupinami se sicer pojavljajo zlasti pri svetovalnih delavcih vrtcev, kar kaže, da bi veljalo bolj poglobljeno raziskati, kje je vzrok za nekoliko skeptična mnenja svetovalnih delavcev vrtcev.

Podrobnejši rezultati in interpretacije za razlike med skupinami so v poglavju 3.4.1.

V nadaljevanju predstavljamo povzetek ugotovitev in prikaz povprečnih vrednosti po skupinah strokovnih delavcev v vrtcih in osnovnih šolah glede širših dodanih vrednosti, ki smo jih opredelili s posameznimi trditvami.

Graf 10

Povprečne ocene strokovnih delavcev vrtcev in šol glede širših dodanih vrednosti vključenosti otrok v programe predšolske vzgoje

Vse skupine so približno enotne v tem, da vključevanje otrok v vrtec najbolj pripomore k celostnemu razvoju otrok in h kontinuirani podpora otrok iz ranljivih skupin.

Rezultati nakazujejo, da širše dodane vrednosti v večini najvišje ocenjujejo svetovalni delavci vrtcev, pri večini trditev temu sledijo vodstveni delavci vrtcev. Najnižje širše dodane vrednosti ocenjujejo vodstveni delavci šol. Podrobnejši rezultati in interpretacije za razlike med skupinami so v poglavju 3.4.1.

Sklenemo lahko, da so povprečne ocene glede dodanih vrednosti pri vseh skupinah zelo visoke, kar nakazuje, da vsi strokovni delavci prepoznavajo širše dodane vrednosti vključenosti otrok v predšolsko vzgojo, zlasti svetovalni delavci vrtcev.

Več informacij o teh vsebinah je v poglavju 3.4.1.

4.1.4.2 Dodane vrednosti vključitve predšolskih otrok v enega izmed programov predšolske vzgoje na podlagi fokusnih skupin

Vzgojiteljice so v fokusnih skupinah kot dodane vrednosti vključevanja otrok v obvezni program eno leto pred vstopom v šolo poudarile, da je za dodano vrednost na različnih področjih potrebno več časa. Če bi obstajal obvezni program eno leto pred vstopom v šolo, bi se dodane vrednosti odražale predvsem v napredku otrok na posameznih področjih in na otrokovem znanju. Posebej so omenile tudi kar nekaj izzivov, ki jih imajo trenutno v krajših programih (prostorski izzivi, kadrovski izzivi, neodzivnost staršev, pomanjkljiva sistemska podpora ipd.).

V fokusnih skupinah osnovnih šol so učiteljice podale več predlogov glede dodane vrednosti obveznega programa. Predvsem so poudarile različna področja, ki pomenijo dodano vrednost ob obveznem programu PV, in sicer: dnevna rutina, grafomotorika, socialne in čustvene veščine, govorno področje (še posebej pri priseljencih in romskih otrocih). Učiteljice so mnenja, da bi bilo treba že pred vstopom v šolo tem področjem nameniti več pozornosti ter da so primanjkljaji otrok, ki niso vključeni v predšolsko vzgojo, dolgotrajni in jih je težko nadomestiti. To se ne kaže le v 1. razredu, ampak ima dolgoročne posledice, ki so prisotne in se lahko še stopnjujejo v kasnejših letih šolanja. Predlagajo uskladitev programa predšolske vzgoje za prehod v šolo in učnega načrta za prvi razred ter večjo povezanost med vrtcem in šolo v smislu pretoka informacij.

V fokusnih skupinah občin, v katerih izvajajo krajši program, in tudi strokovni delavci občin, v katerih ne izvajajo krajšega programa, se strinjajo, da bi bilo treba vse otroke eno leto pred vstopom v osnovno šolo vključiti v enega izmed programov predšolske vzgoje. Strokovni delavci občin, v katerih ne izvajajo krajših programov, so mnenja, da bi obvezna oblika programa predšolske vzgoje morala trajati čez celotno šolsko leto in bi morala biti v celoti financirana od države.

V fokusnih skupini s starši je bilo izraženo splošno odobravanje ob pogovoru o obvezni obliki programa predšolske vzgoje. Starši so poudarili, da bi to zanje pomenilo več časa za iskanje zaposlitve in za urejanje nujnih zadev glede bivanja.

Več informacij o teh vsebinah je v poglavju 3.4.2.

4.1.5 Predlogi različnih deležnikov glede oblikovanja novega programa ali izboljšanja obstoječih

Predloge različnih deležnikov glede oblikovanja novega programa ali izboljšanja obstoječih smo razdelili v:

- splošne predloge za izboljšanje programov predšolske vzgoje
- predloge za izboljšanje obstoječih krajših programov

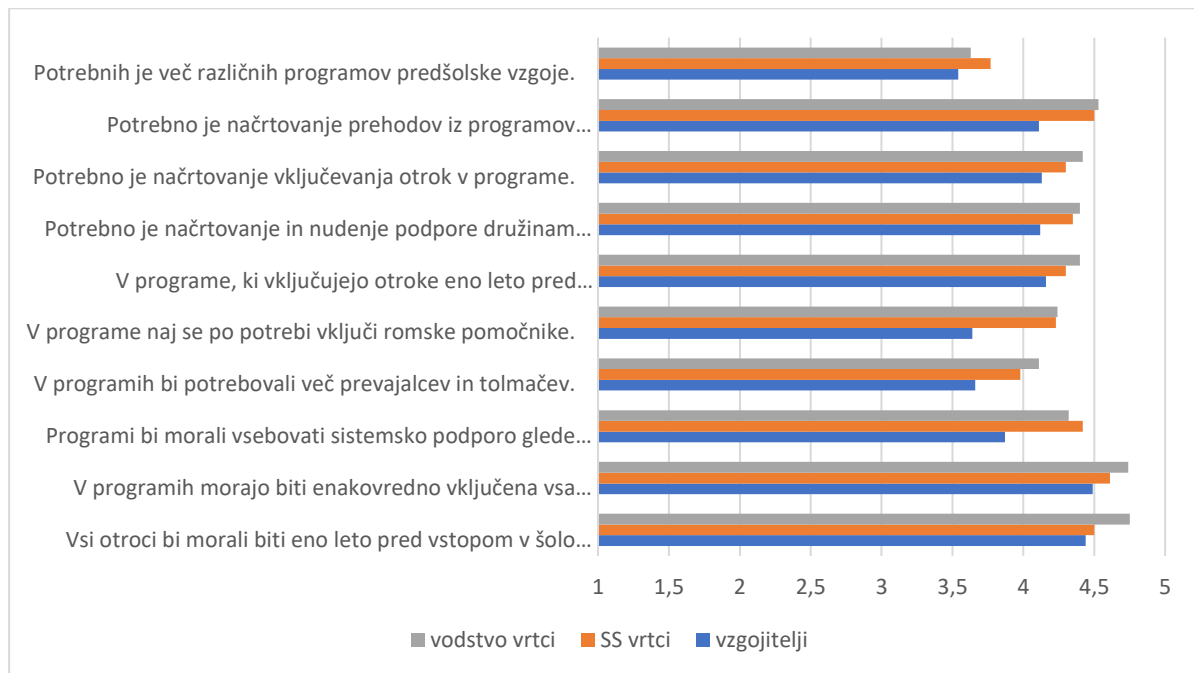
V nadaljevanju predstavljamo najprej povzetke iz anketnih vprašalnikov različnih skupin strokovnih delavcev glede splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje, temu sledijo predlogi za izboljšanje krajših programov ter predlogi za izboljšanje krajših programov na podlagi fokusnih skupin.

4.1.5.1 Splošni predlogi za izboljšanje programov predšolske vzgoje na podlagi anketnih vprašalnikov

Pri splošnih predlogih za izboljšanje programov predšolske vzgoje smo uporabili ločene sklope vprašanj za strokovne delavce vrtcev in strokovne delavce šol. V nadaljevanju predstavljamo najprej primerjave povprečni vrednosti glede trditev za strokovne delavce vrtcev.

Graf 11

Povprečne ocene strokovnih delavcev vrtcev glede splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje

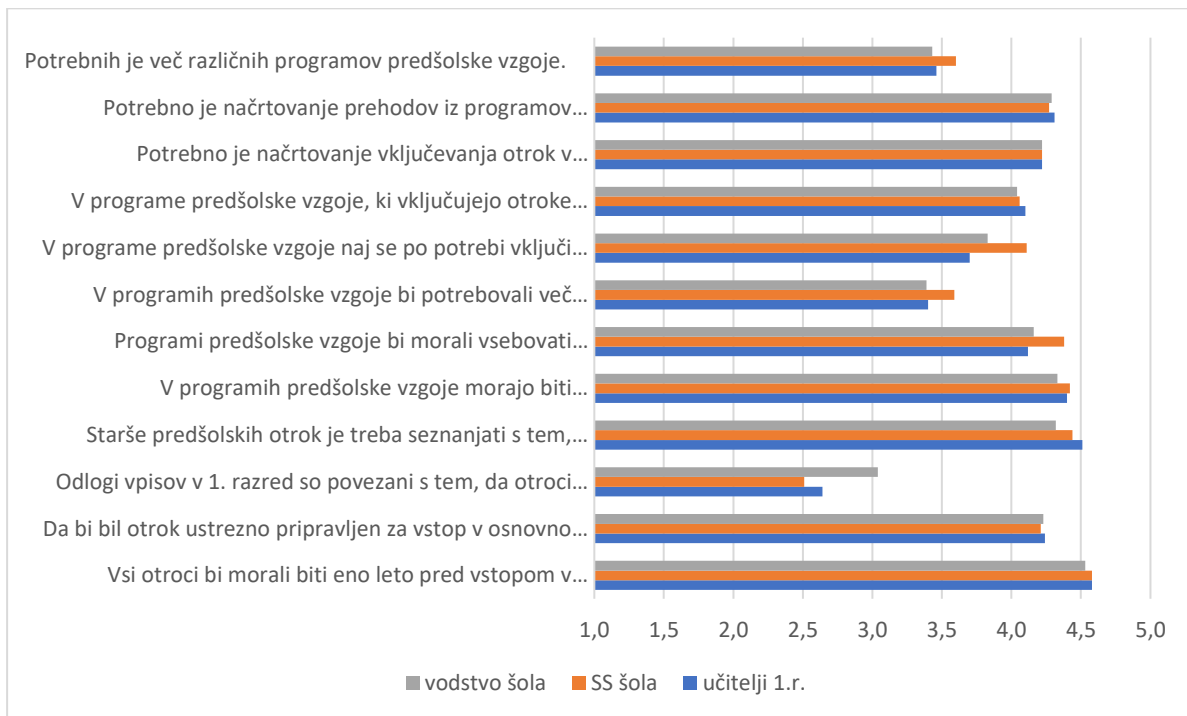
Strokovni delavci vrtcev najvišje ocenjujejo naslednjih 6 splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje:

- **otroci morajo biti vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje eno leto pred vstopom v šolo,**
- v programih morajo biti enakovredno vključena vsa področja dejavnosti,
- potrebno je načrtovanje prehodov iz programov predšolske vzgoje v osnovno šolo,
- potrebno je načrtovanje vključevanja otrok v programe predšolske vzgoje,
- potrebno je načrtovanje in omogočanje podpore družinam pri vključevanju otrok v programe ter
- v programe, ki vključujejo otroke eno leto pred vstopom v šolo, naj se bolj intenzivno vključuje svetovalna služba.

Podrobnejši podatki glede rezultatov za oceno splošnih predlogov so v 3.5.1, rezultati primerjav med skupinami pa so v poglavju 3.5.1.7

Graf 12

Povprečne ocene strokovnih delavcev šol glede splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje

Strokovni delavci šol najvišje ocenjujejo naslednjih 5 splošnih predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje:

- **otroci morajo biti vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje eno leto pred vstopom v šolo,**
- starše predšolskih otrok je treba seznanjati s tem, katere veščine otrok potrebuje ob vstopu v šolo,
- v programih predšolske vzgoje morajo biti enakovredno vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma,
- potrebno je načrtovanje prehodov iz programov predšolske vzgoje v osnovno šolo,
- potrebno je načrtovanje vključevanja otrok v programe predšolske vzgoje.

Podrobnejši podatki glede rezultatov za oceno splošnih predlogov so v 3.5.1, rezultati primerjav med skupinami pa so v poglavju 3.5.1.7.

Glede splošni predlogov za izboljšanje programov predšolske vzgoje lahko sklenemo, da vse skupine strokovnih delavcev poudarjajo, da bi otroci eno leto pred vstopom v šolo vključeni v

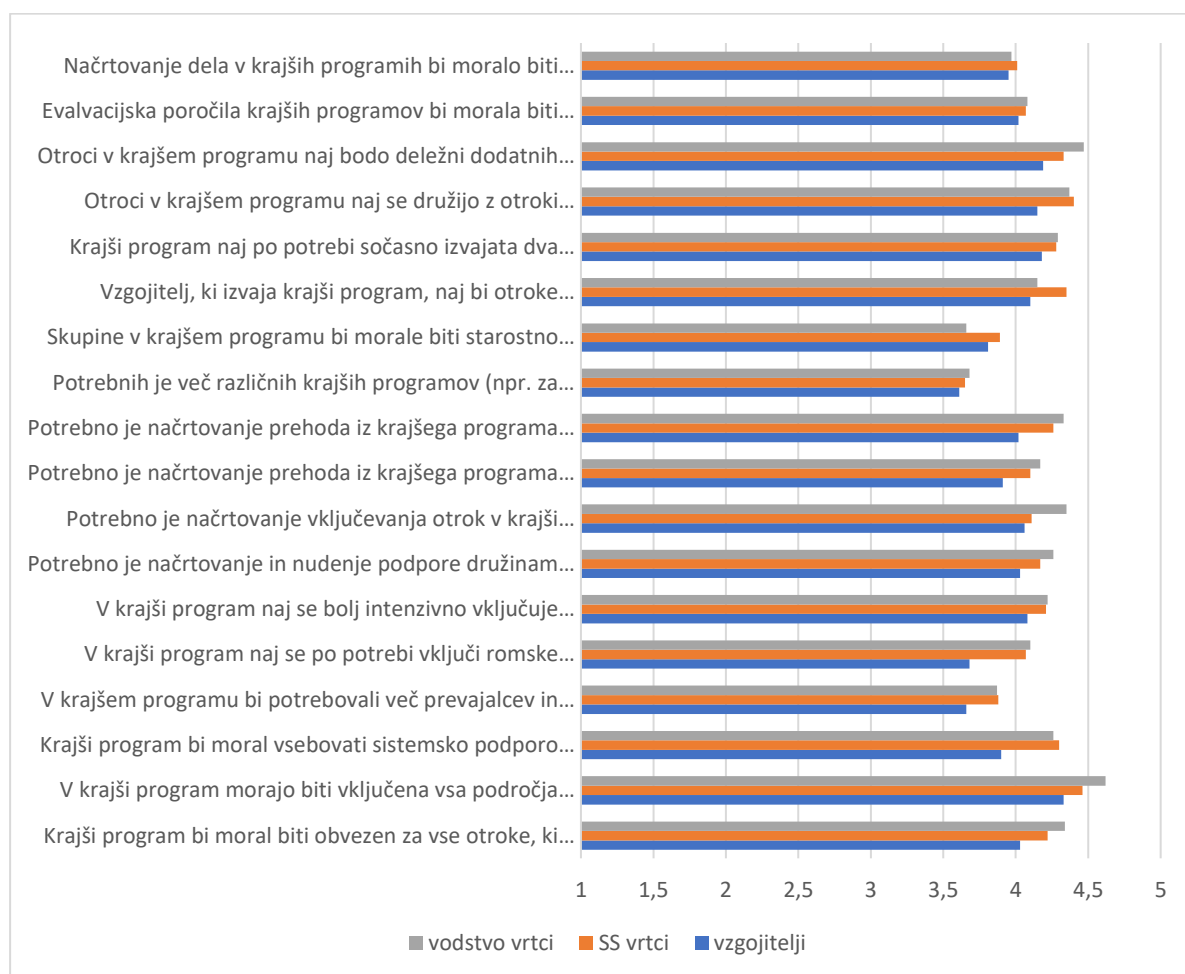
enega izmed programov predšolske vzgoje, kar je tudi sicer praksa v večini evropskih držav. Namreč, v EU je še samo 8 držav v katerih ni za starše brezplačno niti zadnje leto pred šolo, to so: Norveška, Švedska, Hrvaška (z izjemo nekaterih mest), Španija, Danska, Estonija, Nemčija in Slovenija. Financiranje predšolske vzgoje na ravni države je izjemnega pomena, saj raziskave dokazujejo, da se sredstva, ki so investirana za kakovostno izvedbo predšolske vzgoje, večkratno povrnejo na letni ravni za 13 % (Heckman, 2016).

4.1.5.2 Predlogi za izboljšanje krajših programov na podlagi anketnih vprašalnikov

Predloge za izboljšanje krajših programov so ocenjevali strokovni delavci vrtcev. V nadaljevanju prikazujemo povprečne vrednosti njihovih ocen za posamezne trditve.

Graf 13

Povprečne ocene strokovnih delavcev vrtcev glede predlogov za izboljšanje krajših programov predšolske vzgoje

Strokovni delavci vrtcev najvišje ocenjujejo naslednjih 7 predlogov za izboljšanje krajših programov predšolske vzgoje:

- V krajši program morajo biti vključena vsa področja dejavnosti Kurikuluma.
- Otroci v krajšem programu naj bodo deležni dodatnih dejavnosti (npr. obisk predstav, muzejev).
- Otroci v krajšem programu naj se družijo z otroki drugih programov v času dnevne rutine in drugih dejavnosti v vrtcu.
- Krajši program naj po potrebi sočasno izvajata dva vzgojitelja.
- Potrebno je načrtovanje prehoda iz krajšega programa v osnovno šolo.
- Vzgojitelj, ki izvaja krajši program, naj bi otroke spremljal od začetka do konca izvedbe krajšega programa.
- Krajši program bi moral biti obvezen za vse otroke, ki niso vključeni v druge oblike predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo.

Podrobnejši podatki glede rezultatov in razlik med skupinami za posamezne trditve v tem sklopu s v poglavju 3.5.2.4.

4.1.5.3 Predlogi za izboljšanje programov predšolske vzgoje na podlagi fokusnih skupin

V fokusnih skupinah vrtcev pri potrebah za oblikovanje novega programa najbolj izstopa potreba po več različnih krajših programih. Nekateri strokovni delavci so mnenja, da bi bilo dobro ločiti krajše programe za otroke iz Ukrajine, Rome, begunce in slovenske otroke. Podali so predlog, da bi šlo v tem primeru za specializirane krajše programe za specifične skupine, v katerih bi se zaposlovali tudi specifični kadri (romski pomočniki, prevajalci, tolmači). To je skrb zbujujoča ugotovitev, saj iz tega izhaja, da se nekateri strokovni delavci zavzemajo za segregacijo otrok v skupine krajših programov glede na etnično, nacionalno in/ali jezikovno pripadnost. To je strokovno nesprejemljivo, prav tako pa posega tudi v pravni vidik otrokovih pravic.

Naslednja izstopajoča potreba je načrtovanje prehodov iz krajšega programa v redne programe. Vrtci si želijo, da bi se otroci po zaključenem krajšem programu vključili v redni program (če to čas dopušča) in da bi bil krajši program namenjen tudi mlajšim otrokom, ki bi

se kasneje vključili v redni program. Od devetih različnih predlogov za nov program najbolj izstopa ideja, da bi bil nov program oz. neka oblika krajšega programa obvezna. Med predlogi izstopa tudi želja po tem, da se ponudi več vrst krajšega programa, ki bi bili namenjeni specifičnim populacijam otrok. Nadaljnji predlogi za nov program so: naj bodo oddelki homogeni, naj bo program namenjen otrokom v drugem starostnem obdobju, naj traja več kot 240 ur, naj bo celo leto pred vstopom v šolo.

V fokusnih skupinah osnovnih šol pri potrebah strokovni delavci v osnovnih šolah poudarjajo, da bi morali biti vsi otroci v vrtcu 1 leto pred vstopom v šolo. Učiteljice 1. razredov in šolske svetovalne delavke se večinoma strinjajo, da bi izvedba krajšega programa predšolske vzgoje morala biti obvezna; izvaja naj se celo leto pred vstopom v osnovno šolo ali od 3. leta. Eden od pomembnejših predlogov za oblikovanje novega programa ali izboljšanja obstoječih se nanaša na boljši prenos informacij o potrebah otrok, še posebej, kadar sta vrtec in osnovna šola ločena. Prenos informacij najpogosteje onemogoča GDPR, učiteljice pa pogrešajo predvsem informacije o zdravstvenem stanju otrok in posebnih potrebah.

V fokusnih skupinah občin so strokovni delavci občin podali več predlogov za oblikovanje morebitnega novega programa oz. predlogov za izboljšavo obstoječih programov. Tako strokovni delavci iz občin, ki izvajajo krajše programe, kot tudi strokovni delavci iz občin, ki ne izvajajo krajših programov, se strinjajo, da bi morali biti vsi otroci eno leto pred vstopom v osnovno šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje. Prav tako se strinjajo, da bi ob morebitni obvezni uvedbi programa, ta moral biti brezplačen. Predlagajo, da bi tudi krajši program predšolske vzgoje moral trajati vse šolsko leto.

Tudi v fokusnih skupinah staršev so rezultati podobni. Namreč starši so pri predlogih za nov program povedali, da si želijo, da bi nov program potekal več ur na dan in daljše časovno obdobje, ne le dva ali tri mesece. Ob tem so izrazili zadovoljstvo s trenutnim programom, hkrati so izrazili željo po še več učnih priložnosti za njihove otroke. Menijo, da bi se njihovi otroci naučili hitreje in več slovenskega jezika, če bi bili v skupini s slovenskimi otroki.

Več informacij o teh vsebinah je v poglavju 3.5.3.

4.1.6 Pogoji in možnosti vrtcev v primeru obvezne vključitve otrok v posamezne programe predšolske vzgoje

Za preverjanje pogojev in možnosti vrtcev v primeru obvezne vključitve otrok v posamezne programe predšolske vzgoje ugotavljamo, da so vodstveni delavci najnižje ocenili možnosti zagotavljanja zadostnega financiranja ter zagotavljanja zadostnih prostorskih pogojev, najvišje pa so ocenili zagotavljanje zadostnega števila kadrov. Pripominjamo tudi, da so povprečne vrednosti odgovorov vodstvenih delavcev za posamezne trditve v razponu od 3,34 do 3,62, kar nakazuje na manjše razlike pri oceni posameznih trditev.

Podrobnejši podatki glede teh vprašanj ter so v poglavju 3.6.1.

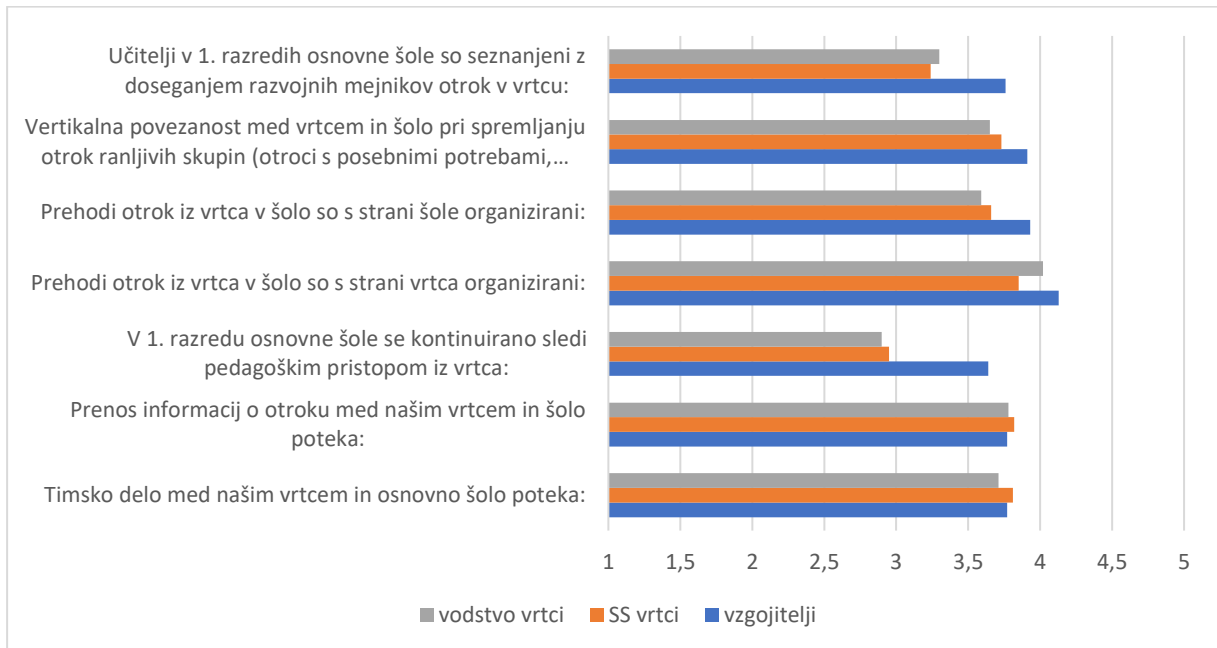
4.1.7 Vertikalna povezanost med predšolskim in osnovnošolskim sistemom vzgoje in izobraževanja

V nadaljevanju podajamo povzetek ugotovitev za postavke glede vertikalne povezanosti ločeno za vrtce in osnovne šole.

4.1.7.1 Vertikalna povezanost med vrtci in osnovnimi šolami na podlagi anketnih vprašalnikov za strokovne delavce vrtcev

Graf 14

Povprečne vrednosti odgovorov strokovnih delavcev vrtcev za postavke o vertikalni povezanosti

Opomba: Uporabljena lestvica je: 1 – zelo slabo, 2 – slabo, 3 – niti slabo, niti dobro, 4 – dobro, 5 – zelo dobro

Vse tri skupine strokovnih delavcev v vrtcu so najvišje ocenile organizacijo prehodov, ki jih organizira vrtec, in najbolj kritični so glede tega, kako se v 1. razredu kontinuirano sledi pedagoškimi pristopom iz vrtca. Velika večina trditev pri vseh treh skupinah je ocenjena pod povprečno vrednostjo 4 (dobro), kar nakazuje, da je vertikalna povezanost področje, ki potrebuje več izboljšav in ukrepov na sistemski ravni.

Vzgojitelji so najvišje ocenili organizacijo prehodov otrok iz vrtca v šolo, ki jih organizira vrtec, nato organizacijo prehodov otrok iz vrtca v šolo, ki jih organizira šola, ter povezanost med vrtcem in šolo pri spremljanju otrok iz ranljivih skupin. Najslabše so ocenili kontinuirano sledenje pedagoškimi pristopom iz vrtca v šolah.

Svetovalni delavci so najboljše ocenili organizacijo prehodov otrok iz vrtca v šolo, ki jih organizira vrtec, prenos informacij med njihovim vrtcem in šolo ter timsko delo med vrtcem in osnovno

šolo, najbolj kritični so pri kontinuiranem sledenju pedagoškim pristopom iz vrtca v šoli, saj so ta vidik vertikalne povezanosti so ocenili najslabše.

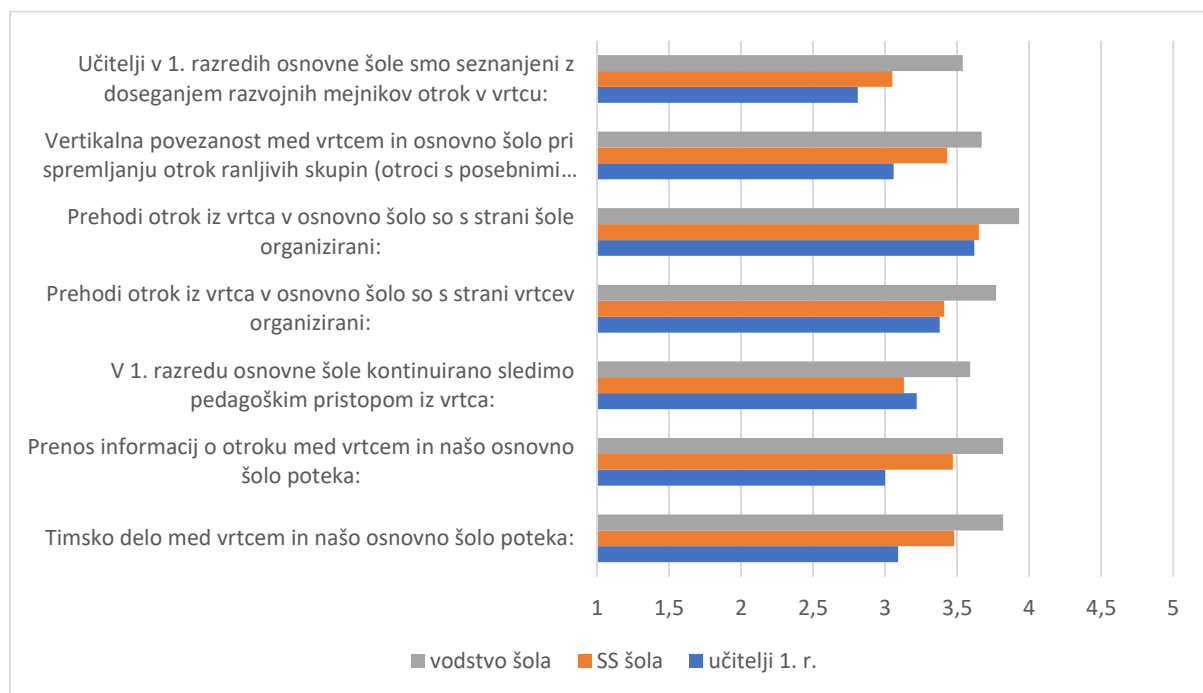
Vodstveni delavci imajo zelo podobna mnenja kot svetovalni delavci vrtcev glede najvišje in najnižje ocenjenih trditev.

Podrobnejši podatki za vse tri skupine in primerjave razlik med skupinami strokovnih delavcev v vrtcu so v poglavju 3.7.1.

4.1.7.2 Vertikalna povezanost med osnovnimi šolami in vrtci na podlagi anketnih vprašalnikov za strokovne delavce šol

Graf 15

Povprečne vrednosti odgovorov strokovnih delavcev šol za postavke o vertikalni povezanosti

Opomba: Uporabljena lestvica je: 1 – zelo slabo, 2 – slabo, 3 – niti slabo, niti dobro, 4 – dobro, 5 – zelo dobro

Vse tri skupine strokovnih delavcev v šoli so najvišje ocenile organizacijo prehodov, ki jih organizira vrtec in najbolj kritični so glede tega, kako so učitelji v 1. razredih seznanjeni z doseganjem razvojnim mejnikov otrok v vrtcu ter kako se v 1. razredu kontinuirano sledi pedagoškim pristopom iz vrtca. Vse trditve so ocenjene pod povprečno vrednostjo 4 (dobro),

kar nakazuje, da je tudi po oceni strokovnih delavcev v šoli vertikalna povezanost področje, ki potrebuje več izboljšav in ukrepov na sistemski ravni.

Učitelji 1. razredov so najvišje ocenili organizacijo prehodov otrok iz vrtca v šolo, ki jih organizira šola, nato prehode iz vrtca v OŠ, ki jih organizira vrtec, ter kontinuiranost pedagoških pristopov iz vrtca v šole, najbolj kritični so pri seznanjenosti z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu, saj so ta vidik vertikalne povezanosti najslabše ocenili.

Svetovalni delavci šol so najvišje ocenili naslednje vidike vertikalne povezanosti: organizacija prehodov otrok iz vrtca v šolo, ki jih organizira šola, timsko delo med vrtci in šolo ter prenos informacij o otroku med vrtci in šolo, najbolj kritični so pri oceni seznanjenost učiteljev 1. razredov z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu.

Vodstveni delavci šol so najvišje ocenili organizacijo prehodov otrok iz vrtca v šolo, ki jih organizira šola, temu sledi prenos informacij o otroku med vrtci in šolo ter timsko delo med vrtci in šolo. Tudi vodstveni delavci šol so najbolj kritični pri seznanjenosti učiteljev 1. razredov z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu.

Podrobnejši podatki za vse tri skupine in primerjave razlik med skupinami strokovnih delavcev v šoli so v poglavju 3.7.1.

4.1.7.3 Vertikalna povezanost na podlagi fokusnih skupin

Rezultati iz fokusnih skupin vrtcev kažejo, da pri povezovanju in sodelovanju obeh ravni vzgoje in izobraževanja obstajajo različne prakse. Pri izzivih je razvidno, da imajo vrtci omejitve in hkrati zaveze glede varovanja osebnih podatkov, ki izhajajo iz zakonodaje. Prenos informacij o otrocih iz vrtca v šolo v nekaterih vrtcih poteka, vendar samo v primeru otrok s posebnimi potrebami. Vrtci šolam ne posredujejo informacij o otrocih, ki niso bili vključeni v vrtec, ker jih nimajo. Prav tako vrtci ne dobijo povratnih informacij iz osnovnih šol o uspešnosti otrok, ki so bili vključeni v programe, ki jih izvajajo vrtci. Značilnosti vertikalne povezanosti po mnenjih strokovnih delavcev vrtca kažejo na skladnost z izzivi. Največkrat izstopa mnenje, da vertikalne povezanosti med vrtci in osnovno šolo preprosto ni ali je šibka, takoj za tem pa mnenje, da vertikalna povezanost je. Ta rezultat nakazuje, da imajo vrtci različne prakse glede vertikalne povezanosti in da te niso poenotene.

Rezultati fokusnih skupin osnovnih šol kažejo, da je med dobrimi praksami in predlogi glede vertikalne povezanosti bilo največ odgovorov povezanih z dobrimi praksami, kjer so strokovni delavci navajali različne dobre prakse. Pri izzivih glede vertikalne povezanosti so poudarili šibko povezanost med osnovnimi šolami in vrtci, pogosto pridobijo le informacije o otrocih, ki imajo odlog šolanja. Če sta vrtec in šola ločena pogosto ni prenosa informacij. Sodelujejo z vrtci samo, kadar gre za kakšne probleme, sicer ne.

V fokusnih skupinah osnovnih šol se pojavljajo podobna mnenja glede vertikalne povezanosti, kot v fokusnih skupinah vrtcev, prakse so odvisne od vodstev in angažiranosti posameznih strokovnih delavcev (učiteljev, vzgojiteljev ali svetovalnih delavcev) in niso poenotene.

Več informacij o teh vsebinah je v poglavju 3.1.7.3.

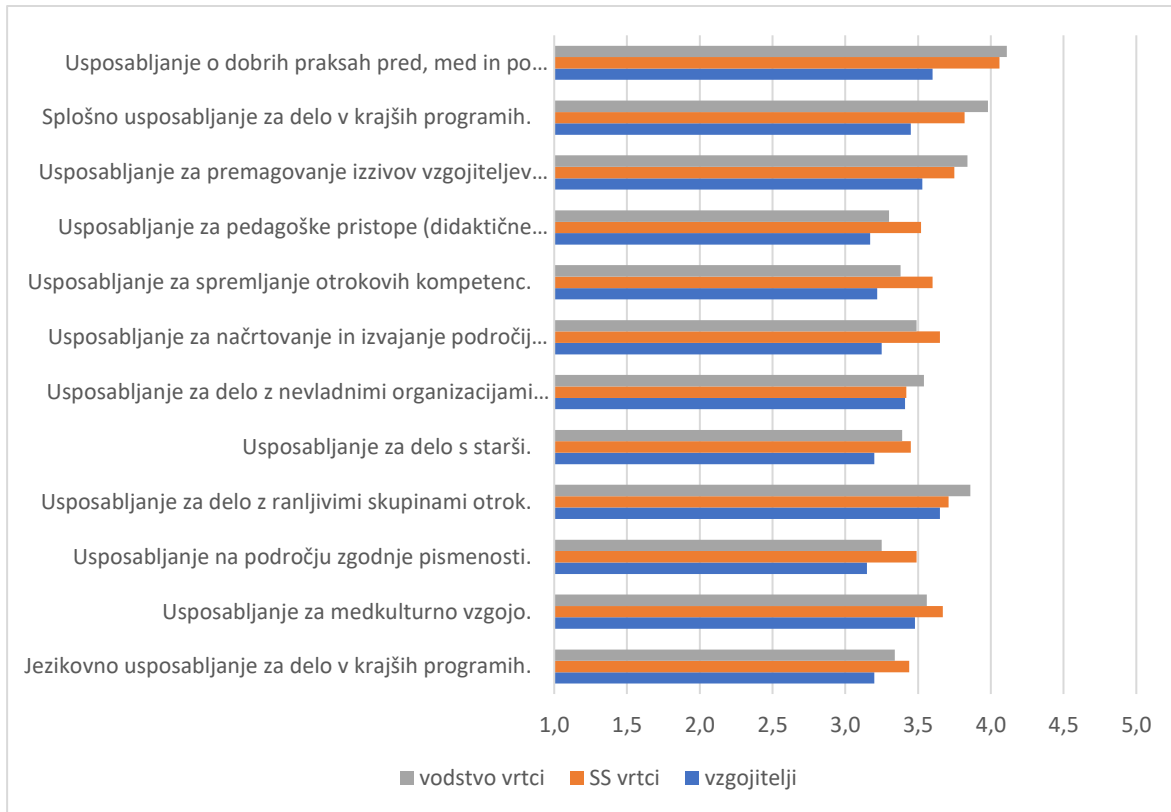
4.1.8 Potrebe po nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju strokovnih delavcev v vrtcih

Potrebe po nadaljnjem izobraževanju smo ugotavljali v dveh sklopih. V prvem so zajete trditve, ki se nanašajo na potrebe po nadaljnjem izobraževanju pri izvajanju krajših programov, v drugem pa trditve, ki se nanašajo na potrebe v primeru novega programa oz. ene izmed obveznih oblik programa predšolske vzgoje.

4.1.8.1 Potrebe po nadaljnem izobraževanju in usposabljanju pri izvajanju krajših programov

Graf 16

Povprečne vrednosti odgovorov strokovnih delavcev vrtcev za postavke o potrebah po nadaljnem izobraževanju pri izvajanju krajšega programa

Lestvica: 1 – sploh ne potrebujem, 2 – ne potrebuje, 3 – niti ne potrebujem, niti potrebujem, 4 – potrebujem, 5 – zelo potrebujem

Vzgojitelji in svetovalni delavci vrtcev ne izražajo zelo velikih potreb po posameznih izobraževanjih za delo v krajšem programu, saj je večina povprečnih vrednosti pod oceno 4. Predvidevamo, da so takšni rezultati delno tudi zato, ker večina strokovnih delavcev nima izkušenj s tem, kako zahtevno je delo v krajšem programu.

Vzgojitelji so ocenili, da bi v primeru, da bi izvajali krajši program, najbolj potrebovali:

- usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok
- usposabljanje o dobrih praksah pred, med in po izvedbi krajših programov
- usposabljanje za premagovanje izzivov vzgojiteljev, ki delajo v krajših programih ter
- usposabljanje za medkulturno vzgojo.

Svetovalni delavci in vodstveni delavci vrtcev so ocenili, da bi pri izvedbi krajšega programa najbolj potrebovali:

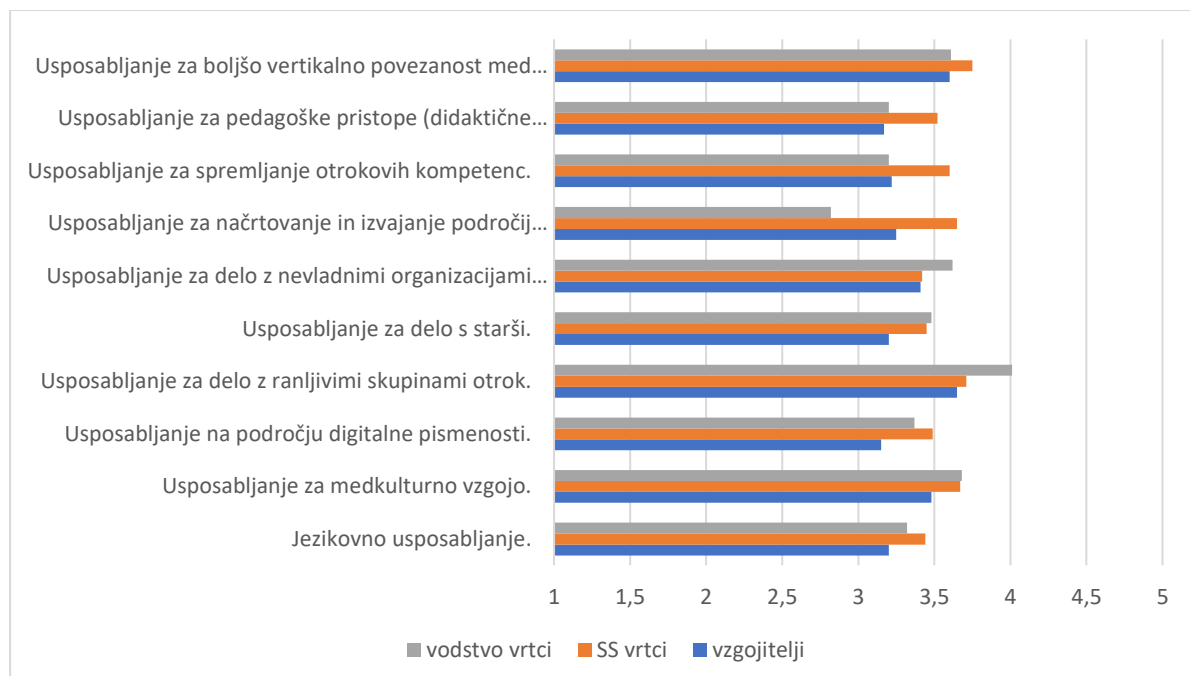
- usposabljanje o dobrih praksah pred, med in po izvedbi krajših programov
- usposabljanje za delo v krajših programih,
- usposabljanje za premagovanje izzivov vzgojiteljev, ki delajo v krajših programih ter
- usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok.

Podrobnejši podatki za vse tri skupine in primerjave razlik med skupinami strokovnih delavcev glede potreb po nadaljnjem usposabljanju so v poglavju 3.8.1.

4.1.8.2 *Potrebe po nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju pri izvajanju ene izmed obveznih oblik programa predšolske vzgoje*

Graf 17

Povprečne vrednosti odgovorov strokovnih delavcev vrtcev za postavke o potrebah po nadaljnjem izobraževanju pri izvajanju ene izmed obveznih oblik programa predšolske vzgoje

Vzgojitelji in svetovalni delavci so ocenili, da bi najbolj potrebovali:

- usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok

- usposabljanje za boljšo vertikalno povezanost med vrtcem in šolo ter
- usposabljanje za medkulturno vzgojo.

Vodstveni delavci so ocenili, da bi najbolj potrebovali usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok, temu sledi usposabljanje za medkulturno vzgojo ter usposabljanje za delo z nevladnimi organizacijami.

Več informacij o teh vsebinah je v poglavju 3.8.1.

4.1.8.3 Potrebe po nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju na podlagi fokusnih skupin

V fokusnih skupinah vrtcev so udeleženci izrazili različne potrebe po nadaljnjem izobraževanju in usposabljanju. Najpogosteje so bile izražene potrebe po dodatnem izobraževanju iz slovenščine kot drugega ali tujega jezika in usposabljanja za načrtovanje in izvajanje jezikovnih dejavnosti v oddelkih krajšega programa, v katere so vključeni otroci, ki govorijo različne jezike. Izražena je bila tudi potreba strokovnih delavcev po razvoju kompetenc na področju pristopov za poučevanje priseljencev, Romov in sodelovanja s starši, predvsem zaradi (pre)poznavanja družinskih vrednot in kultur, iz katerih se vključujejo otroci v krajše programe (medkulturna vzgoja, načelo multikulturalizma). Za premagovanje poklicnih izzivov v krajših programih sta bili poudarjeni potreba po mreženju izvajalcev krajših programov v Sloveniji in izmenjava dobrih praks.

V fokusnih skupinah občin se strinjajo, da imajo pri zagotavljanju nadaljnjega izobraževanja in usposabljanja pomembno vlogo občine, ki večkrat financirajo različna izobraževanja in usposabljanja. Strokovni delavci občin, ki izvajajo krajši program menijo, da je potreben razvoj različnih kompetenc zaposlenih v predšolski vzgoji in poudarjajo potrebe po različnih kadrih (npr. specialni pedagogi, logopedi). Menijo, da je v občinah z romsko populacijo je treba upoštevati demografske specifikke. Strokovni delavci občin, ki ne izvajajo krajših programov, so mnenja, da je potrebno sofinanciranje več izobraževanj ali projektov, ki bi pripomogli k izboljšanju stanja na področju vključenosti otrok v programe predšolske vzgoje.

Več informacij o teh vsebinah je v poglavju 3.8.2.

4.1.9 Primerjava kompetenc otrok v različnih programih predšolske vzgoje pred vstopom v osnovno šolo glede na mnenja vzgojiteljev

V procesu raziskovanja smo ugotovili, da v RS nimamo celostnih instrumentarijev oz. merskih pripomočkov, ki bi jih lahko uporabljali vzgojitelji za oceno kompetenc otrok v predšolski vzgoji, kar je večja pomanjkljivost našega sistema, saj validirane instrumente, ki jih je zelo malo, lahko uporabljajo predvsem psihologi. Prav tako vzgojitelji nimajo poenotenega modela ali sistema spremljanja razvojnih mejnikov za posamezna obdobja.

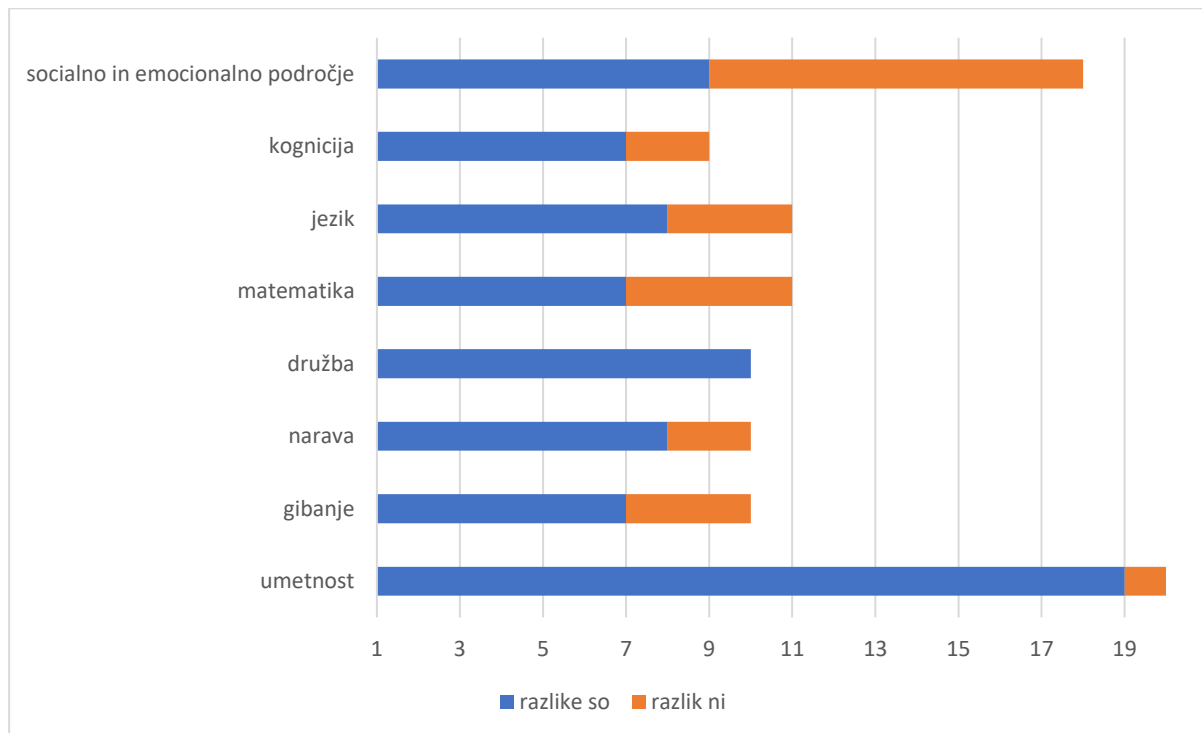
Zato smo pripravili lasten instrumentarij (KOM5), pri katerem smo za oblikovanje podlestv izhajali iz področij kurikulumuma za vrtce, dodali smo še socialno in čustveno področje ter kognicijo. Pri oblikovanju KOM5 so pri oblikovanju postavk za vsako od podlestv sodelovali raziskovalci, ki se ukvarjajo s posameznim področjem v predšolskem obdobju. Podatki predstavljeni v poročilu, temeljijo na začetnih oz. celotnih podlestv. V nadaljnjem razvoju KOM5 je predvidena tudi validacija podlestv z EFA in CFA, kar pa presega obseg te študije.

4.1.9.1 Mnenja vzgojiteljev o kompetencah otrok ob začetku in koncu izvedbe krajših programov

V nadaljevanju predstavljamo povzetek ugotovitev za otroke v krajših programih.

Graf 18

Prikaz za podlestvice KOM5 glede postavk, pri katerih se kažejo statistično značilne razlike na začetku in ob koncu izvajanja krajših programov

V grafu je prikazano, pri koliko postavkah za vsako podlestvico so se pokazale statistično značilne razlike glede na število vseh postavk v lestvici. Največ razlik v stanju pred in ob koncu izvedbe programa se kaže na področju družbe, umetnosti, kognicije in narave, najmanj pa na socialnem in emocionalnem področju ter matematiki. Iz teh rezultatov lahko posredno sklepamo o napredku otrok v krajših programih, pri čemer pripominjamo, da gre za mnenja vzgojiteljev in ne za dejansko preverjanje kompetenc otrok. Podatki so lahko tudi pristranski zaradi različnih razlogov, npr. subjektivnost vzgojitelja, podajanje konformnih odgovorov, zmanjšana zmožnost razumevanja postavk, napačno razumevanje postavk ipd.

Rezultati glede razlik ob začetku in koncu izvajanja krajšega programa za sklop socialno in emocionalno področje kažejo, da se pri 9 od 18 trditev kažejo statistično značilne razlike, ki nakazujejo višje ocene vzgojiteljev glede kompetenc otrok ob koncu krajšega programa pri samostojnosti v prepoznavanju lastnega občutja, pri samostojnosti pri osebni higieni, oblačenju, obujanju in drugih rutinah, v zmožnosti odložitve zadovoljevanja potreb, v boljši

premišljenosti otrok pri različnih dejavnostih, v boljšem razumevanju, kaj je prav in narobe, v tem, da otrok prosi za pomoč, kadar jo potrebuje, v oblikovanju prijateljstva z drugimi otroki, v pripravljenosti deliti ter v izkazovanju zmožnosti prevzemanja vlog. O manjšem napredku lahko sklepamo na področju zaupanja znanim odraslim osebam, prepoznavanja in razlaganja o čustvih, samoregulacije jeze ali frustracije, sposobnosti oblikovanja rešitev v konfliktnih situacijah, uspešnega vključevanja v skupino ter zmožnosti sodelovalne igre.

Rezultati glede razlik ob začetku in koncu izvajanja krajšega programa za kognitivno področje kažejo, da se pri 7 od 9 trditev kažejo statistično značilne razlike, ki nakazujejo višje ocene vzgojiteljev glede kompetenc otrok ob koncu krajšega programa glede otrokovega ustreznega predvidevanja, sposobnosti osredotočanja pozornosti le na en vidik problema oz. situacije, uporabe simbolov in znakov za reprezentacijo nečesa, kar ni prisotno, otrokovega pozitivnega pristopa k učenju, vztrajnosti pri delu, tudi če otrok naleti na oviro ali izziv, pri izražanju lastnih mnenj ter uporabe različnih virov za pridobivanje informacij. O manjšem napredku lahko sklepamo glede sposobnosti izražanja lastnih mnenj ter uporabe različnih virov za pridobivanje informacij.

Rezultati glede razlik ob začetku in koncu izvajanja krajšega programa za področje jezika kažejo, da se pri 7 od 9 trditev kažejo statistično značilne razlike, ki nakazujejo višje ocene vzgojiteljev glede kompetenc otrok ob koncu krajšega programa glede uporabe daljših enostavnih in večstavnih povedi, sposobnosti pripovedovanja, sposobnosti ustrezne uporabe govora v različnih situacijah, pozornega poslušanja branja, ločevanja med črko, številko in besedo, prepoznavanja glasov, ustrezne uporabe večine besed iz vsakdanjih situacij ter izkazovanja visoke sposobnosti razumevanja besedil. O manjšem napredku lahko sklepamo glede prepoznavanja smeri branja in pisanja, zlogovanja ter smiselnega izražanja mnenja o besedilu.

Rezultati glede vzgojiteljeve ocene razlik kompetenc otrok ob začetku in koncu izvajanja krajšega programa za sklop matematične kompetence kažejo, da so pri 7 od 11 trditev statistično značilne razlike, ki nakazujejo višje ocene vzgojiteljev ob koncu izvajanja krajših programov, in sicer pri razvrščanju, seštevanju, odštevanju, poimenovanju osnovnih geometrijskih likov in teles, razumevanju grafičnih prikazov, uporabi izrazov za orientacijo in lokacijo ter pri ustreznega nadaljevanja vzorca. O manjšem napredku na področju matematike

lahko sklepamo glede sposobnosti štetja, uporabe imen za števila ter uporabe izrazov za količine.

Rezultati glede razlik ob začetku in koncu izvajanja krajšega programa za sklop družba kažejo, da se pri vseh trditvah kažejo statistično značilne razlike, ki nakazujejo višje ocene vzgojiteljev glede otrokovega poznavanja bližnje in širše okolice, poznavanja in upoštevanja osnovnih prometnih pravil, poznavanja javnih ustanov, poklicev in delovnih okolij, poznavanja časovno prostorskih kategorij, samostojnega prehranjevanja, samostojnega izkazovanja skrbi za druge in okolje, izkazovanja skrbi zase, izkazovanja pozitivnih vrednot ter sprejemanja različnih kultur.

Rezultati glede razlik ob začetku in koncu izvajanja krajšega programa za področje narave kažejo, da se pri 8 od 10 trditev kažejo statistično značilne razlike, ki nakazujejo višje ocene vzgojiteljev glede otrokovega ustreznega ločevanja med živo in neživo naravo, ustreznega napovedovanja pojavov in sprememb v naravi, poznavanja osnovnih delov in funkcij svojega telesa, poznavanja življenjskih sprememb pri sebi in drugih, poznavanja snovi iz vsakdanjega okolja, uporabe naravoslovnih pojmov iz vsakdanjega okolja ter razvitih spretnosti na področju tehnike in tehnologije. O manjšem napredku na področju narave lahko sklepamo glede zanimanja za naravoslovje in tehniko ter sposobnosti predstavljanja ugotovitev iz opazovanj ali preprostih naravoslovnih raziskav.

Rezultati glede razlik ob začetku in koncu izvajanja krajšega programa za sklop telesni razvoj in gibanje kažejo, da se pri 7 od 10 trditev kažejo statistično značilne razlike, ki nakazujejo višje ocene vzgojiteljev glede otrokove ustrezne orientacije v prostoru, učinkovite uporabe malih predmetov in orodij, učinkovitega ravnanja z večjimi predmeti in pripomočki, razumevanja pomena izrazov za načine premikanja, smiselnega sodelovanja v gibalnih dejavnostih z drugimi, upoštevanja osnovnih varnostnih ukrepov ter upoštevanja pomena gibanja za zdravje.

Sklop umetnost vključuje trditve, ki se nanašajo na glasbeno, plesno, dramsko in likovno umetnost, ter eno trditev, ki zajema vse vrste umetnosti, ki se nanaša na motivacijo otroka za sodelovanje v umetniških dejavnostih na splošno. Razlike se kažejo pri skupno 19 od 20 trditev. Podrobnejši rezultati glede tega so v poglavju 3.9.1.

Če sklenemo, lahko na podlagi mnenj vzgojiteljev trdimo, da otroci, ki so vključeni v krajši program napredujejo na vseh analiziranih področjih ter da je vključevanje otrok v krajši

program iz tega vidika smiselno. Hkrati pa opozarjamo, da je za napredek na socialnem in emocionalnem področju potrebnega več časa (kot le 240 ur) ter da je vključevanje otrok v predšolsko vzgojo, zlasti otrok iz ranljivih skupin, ključnega pomena za zagotavljanje enakih možnosti za vse otroke.

Več informacij o teh vsebinah je v poglavju 3.9.1.

4.1.9.2 Mnenja vzgojiteljev o kompetencah otrok v celodnevem, poldnevem in krajšem programu

V primerjavi kompetenc otrok v celodnevem, poldnevem in krajšem programu smo primerjali podatke, ki smo jih pridobili z vprašalnikom KOM5, vprašalnik so izpolnjevali vzgojitelji, za otroke v skupinah z naključnim vzorčenjem.

Rezultati kažejo, da prihaja do statistično značilnih razlik glede mnenj vzgojiteljev na vseh postavkah za socialno in čustveno področje, področje kognicije, jezika, matematike, družbe, narave. Za področje telesnega razvoja in gibanja prihaja do statistično pomembnih razlik na 5 od 10 postavkah, za področje umetnosti pa na 15 od 20 postavkah.

Parne primerjave med posameznimi programi za posamezne postavke so pokazale, da nastajajo statistično značilne razlike na vseh postavkah med otroki v krajših programih in otroki v celodnevih programih za socialno in čustveno področje, področje kognicije, matematike, jezika, družbe, narave, pri čemer otroci iz krajših programov dosegajo nižje vrednosti v primerjavi z otroki v celodnevem programu.

Parne primerjave med krajšim in celodnevim programom za telesni razvoj in gibanje kažejo, da nastajajo statistično značilne razlike med otroki v krajših programih in otroki v celodnevih programih, pri čemer otroci iz krajših programov statistično značilno slabše:

- učinkovito uporabljajo male predmete in orodja,
- razumejo pomen izrazov za načine premikanja,
- smiselno sodelujejo v gibalnih dejavnostih z drugimi,
- upoštevajo osnovne varnostne ukrepe,
- upoštevajo pomen gibanja za zdravje.

Za področje umetnosti so parne primerjave so pokazale statistično značilne razlike med otroki v krajših programih in otroki v celodnevni programih, pri čemer otroci iz krajših programov statistično značilno slabše:

- pravilno zapojejo znano pesem,
- spontano vokalno ustvarjajo,
- spontano instrumentalno ustvarjajo,
- glasbeno delo doživljajo in izražajo,
- se igrajo preproste rajalno-gibalne igre,
- plešejo s celim telesom,
- pri plesu uporabljajo prostor,
- se skladno gibajo v ritmu glasbe,
- gibalno ustvarjajo,
- ustvarjalno izdelujejo različne vrste lutk,
- ustvarjalno uporabljajo primerno število različnih barv,
- ustvarjalno uporabljajo osnovne oblike,
- ustvarjalno uporabljajo likovna sredstva,
- obvladujejo rokovanje z osnovnimi likovnimi orodji,
- pri likovnih dejavnostih vztrajajo primerno dolgo.

Primerjave mnenj vzgojiteljev o kompetencah otrok v krajših programih in poldnevni programih so podobne parnim primerjavam, ki smo jih navedli zgoraj, le, da je nekoliko manj postavk na posameznih področjih, pri katerih se kažejo razlike.

Analiza je prav tako pokazala, da razlike med mnenji vzgojiteljev za otroke v poldnevni in celodnevni programih sicer so, v glavnem v prid otrok vključenih v celodnevne programe, vendar te razlike niso statistično značilne.

Iz tega lahko posredno sklepamo, da imajo otroci v celodnevni programih višje razvite kompetence na vseh analiziranih področjih v primerjavi z otroki iz krajših programov, kar ponovno potrjuje tezo, da je vključevanje otrok v programe predšolske vzgoje z vidika zagotavljanja enakih možnosti ter skrbi za optimalni razvoj otrok nujno.

Več informacij o teh vsebinah je v poglavju 3.9.2.

5 Smernice in sklepi

V tem poglavju so zapisane smernice in sklepi, ki smo jih oblikovali na podlagi analiz, opravljenih v času trajanja študije, hkrati v tem poglavju povzemamo tudi ključne ugotovitve te študije, ki so sicer po sklopih zapisane v poglavju 4.

Smernice za izboljšanje sistema predšolske vzgoje s ciljem zagotavljanja enakih možnosti za vse otroke na podlagi mednarodnih primerjav:

1. Priporočamo izvajanje večjega števila ur v krajših programih na letni ravni ali uvedbo obvezne vključitve v celodnevni program predšolske vzgoje vsaj eno leto pred vstopom v šolo.
2. Predlagamo podporo pri učenju uradnega jezika v državi tako, da bi zagotovili dodatne ure za učenje slovenskega jezika za otroke, katerih slovenščina ni materni jezik, od 3. leta ter podporo družinam pri učenju slovenskega jezika (npr. v obliki različnih delavnic za družine).
3. Priporočamo vključevanje otrok v program predšolske vzgoje pred petim letom, kot sistemski pristop na državni ravni (npr. brezplačni in obvezni program predšolske vzgoje eno leto pred vstopom v šolo).
4. Treba je vzpostaviti regulacijske mehanizme za spodbujanje vključevanja otrok v programe predšolske vzgoje, npr. sistemsko ozaveščanje staršev o pomenu predšolske vzgoje na ravni regij, občin, vrtcev; specifični pristopi za družine iz ranljivih skupin, poenoteni regulacijski mehanizmi na državni ravni, ne le v posameznih občinah.
5. Predlagamo pripravo zakonodaje, ki bi starše obvezovala k vključevanju otrok vsaj v krajše programe.
6. Smiselno bi bilo, da bi država v celoti ustrezno financirala predšolsko vzgojo in financiranje vrtcev ne bi bilo odvisno od proračuna občine.
7. Predlagamo zagotavljanje vpisnih mest za otroke v programih predšolske vzgoje tako, da se vpisna mesta zagotovijo na drugih enotah ali vrtcih, če ni prostih mest v izbranem vrtcu, pri čemer se financira prevoz otrok.
8. Predlagamo zagotavljanje logistične podpore za družine pri vključevanju otrok v vrtec, ki jo financira država (npr. financiranje prevoza otrok).

9. Predlagamo zagotavljanje intenzivne sistemske podpore za družine iz ranljivih skupin (priseljenci, begunci, prosilci za azil, Romi ipd.), z izvajanjem dobrih praks vezanih na to populacijo.
10. Smiselna bi bila obvezna in brezplačna predšolska vzgoja vsaj eno leto pred vstopom v šolo, ki naj bo zagotovljena za vse otroke z bivališčem v RS, ne glede na državljanstvo.
11. Da bi sploh lahko ugotovili, na katerih področjih je treba izboljševati delo vzgojiteljev z otroki, bi bilo dobro spremljati kompetence otrok v predšolskih programih in pred vstopom v šolo tako, da se najprej vzpostavi poenoten način spremljanja kompetenc z validiranimi instrumenti. To bi vrtcem omogočilo tudi ustrezno zgodnjo obravnavo otrok iz ranljivih skupin, kar ima tudi dolgoročne ekonomske učinke. Raziskave dokazujejo, da se sredstva, ki so investirana za kakovostno izvedbo predšolske vzgoje za otroke iz ranljivih skupin, večkratno povrnejo, na letni ravni kar za 13 % (Heckman, 2016).
12. Priporočamo povezovanje šol in vrtcev za otroke, ki se v naslednjem letu vpišejo v šolo, s spodbujanjem vertikalne povezanosti med vrtcem in šolo ter ustreznimi prehodi otrok v 1. razred (npr. zaposlovanje vzgojiteljev v 1. razredu, enakovredno načrtovanje učitelja in vzgojitelja, mehki prehodi, igrače na dostopu otrok, prostori za počitek, učenje preko igre ipd.).
13. Priporočamo, da ima država nadzor na načini financiranja, ki niso podrejeni lokalnim razmeram (posameznih občin), z namenom zagotavljanja enakih možnosti za vse otroke v državi. V RS je treba ohraniti upravljanje in financiranje vrtcev kot manjših enot, izogniti se pobudam po korporativnih modelih, potrebno je fleksibilno in ciljno financiranje vrtcev oz. programov glede na potrebe otrok in družin.

Smernice za izboljšanje sistema predšolske vzgoje s ciljem zagotavljanja enakih možnosti, ki temeljijo na analizi uradnih baz podatkov v RS:

1. V RS je treba zagotoviti javno dostopne podatke o udeležnosti otrok v programih predšolske vzgoje, ki bi bili med sabo usklajeni (da ne bi bilo razhajanj med podatki MVI, SURS ipd.).
2. Potrebna je sistemska ureditev zbiranja in dostopa glede podatkov o otrocih, ki obiskujejo programe predšolske vzgoje in otrocih, ki teh programov ne obiskujejo.

Sistemske ureditve razumemo kot natančno, enotno bazo, ki jo lahko uporabljajo pomembne institucije in organi v RS (MIZŠ, ZRSŠ, SURS) ter strokovna javnost.

3. Treba je načrtovati in izvesti sistemske spremembe za večjo vključenost in izenačevanje možnosti vseh otrok v sistemu vzgoje in izobraževanja ter si prizadevati za doseg cilja EU, da bi do leta 2030 morale biti vključenih v predšolsko vzgojo vsaj 96 % otrok med tretjim letom starosti in šoloobvezno starostjo.
4. Če ohranimo trenutno ureditev izvajanja krajših programov, je treba pripraviti ukrepe, ki bodo pripomogli k temu, da bi se več vrtcev v RS odločilo za izvajanje krajših programov, saj je v zadnji nekaj letih teh bilo teh vrtcev izjemno malo.

Smernice glede krajših programov, ki so nastale na podlagi analize dokumentacije, opazovanja izvedbe programov in vprašalnikov za strokovne delavce vrtcev, smo razdelili v dva dela, prvi se navezuje na načrtovanje in evalvacijo, drugi na izvedbo.

Smernice za načrtovanje in evalvacijo dela v krajših programih:

1. Organizacijska izvedba glede kadrov kaže, da je KP izvajalo več vzgojiteljev sočasno ali izmenično, le v enem vrtcu je KP vodila ena vzgojiteljica, pri preostalih izvedbah so se vzgojitelji izmenjevali. Potreben je razmislek o tem ali je izmenično izvajanje vzgojiteljev v KP najbolj optimalna rešitev zaradi vzpostavljanja pristnih in toplih odnosov z otroki in ali je popoldanska izvedba po že izvedenem rednem delovniku ustrezna iz vidika delovnih obremenitev za vzgojitelje.
2. Vsako izvajanje krajšega programa mora imeti ustrezno dokumentacijo, kot je delovni načrt programa in tedenske priprave za vzgojno-izobraževalno delo.
3. Krajši programi naj se izvajajo med šolskim letom (ne v času poletnih počitnic), da bi se zagotovila čim višja udeležba otrok.
4. Pri načrtovanju KP je treba zagotoviti in pripraviti ustrezen prostor, igralnico za izvedbo krajšega programa, kjer bo mogoče uporabljati prikaze, povezane z otroki, in v katerih bo zagotovljena oprema za nego, igro in učenje, zasebni prostor za otroke ter prostor za razvoj grobe motorike.
5. Načrtovanje krajših programov v strnjeni obliki je po mnenju vzgojiteljev, svetovalnih in vodstvenih delavcev bolj ustrezno, kot v razpršeni obliki.
6. Na ravni občin bi bilo dobro poenotiti obveščanje staršev o izvajanju krajših programov.

7. Urediti financiranje KP tako, da občinam ne bi bilo treba založiti sredstev za izvedbo KP. Po sedanjem razpisu so sredstva povrnjena šele po koncu izvedbe krajšega programa.
8. Evalvaciji vzgojno-izobraževalnega procesa v KP je treba nameniti več pozornosti
9. V posameznih regijah se v KP vpisuje predvsem romska populacija, kjer je treba zagotoviti dodatno podporo romskih pomočnikov ali koordinatorjev.

Smernice za izvajanje dela v krajših programih:

1. V krajšem programu je treba veliko pozornosti nameniti uvajalnemu obdobju, v katerem se otroke navaja na odsotnost od doma, pravila vedenja v skupini in vrtcu ter druge vseživljenjske veščine.
2. Potrebna je skrb za procesno kakovost izvedbe krajših programov in spremljanje procesne in strukturne kakovosti s samoevalvacijo.
3. Zagotavljati je treba enakovredne pogoje za izvajanje krajšega programa v vseh vrtcih.
4. Pri dejavnostih povezanih z jezikom in s spodbujanjem predopismenjevalnih veščin, je treba otroke bolj seznanjati s tiskano otroško literaturo, spodbujati uporabo knjig pri otrocih, spodbujati uporabo knjig pri vzgojiteljih ter še bolj intenzivno ter enakovredno izvajati dejavnosti, povezanih z jezikom in s predopismenjevalnimi veščinami v vseh vrtcih.
5. Pri učnih dejavnostih je treba izboljšati izvajanje dejavnosti povezanih z razumevanjem zapisanih števil, spodbujanjem sprejemanja različnosti, uporabo tehnologije (razpon ocen pri teh dejavnostih je bil od 1 do 3). Podobno velja za dejavnosti povezanih z glasbo, gibanjem, likovno umetnostjo, funkcionalno igro s kockami, naravoslovjem in matematiko.
6. Uvesti ukrepe za zmanjšanje razlik med vrtci, ki izvajajo KP pri individualizaciji učenja, medvrstniški interakciji ter nadzoru grobe motorike.
7. Pri izvedbi krajšega programa je treba načrtno opazovati in spremljati otroke.
8. Pri načrtovanju dejavnosti je treba zagotoviti enakomerno zastopanost vseh področij kurikulumu.
9. Pri izvedbi krajših programov naj bi bili vzgojitelji ustrezno strokovno usposobljeni za delo z otroki iz ranljivih skupin, kar mora zagotoviti vodstvo vrtca.

10. V pripravi razpisa za KP bi bilo dobro v posameznem vrtcu dovoliti izvedbo več kot le ene skupine KP, če za to obstajajo potrebe v posameznih regijah.
11. Otroci v krajšem programu naj bodo deležni dodatnih dejavnosti (npr. obisk predstav, muzejev).
12. Otroci v krajšem programu naj se družijo z otroki drugih programov v času dnevne rutine in drugih dejavnosti v vrtcu.
13. Krajši program naj po potrebi sočasno izvajata dva vzgojitelja.
14. Potrebno je načrtovanje prehoda iz krajšega programa v osnovno šolo.
15. Vzgojitelj, ki izvaja krajši program, naj bi otroke spremljal od začetka do konca izvedbe krajšega programa.
16. Krajši program bi moral biti obvezen za vse otroke, ki niso vključeni v druge oblike predšolske vzgoje v obdobju enega leta pred vstopom v šolo.

Smernice za delo s starši v krajših programih:

1. Delo s starši se prične še pred vpisov v krajši program, kjer je treba oblikovati sistemske pristope za komuniciranje s starši, za spodbujanje staršev za v vpis otrok, za ozaveščanje staršev o pomenu predšolske vzgoje, seznaniti starše, da je KP brezplačen. Občine bi lahko prevzele povezovalno vlogo med socialnimi, zdravstvenimi in izobraževalnimi ustanovami, kar bi omogočalo bolj učinkovito komuniciranje s starši.
2. Pri delu s starši je treba spodbujati zaupanje staršev do vključevanja otrok v vrtec in do osebja v vrtcu, vzpostavljati partnerske odnose med starši in strokovnimi delavci, ponuditi podporo staršem pri izpolnjevanju dokumentacije.
3. Delo s starši otrok v krajšem programu mora potekati aktivno, s formalnimi in neformalnimi srečanji. Pri delu s starši naj se redno vključuje tudi svetovalna služba.
4. S starši je treba vzdrževati vsakodnevno komunikacijo, preverjati vzroke za odsotnost otrok, ponuditi pomoč pri pridobivanju zdravniških potrdil ipd.
5. Staršem je treba ponuditi pomoč pri soočanju s finančnimi izzivi glede prevoza otrok do vrtca, če to potrebujejo.

Za zagotavljanje enakih možnosti za vse otroke na področju socialnih neenakosti bi po mnenju strokovnih delavcev v vrtcu najbolj pripomogla predvsem obvezna vključitev otrok v programe

predšolske vzgoje, vsakodnevni stik otroka z vrstniki ter navajanje na avtoriteto drugega. Za zagotavljanje enakih možnosti na področju kulturnih neenakosti bi vključevanje v programe predšolske vzgoje najbolj pripomoglo k otrokovemu učenju jezika, razvoju predbralne pismenosti, sprejemanju različnih kultur in večjim možnostim za prilagajanje aktualnim družbenim spremembam. Na področju zmanjševanja vpliva ekonomskih neenakosti pa vključevanje v predšolsko vzgojo najbolj pripomore k zagotavljanju temeljnih potreb otroka (varnost, prehrana, nega), k omogočanju priložnosti za otroka, ki mu sicer ne bi bile na voljo ter k zagotavljanju enakih možnosti za vzgojo in izobraževanje otrok.

Mnenja strokovnih delavcev vrtcev o zagotavljanju enakih možnosti se pomensko zelo povezujejo z mnenji strokovnih delavcev v šoli, saj učitelji ugotavljajo, da se učenci, ki so bili vključeni v programe predšolske vzgoje, uspešno vključujejo v skupino ter uspešno vzpostavljajo vsakodnevne stike z vrstniki, lažje sprejemajo različne kulture, imajo zadostno znanje slovenskega jezika, ustrezne pogoje za učenje, v primerjavi s tistimi, ki niso bili vključeni v predšolsko vzgojo.

Če povzamemo, strokovni delavci vrtcev in šol poenoteno in nedvoumno sporočajo, da je vključevanje otrok v programe predšolske vzgoje eden temeljnih korakov v smeri zagotavljanja enakih možnosti za vse otroke ter da ima svoje učinke na socialnem, kulturnem in ekonomskem področju, zato bi si morali v RS prizadevati k še večji vključenosti otrok v programe predšolske vzgoje s posebno pozornostjo pri vključevanju otrok iz ranljivih skupin.

Glede dodanih vrednosti vključevanja otrok v programe predšolske vzgoje lahko sklenemo, da **strokovni delavci vrtcev in šol visoko ocenjujejo dodane vrednosti na razvojnih področjih otroka, predvsem na socialnem in govornem razvoju otrok** pa tudi na moralnem, kulturnem, čustvenem, spoznavnem, motoričnem področju ter pri razvoju samostojnosti otroka. Prav tako **strokovni delavci vrtcev in šol visoko ocenjujejo širše dodane vrednosti vključevanja otrok v programe predšolske vzgoje, najvišje ocenjujejo dodane vrednosti pri celostnem razvoju otroka ter pri kontinuirani podpori za otroke iz ranljivih skupin.** Iz tega lahko ugotovimo, da je treba **v vseh programih predšolske vzgoje stremeti k temu, da se podpirajo razvojna področja, celostni razvoj otrok in zagotavljanje enakih možnosti za vse otroke.**

Primerjava mnenj strokovnih delavcev vrtcev o kompetencah otrok na začetku in ob koncu izvedbe krajšega programa je pokazala, da **otroci, ki so vključeni v krajši program, napredujejo**

na vseh analiziranih področjih, ter da je **vključevanje otrok v krajši program s tega vidika smiselno**. Hkrati pa opozarjamo, da je za napredek na socialnem in emocionalnem področju potrebnega več časa ter da je vključevanje otrok v predšolsko vzgojo, zlasti otrok iz ranljivih skupin, ključnega pomena za zagotavljanje enakih možnosti za vse otroke.

Prav tako se je pokazalo, da imajo po mnenju vzgojiteljev **otroci v celodnevni programih višje razvite kompetence na vseh analiziranih področjih (socialno in emocionalno, kognicija, jezik, matematika, družba, narava, gibanje, umetnost) v primerjavi z otroki iz krajših programov**, kar ponovno potrjuje tezo, da **je vključevanje otrok v programe predšolske vzgoje eno leto pred vstopom v šolo z različnih vidikov nujno**.

Splošni predlogi strokovnih delavcev vrtcev in šol **glede izboljšanja obstoječih programov predšolske vzgoje** kažejo na nekaj smernic:

1. otroci morali biti eno leto pred vstopom v šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje,
2. v programih morajo biti enakovredno vključena vsa področja dejavnosti,
3. potrebno je načrtovanje prehodov iz programov predšolske vzgoje v osnovno šolo,
4. potrebno je načrtovanje vključevanja otrok v programe predšolske vzgoje,
5. potrebno je načrtovanje in omogočanje podpore družinam pri vključevanju otrok v programe predšolske vzgoje
6. v programe, ki vključujejo otroke eno leto pred vstopom v šolo, naj se bolj intenzivno vključuje svetovalna služba.
7. starše predšolskih otrok je treba seznanjati s tem, katere veščine otrok potrebuje ob vstopu v šolo.

Izmed vseh predlogov je najbolj izstopal predlog, da naj bodo otroci eno leto pred vstopom v šolo vključeni v enega izmed programov predšolske vzgoje. Za ta predlog je 82,3 % vzgojiteljev, 84,6 % svetovalnih delavcev v vrtcih, 91,0 % vodstvenih delavcev v vrtcih, 83,7 % učiteljev 1. razredov OŠ, 88,1 % svetovalnih delavcev OŠ in 86,1 % vodstvenih delavcev OŠ. Za tako spremembo sistema vzgoje in izobraževanja so potrebni ustrezni ukrepi, ki bi jih bilo treba v prihodnjih letih sprejeti, če želimo upoštevati to, kar sporočajo strokovnjaki, ki so vsakodnevno v stiku z otroki in družinami, zaznavajo njihove potrebe in vedo, kaj bi pripomoglo k izboljšanju trenutnega stanja.

Pogoji in možnosti v primeru obvezne vključitve otrok v posamezne programe predšolske vzgoje so po mnenju vodstvenih delavcev najmanj težavni glede zagotavljanja ustreznega števila kadra in nekoliko bolj glede zagotavljanja ustreznih prostorskih kapacitet. Podobno oceno so podali tudi vzgojitelji in svetovalni delavci vrtcev. Iz teh rezultatov lahko sklenemo, da uvajanje obveznega vključevanja otrok v predšolsko vzgojo najbrž ne bi potekalo brez izzivov, ki bi jih imeli vrtci, vendar pa ocenjujemo, da je to izvedljivo, saj so bila mnenja vseh glede možnosti zagotavljanja pogojev precej pozitivna.

Vertikalna povezanost med vrtci in šolami je področje, ki mu je v prihodnosti treba nameniti več pozornosti. Po mnenju strokovnih delavcev vrtcev in šol prevladujejo precej slabe ocene glede vertikalne povezanosti, zlasti glede kontinuitete sledenja pedagoškemu pristopu iz vrtca v 1. razredu osnovne šole, pri seznanjenosti učiteljev v 1. razredu z doseganjem razvojnih mejnikov otrok v vrtcu ter pri spremljanju otrok iz ranljivih skupin. Mnenja udeležencev v fokusnih skupinah nakazujejo, da je praksa glede vertikalne povezanosti med vrtci in šolami različna. Predlagamo, da bi se za to področje ustanovila delovna skupina, ki bi spremljala in predlagala ukrepe glede izboljšanja vertikalne povezanosti in odlogov vpisa v 1. razred OŠ, ki so predvidoma povezani s to problematiko, prav tako pa je treba rešitve iskati tudi z medresorskimi deležniki, ki lahko pripomorejo k razumevanju tega področja in sprejemanju ukrepov za izboljšanje.

Prehod iz vrtca v šolo je še večji izziv za otroke, ki prihajajo iz depriviligiranih okolij, zato bi naj vrtci za vse otroke izvajali aktivnosti za prenos informacij, npr. medsebojna srečanja vzgojiteljev in učiteljev, oblikovanje učečih se skupnosti, skupna usposabljanja, skupna refleksija vzgojno-izobraževalnega procesa, seznanjanje otrok z novim okoljem (skupne dejavnosti vrtčevskih in osnovnošolskih otrok), igralne urice v šoli, srečanja s starši pred vpisom otrok v šolo, seznanjanje strokovnih delavcev glede posebnosti otrok ipd. (Režek in Mervic, 2022; Mlekuž, 2022). Zelo smiselno bi bilo na državni ravni evalvirati tudi izvajanje Smernic za izvajanje dejavnosti pri prehodu otrok iz vrtca v šolo (Smernice za izvajanje dejavnosti pri prehodu otrok iz vrtca v šolo in uvajanje v prvi razred, 2024).

Potrebe po usposabljanju pri vzgojiteljih, svetovalnih in vodstvenih delavcih vrtcev v primeru izvajanja krajših programov so po vsebinah naslednje:

- usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok,

- usposabljanje o dobrih praksah pred, med in po izvedbi krajših programov,
- usposabljanje za premagovanje izzivov vzgojiteljev, ki delajo v krajših programih,
- usposabljanje za medkulturno vzgojo,
- usposabljanje za delo v krajših programih,
- usposabljanje za premagovanje izzivov vzgojiteljev, ki delajo v krajših programih.

Potrebe po usposabljanju pri vzgojiteljih, svetovalnih in vodstvenih delavcih vrtcev v primeru izvajanja ene izmed obveznih oblik programa predšolske vzgoje so po vsebinah naslednje:

- usposabljanje za delo z ranljivimi skupinami otrok,
- usposabljanje za boljšo vertikalno povezanost med vrtcem in šolo ter
- usposabljanje za medkulturno vzgojo.

V RS bi morali preučiti možnosti za dodatna usposabljanja strokovnih delavcev v vrtcih, saj to predstavlja naložbo za razvoj vseh vrst kompetenc, ki jih bodo otroci potrebovali v nadaljnjem izobraževanju. Usposabljanja bi se lahko izvajala v obliki praktičnih delavnic ali študijskih seminarjev, prav tako bi bilo smiselno uvesti spremljanje procesne kakovosti teh izobraževanj. Vzpostavili bi lahko tudi izmenjevanje informacij vezanih na potrebe po izobraževanju in deljenje dobrih praks pod okriljem Skupnosti vrtcev Slovenije, ZRSŠ, Centra za kakovosti na MVI ipd.

Sklenemo lahko, da je opravljeno raziskovalno delo v zadnjih dveh letih pokazalo, da lahko v na videz oz. po mnenju mnogih precej dobrem sistemu vzgoje in izobraževanja, najdemo veliko možnosti za izboljšanje ter da nas v prihodnosti čaka še veliko korakov na poti do kakovostnega oz. odličnega sistema predšolske vzgoje.

6 Literatura

Act CXC of 2011 on National Public Education (2011).

https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/106832/131356/F-1702001629/act_national_education.pdf

Austria Overview. (b. d.). https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/austria_en

Barros Araújo, S. (2017). *Portugal. ECEC Workforce Profile.*

http://www.seeepro.eu/English/Country_Report_Portugal.htm

Baumbach, J., Mori, C., Stübing, A. D., Hofmann, G., Klages, H., Pagonis, G., Geyer, S., Lausecker, A., Lemmer, R., Schulz, P. in Voet Cornelli, B. (2022). *Frühe Deutschförderung in Vorlaufkursen: Eine Handreichung für Grundschulen. Hessisches Kultusministerium.*

<https://kultusministerium.hessen.de/Unterricht/Sprachkompetenz/Schulisches-Gesamtsprachfoerderkonzept>

Bushwell, G. (2022). *Preschool and daycare in the UK.*

<https://www.expatica.com/uk/living/family/preschool-in-the-united-kingdom-107705/>

Citizens Information. (b.d.). *Children in care.* <https://www.citizensinformation.ie/en/birth-family-relationships/services-and-supports-for-children/children-in-care/>

Cyprus Ministry of Education, Sport and Youth (b. d.). Department of Primary Education.

<http://www.moec.gov.cy/dde/en/index.html>

Cyprus Ministry of Education, Sport and Youth, Department of Primary Education (b. d.).

<http://www.moec.gov.cy/dde/en/index.html>

Das Österreichische-Bildunhssystem. (b. d.). <https://www.bildungssystem.at/>

Early Childhood Care and Education Scheme. (b. d.).

https://www.citizensinformation.ie/en/education/pre_school_education_and_childcare/early_childhood_care_and_education_scheme.html

Education System in the UK. (b. d.).

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/219167/v01-2012ukes.pdf

e-Građani (b. d.). *Predškolski odgoj i obrazovanje*. <https://gov.hr/hr/predskolski-odgoj-i-obrazovanje/304>

European Commission/EACEA/Eurydice/Eurostat (2014). *Pomembni podatki o vzgoji in varstvu predšolskih otrok v Evropi – 2014*. Poročilo omrežja Eurydice in Eurostata Luksemburg: Publications Office of the European Union.

<https://skupnostobcin.si/wp-content/uploads/2015/06/predsolska-vzgoja.pdf>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022a). *Hungary – Early childhood education and care*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/hungary/early-childhood-education-and-care>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022b). *Denmark – Early childhood education and care*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/denmark/early-childhood-education-and-care>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022c). *Greece – Early childhood education and care*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/greece/early-childhood-education-and-care>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022d). *Cyprus – Early childhood education and care*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/cyprus/early-childhood-education-and-care>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022e). *Spain – Early childhood education and care*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/spain/early-childhood-education-and-care>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022f). *Portugal – Early childhood education and care*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/portugal/early-childhood-education-and-care>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022g). *Ireland – Early childhood education and care*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/ireland/early-childhood-education-and-care>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022h). *Slovakia – Early childhood education and care*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/slovakia/early-childhood-education-and-care>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022i). *Czech Republic – Early childhood education and care*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/czech-republic/early-childhood-education-and-care>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022j). *Finland – Early childhood education and care*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/early-childhood-education-and-care>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022k). *France – Early childhood education and care*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/france/early-childhood-education-and-care>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022l). *Croatia – Early childhood education and care*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/croatia/early-childhood-education-and-care>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022m). *Italy – Early childhood education and care*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/italy/early-childhood-education-and-care>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022n). *Germany – Early childhood education and care*.

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/germany/early-childhood-education-and-care>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022o). *Sweden – Early childhood education and care*.

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/sweden/early-childhood-education-and-care>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022p). *Switzerland – Early childhood education and care*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/switzerland/early-childhood-education-and-care>

European Commission/EECEA/Eurydice (2022r). *Austria – Early childhood education and care*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/austria/early-childhood-education-and-care>

European Education and Culture Executive Agency, Eurydice. (2019). *Key data on early childhood education and care in Europe: 2019 edition*. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2797/894279>

Expatica (b.d). *Children Education in Switzerland*. <https://www.expatica.com/ch/education/children-education/education-in-switzerland-100021/#preschool>

Franke-Meyer, D. (2019). *Frühkindliche Bildung: Rechtsgrundlagen und familienpolitische Maßnahmen*. <https://www.bpb.de/themen/bildung/zukunft->

bildung/289294/fruehkindliche-bildung-rechtsgrundlagen-und-familienpolitische-massnahmen/

Germany Overview. (b. d.). https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/germany_en

Hessisches Schulgesetz (2017). http://www.lexsoft.de/cgi-bin/lexsoft/justizportal_nrw.cgi?xid=169561,1

Hetzer, K. (2017). *Going to kindergarten and school in Hungary – A Parent’s Guide to the Hungarian Education System*. Budapest: Menedék – Hungarian Association for Migrants. https://menedek.hu/sites/default/files/media/document/2018/01/22/02_bef_sik_ov_kia

Ireland Overview. (b. d.). https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/ireland_en

Jiménez-Delgado, M., Jareño-Ruiz, D. in El-Habib Draoui, B. (2016). La expansión de la educación infantil en España: entre la igualdad de oportunidades y la segregación. *Revista Iberoamericana de Educación*, 72, 19–44. <https://doi.org/10.35362/rie72034>

Kambouri, M. (2012). The Educational System in Cyprus. *WIEGA Journal*, (5), 57–67.

Kindergärten (b. d.). https://www.oesterreich.gv.at/themen/familie_und_partnerschaft/kinderbetreuung/2/Seite.370130.html

L'école maternelle (b.d.). <https://www.education.gouv.fr/l-ecole-maternelle-11534>

Lenninger, S. (2022). Organizacija predšolske vzgoje in varstva in sistemi za spremljanje predšolske vzgoje in varstva na Cipru in Švedskem ter v Italiji, Sloveniji in Španiji. https://www.pei.si/wp-content/uploads/2023/01/IO2-executive-summary_SLO.pdf

Ministero dell'istruzione, Italia (b. d.). <https://www.miur.gov.it/scuola-dell-infanzia>

Mlekuž, A. (2022). *Prehod iz vrtca v šolo: OECD-jev pregled politik in praks izobraževalnih sistemov na področju prehoda otrok iz vrtca v šolo: Slovenija v mednarodnem merilu* (N. Požar Matijašič, Ur.). Ministrstvo Republike Slovenije za izobraževanje, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo. <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-PKPJ92AY>

Petrogiannis, K. (2010). Early childhood care and education in Greece: Some facts on research and policy. *International Journal of Early Childhood*, 42(2), 131-139.

Ravn, S., Nouwen, W., Clycq, N., & Timmerman, C. (2018). *Multi-country partnership to enhance the education of refugee and asylum-seeking youth in Europe–Refugee*

education in Flanders (Belgium). Centrum for Migration and Intercultural Studies and SIRIUS–Policy Network on Migrant Education.

Režek, M. in Mervic, T. (2022). Medinstitucionalne učeče se skupnosti: metoda za zagotavljanje mehkega prehoda iz vrtca v osnovno šolo. V Žagar, Igor Ž. (ur.), Mlekuž, Ana (ur.), *Raziskovanje v vzgoji in izobraževanju : medsebojni vplivi raziskovanja in prakse*, str. 151–157. Ljubljana: Pedagoški inštitut

Smernice za izvajanje dejavnosti pri prehodih otrok iz vrtca v šolo in uvajanje učencev v prvi razred (2024). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Swedish Sverige. (b. d.). *The Swedish school system*. <https://sweden.se/life/society/the-swedish-school-system>

Statistics Denmark (2021). Education and Research. <https://www.statbank.dk/20129>

Turnšek, N. in Zorec Batistič, M. (2009). *Predšolska vzgoja in varstvo v Evropi - odpravljanje socialne in kulturne neenakosti*. Ministrstvo za šolstvo in šport, EACEA, Eurydice. https://www.eurydice.si/images/stories/publikacije/001_188_LR_popr.pdf

UNICEF (2021). *Diagnóstico de la situación de la infancia en España antes de la implantación de la Garantía Infantil Europea*. <https://www.unicef.org/eca/sites/unicef.org.eca/files/2021-11/Spanish%20Deep%20Dive%20Literature%20review%20ES.pdf>

United Kingdom Government. (28.11.2022). *How Ofsted inspects nurseries and other types of daycare*. <https://www.gov.uk/government/publications/guides-for-parents-how-early-years-settings-are-inspected/how-ofsted-inspects-nurseries-and-other-types-of-daycare>

United Kingdom Government. (28.11.2022). *Early years and childcare enforcement policy*. <https://www.gov.uk/government/publications/early-years-and-childcare-ofsted-enforcement-policy/early-years-and-childcare-enforcement-policy>

United Kingdom – Northern Ireland. (b. d.). https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/united-kingdom-northern-ireland_en

United Kingdom - England Overview. (b. d.). https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/united-kingdom-england_en

United Kingdom – Scotland. (b. d.). https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/united-kingdom-scotland_en

United Kingdom – Wales. (b. d.). https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/united-kingdom-wales_en

Vereinbarung gemäß Art. 15a B-VG zwischen dem Bund und den Ländern über die Elementarpädagogik für die Kindergartenjahre 2018/19 bis 2021/22. (2018). *BGBI. I Nr. 103/2018* (NR: GP XXVI RV 331 AB 355 S. 49. BR: AB 10058 S. 886.)
<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe>
Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20010549

Vorkurs Deutsch in Bayern (b. d.).

https://www.ifp.bayern.de/projekte/professionalisierung/vorkurs_deutsch.php

Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi (1997). Urednički pročišćeni tekst, “*Narodne novine*”, 10/97, 107/07 i 94/13. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_01_10_152.html